

KODI I DREJTËSISË PENALE PËR TË MITUR

dhe aktet e tij nënligjore

TIRANË, DHJETOR 2019

PËRMBAJTJA

LIGJ NR. 37/2017 “KODI I DREJTËSISË PENALE PËR TË MITUR”	9
KREU I:	
DISPOZITA TË PËRGJITHSHME	9
KREU II:	
PARIME TË DREJTËSISË PENALE PËR TË MITUR	15
KREU III:	
TË DREJTAT DHE GARANCITË PROCEDURALE TË TË MITURIT NË KONFLIKT ME LIGJIN	20
KREU IV:	
TRAJNIMI DHE SPECIALIZIMI I ORGANEVE KOMPETENTE NË PROCESIN E DREJTËSISË PENALE PËR TË MITUR	23
KREU V:	
I MITURI VIKTIMË DHE I MITURI DËSHMITAR I VEPRËS PENALE	27
KREU VI:	
RREGULLA TË PËRGJITHSHME TË PROCEDURËS SË DREJTËSISË PËR TË MITURIT NË KONFLIKT ME LIGJIN	36
KREU VII:	
SHMANGIA NGA NDJEKJA PENALE DHE NGA DËNIMI PËRMES MASAVE ALTERNATIVE	42
KREU VIII:	
ELEMENTE TË PROCESIT TË HETIMIT TË TË MITURIT NË KONFLIKT ME LIGJIN	54
KREU IX:	
MASAT E SIGURIMIT	59
KREU X:	
ELEMENTE TË PROCESIT TË GJYKIMIT TË TË MITURIT NË KONFLIKT ME LIGJIN	62
KREU XI:	
QËLLIMI DHE LLOJET E DËNIMIT PËR TË MITURIT	64
KREU XII:	
EKZEKUTIMI I VENDIMEVE	70
KREU XIII:	
KUSHTET DHE RREGULLAT PËR TË MITURIT NË MJEDISËT E PARABURGIMIT DHE BURGIMIT	73

KREU XIV:

PËRGATITJA PËR LIRIM NGA IEVP-JA,
KUJDESI, REHABILITIMI DHE RISHOQËRIZIMI 85

KREU XV:

MBAJTJA DHE RUAJTJA E TË DHËNAVE
NË SISTEMIN E DREJTËSISË PËR TË MITUR 88

KREU XVI:

DISPOZITAT KALIMTARE DHE TË FUNDIT 90

VENDIM Nr. 148, datë 20.3.2019

Për procedurën që zbaton shërbimi i provës në rast të
mospërbushjes së masës alternative të shmangies nga ndjekja
penale 93

VENDIM Nr. 149, datë 20.3.2019

Për krijimin, organizimin, funksionimin, karakteristikat e
përdorimit e aksesimit, të dhënat parësore e dytësore dhe
dhënësin e informacionit të sistemit të integruar të të dhënave të
drejtësisë penale për të mitur 97

VENDIM Nr. 207, datë 10.4.2019

Për përcaktimin e autoriteteve kompetente dhe të procedurës
që do të ndiqet për përmbushjen e detyrimeve të caktuara nga
gjykata për të miturin në konflikt me ligjin 104

VENDIM Nr. 233, datë 17.4.2019

Për përcaktimin e rregullimeve të veçanta lidhur me
funksionimin e mjediseve, të nivelit të sigurisë së tyre dhe
standardet e programeve të edukimit e të rehabilitimit,
në rastet e kufizimit të lirisë së të miturve 114

VENDIM Nr. 314, datë 15.5.2019

Për organizimin, funksionimin, si dhe përcaktimin
e rregullimeve specifike lidhur me strukturën dhe organikën
e qendrës së parandalimit të krimeve të të miturve
dhe të rinjve 126

URDHËR I PËRBASHKËT Nr. 3348/1, datë 18/04/2018

Për rregullimin e procesit arsimor në institucionet e ekzekutimit
te vendimeve penale për të mitur 129

URDHËR Nr. 4950, Datë 02/05/2018 Për përcaktimin e formës së regjistrit të posaçëm të masës alternative të shmangies nga ndjekja penale, “paralajmërim me gojë”	142
URDHËR Nr. 4951, Datë 02/05/2018 Për miratimin e formatit dhe të dhënave për masën alternative të shmangies nga ndjekja penale, “paralajmërim me shkrim”	145
URDHËR Nr. 7639, Datë 5/7/2018 Për miratimin e rregullave të detajuara për përdorimin e sistemit të integruar të të dhënave të drejtësisë penale për të mitur nga Drejtoria e Përgjithshme e Burgjeve dhe Drejtoria e Përgjithshme e Shërbimit të Provës	150
URDHËR NR. 7641, Datë 5/07/2018 Për përcaktimin e elementëve të marrëveshjes për zbatimin e masës së shmangies dhe/ose ndërmjetësimin	154
URDHËR NR. 367, Datë 15/07/2019 Për miratimin e formatit të planit individual për përmbushjen e detyrimit të caktuar nga gjykata për të miturin në konflikt me ligjin	158
URDHËR NR. 368, Datë 15/07/2019 Për miratimin e formatit të raportit për mospërmbushjen e masës alternative të shmangies nga ndjekja penale e të miturve në konflikt me ligjin	163
UDHËZIM Nr. 7640, Datë 5/7/2018 Për përcaktimin e formës dhe rregullave të përgatitjes së dokumentit për lirimin me kusht të të miturit të dënuar	167
UDHËZIM I PËRBASHKËT Nr. 650, Datë 13/9/2019 Për përcaktimin e kriterëve dhe procedurave për përzgjedhjen e përfaqësuesve proceduralë për fëmijët në konflikt me ligjin, fëmijët viktime dhe dëshmitarë në procesin penal	173
LAW No. 37/2017 CRIMINAL JUSTICE FOR CHILDREN CODE	178

Për një sistem të ri të drejtësisë penale për të miturit

Drejtësia miqësore për të miturit është një ndër prioritetet e Qeverisë Shqiptare e cila u normua si pjesë integrale e reformës në sistemin e drejtësisë dhe e të gjithë ndryshimeve që pësoi paketa legjislative. Ministria e Drejtësisë ka nisur zbatimin e legjislacionit të ndryshuar, i cili udhëhiqet nga parimi i interesit më të lartë të fëmijëve dhe është pararojë e gjithë procesit të zbatimit të tij.

Veprimet e ndërmarra në kuadër të përmbushjes së detyrimeve strategjike dhe atyre ligjore kanë për qëllim të sigurojnë riintegrimin dhe rehabilitimin efektiv dhe të shpejtë të të miturve dhe të rinjve në kontakt me ligjin, nga një qasje ndëshkuese drejt asaj rehabilituese dhe restauruese, për trajtimin e përfshirjes së të miturve në veprat penale. Gjithashtu, Kodi parashikon një drejtësi më miqësore me fëmijët viktime apo dëshmitarë të një vepre penale.

Qeveria Shqiptare nëpërmjet Ministrisë së Drejtësisë, me mbështetjen e UNICEF-it dhe partnerëve dhe aktorëve të shoqërisë civile që kanë si mision të punës së tyre të drejtat e të miturve, e kanë plotësuar Kodin me aktet e tij nënligjore. Këto ndryshime krijojnë një kornizë të drejtësisë penale për fëmijët, në përputhje me Konventën e OKB-së për të Drejtat e Fëmijës (KDF) dhe standardet e tjera ndërkombëtare. Vizioni ynë synon ngritjen e një sistemi efektiv dhe miqësor për fëmijët, i cili mbron interesin më të lartë të tyre.

Ngritja e sistemit të integruar të të dhënave do të shërbejë për të gjeneruar informacion për të miturit në konflikt me ligjin në çdo kohë dhe në çdo fazë të ndjekjes penale, të procesit gjyqësor dhe të ekzekutimit të vendimit gjyqësor.

Një ndër prioritetet e vitit 2020 është edhe trajtimi i të miturve nga dy institucionet që do të ofrojnë programe rehabilitimi, rinteprimi duke u bazuar në planin individual të çdo të mituri.

Në kuadër të zbatimit të politikave dhe prioritetëve të Qeverisë kjo nismë do t'i shërbejë çdo profesionisti të përfshirë në proceset e drejtësisë për të miturit me qëllim rritjen e kapaciteteve, specializimin dhe kualifikimin profesional të tyre.

Me besimin se të gjithë praktikuesit e ligjit do të vënë në dispozicion të gjitha njohuritë, energjitë dhe përkushtimin për vënien në jetë të këtyre dispozitave, iu uroj punë të mbarë në këtë mision të rëndësishëm!

Etilda Gjonaj (Saliu)
MINISTRE E DREJTËSISË

REPUBLIKA E SHQIPËRISË

KUVENDI

LIGJ

Nr. 37/2017

KODI I DREJTËSISË PENALE PËR TË MITUR

Në mbështetje të neneve 81, pika 2, dhe 83, pika 1, të Kushtetutës, me propozimin e një deputeti,

K U V E N D I

I REPUBLIKËS SË SHQIPËRISË

V E N D O S I:

KREU I

DISPOZITA TË PËRGJITHSHME

Neni 1

Objekti

1. Kodi i Drejtësisë Penale për të Mitur (në vijim Kodi) përmban rregullime të posaçme lidhur me përgjegjësinë penale të të miturve, rregulla procedurale lidhur me hetimin, ndjekjen penale, procesin gjyqësor, ekzekutimin e vendimit të dënimit penal, rehabilitimin ose të çdo mase tjetër që përfshin një të mitur në konflikt me ligjin, si dhe një të mitur viktimë dhe/ose dëshmitar të veprës penale.

2. Ky Kod përmban rregullime edhe për të rinjtë nga grupmosha 18 deri në 21 vjeç, sipas parashikimeve në nene të veçanta të tij.

Neni 2

Qëllimi

Qëllimi i këtij Kodi është:

1. Të garantojë një kuadër ligjor mbi drejtësinë penale për të mitur që është në përputhje me Kushtetutën, Konventën e Organizatës së Kombeve të Bashkuara (OKB) për të Drejtat e Fëmijëve dhe standardet e normat e tjera ndërkombëtare që kanë për qëllim mbrojtjen e të miturit dhe mbrojtjen efektive të interesit më të lartë të të miturit.
2. Të promovojë riintegrimin e të miturit në konflikt me ligjin penal dhe që i mituri të luajë në shoqëri një rol sa më të dobishëm.
3. Të garantojë rishoqërizimin dhe rehabilitimin e të miturit që ka kryer vepër penale.
4. Të mbrojë të drejtat e të miturit në rastet kur është dëshmitar dhe/ose viktimë e veprës penale.
5. Të parandalojë riviktimizimin dhe viktimizimin e dytë të të miturit, i cili më parë ka qenë viktimë e një veprë penale.
6. Të parandalojë përsëritjen e veprave penale prej të miturit.
7. Të mbrojë parimet e rendit publik në procesin e administrimit të drejtësisë penale për të mitur.
8. Të rrisë përgjegjshmërinë dhe profesionalizmin e organeve kompetente në administrimin e çështjeve të drejtësisë penale për të mitur.
9. Të garantojë masa edukative dhe parandaluese për të miturit që kryejnë vepra penale dhe të sigurojë ngritjen e mekanizmave mbikëqyrës për zbatimin e tyre.

Neni 3

Përkufizime

Në këtë Kod termat e mëposhtëm kanë këto kuptime:

1. “Alternativë e dënimit me burgim” është masa që mund të vendoset ndaj të miturit nga organi kompetent i sistemit të drejtësisë penale në të gjitha fazat e tij, të cilat nuk konsistojnë në kufizimin/heqjen e lirisë.
2. “Drejtësi penale për të mitur” janë procedura që lidhen me veprat penale, duke përfshirë hetimin, ndjekjen penale, procesin gjyqësor, ekzekutimin e dënimit, çdo masë tjetër që përfshin një të mitur në konflikt me ligjin, viktimë ose dëshmitar të një veprë penale.
3. “I mitur” është çdo person nën moshën 18 vjeç.

4. “I mitur në konflikt me ligjin” është çdo person që ka mbushur moshën e përgjegjësisë penale deri nën moshën 18 vjeç, ndaj të cilit ekziston një dyshim i arsyeshëm se ka kryer një veprë penale, është marrë si i pandehur dhe/ose është dënues me vendim gjyqësor të formës së prerë për kryerjen e një veprë penale.
5. “I mitur viktimë” është çdo person nën moshën 18 vjeç, të cilit i është shkaktuar dëm moral, fizik ose material, si pasojë e një veprë penale.
6. “I mitur dëshmitar” është çdo person nën 18 vjeç, i cili mund të ketë informacion lidhur me veprën penale.
7. “I ri” është çdo person nga mosha 18 deri në 21 vjeç që akuzohet për kryerjen e një veprë penale, kur ka qenë i mitur.
8. “I afërm” është personi që ka lidhje të afërt familjare, gjinie ose krushqie me të miturin.
9. “Interes më i lartë i fëmijës” nënkupton të drejtën e fëmijës për të pasur një zhvillim të shëndetshëm fizik, mendor, moral, shpirtëror, social, si dhe për të gëzuar një jetë familjare e sociale të përshtatshme për fëmijën.
10. “Informacion” nënkupton çdo të dhënë që është e përshtatshme dhe e kuptueshme për moshën dhe arsyetimin e të miturit dhe që jepet për t’i mundësuar atij të ushtrojë plotësisht të drejtat, përveçse kur dhënia e këtij informacioni është në kundërshtim me interesin më të lartë të të miturit.
11. “Moshë minimale e përgjegjësisë penale” është mosha 14 vjeç në rastet e kryerjes së një krimi dhe mosha 16 vjeç në rastin e kryerjes së një kundërvajtjeje penale të parashikuar nga Kodi Penal.
12. “Masë e drejtësisë restauruese” është çdo masë, e cila lejon një të mitur në konflikt me ligjin të kuptojë përgjegjësinë dhe të korrigjojë pasojat e një veprë penale, të kompensojë dëmet dhe/ose të pajtohet me viktimën/palën e dëmtuar dhe persona të tjerë të prekur nga vepra penale, ku i mituri që ka kryer veprën penale dhe pala e dëmtuar marrin pjesë së bashku në mënyrë aktive për të zgjidhur pasojat e një veprë penale, zakonisht me ndihmën e një pale të tretë të pavarur.
13. “Ndërmjetësim” është procesi i zgjidhjes jashtëgjyqësisht dhe përmes dialogut mes një të mituri që ka kryer veprën penale dhe viktimës, i cili realizohet nga ndërmjetësi dhe synon të zgjidhë mosmarrëveshjen mes tyre dhe pasojat që vijnë nga vepra penale, si dhe të përmirësojë marrëdhëniet midis tyre, pavarësisht nëse zbatohet ose jo si masë shmangieje.
14. “Njësia për Mbrojtjen e të Drejtave të Fëmijës” është struktura

për mbrojtjen e të miturit në nivel vendor, sipas ligjit në fuqi për të drejtat dhe mbrojtjen e fëmijës.

15. “Organ kompetent/pjesëmarrës në administrimin e drejtësisë penale për të mitur” është, sipas rastit, gjyqtari, prokurori, punonjësi i policisë gjyqësore, punonjësi i policisë së shtetit, avokati, psikologu, punonjësi social, ndërmjetësi, punonjësi i Njësisë për Mbrojtjen e të Drejtave të Fëmijës dhe të shërbimit të provës, punonjësi i institucionit të rehabilitimit të të miturve dhe paraburgimit e burgjeve, si dhe çdo strukture/zyrtar tjetër që përfshihet në këtë proces, të cilët ushtrojnë përgjegjësitë dhe kompetencat e parashikuara në këtë Kod dhe që janë të trajnuar dhe specializuar në çështjet penale me të mitur dhe të rinj.

16. “Përfaqësues ligjor” është prindi, i afërmi ose kujdestari i të miturit, i cili merr pjesë në procedurën e drejtësisë penale për të mitur për të mbrojtur interesat e të miturit.

17. “Përfaqësues procedural” është personi në kuptimin e përcaktuar në ligjin në fuqi për të drejtat dhe mbrojtjen e fëmijës që do të kryejë përfaqësimin procedural të të miturit, sipas parashikimeve të këtij Kodi.

18. “Person i besuar” është personi madhor i kërkuar nga i mituri dhe i pranuar nga organi kompetent, i cili shoqëron të miturin në fazat e procedimit penal.

19. “Qendër/institucion për rehabilitimin e të miturit” është një strukturë ose program ku vendoset i mituri i dënuar ose jo, e cila është e pajisur me infrastrukturën dhe personelin e duhur për të përmbushur nevojat e veçanta të të miturit dhe të ekzekutimit të vendimit gjyqësor.

20. “Riviktimizim” është shkaktimi i dëmit të miturit viktimë e veprës penale, si pasojë e një veprë penale të re që ka lidhje me të parën.

21. “Rishoqërizimi/rehabilitimi” është inkurajimi dhe zhvillimi, në kuptim të përgjegjësisë së të miturit, e ndjenjës së respektimit të të drejtave të të tjerëve, për të nxitur dhe mundësuar zhvillimin e shëndoshë fizik, mendor, shpirtëror, moral dhe shoqëror të të miturit dhe për ta përgatitur atë që të rikthehet në shoqëri.

22. “Stimul” janë disa përfitime shtesë, përveç atyre që i mituri gëzon rregullisht, të cilat jepen për shkak të sjelljes së mirë dhe të respektimit të programit të rehabilitimit dhe riintegritimit.

23. “Shmangie” është masa alternative për mosfillimin, pezullimin ose pushimin e ndjekjes penale ndaj të miturit në konflikt me ligjin,

sipas parashikimeve të këtij Kodi;

24. “Viktimizimi i dytë/i përsëritur” është gjendja kur një të mituri viktimë e veprës penale mund t’i shkaktohet dëm, si rezultat i pjesëmarrjes në procesin e drejtësisë penale.

Neni 4

Fusha e zbatimit

1. Ky Kod zbatohet vetëm për procedurën e administrimit të drejtësisë për të miturit në konflikt me ligjin, si dhe për të miturit viktima dhe/ose dëshmitarë të veprave penale.

2. Në rastet e parashikuara në nenin 27, pika 5, të këtij Kodi, ky Kod zbatohet edhe për një person të moshës nga 18 deri në 21 vjeç, nëse ky është i pandehur për një vepër penale të kryer kur ka qenë i mitur.

3. Rregullimet e parashikuara në këtë Kod nuk përfshijnë të miturit që kryejnë vepra penale nën moshën e përgjegjësisë penale, ndaj të cilëve nuk fillon procedimi penal ose, nëse ka filluar, pushohet menjëherë. Në këtë rast vihen në lëvizje strukturat e mbrojtjes së fëmijëve dhe zbatohen të gjitha masat e parashikuara nga ligji për të drejtat dhe mbrojtjen e fëmijëve, me qëllim që atyre t’u sigurohen të njëjtat garanci procedurale, ndihmë dhe shërbime si për të miturit në konflikt me ligjin/viktimë ose dëshmitar, për sa i përket procesit të marrjes në pyetje dhe kontaktit me organet e policisë dhe prokurorisë.

Neni 5

Raporti me ligjet e tjera

Dispozitat e Kodit Penal, të Kodit të Procedurës Penale dhe të ligjeve të tjera, zbatohen në procesin e drejtësisë penale për të mitur vetëm për çështje që nuk janë të rregulluara nga ky Kod ose nëse përmbajnë rregullime më të favorshme për të miturit.

Neni 6

Legjislacioni i zbatueshëm

1. Ky Kod bazohet në parimet e sanksionuara në Kushtetutën e Republikës së Shqipërisë, në Konventën e OKB-së për të Drejtat e Fëmijës, në aktet e tjera ndërkombëtare të ratifikuara nga Republika

e Shqipërisë, si dhe në parimet e njohura në nivel ndërkombëtar lidhur me drejtësinë penale për të miturit.

2. Dispozitat e këtij Kodi nuk mund të interpretohen ose zbatohen në mënyrë që të kufizojnë garancitë dhe Rregullat Standard Minimum lidhur me drejtësinë penale për të mitur, si dhe të drejtat e shprehura në aktet ndërkombëtare të ratifikuara nga Republika e Shqipërisë, *Acquis* të Bashkimit Europian dhe Konventën e OKB-së për të Drejtat e Fëmijës.

Neni 7

Mosha e të miturit

1. Për qëllime të përgjegjësisë penale për krimet, konsiderohet i mitur, personi i cili ka mbushur moshën 14 vjeç, por jo 18 vjeç në kohën e kryerjes së krimit.

2. Për qëllime të përgjegjësisë për kundërvajtjet penale, konsiderohet i mitur, personi i cili ka mbushur moshën 16 vjeç, por jo 18 vjeç në kohën e kryerjes së kundërvajtjes penale.

3. Në rastin kur mosha e personit është e pamundur të përcaktohet saktë, por ka arsye të besohet se është i mitur, ai konsiderohet i tillë, në kuptim të këtij Kodi, derisa të përcaktohet mosha e tij.

4. Parashikimet e pikës 2, të këtij neni, zbatohen edhe për rastet e të miturve viktimë ose/dhe dëshmitarë të veprës penale.

KREU II

PARIME TË DREJTËSISË PENALE PËR TË MITUR

Neni 8

Shtrirja e parimeve të drejtësisë penale për të mitur

1. Parimet e këtij Kodi kanë efekt në të gjithë përmbajtjen e tij dhe zbatohen nga çdo person dhe organ kompetent në të gjitha veprimet dhe vendimet e tyre lidhur me të miturin në konflikt me ligjin, të miturin viktimë ose/dhe dëshmitar i veprës penale.
2. Parimet e këtij Kodi zbatohen edhe në veprimet administrative të policisë dhe të organeve të tjera që kryejnë veprimtari administrative në kuadrin e drejtësisë penale për të mitur.

Neni 9

Prezumimi i pafajësisë

1. Çdo i mitur në konflikt me ligjin prezumohet i pafajshëm, derisa nuk vërtetohet fajësia e tij me vendim gjyqësor të formës së prerë.
2. Çdo dyshim për akuzën ndaj të miturit çmohet në favor të tij.

Neni 10

Parimi i interesit më të lartë të fëmijës

1. Organet kompetente në çdo vendim dhe veprimtari të ndërmarrë në zbatim të këtij Kodi, duhet të vlerësojnë me përparësi interesin më të lartë të të miturit.
2. Në zbatimin e këtij parimi mbahen parasysh:
 - a) nevojat e fëmijës për zhvillim fizik e psikologjik, edukim e shëndet, siguri dhe qëndrueshmëri, si dhe rritjen/përkatësinë në një familje;
 - b) mendimi i fëmijës, në varësi të moshës dhe aftësisë së tij për të kuptuar;
 - c) historia e fëmijës, duke mbajtur parasysh situatat e veçanta të abuzimit, neglizhimit, shfrytëzimit ose forma të tjera të dhunës ndaj fëmijës, si dhe rrezikun e mundshëm që situata të ngjashme të ndodhin në të ardhmen;
 - ç) aftësia e prindërve ose personave që kujdesen për mirërritjen e fëmijës për t'iu përgjigjur nevojave të fëmijës;

d) vazhdimësia e marrëdhënieve personale ndërmjet fëmijës dhe personave, me të cilët ai ka lidhje gjinore, shoqërore dhe/ose shpirtërore.

3. Vendimet dhe aktet e organeve kompetente duhet të përmbajnë një argumentim të posaçëm lidhur me mënyrën se si është analizuar dhe si do të sigurohet respektimi i interesit më të lartë të të miturit.

Neni 11

Parimi i mbrojtjes nga diskriminimi

1. Të drejtat që burojnë nga ky Kod i garantohen pa asnjë lloj diskriminimi çdo të mituri në konflikt me ligjin, viktimë ose dëshmitar, pavarësisht nga gjinia, raca, ngjyra, etnia, gjuha, identiteti gjinor, orientimi seksual, bindjet politike, fetare ose filozofike, gjendja ekonomike, arsimore ose shoqërore, shtatzania, përkatësia prindërore, përgjegjësia prindërore, gjendja familjare ose martesore, gjendja civile, vendbanimi, gjendja shëndetësore, predispozicionet gjenetike, aftësia e kufizuar, përkatësia në një grup të veçantë dhe çdo gjendje tjetër e të miturit, prindërve ose përfaqësuesve ligjorë të të miturit.

2. Të drejtat për të miturin, të parashikuara në këtë Kod, mbrohen nga të gjitha format e diskriminimit për një nga shkaqet e parashikuara në pikën 1 të këtij neni.

Neni 12

E drejta për zhvillim harmonik të të miturit

1. Në çdo vendim dhe procedurë lidhur me drejtësinë penale për të mitur mbahet në konsideratë e drejta e të miturit për zhvillimin fizik, mendor, shpirtëror, moral dhe shoqëror.

2. Vendimet dhe aktet e organeve kompetente duhet të përmbajnë një arsyetim të posaçëm lidhur me mënyrën se si është vlerësuar e drejta e të miturit për këtë zhvillim dhe si do të realizohet zbatimi i pikës 1 të këtij neni.

Neni 13

Parimi i proporcionalitetit

Çdo masë e marrë ndaj të miturit në konflikt me ligjin duhet të jetë në raport me rrethanat e kryerjes së veprës penale, personalitetin e

të miturit, në përputhje me nevojat që lidhen me moshën, edukimin, arsimimin kushtet personale, familjare, sociale dhe mjedisore, nevojat zhvillimore, si dhe nevoja të tjera të të miturit përfshirë, nëse është rasti, edhe nevojat e veçanta.

Neni 14

Përparësia e masave alternative të shmangies

1. Për arritjen e qëllimeve të këtij Kodi dhe të ligjeve të tjera që kanë lidhje me drejtësinë për të mitur, në procedurën e drejtësisë penale për të mitur përparësi u jepet masave alternative të shmangies nga procedimi penal.

2. Masat alternative që synojnë shmangien e të miturit nga procedimi penal ose zbatimi i masave të drejtësisë restauruese vlerësohen si mundësia e parë. Kur bëhet ky vlerësim, nga çdo organ kompetent, në aktet respektive pasqyrohet mbajtja në vëmendje që masa alternative e shmangies i shërben më mirë qëllimeve të rishoqërimit, rehabilitimit të të miturit dhe parandalimit të shkeljeve të ligjit përkundrejt vendosjes së tij nën përgjegjësinë penale dhe zbatimit të dënimit penal.

3. Sa herë është e përshtatshme, e mundshme dhe e nevojshme, shmanget vënia në lëvizje e procedurës penale për të miturit në konflikt me ligjin, me kusht që të respektohen plotësisht të drejtat e të miturit dhe mbrojtja e tij.

4. Çdo masë që përdoret ndaj të miturit si alternativë për shmangien nga procedimi penal, duhet t'i shërbejë qëllimit të mbrojtjes së të drejtave dhe garancive ligjore të të miturit.

Neni 15

Kufizimi ose heqja e lirisë si masë e fundit

1. Arrestimi, ndalimi ose burgimi i një të mituri nuk zbatohet nëse qëllimi mund të realizohet përmes një mase më të butë.

2. Arrestimi, ndalimi ose burgimi i një të mituri zbatohet në përputhje me parashikimet e këtij Kodi, si dhe në përputhje me legjislacionin procedural penal, për aq sa nuk parashikohet ndryshe në këtë Kod.

3. Masat e parashikuara në pikën 2, të këtij neni, përdoren vetëm si një masë e fundit, për një kohë sa më të shkurtër, si dhe janë objekt i rishikimit të rregullt periodik nga gjykata.

Neni 16

Pjesëmarrja e të miturit në proces

1. E drejta e pjesëmarrjes në proces përfshin të drejtën e të miturit për t'u dëgjuar dhe për të shprehur pikëpamjet e tij, të cilat mbahen parasysh në përpunime me moshën dhe nivelin e zhvillimit të të miturit. Në rastet kur i mituri kërkon të dëgjohet, kërkesa e tij pranohet, përveçse për arsye të rëndësishme, të cilat arsyetohen në vendimin përkatës. Nëse i mituri nuk mund ta ushtrojë këtë të drejtë, mund ta realizojë atë nëpërmjet prindit si përfaqësues ligjor.
2. I mituri, drejtpërdrejt dhe/ose nëpërmjet përfaqësuesit ligjor, ka të drejtë të marrë pjesë në çdo proces vendimmarrjeje lidhur me të.
3. I mituri nuk mund të detyrohet të marrë pjesë personalisht në proces. Mospjesëmarrja nuk mund të rëndojë pozitën e tij ose/dhe të përdoret në disfavor të tij.
4. Prokurori dhe gjykata krijojnë të gjitha kushtet dhe marrin çdo masë për të nxitur të miturin për të marrë pjesë në procedimin penal ndaj tij, nëse kjo është në interesin më të lartë të të miturit.
5. Çdo veprim i ndërmarrë nga organet kompetente gjatë procesit ku i mituri është pjesëmarrës, kryhet në mënyrë të përshtatur me moshën dhe/ose aftësitë e të miturit për të kuptuar.
6. Përshtatja dhe mbështetja e nevojshme sigurohet përmes mënyrave të parashikuara në aktet ndërkombëtare të ratifikuara lidhur me personat me aftësi të kufizuara, si dhe në ligjin në fuqi për përfshirjen dhe aksesueshmërinë e personave me aftësi të kufizuara.
7. Në rast se pretendimet e të miturit dhe të përfaqësuesit ligjor/procedural të tij janë kontradiktore, organi kompetent vlerëson pretendimin që i shërben interesit më të lartë të të miturit.

Neni 17

Shqyrtimi pa vonesë dhe me përparësi

1. Të gjitha vendimet dhe veprimet e ndërmarra në bazë të këtij Kodi, që nga fillimi i procesit penal deri në ekzekutimin e vendimit gjyqësor, kryen në mënyrë të shpejtë, me përparësi, pa vonesa të pajustificuara mbi bazën e interesit më të lartë të të miturit dhe duke respektuar të drejtat e tij.
2. Çdo organ kompetent shqyrton në mënyrë të shpejtë, brenda afateve të caktuara në këtë Kod, dhe me përparësi çështjet e të

miturve në konflikt me ligjin, si dhe të çështjeve me të mitur viktimë dhe dëshmitar, duke garantuar që procesi penal, në çdo fazë të tij, të mos përkeqësojë traumën e përjetuar nga i mituri dhe që sistemi i drejtësisë penale për të miturit të sigurojë, sipas rastit, gjithë ndihmën e duhur ndaj të miturit.

Neni 18

Pjesëmarrja e detyrueshme e psikologut

1. Në çdo fazë të procedimit penal me të miturit në konflikt me ligjin, si dhe gjatë pyetjes së të miturit viktimë ose dëshmitar, pavarësisht nga mosha mbi ose nën 14 vjeç, prania e psikologut është e detyrueshme.
2. Psikologu garanton, sipas rastit, mbështetjen psikologjike të të miturit dhe vlerëson thëniet e tij, në përputhje me zhvillimin mendor.
3. Prania e psikologut synon që të miturit në konflikt me ligjin, të miturit viktimë dhe/ose dëshmitar t'i sigurohet pyetja në mënyrën e duhur dhe t'i lehtësohet dhënia e dëshmisë nga ana e tij, duke bërë kujdes për të eliminuar frikësimin ose ndrojtjen e të miturit nga procesi.
4. Organet kompetente, sipas rastit dhe nëse kjo është e mundur, kujdesen që të sigurojnë praninë e të njëjtit psikolog gjatë gjithë procesit të drejtësisë penale për mitur dhe vetëm nëse kjo është në interesin më të lartë të të miturit.
5. Psikologu, i cili kryen rolin e mbështetësit emocional të fëmijës gjatë procesit të hetimit dhe gjykimit, nuk mund të caktohet nga gjykata për të marrë rolin e ekspertit, duke përgatitur vlerësim psikologjik për të njëjtin të mitur.

KREU III

TË DREJTAT DHE GARANCITË PROCEDURALE TË TË MITURIT NË KONFLIKT ME LIGJIN

Neni 19

Të drejtat e të miturit në konflikt me ligjin

1. I mituri në konflikt me ligjin gëzon të drejtat e parashikuara në Kodin e Procedurës Penale si dhe të drejtat e posaçme të parashikuara në këtë Kod.
2. I mituri ka të drejtë për mbrojtje dhe procedura të veçanta në të gjitha fazat e procesit të drejtësisë penale për të mitur.
3. Në çdo fazë të procedimit penal, i mituri gëzon të drejtat e mëposhtme:
 - a) të drejtën për ndihmë ligjore dhe psikologjike ose çdo ndihmë tjetër të duhur për përgatitjen dhe paraqitjen e mbrojtjes së tij;
 - b) të drejtën të informohet menjëherë në formën që i përgjigjet zhvillimit individual të tij;
 - c) të drejtën për një përkthyes falas/interpretues, në qoftë se nuk e kupton, nuk e flet gjuhën që përdoret ose përdor gjuhën e shenjave;
 - ç) të drejtën që të ketë prindin të pranishëm dhe/ose të drejtën të shoqërohet nga një person i besuar;
 - d) të drejtën të mos detyrohet të dëshmojë ose të pranojë fajësinë;
 - dh) të drejtën që, në kushte të barabarta, të pyesë dëshmitarët e akuzës dhe të sigurojë paraqitjen dhe marrjen në pyetje të dëshmitarëve të mbrojtjes së tij;
 - e) të drejtën për ndihmë nga shërbimi konsullor;
 - ë) të drejtën për ankim, në çdo fazë të procedimit penal apo gjatë ekzekutimit të vendimit penal;
4. Në rastin e parashikuar nga pika 3, shkronja “ç”, të këtij neni, lidhur me personin e besuar, gjykata ka të drejtë të mos pranojë një person si të besuar në rast se prania e tij ndikon negativisht në rehabilitimin dhe riintegrimin e të miturit. Në këtë rast gjykata duhet të shprehet me vendim të arsyetuar për shkaqet e mospranimit.

Neni 20

Ndihma ligjore dhe psikologjike e të miturit

1. Në çdo fazë të drejtësisë penale për të mitur çdo i mitur në konflikt me ligjin ose viktimë ka të drejtë për ndihmë ligjore dhe psikologjike, pa pagesë, të garantuar nga shteti, sipas legjislacionit përkatës.
2. Dëshmitarit të mitur i garantohet ndihma psikologjike falas kur për këtë të fundit është e nevojshme.

Neni 21

Mbrojtja e jetës private të të miturit

1. E drejta e të miturit për jetë private respektohet plotësisht në çdo fazë të drejtësisë penale për të mitur duke bërë kujdes që të shmanget dëmtimi i tij.
2. Nuk publikohet asnjë informacion që mund të çojë në identifikimin e të miturit në konflikt me ligjin, të të miturit viktimë ose dëshmitar i një vepre penale.
3. Të dhënat mbi dënimet e mëparshme të të miturit nuk bëhen publike.
4. Ndalohet identifikimi ose publikimi në çfarëdo formë i të dhënave personale të të miturit, me përjashtim të rasteve të parashikuara në legjislacionin për mbrojtjen e të dhënave personale.
5. Me përjashtim të rasteve të parashikuara nga legjislacioni për mbrojtjen e të dhënave personale, të dhënat personale për një vepër penale të kryer nën moshën 18 vjeç mund të identifikohen ose të publikohen vetëm me pëlqimin e tij.
6. Përpunimi i të dhënave të të miturve realizohet në përputhje me legjislacionin për mbrojtjen e të dhënave personale.
7. Shkelja e pikës 4, të këtij neni, përbën vepër penale, sipas parashikimeve të Kodit Penal.

Neni 22

Vlerësimi individual i të miturit

1. Në çdo fazë të drejtësisë penale për të mitur, organi që administron procesin e trajton të miturin me kujdes dhe vëmendje të veçantë.
2. Në çdo vendimarrje në lidhje me të miturin, merren në

konsideratë rrethanat individuale të tilla si: mosha, niveli i zhvillimit, kushtet e jetesës, mënyra e rritjes dhe e zhvillimit, edukimi dhe arsimimi, gjendja shëndetësore, gjendja familjare dhe rrethanat e tjera, të cilat lejojnë vlerësimin individual.

3. Gjykata/prokurori, përpara marrjes së ndonjë vendimi mbi të miturin, thërret, sipas rastit, një ekspert ose grup ekspertësh të disiplinave të ndryshme për vlerësimin e rrethanave individuale, shëndetësore, familjare, sociale dhe mjedisore të të miturit në mënyrë që të kuptojë personalitetin, përgjegjshmërinë dhe shkallën e përgjegjësisë së tij.

4. Në qoftë se gjykata/prokurori, pas përfundimit të vlerësimit individual konstaton se i mituri vuan nga çrregullime të shëndetit mendor, që e bën atë të papërgjegjshëm, i mituri përjashtohet nga përgjegjësia penale dhe, nëse është e nevojshme, vendoset në një institucion mjekësor të pavarur dhe të specializuar, sipas parashikimeve të Kodit të Procedurës Penale.

Neni 23

Shërbimet pa pagesë për të miturit në sistemin e drejtësisë penale

1. Të miturit në konflikt me ligjin ose viktimat përfitojnë pa pagesë shërbimet që ofrohen sipas këtij Kodi dhe legjislacionit në fuqi.

2. Pagesat e këtyre shërbimeve mbulohen nga buxheti i institucioneve dhe ekzekutohen nga institucionet përkatëse, pranë të cilave realizohet shërbimi në përputhje me legjislacionin në fuqi.

3. Procedura e ofrimit të shërbimeve për të miturit në sistemin e drejtësisë penale rregullohet sipas parashikimeve të këtij Kodi dhe legjislacionit në fuqi, për aq sa nuk parashikohet ndryshe në këtë Kod.

Neni 24

Të drejtat e të miturit viktimë dhe/ose dëshmitar i veprës penale

I mituri viktimë dhe/ose dëshmitar i veprës penale gëzon, për aq sa është e mundur, të njëjtat të drejta të parashikuara për të miturin në konflikt me ligjin, parashikuar sipas këtij kreu, si dhe të drejtat e parashikuara në kreun V të këtij Kodi.

KREU IV

TRAJNIMI DHE SPECIALIZIMI I ORGANEVE KOMPETENTE NË PROCESIN E DREJTËSISË PENALE PËR TË MITUR

Neni 25

Specializimi i personave që administrojnë dhe asistojnë procesin e drejtësisë penale për të mitur

1. Organet kompetente marrin të gjitha masat e duhura për të siguruar që personat, të cilët punojnë me të miturit, të kenë njohuritë e nevojshme, ndërgjegjësimin profesional më të lartë për mbrojtjen e të drejtave të të miturive në konflikt me ligjin, viktimë ose dëshmitarë, si dhe marrin të gjitha masat e duhura për qëndrueshmërinë e tyre në këto pozicione pune.
2. Organet kompetente, sipas këtij Kodi, garantojnë dhe sigurojnë që çdo person, i cili ka qenë i dënuar me një vendim të formës së prerë për një vepër penale të kryer me dashje ndaj të miturit, ose vepra ndaj dhunës në familje, ndalohet të punojë dhe të ofrojë shërbim ndaj të miturit.
3. Organet kompetente dhe organizatat jofitimprurëse që ofrojnë shërbime për të miturit marrin të gjitha masat e duhura, me qëllim që të sigurojnë që personat që janë dënuar për vepra penale ndaj të miturve të mos kenë asnjë kontakt me të miturin.
4. Personat që administrojnë procesin e drejtësisë penale për të mitur duhet të jenë të specializuar dhe të trajnuar në fushën e mbrojtjes së të drejtave të fëmijëve. Bëhet përjashtim vetëm në rastet kur veprimet ose mosveprimet e të miturit rrezikojnë sigurinë publike dhe në rastet e parashikuara lidhur me gjendjen e flagrancës, sipas dispozitave të Kodit të Procedurës Penale. Në këtë rast, personi jo i specializuar, pas marrjes së masave paraprake, njofton menjëherë personin/strukturat e specializuara për të vazhduar këtë proces.
5. Në procedurat me të mitur, organet kompetente sigurojnë që punonjës të specializuar mund të asistojnë të miturin në procesin e drejtësisë penale.
6. Shkelja e pikës 3, të këtij neni, përbën vepër penale, sipas Kodit Penal.

Neni 26

Fushat e trajnimit

1. Çdo person i caktuar nga organi kompetent në administrimin e drejtësisë penale për të mitur trajnohet dhe merr njohuri të posaçme kryesisht lidhur me:

- a) metodologjinë e komunikimit me miturin në konflikt me ligjin dhe komunikimin me të miturin viktimë dhe/ose dëshmitar të veprës penale;
- b) standardet dhe parimet që garantojnë të drejtat e të miturit;
- c) parimet dhe detyrimet etike që lidhen me funksionet e tyre;
- ç) shenjat dhe simptomat që tregojnë se është kryer një veprë penale ndaj të miturit;
- d) aftësimin dhe teknikat lidhur me vlerësimin e situatave kritike, vlerësimin e riskut, referimin e rastit dhe garantimin e parimit të konfidencialitetit;
- dh) aftësimin lidhur me teknikat e pyetjes së të miturve, psikologjinë e fëmijës dhe komunikimin me fëmijën në një gjuhë të përshtatshme për fëmijën;
- e) dinamikën dhe natyrën e ushtrimit të dhunës ndaj të miturit, efektin dhe pasojat, përfshirë atë fizik, psikologjik dhe të nxitjes për kryerjen e veprave penale;
- ë). teknikat dhe masat e veçanta për mbështetjen dhe mbrojtjen e të miturit viktimë dhe dëshmitar;
- f) metodat e punës së detyrueshme për profesionistët që punojnë me të mitur; si dhe
- g) fushat e tjera të ngjashme që lidhen me drejtësinë penale për të miturit.

2. Fushat e trajnimit specifikohen në varësi të detyrave të profesionistëve të organeve kompetente dhe pozitës së të miturit në drejtësinë penale për të mitur. Trajnimi i tyre është i detyrueshëm dhe vazhdues.

Neni 27

Kompetenca e gjykimit të çështjeve të drejtësisë për të miturit

1. I mituri në konflikt me ligjin gjykohet nga seksionet për të mitur, të krijuara në gjykatat e rretheve gjyqësore, sipas përcaktimeve në legjislacionin në fuqi për organizimin e pushtetit gjyqësor në Republikën e Shqipërisë.

2. Seksionet janë kompetente edhe për gjykimin e të pandehurve të rritur që akuzohen për kryerjen e veprave penale ndaj të miturve si viktima.
3. Gjyqtari i caktuar për gjykimin e të miturit në këto seksione duhet të jetë i specializuar dhe trajnuar për drejtësinë penale për të mitur.
4. Kur një i mitur ka kryer vepër penale së bashku me një të rritur, ai gjykohet në seksionet për të mitur të gjykatave të rretheve gjyqësore, duke zbatuar dispozitat e këtij Kodi, me përjashtim të rasteve të parashikuara në nenin 80, pika 1, të Kodit të Procedurës Penale.
5. Personi mbi moshën 18 vjeç, por jo më shumë se 21 vjeç, i cili akuzohet se ka kryer një vepër penale kur ishte i mitur, gjykohet nga seksioni për të mitur.
6. Juridiksioni i seksionit për të mitur të gjykatave të rretheve gjyqësore mbaron kur i mituri arrin moshën 23 vjeç.

Neni 28

Shqyrtimi gjyqësor i rasteve me të mitur

1. Nëse viktima është i mitur dhe gjykimi në gjykatat e rretheve gjyqësore dhe të apelit bëhet me trup gjykues, të paktën një gjyqtar duhet të jetë i specializuar dhe i trajnuar në drejtësinë penale për të mitur.
2. Në gjykatat e rretheve gjyqësore, në të cilat, për shkak të numrit të gjyqtarëve nuk mund të ngrihet seksioni për të mitur, kur çështja gjykohet nga tri gjyqtarë, të paktën njëri prej tyre duhet të jetë gjyqtarë i specializuar dhe trajnuar në drejtësinë penale për të mitur.

Neni 29

Trajnimi dhe specializimi i prokurorëve dhe oficerëve të policisë gjyqësore

1. Ndjekja penale në çështjet e drejtësisë penale për të mitur bëhet nga prokurorë të trajnuar dhe specializuar në këtë fushë.
2. Punonjësit e policisë gjyqësore që trajtojnë çështjet e drejtësisë penale me të mitur trajnohen dhe specializohen në drejtësinë penale për të mitur.

Neni 30

Trajnimi dhe specializimi i punonjësve të Policisë së Shtetit

Veprimet e parashikuara nga ligji për Policinë e Shtetit lidhur me të miturit, kryen nga një punonjës i specializuar dhe i trajnuar në drejtësinë penale për të mitur.

Neni 31

Mbrojtësi

1. I mituri në konflikt me ligjin ose viktimë mbrohet nga avokatë të specializuar në drejtësinë për të mitur, me përjashtim të rasteve kur i mituri ose përfaqësuesi i tij ligjor përzgjedh një avokat tjetër.
2. Dhoma Kombëtare e Avokatisë vë në dispozicion të institucioneve të ndihmës juridike falas një listë të avokatëve të specializuar në drejtësinë për të mitur.
3. Institucioni që administron ndihmën juridike falas, në rastet e parashikuara me ligj, siguron menjëherë ndihmë ligjore me kërkesën e të miturit ose të çdo organi kompetent. Kur kërkesa bëhet nga i mituri, ajo mund të paraqitet në çdo lloj forme dhe përpara organit kompetent, sipas rregullave të parashikuara nga legjislacioni në fuqi.

Neni 32

Personat e tjerë të specializuar në drejtësinë për të mitur

1. Në sistemin e drejtësisë për të mitur përfshihet punonjësi i Njesisë për Mbrojtjen e të Drejtave të Fëmijës, psikologu, përfaqësuesi procedural, ndërmjetësi, punonjësi i shërbimit të provës, punonjësi i qendrës së rehabilitimit për të mitur dhe paraburgimit, i specializuar në drejtësinë për të mitur.
2. Shkolla e Magjistraturës, Akademia e Sigurisë, Urdhri i Psikologut/Punonjësit Social, Dhoma Kombëtare e Avokatisë, Dhoma Kombëtare e Ndërmjetësve, Shërbimi i Provës dhe Agjencia Shtetërore për të Drejtat dhe Mbrojtjen e Fëmijës, si dhe institucione të tjera marrin masa dhe hartojnë programet e trajnimit.
3. Organet kompetente, të parashikuara në pikën 2, të këtij neni, hartojnë dhe përditësojnë regjistrin e të trajnuarve lidhur me drejtësinë penale për të mitur.

KREU V

I MITURI VIKTIMË DHE I MITURI DËSHMITAR I VEPRËS PENALE

Neni 33

Parime të përgjithshme

1. Organet kompetente, në çështjet me të mitur viktimë dhe/ose dëshmitarë, bëjnë kujdes të veçantë, me qëllim që:

a) i mituri viktimë ose dëshmitar i veprës penale të trajtohet me përkujdesje, në mënyrë miqësore dhe të ndjeshme, të tilla që respektojnë dinjitetin e tij gjatë gjithë procesit, duke marrë në konsideratë gjendjen e tij personale, nevojat e menjëhershme dhe të veçanta, moshën, gjininë, aftësitë e kufizuara, nëse ka, dhe nivelin e pjekurisë;

b) të mbrohet jeta private e të miturit viktimë ose dëshmitar. Ndërhyrja në jetën private të të miturit, nëse është e nevojshme, të jetë në nivelin më të ulët të mundshëm të përcaktuar nga ligji, në mënyrë që të sigurohen provat e nevojshme të procesit penal;

c) të marrin të gjitha masat që çdo pjesëmarrës në administrimin e drejtësisë për të mitur, i cili ka të dhëna lidhur me të miturin viktimë ose dëshmitar, të jetë i detyruar të ruajë konfidencialitetin e të gjithë informacionit të marrë për shkak të detyrës ose/dhe gjatë kryerjes së detyrës;

ç) bërja publike e informacionit lidhur me identitetin e të miturit dëshmitar ose viktimë bëhet vetëm me leje të gjykatës.

2. Rregullat lidhur me kontrollin intim dhe mjekësor për të miturin viktimë ose dëshmitar parashikohen në nenin 82, të këtij Kodi, dhe në Kodin e Procedurës Penale për aq sa nuk bie në kundërshtim me këtë kod

3. Shkelja e pikës 1, shkronja “c”, të këtij neni, përbën veprë penale, sipas Kodit Penal.

Neni 34

E drejta e të miturit viktimë për t'u informuar

1. Për të parandaluar rrezikun e riviktimizimit dhe viktimizimit të dytë, në veprimet procedurale, në të cilat i mituri është viktimë, merr pjesë përfaqësuesi ligjor, mbrojtësi dhe psikologu, si dhe, sipas rastit, nëse është e mundshme, edhe personi i besuar i të miturit.

2. Organi kompetent informon menjëherë dhe gjatë gjithë procesit

të miturin viktimë, përfaqësuesin e tij ligjor ose procedural dhe mbrojtësin lidhur me:

- a) procedurat e drejtësisë penale për të rritur e për të mitur, përfshirë rëndësinë dhe rolin e të miturit viktimë, kohën e dëshmisë, si dhe mënyrat në të cilat do të kryhet marrja në pyetje gjatë hetimit dhe gjykimit;
- b) mekanizmat mbështetëse për të miturin viktimë për bërjen e ankesës, merrjen pjesë në hetimet dhe procedurat gjyqësore, përfshirë vënien në dispozicion të mbrojtësit të të miturit;
- c) vendin dhe kohën e marrjes në pyetje;
- ç) masat mbrojtëse në dispozicion të të miturit;
- d) mjetet ligjore ekzistuese për rishikimin e vendimeve që sjellin pasoja për të miturin viktimë;
- dh). të drejtat e të miturit viktimë të zbatueshme në legjislacionin kombëtar dhe atë ndërkombëtar të ratifikuar nga Republika e Shqipërisë;
- e) mundësinë për të kërkuar dëmshpërblim nga autori i veprës penale, sipas legjislacionit përkatës;
- ë) programet e drejtësisë restauruese në dispozicion dhe funksionimin e tyre;
- f) mundësinë e shërbimeve përkatëse, të tilla si ato shëndetësore, psikologjike, sociale, financiare dhe ligjore, si dhe mënyrat e përfitimt të tyre.

3. Për rastet e parashikuara nga pika 2, e këtij neni, nëse informimi nuk i është bërë drejtpërdrejtë të miturit nga organi kompetent, ky detyrim përmbushet, sipas rastit, nga përfaqësuesit ligjor, përfaqësuesi procedural ose mbrojtësi i të miturit. Njoftimi i të miturit bëhet në mënyrë të tillë që informacioni të jetë i përshtatshëm dhe i kuptueshëm për të.

4. Në çdo fazë të procesit, përfaqësuesi ligjor i një dëshmitari/viktimit të mitur ka të drejtë:

- a) të shprehë opinionin e tij lidhur me nevojat e të miturit përpara organit procedural;
- b) të informohet në lidhje me akuzat e ngritura ndaj të pandehurit;
- c) të informohet në lidhje me marrëdhëniet mes të miturit dhe të pandehurit;
- ç) të informohet lidhur me ecurinë e procesit dhe vendimet lidhur me masën e sigurisë që është vendosur ndaj të pandehurit, si dhe lidhur me lirin e të pandehurit ose të dënuarit nga

mjediset e burgimit ose të paraburgimit, me përjashtim të rastit kur kjo vë përpara një rreziku real të pandehurin ose të dënuarin; d) të bëjë ankim në lidhje me vendimin e dhënë nga gjykata, pavarësisht nëse kjo e drejtë ushtrohet ose jo nga prokurori i çështjes.

5. Gjyqtari gjatë gjykimit dhe prokurori në fazën e hetimeve mund të ndalojnë përfaqësuesin ligjor të një dëshmitari/viktimit të mitur për të marrë pjesë në veprimet procedurale vetëm nëse kjo është e domosdoshme për interesin më të lartë të të miturit.

Neni 35

Detyrat e Njesisë për Mbrojtjen e të Drejtave të Fëmijës lidhur me të miturin dëshmitar dhe viktimë

1. Përfaqësuesi i Njesisë për Mbrojtjen e të Drejtave të Fëmijëve është personi mbështetës në rastet me të miturin dëshmitar dhe viktimë dhe, ndër të tjera, ka për detyrë:

- a) të mbështesë të miturin emocionalisht;
- b) të japë mbështetje gjatë gjithë procesit penal. Kjo ndihmë mund të përfshijë masa për minimizimin e pasojave negative të veprës penale, masa për të ndihmuar të miturin në veprimtarinë e përditshme dhe masa në raport me çështjet administrative që lidhen me rrethanat e rastit konkret;
- c) të këshillojë nëse ndjekja e një terapie ose këshillimi profesional është i nevojshëm;
- ç). të ruajë komunikimin me të afërmit, shokët dhe mbrojtësin e të miturit;
- d) të informojë të miturin lidhur me shërbimet shëndetësore, psikologjike ose sociale si dhe për mënyrat e mundshme të marrjes së këtyre shërbimeve;
- dh) të informojë të miturin për gjendjen e tij procedurale, rëndësinë e dhënies së dëshmisë, kohëzgjatjen, formën, si dhe për rregullat procedurale të pyetjes;
- e) të informojë të miturin për kohën dhe vendin e marrjes në pyetje dhe zbatimin e veprimeve të tjera procedurale;
- ë) të informojë të miturin për të drejtën për ankim ndaj veprimeve procedurale të parashikuara me ligj;
- f) në bashkëpunim me mbrojtësin ose, në mungesë të tij, në bashkëpunim me të miturin dhe përfaqësuesin ligjor, të shmangë, sipas rastit, kontaktet e papërshtatshme dhe/ose të

padëshirueshme për të miturin, mbajtjen në një sallë të veçantë ndërmjet seancave, ose të masave të tjera për mbrojtjen e interesit më të lartë të të miturit;

g) në bashkëpunim me mbrojtësin ose në mungesë të tij në bashkëpunim me të miturin dhe përfaqësuesin ligjor të kërkojë nga gjykata marrjen e masave mbrojtëse, nëse këto janë të nevojshme;

gj). të kërkojë marrjen e masave të veçanta nëse rrethanat në të cilat ndodhet i mituri këto masa janë të nevojshme.

2. Përfaqësuesi i Njesisë për Mbrojtjen e të Drejtave të Fëmijës, nëse është caktuar me cilësinë e përfaqësuesit procedural, në rastet e të miturve viktimë dhe dëshmitarë nën 14 vjeç, jep edhe pëlqimin për dhënien e dëshmisë nga ana e të miturit.

Neni 36

Ndihma juridike për të miturin viktimë

1. I mituri viktimë ka të drejtë të mbrohet pa pagesë gjatë gjithë procesit të drejtësisë nga një avokat, të cilin e zgjedh nga lista përkatëse e hartuar nga Dhoma Kombëtare e Avokatisë.

2. Për të miturin shtetas i huaj viktimë dhe dëshmitar zbatohen parashikimet e nenit 51 të këtij Kodi.

Neni 37

Masat mbrojtëse për të miturin viktimë ose dëshmitar

1. Në çdo fazë të procesit penal, kur siguria e të miturit viktimë ose dëshmitar është në rrezik, sipas rastit, prokurori, policia gjyqësore ose Njësia për Mbrojtjen e të Drejtave të Fëmijës marrin masa mbrojtëse të tilla si:

a) shmangien e kontaktit të drejtpërdrejtë midis të miturit viktimë ose dëshmitar dhe të akuzuarit, në çdo fazë të procesit;

b) bërjen e kërkesës për nxjerrjen e një “urdhër-kufizimi” në gjykatë. Në këtë rast kërkesa regjistrohet në një regjistër të veçantë dhe protokollohet ditën e dorëzimit të saj. Në këtë rast zbatohen, për aq sa është e mundur, dispozitat e legjislacionit në fuqi për masat ndaj dhunës në marrëdhëniet familjare;

c) bërjen e kërkesës për vendosjen e masës së sigurimit “arrest me burg” ose “arrest në shtëpi” për të akuzuarin me kushtin e ndalimit të kontaktit me të miturin;

ç). bërjen e kërkesës për marrjen e masave mbrojtëse për të miturin viktimë ose dëshmitar prej policisë ose strukturave të tjera dhe ruajtjen e sekretit të vendndodhjes së të miturit;

d) të marrë ose të kërkojë nga autoritetet kompetente masa të tjera mbrojtëse që konsiderohen të përshtatshme.

2. Gjykata, nëse konstaton rrezik për të miturin viktimë ose dëshmitar, mund të vendosë edhe kryesisht për marrjen e masave të mbrojtjes, të parashikuara në pikën 1, shkronjat “b”, “c” dhe “ç”, të këtij neni.

Neni 38

Njoftimi i të miturit viktimë ose dëshmitar

1. Nëse i mituri është viktimë ose dëshmitar, organi procedues merr të gjitha masat, me qëllim që njoftimi i të miturit të bëhet:

a) në mënyrë të tillë që informacioni të jetë i përshtatshëm dhe i kuptueshëm për të përfshirë edhe rastet e aftësisë së kufizuar të të miturit;

b) drejtpërdrejt ose nëpërmjet përfaqësuesit të tij ligjor/procedural.

2. Në rast konflikti interesi me përfaqësuesin ligjor ose kur, për shkak të moshës shumë të mitur, nuk mund të bëhet njoftimi drejtpërdrejtë i të miturit, njoftimi i tij bëhet nëpërmjet përfaqësuesit procedural, mbrojtësit ose psikologut.

3. Një kopje e njoftimit i dorëzohet ose, sipas rastit, i dërgohet mbrojtësit ose përfaqësuesit ligjor të të miturit.

Neni 39

Rregulla të veçanta të pyetjes së të miturit viktimë ose dëshmitar

1. Kur dhënia e dëshmisë mund ta vendosë viktimën ose dëshmitarin e mitur në rrezik serioz për jetën apo për shëndetin, gjyqtari, në përshtatje me moshën, gjatë gjykimit garanton:

a) pyetjen e dëshmitarit/viktimë të mitur duke përdorur pajisje që ndryshojnë pamjen dhe/ose zërin e dëshmitarit/viktimës, marrjen e tij në pyetje pas një ekrani jotransparent ose marrjen në pyetje në distancë;

b) pyetjen e dëshmitarit/viktimë të mitur përpara fillimit të seancës gjyqësore me pjesëmarrjen e mbrojtësit të të miturit dhe video-regjistrimit të pyetjes së të miturit;

- c) ndjekjen e procesit dhe pyetjen e të miturit dëshmitarit ose viktimë, kur është e mundur dhe e përshtatshme, nga të njëjtët persona dhe kufizimin sa më shumë të jetë e mundur të herëve të marrjes në pyetje.
2. Organet kompetente sigurojnë shmangien, në çdo rast, të përballjes së të miturit viktimë me të akuzuarin në të gjitha mjediset ku zhvillohet procesi.
3. Në rastet me të mitur viktimë ose dëshmitarë, zhvillimi i seancës gjyqësore bëhet vetëm me dyer të mbyllura.
4. Për të miturit viktimë ose dëshmitarë, përveç parashikimeve të pikës 1, të këtij neni, gjykata garanton:
- a) pyetjen në mjedise miqësore për të miturit, si edhe jashtë mjedisit të gjykatës;
 - b) realizimin e sigurimit të provës në një kohë sa më të shkurtër pas fillimit të procedimit penal, për të shmangur efektet negative që vijnë nga tejzgjatja e procesit;
 - c) mosrimarrjen në pyetje në shkallët e tjera të gjykimit për të shmangur riviktimizimin e të miturit, me përjashtim të rasteve të caktuara në ligj;
 - ç) masa të tjera që i konsideron të përshtatshme.
5. Pyetja e të miturit viktimë dhe dëshmitar zhvillohen pa vonesë pas raportimit të fakteve tek organet përkatëse.
6. Të njëjtat rregulla zbatohen nga organet e tjera kompetente edhe gjatë pyetjes së të miturit viktimë dhe dëshmitar.

Neni 40

Rregulla të posaçme për pyetjen e të miturit 14 vjeç-18 vjeç

1. Përveç rregullave të parashikuara në nenin 361/a të Kodit të Procedurës Penale për të miturin mbi 14 vjeç dhënia e dëshmisë bëhet pa praninë e të pandehurit. Në këtë rast gjyqtari urdhëron largimin e përkohshëm të të pandehurit nga salla e gjyqit, duke siguruar pjesëmarrjen e detyrueshme të mbrojtësit të të pandehurit në seancë gjyqësore.
2. Në rastin e zbatimit të pikës 1, të këtij neni, gjykata, sipas rastit, informon të miturin mbi të drejtën e tij për të kërkuar që i pandehuri të jetë i pranishëm. Nëse i mituri e kërkon këtë, gjykata e vlerëson menjëherë kërkesën, nisur nga rrethanat konkrete, pjekuria e të miturit, rreziku i riviktimizimit dhe viktimizimi dytësor dhe vendos mbi kërkesën.

Neni 41

Rregulla të veçanta të pyetjes së të miturit viktimë dhe/ose dëshmitar i shfrytëzimit seksual ose dhunës seksuale

1. Përveç rregullave të parashikuara në nenin 58/b, të Kodit të Procedurës Penale, zbatohen rregullat e parashikuara në nenin 40, të këtij Kodi, në pyetjen e të miturit viktimë dhe/ose dëshmitar, të shfrytëzimit seksual ose dhunës seksuale. Për këta të mitur, regjistrimi audio dhe video gjatë pyetjes është i detyrueshëm.
2. Dëshmia në audio dhe video e dhënë nga i mituri mund të shfaqet gjatë seancës gjyqësore.
3. Dëshmia e të miturit viktimë e shfrytëzimit seksual dhe/ose abuzimit seksual mund të dëgjohet në sallën e gjyqit pa qenë i pranishëm vetë i mituri, nëpërmjet përdorimit të teknologjive të nevojshme të komunikimit.
4. I mituri dëshmitar ose viktimë e dhunës në familje ndalohet të merret në pyetje në praninë e prindit ose të afërmit abuzues gjatë procedurës së vendosjes së urdhrit të mbrojtjes, urdhrit të menjëhershëm të mbrojtjes.
5. Në rastet me të mitur viktimë ose dëshmitarë të shfrytëzimit seksual dhe/ose abuzimit seksual, gjithë procesi i gjyqimit zhvillohet me dyer të mbyllura.

Neni 42

Rregulla të veçanta të pyetjes së të miturit viktimë/dëshmitar nën 14 vjeç

1. Për të miturit viktimë dhe dëshmitarë nën 14 vjeç, përveç parashikimeve të këtij neni, zbatohen për aq sa është e mundur të gjitha garancitë dhe të drejtat e parashikuara nga ky Kod dhe në nenin 361/a, të Kodit të Procedurës Penale.
2. Pyetja e të miturit nën moshën 14 vjeç mund të bëhet vetëm me pëlqimin dhe në praninë e përfaqësuesit të tij ligjor/procedural, psikologut dhe mbrojtësit të tij. Përfaqësuesi ligjor/procedural ka të drejtë të shprehë mendimin e tij për pyetjet që do t'i drejtohen të miturit.
3. Ndalohet pjesëmarrja e përfaqësuesit ligjor në rast se kjo është në kundërshtim me interesin më të lartë të fëmijës dhe nëse ai dyshohet për kryerjen e veprimeve dhe/ose mosveprimeve të paligjshme.

4. Të miturit nën 14 vjeç i shpjegohet në mënyrë të qartë dhe të kuptueshme, si dhe përmes shembujve, rëndësia për të thënë të vërtetën dhe pasojat që mund të sjellë mosthënia e të vërtetës për personat e tretë. Të miturit i shpjegohet që nuk ka përgjegjësi penale për veprën penale, për refuzimin e dhënies së dëshmisë ose të dhënies së një dëshmie të rreme.

5. Organi procedues konsulton paraprakisht me psikologun përmbajtjen e pyetjeve që do t'i drejtohen të miturit, duke synuar që atij t'i sigurohet pyetja në mënyrën e duhur, lehtësimi i dhënies së dëshmisë, eliminimi i frikësimit ose ndrojtjes nga procesi.

Neni 43

Masat për të mbrojtur jetën private dhe mirëqenien e të miturve viktimë dhe dëshmitarë

Me kërkesë të të miturit viktimë ose dëshmitar, përfaqësuesit të tij ligjor ose procedural dhe/ose mbrojtësit të tij, ose kryesisht, gjykata, duke marrë parasysh interesin më të lartë të të miturit, urdhëron, sipas rastit, marrjen e një ose më shumë masave të duhura dhe të përshtatshme për të mbrojtur jetën private dhe mirëqenien fizike dhe mendore të të miturit dhe për të parandaluar vuajtjen dhe viktimizimin dytësor, të tilla si:

a) fshirjen nga të dhënat publike të emrave, adresave, vendeve të shkollimit dhe/ose të punës, profesioneve ose çdo informacioni tjetër që mund të përdoret për të identifikuar të miturin;

b) ndalimin e mbrojtësit të të pandehurit dhe të të miturit viktimë/dëshmitar që të zbulojë identitetin e të miturit ose ndonjë material ose informacion që mund të ndikojë për të identifikuar të miturin;

c) urdhërimin për mosbërjen publike të shkresave që identifikojnë të miturin për aq sa gjykata e çmon të nevojshme; ç) caktimin e një numri për të miturin për efekt të përgatitjes së mbrojtjes së të akuzuarit, data e lindjes dhe emri i plotë i të miturit, sipas rastit, do të zbulohen brenda një periudhe të arsyeshme;

d) marrjen e masave për mosidentifikimin e të miturit, të tilla si: ndryshimin e imazhit/pamjes/figurës ose të zërit; vendosjen e një mburoje jo të tejdukshme; pyetjen në një mjedis tjetër dhe transmetimin në të njëjtën kohë në sallën e gjykimit me anë të

televizionit me qark të mbyllur; filmimin (regjistrimit me zë dhe me figurë) të pyetjes së dëshmitarit të mitur përpara seancës, rast në të cilin mbrojtësi i të akuzuarit merr pjesë në shqyrtim dhe i jepet mundësia t'i bëjë pyetje të miturit dëshmitar ose viktimë; komunikimin me anë të një ndërmjetësi të kualifikuar dhe të përshtatshëm, përfshirë përkthyes/interpretues për të miturit me paaftësi në dëgjim, shikim, të folur ose paaftësi të tjera, por pa u kufizuar vetëm në to;

dh). zhvillimin e seancës me dyer të mbyllura;

e) urdhërimin për të hequr përkohësisht të akuzuarin nga salla e gjyqimit, nëse i mituri refuzon të dëshmojë në prani të të akuzuarit, ose nëse rrethanat tregojnë se i mituri mund të frenohet për thënien e të vërtetës në prani të atij personi. Në raste të tilla, mbrojtësi i të miturit qëndron në sallën e gjyqit dhe mund t'i bëjë pyetje të miturit, duke garantuar kështu të drejtën e të akuzuarit për debat gjyqësor;

ë) lejimin e ndërprerjes së seancave gjatë dëshmisë së të miturit;

f) marrjen e çdo mase tjetër që gjykata mund ta çmojë të nevojshme, duke përfshirë, kur është e zbatueshme, anonimitetin, duke marrë në konsideratë interesin më të lartë të të miturit dhe të drejtat e të akuzuarit.

Neni 44

Masat e drejtësisë restauruese

1. Organi kompetent informon të miturin në konflikt me ligjin dhe viktimën, përfaqësuesin ligjor ose procedural dhe, sipas rastit, mbrojtësin e të miturit, për programet e drejtësisë restauruese.

2. Organi kompetent informon të miturin në konflikt me ligjin, përfaqësuesin ligjor ose procedural dhe, sipas rastit, mbrojtësin e të miturit, për mundësinë për të kërkuar kthimin dhe kompensimin e dëmit në gjykatë në qoftë se zbatimi i programit të drejtësisë restauruese nuk realizohet.

Neni 45

E drejta për kompensimin e dëmit

1. Të miturit viktimë të veprës penale, si edhe përfaqësuesit të tij ligjor i komunikohet dhe i shpjegohet vendimi i gjykatës lidhur

me veprën penale përkatëse, në mënyrë sa më të përshtatshme për moshën dhe nivelin e kuptueshmërisë.

2. Gjykata, nëse është rasti, e informon të miturin viktimë të veprës penale dhe përfaqësuesin e tij ligjor lidhur me të drejtën për kompensimin e dëmit të shkaktuar.

KREU VI

RREGULLA TË PËRGJITHSHME TË PROCEDURËS SË DREJTËSISË PËR TË MITURIT NË KONFLIKT ME LIGJIN

Neni 46

Përcaktimi i moshës së të miturit

1. Kur ka pasiguri në lidhje me moshën e të miturit, organi procedues, në çdo gjendje ose shkallë të procedimit, në bazë të kërkesës së palës ose kryesisht, menjëherë merr vendim për të përcaktuar moshën e të miturit.

2. Mosha përcaktohet në bazë të një vlerësimi të plotë të të gjithë informacionit të disponueshëm, duke i dhënë rëndësinë e duhur çdo dokumenti zyrtar, të tillë si certifikata e lindjes, të dhënat e shkollës, të dhënat shëndetësore, deklaratat e prindit për moshën ose deklaratat e vetë të miturit dhe një raport i bazuar në ekzaminimin mjekësor.

3. Nëse, edhe pas verifikimeve dhe ekspertimit mbeten dyshime për moshën, prezumohet se personi është i mitur.

4. Nëse mosha e të miturit është e përcaktuar me përafërsi, për marrjen e vendimit mbi përgjegjësinë penale do të konsiderohet mosha më e ulët.

Neni 47

Raporti i vlerësimit individual

1. Prokurori/gjykata në procesin e vlerësimit të të miturit mbështetet në nivelin e zhvillimit, mënyrën e jetesës, edukimin dhe kushtet e zhvillimit, arsimimin, gjendjen shëndetësore, mjedisin familjar dhe kushtet e tjera të të miturit, të cilat e lejojnë për të vlerësuar karakteristikat e personalitetit të të miturit, të sjelljes dhe të nevojave të tij, përfshirë edhe nevojat e veçanta.

2. Në raportin e vlerësimit individual pasqyrohen karakteristikat individuale të të miturit, të parashikuar në nenin 22 të këtij Kodi.
3. Raporti i vlerësimit individual përshkruan nevojat e veçanta të të miturit, rrezikun e kryerjes së veprës penale, si dhe elemente të tjera në varësi të rastit dhe rekomandon masat e duhura për të nxitur zhvillimin dhe integrimin e tij në shoqëri.
4. Prokurori/gjykata kërkojnë në mënyrë të detyrueshme përgatitjen dhe mbajtjen parasysh të raportit të vlerësimit individual kur:
 - a) përcaktohet masa alternative e shmangies;
 - b) caktohet lloji i dënimit;
 - c) ekzekutohet vendimi i dënimit; si dhe
 - ç) shqyrtohet kërkesa për lirimin me kusht.
5. Prokurori/gjykata bën kujdes që afati i përgatitjes së raportit të mos bëhet pengesë për ecurinë dhe afatet e çështjes penale konkrete.
6. Në fazat e parashikuara nga shkronja “a” dhe “b”, të pikës 4, të këtij neni, raporti i vlerësimit individual përgatitet nga eksperti/grupi i ekspertëve ose nga Shërbimi i Provës, sipas parashikimeve të nenit 22 të këtij Kodi. Në rastet e parashikuara nga shkronja “c” dhe “ç”, të pikës 4, të këtij neni, ky raport përgatitet nga Institucioni i Ekzekutimit të Vendimeve Penale (IEVP) për të miturit dhe/ose Shërbimi i Provës. Sipas rastit, organet e mësipërme, në përgatitjen e raportit të vlerësimit individual marrin edhe mendimin e Njesisë për Mbrojtjen e të Drejtave të Fëmijës.
7. Gjatë kryerjes së vlerësimit individual të të miturit, eksperti ose grupi i ekspertëve, përfaqësuesi i Shërbimit të Provës, Institucioni i Ekzekutimit të Vendimeve Penale ose, sipas rastit, Njësia për Mbrojtjen e të Drejtave të Fëmijës, takohet lirisht me të pandehurin e mitur dhe merr të gjithë informacionin e nevojshëm nga çdo person fizik ose/dhe juridik publik ose/dhe privat që e konsideron si ndihmës në këtë proces.
8. Raporti i vlerësimit individual merret parasysh në çdo fazë të procedimit penal. Informacioni i dhënë në një raport të mëparshëm merret parasysh në procesin e përgatitjes së një raporti tjetër të vlerësimit individual në çdo fazë të mëtejshme të procedimit penal.
9. Metodologjia, rregullat dhe standardet e përgatitjes së raportit të vlerësimit individual, të parashikuara nga ky nen, përcaktohen sipas legjislacionit në fushat përkatëse.

Neni 48

Mbrojtja e të miturit

1. Përfaqësuesi ligjor i të miturit ka të drejtë të zgjedhë dhe të caktojë, në mënyrë të pavarur, një mbrojtës, duke marrë parasysh interesin më të lartë të të miturit.
2. Nëse një i mitur në konflikt me ligjin nuk ka zgjedhur mbrojtës, organi kompetent që kryen veprimin përkatës procedural, cakton menjëherë mbrojtësin sipas parashikimeve të këtij Kodi dhe ligjeve të posaçme për ndihmën juridike, për aq sa nuk bien ndesh me këtë Kod.
3. Kërkesa për caktimin e mbrojtësit, marrja dijeni e të miturit dhe dhënia e pëlqimit të të miturit dhe, në mungesë të këtij pëlqimi, të përfaqësuesit ligjor ose procedural të të miturit, shënohet në një procesverbal të veçantë. Sipas rastit, procesverbali nënshkruhet prej të miturit ose përfaqësuesit ligjor/procedural të të miturit dhe mbrojtësit.
4. Në çdo rast pjesëmarrja e mbrojtësit është e detyrueshme.
5. Thëniet e të miturit të dyshuar, të bëra jo në prani të mbrojtësit, nuk mund të përdoren si provë.

Neni 49

Prania e detyrueshme në veprimet procedurale me të miturit

1. Çdo veprim procedural i kryer në lidhje me të miturin bëhet në prani të mbrojtësit, përfaqësuesit ligjor dhe psikologut. Nga ky rregull bëhet përjashtim vetëm në rastet kur veprimet ose mosveprimet e të miturit rrezikojnë sigurinë publike dhe/ose në rastet e parashikuara lidhur me gjendjen e flagrancës, sipas dispozitave të Kodit të Procedurës Penale.
2. Gjyqtari, gjatë gjykimit dhe prokurori në fazën e hetimit, mund të ndalojnë përfaqësuesin ligjor të të miturit në konflikt me ligjin të marrë pjesë në veprimin procedural vetëm nëse një gjë e tillë është në interesin më të lartë të të miturit.

Neni 50

E drejta e të miturit për të komunikuar në gjuhën që kupton

1. Nëse i mituri nuk e kupton, nuk e kupton pjesërisht ose plotësisht si duhet ose nuk mund të flasë gjuhën me të cilën procedohet, atij

i caktohet një përkthyes pa pagesë, i cili duhet të jetë i pranishëm në çdo veprim procedural. Nga ky rregull bëhet përjashtim vetëm në rastet kur veprimet ose/dhe mosveprimet e të miturit rrezikojnë sigurinë publike dhe në rastet e parashikuara lidhur me flagrancën, sipas dispozitave të Kodit të Procedurës Penale.

2. Përkthyesi takohet me të miturin përpara gjykitimit ose veprimet procedural për të verifikuar nëse ata e kuptojnë njëri-tjetrin.

3. I mituri me aftësi të kufizuara ka të drejtë për të përfutuar pa pagesë nga të gjitha shërbimet, për të cilat ai ka nevojë për t'u informuar dhe komunikuar lidhur me rastin dhe për të marrë pjesë në procedim.

Neni 51

E drejta për ndihmë konsullore

1. I mituri shtetas i huaj në konflikt me ligjin ka të drejtë për ndihmë nga përfaqësuesi i institucionit diplomatik ose konsullor i vendit të tij në çdo fazë të procedimit.

2. Nëse i mituri i arrestuar ose ndaluar është shtetas i huaj, ky fakt i njoftohet në kohën më të shkurtër dhe në çdo rast përpara marrjes në pyetje, ministrisë përgjegjëse për politikën e jashtme e cila njofton në lidhje me këtë përfaqësinë diplomatike ose institucionin konsullor të shtetit përkatës.

3. Nëse i mituri është shtetas i një vendi që nuk ka përfaqësi diplomatike ose shërbim konsullor në Shqipëri, është refugjat ose është një person pa shtetësi, atij i jepet mundësia për të komunikuar, nëpërmjet ministrisë përgjegjëse për politikën e jashtme, me përfaqësinë diplomatike të vendit që merr përgjegjësinë për interesat e të miturit ose me ndonjë organizatë kombëtare ose ndërkombëtare në fushën e të drejtave të njeriut, misioni i të cilës është mbrojtja e të miturve të tillë.

4. Parashikimet e këtij neni zbatohen edhe në rastin kur i mituri shtetas i huaj është viktimë e trafikimit, rrëmbimit ose marrjes së padrejtë.

Neni 52

Ndarja e çështjes së të miturit nga çështja e përbashkët me të rritur

1. Nëse i mituri është i akuzuar për një vepër penale, për kryerjen e të cilës është akuzuar edhe një e rritur, çështja gjykohet sipas nenit

27, pika 4, të këtij Kodi.

2. Nëse është e mundur, çështjet me të mitur gjykohen veçmas nga ato me të rritur, përveç kur cenohet shqyrtimi i plotë, objektiv dhe i shpejtë i çështjes.

3. Në çdo rast i mituri ka të drejtat dhe garancitë e parashikuara nga ky Kod dhe në Kodin e Procedurës Penale.

Neni 53

Njoftimi i të miturit

1. Njoftimi i të miturit në konflikt me ligjin bëhet sipas rregullave të parashikuara në Kodin e Procedurës Penale.

2. Njoftimi i të miturit në konflikt me ligjin bëhet në mënyrë të tillë që informacioni të jetë i përshtatshëm dhe i kuptueshëm për të, përfshirë edhe rastet e të miturve me nevoja të veçanta për shkak të aftësisë së kufizuar.

3. Njoftimi i të miturit në konflikt me ligjin bëhet, sipas rastit, nëpërmjet përfaqësuesit të tij ligjor/procedural ose drejtuesit të institucionit ku i mituri është vendosur.

4. Një kopje e njoftimit të thirrjes së të pandehurit të mitur i dorëzohet ose i dërgohet mbrojtësit të të miturit ose përfaqësuesit të tij ligjor.

Neni 54

Ndalimi i përdorimit të forcës, mjeteve të tjera dhe armëve të zjarrit

1. Forca dhe mjetet e tjera shtrënguese nuk përdoren gjatë arrestimit, lëvizjes jashtë institucionit, zbatimit të masave të sigurimit ose dënimit të një të mituri, përveç rasteve përjashtimore/ të jashtëzakonshme, kur të gjitha mjetet e tjera për të arrestuar të miturin, për të parandaluar vetëdëmtimin ose dëmtimin e të tjerëve janë shteruar dhe nuk kanë sjellë rezultat dhe në qoftë se qëllimi i parashikuar në ligj nuk mund të realizohet me mjete të tjera më pak të dëmshme.

2. Forca dhe mjetet e tjera shtrënguese nuk mund të përdoren në asnjë rast për të miturën shtatzënë, përveç rastit kur ajo ka për qëllim të vetëdëmtohet.

3. Forma e vetme e lejuar e forcës dhe mjeteve të tjera, në rastin e parashikuar në pikën 1, të këtij neni, është përdorimi i forcës fizike, prangave dhe mjeteve të tjera detyruese. Për të parandaluar mosbindjen në grup dhe/ose çrregullimin në masë, për të

kundërsulmuar dhe për të arrestuar një person të armatosur, mund të përdoren edhe mjete të tjera detyruese, të tilla si: shkop gome, rrjeta izoluese, gaz lotsjellës dhe/ose pompa uji.

4. Në çdo rast, forca fizike dhe mjetet e tjera:
 - a) përdoren për kohën më të shkurtër të mundshme;
 - b) shërbejnë për një qëllim të parashikuar në ligj dhe janë në proporcion me rrethanat përkatëse;
 - c) nuk zbatohen në mënyrë degraduese ose poshtëruese dhe nuk duhet të përbëjnë torturë ose keqtrajtim.
5. Ndalohej përdorimi i armëve të zjarrit ndaj të miturit, me përjashtim të rastit kur ai është i armatosur dhe përbën kërcënim të drejtpërdrejtë dhe të menjëhershëm për jetën ose shëndetin e një personi të tretë dhe është e pamundur për ta parandaluar këtë kërcënim me mjete të tjera.
6. Ndalohej përdorimi i armëve të zjarrit në rast se i mituri është duke u larguar nga vendi i paraburgimit ose burgimit.
7. Personi, i cili përdor forcën dhe/ose mjetet e tjera, sipas këtij neni, njofton menjëherë eprorin e tij dhe, nëse është e nevojshme, drejtuesin e institucionit në lidhje me këtë përdorim, duke argumentuar pse masat e tjera ishin të pamundura për tu përdorur.
8. Eprori direkt merr masa të menjëhershme për realizimin e kontrollit mjekësor të të miturit. Personi, i cili përdor forcën dhe/ose mjetet e tjera, përgatit për këtë një raport me shkrim. Raporti përmban informacion mbi përdorimin e forcës dhe/ose mjeteve të tjera, arsyet e përdorimit dhe të dhëna të tjera.
9. Çdo rast i përdorimit të forcës dhe mjeteve të tjera dokumentohet në regjistrin përkatës.
10. Regjistri dhe të dhënat e tij janë në dispozicion të të miturit, përfaqësuesit të tij ligjor dhe/ose avokatit, gjykatës dhe autoriteteve që, sipas legjislacionit në fuqi, inspektojnë dhe/ose mbikëqyrin këtë veprimtari.
11. Të drejtën e përdorimit të mjeteve, sipas pikës 3, të këtij neni, e kanë vetëm personat të cilët janë trajnuar posaçërisht për përdorimin e tyre, sipas rregullave në fuqi për ligjin mbi përdorimin e armëve të zjarrit.

KREU VII

SHMANGIA NGA NDJEKJA PENALE DHE NGA DËNIMI PËRMES MASAVE ALTERNATIVE

Neni 55

Kriteret dhe kushtet për zbatimin e masës së shmangies nga ndjekja penale

1. Organi kompetent në çdo rast vlerëson marrjen e masës së shmangies ndaj të miturit në konflikt me ligjin.
2. Organi kompetent, në marrjen e vendimit për zbatimin e masës së shmangies nga ndjekja penale vlerëson interesin më të lartë të të miturit, rëndësinë e veprës penale të kryer dhe dënimin e parashikuar për atë veprë, moshën e të miturit, shkallën e fajësisë, dëmin e shkaktuar, efektin frikësues të ndjekjes penale, sjelljen e të miturit pas kryerjes së veprës penale, si dhe raportin e vlerësimit individual, të hartuar sipas nenit 47 të këtij Kodi.
3. Në mënyrë të veçantë masa e shmangies nga organi kompetent zbatohet nëse:
 - a) ka prova të mjaftueshme për një dyshim të arsyeshëm se i mituri ka kryer një veprë penale, për të cilën parashikohet dënim me burgim deri në 5 vjet në maksimum ose me gjobë;
 - b) i mituri pranon dhe shpjegon veprën penale në prani të mbrojtësit;
 - c) i mituri nuk është kallëzuar për kryerjen e një vepre penale ose nuk është përsëritës;
 - ç) i mituri dhe, sipas rastit, përfaqësuesi i tij ligjor ose procedural japin pëlqimin me shkrim për zbatimin e shmangies;
 - d) i mituri nuk ka marrë pjesë më parë në një program ku të jetë zbatuar masa e shmangies nga ndjekja penale dhe/ose e ndërmjetësimit;
 - dh) dënimi i të miturit për ato vepra nuk i shërben korrigjimit të sjelljes së tij;
 - e) duke mbajtur parasysh interesin më të lartë të të miturit, shihet nëse nuk ka një interes publik për fillimin e ndjekjes penale ose vazhdimin e ndjekjes penale të filluar.
4. Organi kompetent, para marrjes së vendimit për zbatimin e masës së shmangies, mund të kërkojë informacion nga prindërit, kujdestarët ligjorë, institucionet që kanë dijeni për veprimtarinë e të miturit, përfshirë, sipas rastit, edhe Njësinë për Mbrojtjen e të

Drejtave të Fëmijës, si dhe mendimin e ekspertit, sipas nevojave të të miturit dhe të procesit.

Neni 56

Procedura për zbatimin e masës së shmangies nga prokurori

1. Prokurori mund të vendosë zbatimin e masës së shmangies deri në momentin para se të ketë filluar shqyrtimi gjyqësor i çështjes.
2. Masa e shmangies ndaj të miturit në konflikt me ligjin mund të merret me iniciativën e prokurorit ose me kërkesë të të miturit në konflikt me ligjin ose përfaqësuesit të tij.
3. Në rastet kur masa e shmangies merret me iniciativën e prokurorit, ai i propozon të miturit në konflikt me ligjin masën e shmangies nga ndjekja penale dhe në rast se i mituri jep pëlqimin, prokurori vendos përfundimisht zbatimin e saj.
4. Në rast se kërkesa/propozimi i prokurorit për zbatimin e masës së shmangies nuk pranohet nga i mituri në konflikt me ligjin, mbahet një procesverbal, në të cilin pasqyrohen arsyet e mospranimit të saj nga i mituri. Procesverbali nënshkruhet nga prokurori dhe i mituri ose, sipas rastit, përfaqësuesi i tij ligjor ose procedural.
5. I mituri në konflikt me ligjin ose përfaqësuesi i tij, me kërkesë të arsyetuar, i kërkon prokurorit zbatimin e masës së shmangies. Në këtë rast prokurori vendos për zbatimin ose jo të masës së shmangies me vendim të arsyetuar.
6. Në rast se prokurori refuzon kërkesën për zbatimin e masës së shmangies, i mituri në konflikt me ligjin ose përfaqësuesi i tij ka të drejtë që të kërkojë zbatimin e masës së shmangies nga ndjekja penale në gjykatë brenda 15 ditëve nga marrja e njoftimit për vendimin e refuzimit.

Neni 57

Procedura dhe zbatimi i masës së shmangies nga gjykata

1. Zbatimi i masës së shmangies mund të vendoset, sipas rastit, edhe nga gjykata.
2. Gjykata, kryesisht ose me kërkesë të arsyetuar të palëve, punonjësit social ose psikologut, mund të vendosë kthimin e çështjes prokurorit për të proceduar me zbatimin e masës së shmangies. Para marrjes së këtij vendimi, gjykata dëgjon të miturin dhe merr pëlqimin e tij.
3. Gjykata mund të zbatojë masën e shmangies në fazën e gjykimit deri para marrjes së vendimit përfundimtar.

Neni 58

Pasojat e zbatimit të masës së shmangies

1. Zbatimi i masës së shmangies nga prokurori është rrethanë për mosfillimin e procedimit penal, nëse procedimi penal nuk ka filluar, dhe pushimin e tij nëse procedimi penal ka filluar.
2. Ky vendim i njoftohet drejtuesit të prokurorisë dhe viktimës, me qëllim që ky i fundit, sipas rastit, të ketë mundësi të kërkojë dëmshpërblim. Sipas rastit, ky vendim i njoftohet edhe mbrojtësit të të miturit, përfaqësuesit ligjor dhe/ose procedural të tij.
3. Në rastin e vendosjes së masës së shmangies prokurori merr vendimin për mosfillimin e çështjes penale ose pushimin e saj dhe lidh një marrëveshje me të miturin për llojin e masës së shmangies dhe/ose ndërmjetësimin.
4. Me urdhër të Ministrit të Drejtësisë përcaktohen elementet e marrëveshjes që lidhet midis palëve për masën e shmangies dhe/ose ndërmjetësimin, si dhe rregulla të zbatimit të programit përkatës, të parashikuar në këtë marrëveshje.

Neni 59

Pëlqimi për masën e shmangies

1. Marrja e masës së shmangies nga ndjekja penale bëhet vetëm me pëlqimin me shkrim të të miturit dhe, kur është e përshtatshme, edhe nga përfaqësuesi i tij ligjor.
2. Në mungesë të përfaqësuesit ligjor të të miturit, ose kur ai nuk gjendet, ose kur i mituri nuk ka marrëdhënie me të ose përfaqësuesi ligjor ka konflikt interesi me të miturin, organi kompetent cakton një përfaqësues procedural, i cili mund të japë pëlqimin për masën e shmangies.
3. Para marrjes së pëlqimit, të miturit i sigurohet mundësia e këshillimit dhe ndihmës ligjore, me qëllim që të kuptojë masën e propozuar të shmangies dhe nëse ajo është e përshtatshme dhe e pranueshme prej tij.
4. Gjatë negociimit të marrëveshjes për marrjen e masës së shmangies, i mituri ndihmohet nga mbrojtësi.
5. Marrëveshja, sipas pikës 4, të këtij neni, nënshkruhet nga i mituri dhe mbrojtësi i tij.

Neni 60

Garancitë e të miturit për zbatimin e masës së shmangies

1. Para zbatimit të vendimit për masën e shmangies nga ndjekja penale, i mituri, mbrojtësi i tij dhe, sipas rastit, përfaqësuesi ligjor kanë të drejtë të kenë informacion të detajuar mbi thelbin e masës së shmangies nga ndjekja penale, kohëzgjatjen e saj, kushtet dhe mënyrën e zbatimit, si dhe pasojat për mospërbushjen e masave të shmangies.
2. Të miturit i shpjegohet gojarisht dhe me shkrim, ose në format e duhura të komunikimit, sipas aftësive të veçanta të të miturit, se pranimi i masës së shmangies nga ndjekja penale është vullnetar dhe se i mituri ka të drejtë të heqë dorë prej masës në çdo fazë.
3. Nëse i mituri nuk ka mbrojtës, ai dhe përfaqësuesi ligjor i tij informohen lidhur me të drejtën për të pasur një mbrojtës.
4. Pranimi i veprës penale nga i mituri dhe informacioni i mbledhur rreth tij gjatë procesit të shmangies nuk mund të përdoren në gjykatë kundër tij.

Neni 61

Kushtëzimi i vendimit të zbatimit të masës së shmangies

1. Prokurori mund të vendosë pezullimin e hetimit, me qëllim zbatimin me kusht të masës së shmangies nëse i mituri në konflikt me ligjin kërkon dhe garanton përmbushjen e detyrimeve të tilla si:
 - a) riparimi ose kompensimi i dëmit të shkaktuar nga vepra penale, sipas aftësive të tij dhe sipas rastit;
 - b) përfshirja në programe të drejtësisë restauruese dhe ndërmjetësimi;
 - c) përfshirja në punët e një organizate humanitare ose në veprimtaritë e komunitetit ose të mbrojtjes së mjedisit;
 - ç) trajtimi prej varësisë nga droga ose varësive të tjera.
2. Në rast se i mituri përmbush detyrimet, sipas pikës 1, të këtij neni, prokurori vendos përfundimisht për pushimin e procedimit penal ndaj tij.

Neni 62

Masat alternative të mundshme për shmangien nga ndjekja penale

1. Masat alternative për shmangien nga ndjekja penale mund të

përfshijnë:

- a) programet e drejtësisë restauruese dhe ndërmjetësimit;
- b) këshillimin për të miturin dhe familjen;
- c) paralajmërimit me gojë;
- ç) paralajmërimit me shkrim;
- d) masat detyruese;
- dh) vendosjen nën kujdes.

2. Ndaj të miturit mund të zbatohen në të njëjtën kohë disa masa nga ato të parashikuara në pikën 1 të këtij neni. Këto masa përcaktohen mbështetur në raportin e vlerësimit individual të të miturit, sipas rregullave të parashikuara në nenin 47 të këtij Kodi.

3. Masat e shmangies duhet të jenë të arsyeshme dhe në përputhje me nevojat e të miturit në konflikt me ligjin dhe të viktimës. Asnjë detyrim nuk mund t'i imponohet të miturit në procesin e vendosjes së masës së shmangies, e cila mund t'i shkaktojë poshtërim, degradim, përjashtim nga procesi normal edukativ dhe/ose punësimi kryesor, si dhe dëmtim të shëndetit fizik ose/dhe mendor.

4. Ndalohej vendosja e një mase shmangieje më të ashpër sesa sanksioni minimal ligjor i parashikuar për veprën penale të kryer.

5. Masat alternative të shmangies, të parashikuara në pikën 1, të këtij neni, jepen, sipas rastit, nga prokuroria ose gjykata.

Neni 63

Programet e drejtësisë restauruese dhe/ose ndërmjetësimi

1. Organi procedues vendos për zbatimin e programit të drejtësisë restauruese, në përputhje me legjislacionin për ndërmjetësimin, me qëllim krijimin e mundësive për të miturin që të korrigjojë pasojat e veprës penale të kryer prej tij ndaj viktimës, komunitetit dhe/ose shoqërisë.

2. Programi i drejtësisë restauruese, sipas pikës 1, të këtij neni, mund të zbatohet nëse:

- a) i mituri, mbrojtësi dhe, sipas rastit, përfaqësuesi ligjor, japin lirisht pëlqimin për marrjen e një vendimi të tillë; dhe
- b) çdo marrëveshje për korrigjimin e pasojave të veprës penale të kryer nga i mituri është e arsyeshme ose e përshtatshme.

3. Kur i mituri nuk ka prindër, ose ekziston një konflikt interesi midis prindërve dhe të miturit, pëlqimin, sipas pikës 2, shkronja “a”, të këtij neni, mund ta japë një prej përfaqësuesve proceduralë, sipas parashikimeve të nenit 3, pika 17, të këtij Kodi.

4. Programi i drejtësisë restauruese, i parashikuar në pikën 1, të këtij neni, mund të parashikojë që të miturit t'i kërkohej:
 - a) të pranojë dhe të tregojë se e kupton përgjegjësinë për veprën penale dhe të pasojës së ardhur ndaj viktimës;
 - b) të kompensojë dëmin e shkaktuar viktimës, komunitetit dhe/ose shoqërisë;
 - c) t'i kërkojë falje viktimës; dhe
 - ç) të ndërmarrë veprime të pranueshme edhe nga viktimat ose/ dhe komuniteti.
5. Masat e drejtësisë restauruese, të marra në përputhje me parashikimet e këtij neni, mund të përfshijnë pjesëmarrjen në një program të shmangies dhe ndërmjetësimit, të punës në interes publik dhe/ose çdo program tjetër që çon në rehabilitimin e pasojave të veprës penale të kryer nga një i mitur.
6. Ndërmjetësimi familjar dhe në grup është një masë alternative për shmangien e ndjekjes penale, ku marrin pjesë bashkërisht me viktimën dhe të miturin në konflikt me ligjin, edhe të afërmit e tyre, persona nga rrethi i tyre shoqëror, përfaqësues nga agjenci publike për mbrojtjen e të miturve, mbikëqyrjen e tyre dhe parandalimin e kriminalitetit për të miturit. Në këtë proces i akuzuari dhe familja e tij pritet të arrijnë një marrëveshje me viktimën, e cila përfshin kompensimin e dëmit, kryerjen e detyrimeve që janë të pranueshme prej viktimës dhe që pritet të mbajnë të akuzuarin larg situatave konfliktuale të ngjashme në të ardhmen.

Neni 64

Procedura e ndërmjetësimit

1. Ndërmjetësimi si procedurë jashtëgjyqësore zhvillohet nga ndërmjetësi sipas dispozitave të këtij Kodi dhe ligjit në fuqi për ndërmjetësimin.
2. Ndërmjetësimi mund të zhvillohet vetëm nëse ekziston pëlqimin i lirë për ndërmjetësimin shprehur si nga i të miturit i akuzuar i veprës penale dhe palës së dëmtuar. Dhënia e pëlqimit duhet të shënohet në procesverbalin e organit procedues.
3. Ndërmjetësimi mund të zhvillohet vetëm me pjesëmarrjen personale të të miturit autor i veprës penale dhe palës së dëmtuar.
4. Në procesin e ndërmjetësimit, me pëlqimin e palëve, mund marrin pjesë gjithashtu përfaqësuesi ligjor i të miturit, psikologu, punonjësi i Njësisë për Mbrojtjen e të Drejtave të Fëmijës, prokurori

dhe/ose personat e tjerë të caktuar prej tij. Prokurori mund të marrë pjesë në procesin e ndërmjetësimit nëse ai e vlerëson.

5. Ndërmjetësimi për zgjidhjen e mosmarrëveshjeve, sipas rastit, mund të zbatohet edhe si masë shmangieje por edhe si një mundësi që çon në përmirësimin e marrëdhënieve midis të miturit autor dhe viktimës së veprës penale.

6. Prokurori gjatë hetimit dhe gjyqtari gjatë gjykimit, sipas rastit, mund të propozojnë ndërmjetësimin nëse vlerësojnë se kjo alternativë është më e përshtatshme, duke pasur parasysh natyrën e veprës penale, rrethanat në të cilat është kryer vepra penale, historinë e të miturit, mundësinë e kthimit të raporteve normale mes të miturit dhe palës së dëmtuar, mundësinë e zvogëlimit të dëmit të palës së dëmtuar, mundësinë e rehabilitimit të të miturit dhe riintegrimin e tij në shoqëri.

7. Në rast se propozimi i prokurorit/gjyqtarit për ndërmjetësim pranohet nga palët, atëherë prokurori/gjyqtari vendos pezullimin e procesit penal për një afat jo më shumë se 45 ditë. Nëse marrëveshja e ndërmjetësimit arrihet prokurori/gjyqtari vendos pushimin e çështjes. Nëse marrëveshja e ndërmjetësimit nuk arrihet me kalimin e 45 ditëve, pezullimi bie dhe vazhdon hetimi/gjykimi i çështjes.

8. Shpenzimet e procedurës së ndërmjetësimit bëhen sipas legjislacionit në fuqi.

Neni 65

Këshillimi për të miturin dhe familjen

1. Këshillimi konsiston në informimin e të miturit dhe/ose familjes së tij, se ai ka kryer një vepër të dëmshme, të rrezikshme, e cila përbën vepër penale dhe me pasoja negative për viktimën dhe komunitetin.

2. Organi kompetent jep masën e këshillimit për të miturin dhe/ose familjen e tij kur kjo masë konsiderohet e mjaftueshme dhe në interes të të miturit dhe që do të ndikojë pozitivisht në sjelljen e tij.

3. Organi kompetent, sipas rastit, ngarkon Njësinë për Mbrojtjen e të Drejtave të Fëmijës ose shërbimet sociale dhe/ose psikologjike që të hartojnë një plan lidhur me mënyrën e realizimit të këshillimit dhe matjen e efekteve të tij hap pas hapi.

Neni 66

Paralajmërimi me gojë

1. Paralajmërimi me gojë përfshin gjithë shpjegimet që i jepen të miturit nga organet kompetente, mbi dëmin e shkaktuar prej veprimeve të tij dhe pasojave që rrjedhin nëse vepra penale do të përsëritet.
2. Në këtë rast, paralajmërimi i dhënë me gojë të miturit mbahet shënim në një regjistër të posaçëm, forma e të cilit përcaktohet me urdhër të Ministrit të Drejtësisë.

Neni 67

Paralajmërimi me shkrim

1. Paralajmërimi me shkrim përfshin pasqyrimin në një procesverbal të të gjitha shpjegimeve, sipas nenit 65, të këtij Kodi, që i jepen të miturit prej organeve kompetente.
2. Një kopje e këtij procesverbal i jepet të miturit dhe përfaqësuesit të tij ligjor.
3. Format i paralajmërimit me shkrim dhe të dhënat që duhet të përfshihen në të përcaktohen me urdhër të Ministrit të Drejtësisë.

Neni 68

Masat detyruese

1. Ndaj të miturit, mund të caktohet si masë detyruese, që ai të ndalohej:
 - a) të kontaktojë/takojë një person të caktuar
 - b) të shkojë/vizitojë një vend të caktuar;
 - c) të ndryshojë vendin e banimit;
 - ç) të largohet nga shtëpia gjatë një periudhe/orari të caktuar;
 - d) të largohet pa leje nga një vend ose nga një rajon administrativ i përcaktuar;
 - dh) të kryejë ndonjë veprim tjetër që pengon rishoqërimin dhe rehabilitimin e tij.
2. Masat detyruese për të miturin janë:
 - a) të fillojë ose të rifillojë studimet në një institucion arsimor;
 - b) të fillojë të punojë, duke pasur parasysh dhe respektuar dispozitat e Kodit të Punës;
 - c) të kryejë një program edukativ, korrigjues dhe/ose mjekësor;

- ç). të përmbushë detyrime të tjera që do të përforcojnë rishoqërimin e tij dhe parandalimin e rikryerjes së veprës penale.
3. Për masat e caktuara sipas pikës 2, shkronjat “a”, “b” dhe “c”, të këtij neni, njoftimi për masën detyruese, veç të miturit dhe përfaqësuesit të tij ligjor dhe/ose procedural, i përcillet edhe autoritetit përgjegjës në fushën e arsimit dhe/ose të formimit profesional, të punësimit, shëndetësisë, Shërbimit të Provës dhe Njësisë për Mbrojtjen e të Drejtave të Fëmijës.
4. Nëse jepen masat detyruese të parashikuara sipas këtij neni, organi kompetent, përcakton, sipas rastit, që realizimi dhe mbikëqyrja e tyre të bëhen nga Shërbimi i Provës ose Njësia për Mbrojtjen e të Drejtave të Fëmijës.

Neni 69

Vendosja nën kujdes e të miturit

1. Nëse kujdesi i prindit ose kujdestarit të të miturit në konflikt me ligjin, në rritjen, sjelljen dhe zhvillimin e personalitetit të tij nuk është i mjaftueshëm për të përmbushur qëllimin e masave detyruese dhe, kur është i nevojshëm kujdesi dhe mbikëqyrja e vazhdueshme nga ana e një personi ose shërbimit të specializuar, i mituri mund të vendoset nën kujdes në një program edukativ dhe/ose korrigjues.
2. Programi edukativ dhe/ose korrigjues, realizohet sipas rastit, nga institucionet përgjegjëse që përcaktohen nga legjislacioni në fuqi për të drejtat dhe mbrojtjen e fëmijëve. Autoritetet përgjegjëse, sipas këtij legjislacioni, caktojnë persona të specializuar për zbatimin e kujdesit të vazhdueshëm. Këto të fundit, në bashkëpunim me të miturin, prindërit e tij, kujdestarin, institucionet e mirëqenies sociale dhe të arsimit, mjekë dhe profesionistë të tjerë, ushtrojnë ndikim të vazhdueshëm mbi personalitetin dhe sjelljen e të miturit, kujdesen për trajtimin e tij dhe mbikëqyrin përmbushjen e detyrimeve të tij, sipas një plani individual.
3. Vendimi për vendosjen nën kujdes jepet, sipas rastit, nga prokurori ose gjykata për një periudhë nga gjashtë muaj deri në dy vjet.
4. Kujdesi dhe mbikëqyrja e vazhdueshme mund të realizohen pa qenë e nevojshme ndarja e plotë dhe e përhershme e të miturit nga mjedisi i tij i mëparshëm. Në këtë mënyrë, i mituri mund të vendoset pranë shërbimit të specializuar përgjatë 24 orëve ose me kohëzgjatje të pjesshme që varion nga 4 deri në 8 orë.
5. Në vendimin për vendosjen nën kujdes, organi procedues

mban parasysh që ekzekutimi i saj të mos e pengojë shkollimin e rregullt dhe punën e të miturit, si dhe përfshirjen e tij në aktivitete të dobishme. Aktivitetet përshtaten me moshën, zhvillimin, prirjet dhe interesat e të miturit, me qëllim zhvillimin e ndjenjës së përgjegjësisë.

6. Prindërit e të miturit të vendosur nën kujdes, mund të përfshihen në procesin e zbatimit të kësaj mase, nëse kjo nuk është në kundërshtim me interesat e të miturit. Me dhënien e masës, organi procedues i jep prindërve ose kujdestarit udhëzime të veçanta dhe i vendos ata nën detyrimin për të bashkëpunuar me personin e specializuar në lidhje me të gjitha çështjet që mund të lindin.

7. Organi procedues, nëse çmon se do të ishte e nevojshme për një zbatim më efektiv të masës së dhënë, mund të urdhërojë gjithashtu që i mituri të përmbushë një ose më shumë masa detyruese, të parashikuara nga neni 68 i këtij Kodi.

8. Në rast të mospërmbushjes së detyrimeve, sipas këtij neni, shërbimi i specializuar për zbatimin e vendosjes nën kujdes, informon prokurorin.

9. Shërbimi i specializuar realizohet nga qendra disiplinore/ edukuese të krijuara sipas legjislacionit për mbrojtjen e të drejtave të fëmijëve.

10. Në rastin e të miturit me aftësi të kufizuara, parashikimet e këtij neni zbatohen nga profesionistë të specializuar, sipas aftësisë së kufizuar dhe sipas legjislacionit për përfshirjen dhe aksesueshmërinë.

Neni 70

Përmbushja e masave alternative për shmangien nga ndjekja penale

1. Nëse për të miturin që ka kryer një vepër penale, është dhënë një masë alternative për shmangien nga ndjekja penale dhe kjo masë është përmbushur, ndaj tij nuk mund të ngrihet asnjë akuzë në lidhje me po këtë vepër penale.

2. Nëse i mituri i përmbush detyrimet, sipas marrëveshjes së shmangies, prokurori vendos menjëherë pushimin e çështjes.

3. I mituri që ka përmbushur një masë alternative për shmangien nga ndjekja penale nuk do të konsiderohet si i dënuar për një vepër penale dhe nuk do të trajtohet si person me të kaluar kriminale.

4. Përmbushja e masës së shmangies nga ndjekja penale realizohet dhe mbikëqyret nga Shërbimi i Provës, në bashkëpunim me shërbimin e ndërmjetësimit.

Neni 71

Mospërbushja e masave alternative për shmangien nga ndjekja penale

1. Nëse i mituri, me qëllim, nuk e përbush masën për shmangien e ndjekjes penale, për këtë, Shërbimi i Provës informon me shkrim prokurorin, duke shpjeguar në mënyrë të detajuar kohën, vendin, mënyrën dhe rrethanat e mospërbushjes dhe situatën personale të të miturit.
2. I mituri, prindërit ose, sipas rastit, përfaqësuesi ligjor, informohen nga Shërbimi i Provës lidhur me pasojat e moszbatimit të kushteve dhe detyrimeve të masës së shmangies dhe rregullat e shqyrtimit në rast mospërbushjeje.
3. Mospërbushja e kushteve dhe detyrimeve që burojnë prej masës së shmangies nga ndjekja penale nuk përbën vepër penale dhe nuk sjell automatikisht kufizimin ose heqjen e lirisë së të miturit. Edhe në këtë rast, heqja e lirisë, konsiderohet nga organet kompetente si masa e fundit.

Neni 72

Procedura në rast mospërbushjeje të masave alternative për shmangien nga ndjekja penale

1. Në rastet e parashikuara nga neni 71, i këtij Kodi, prokurori mund të japë një vendim për ndryshimin ose revokimin e pjesës ose të plotë të masës së shmangies pasi ka bërë një shqyrtim të detajuar të fakteve të raportuara.
2. Prokurori, në çdo rast, cakton një seancë të veçantë dëgjimore, merr mendimin e të miturit, i cili paraqet arsye lidhur me mospërbushjen e masës, duke zbatuar edhe parashikimet e nenit 59, të këtij Kodi, lidhur me pëlqimin e tij.
3. Nëse do të jetë e nevojshme, prokurori, mund të kërkojë një vlerësim të ri psikologjik, psikiatrik ose të kërkojë mendim për raportet e mëparshme të ekspertëve.
4. Prokurori pasi e rishqyrton këtë masë, si edhe masa të tjera, kontakton të miturin, përfaqësuesin e tij ligjor dhe dëgjon mendimin e punonjësit të Shërbimit të Provës mund të vendosë:
 - a) revokimin ose lënien në fuqi të vendimit për shmangien nga ndjekja penale;
 - b) ndryshimin e llojit të masës së shmangies;

c) zgjatjen e kohës së marrëveshjes.

5. Nëse organi procedues vendos që të rifillojë procedimi kundër të miturit, merr parasysh pjesën e masës që është përmbushur tashmë nga i mituri gjatë zbatimit të masës alternative të shmangies.

6. Në rast të revokimit të vendimit për shmangien, prokurori, me vendim të arsyetuar, vendos të shfuqizojë vendimin për mosfillimin e hetimit ose të vendimit të pushimit të çështjes së filluar dhe të vendosë rifillimin e hetimit.

7. Në rastin e revokimit të vendimit për shmangien, veprimet e kryera nga i mituri për të përmbushur masën e shmangies nga ndjekja penale do të shqyrtohen gjatë gjyqimit.

8. Pranimi i përgjegjësisë për një vepër penale, me qëllim që të zbatohet një masë alternative për shmangien nga ndjekja penale, nuk mund të përdoret gjatë gjyqimit kundër të miturit.

9. Nëse i mituri, nuk përmbush detyrimet e veçanta që i janë urdhëruar ose në qoftë se refuzon ose, në mënyra të tjera, ndërhyr në zbatimin e masës së mbikëqyrjes së vazhdueshme, gjykata, nëse është e mundur, mund të vendosë që, për këtë arsye, i mituri të vendoset në një qendër/institucion disiplinor/edukues për qëndrim të pandërprerë për jo më shumë se një muaj.

10. Procedura që zbatohet nga ana e Shërbimit të Provës, në rastet kur çmon mospërmbushjen e masës së shmangies, përcaktohet me vendim të Këshillit të Ministrave.

KREU VIII

ELEMENTE TË PROCESIT TË HETIMIT TË TË MITURIT NË KONFLIKT ME LIGJIN

Neni 73

Njoftimi për arrestimin ose ndalimin e të miturit

1. Organi procedues, që në momentin e arrestimit të të miturit, e informon atë lidhur me të drejtën për të njoftuar prindin dhe, në mungesë të tij, një person tjetër të rritur të treguar dhe pranuar prej tij.
2. Organi procedues menjëherë ndërmerr të gjitha masat e nevojshme për të realizuar njoftimin, sipas rastit, të përfaqësuesit ligjor ose procedural të të miturit, në përputhje me rregullat e parashikuara në këtë Kod.
3. Organi procedues menjëherë sapo e sjell të miturin në mjediset e institucionit përkatës njofton përfaqësuesin ligjor të të miturit ose personin e rritur, të treguar dhe pranuar prej tij, lidhur me arrestimin e të miturit, vendndodhjen e mbajtjes në paraburgim dhe shpjegon arsyet e arrestimit dhe i vë në dispozicion një kopje të Letrës së të Drejtave.

Neni 74

Caktimi dhe njoftimi i përfaqësuesit ligjor/procedural

1. Organi procedues njofton menjëherë Njësinë për Mbrojtjen e të Drejtave të Fëmijës nëse:
 - a) përfaqësuesi ligjor nuk mund të gjendet;
 - b) del dukshëm se përfaqësuesi ligjor i të miturit ka abuzuar me të miturin ose në rastin e një krimi në familje;
 - c) ka dyshime lidhur me paanshmërinë e përfaqësuesit ligjor të të miturit për sa i përket natyrës së marrëdhënieve të tij me pjesëtarin e familjes, i cili është dëmtuar;
 - ç) ekziston një nga llojet e konfliktit të interesit.
2. Në rastet e parashikuara në pikën 1, të këtij neni, personave të përmendur u ndalohej të njihen me dokumentet që lidhen me të miturin.
3. Organi procedues cakton një person nga lista e dërguar nga Njësia për Mbrojtjen e të Drejtave të Fëmijës që do të kryejë

përfaqësimit procedural, nëse:

- a) është e pamundur që brenda një ore nga sjellja e të miturit në mjediset e organit procedues të gjendet përfaqësuesi ligjor;
 - b) i mituri nuk jeton me përfaqësuesin e tij ligjor dhe/ose refuzon ta kontaktojë atë;
 - c) përfaqësuesi ligjor vepron në kundërshtim me interesat e të miturit;
 - ç) i mituri është viktimë ose dëshmitar i një veprë penale të kryer nga përfaqësuesi i tij ligjor;
 - d) përfaqësuesi ligjor akuzohet për të njëjtën veprë penale që akuzohet i mituri;
 - dh) përfaqësuesi ligjor nuk është i disponueshëm.
4. Për çdo rast, caktimi i përfaqësuesit procedural bëhet duke marrë parasysh mendimin e të miturit.
 5. Dispozitat mbi përfaqësuesin ligjor zbatohen plotësisht, sipas rastit, edhe për përfaqësuesit proceduralë lidhur me procesin penal.

Neni 75

Kushtet e të miturit në mjediset e paraburgimit

1. I mituri në mjediset e paraburgimit gëzon të gjitha të drejtat që gëzon i mituri i dënuar me burgim.
2. I mituri në paraburgim vendoset në mjedise të veçanta nga të rriturit.
3. Të miturit vendosen në mjedise të ndara nga njëri-tjetri sipas gjinisë.
4. Gjatë kohës që i mituri mbahet në paraburgim, sipas nevojës dhe në përputhje me moshën, gjininë dhe personalitetin, i ofrohet ndihmë sociale, edukative, psikologjike, mjekësore dhe fizike.

Neni 76

Pyetja e të miturit në konflikt me ligjin

1. Gjatë fazave të procedimit penal organi procedues garanton zbatimin e të drejtave të të miturit, duke synuar mbrojtjen e të miturit nga vetinkriminimi përmes garantimit të së drejtës për të heshtur dhe për të mos dhënë dëshmi.
2. Gjatë pyetjes së të miturit, nga ana e organit procedues garantohet trajtimi me dinjitet dhe në përputhje me standardet ndërkombëtare të të drejtave të njeriut dhe të fëmijëve.
3. Ndalohej çdo lloj keqtrajtimi fizik dhe/ose psikologjik i të miturit

gjatë pyetjes ose me qëllim marrjen e ndonjë lloj informacioni prej tij.

4. Organi procedues konsulton paraprakisht me psikologun përmbajtjen e pyetjeve që do t'i drejtohen të miturit, duke synuar që atij t'i sigurohet pyetja në mënyrën e duhur, lehtësimi i dhënies së dëshmisë, eliminimi i frikësimit ose ndrojtjes nga procesi.

5. Pyetja e të miturit bëhet në prani të mbrojtësit dhe psikologut. Nëse i mituri jep pëlqimin, gjatë pyetjes së tij mund të marrë pjesë edhe përfaqësuesi ligjor/procedural.

6. Gjuha e përdorur gjatë pyetjes së të miturit duhet të jetë sa më miqësore dhe komunikimi të jetë në formë sa më të kuptueshme për të.

7. Në pyetjen e të miturit në konflikt me ligjin, veç parashikimeve të këtij neni, sipas rastit, zbatohen edhe dispozitat e Kodit Procedurës Penale për atë që nuk bien në kundërshtim me këtë Kod.

Neni 77

Garancitë procedurale të pyetjes së të miturit në konflikt me ligjin

1. I mituri, përfaqësuesi ligjor ose psikologu ka të drejtë të kërkojë pushim në çdo kohë gjatë pyetjes së të miturit.

2. Organi kompetent, gjatë pyetjes së të miturit, kujdeset për një kohë pushimi në përputhje me moshën, nivelin e zhvillimit dhe rrethana të tjera, në të cilat gjendet i mituri.

3. Ndalohej marrja në pyetje e të miturit gjatë natës, nga ora 22⁰⁰ - 8⁰⁰.

4. Të miturit i garantohet ushqim të paktën një herë në 4 orë nga ora 8⁰⁰ - 22⁰⁰ dhe ujë pa orar. Të miturit i garantohet e drejta e për të përdorur tualetin në çdo kohë.

5. Prokurori dhe oficeri i policisë gjyqësore gjatë hetimit kanë të drejtë të ndalojnë pjesëmarrjen e përfaqësuesit ligjor gjatë veprimit procedural vetëm nëse kjo gjë është në interesin më të lartë të fëmijës.

6. Organet kompetente, gjatë pyetjes së të miturit gjatë procesit të drejtësisë për të miturit në konflikt me ligjin, bëjnë kujdes në kufizimin sa më shumë të jetë e mundur të numrit të marrjes në pyetje.

7. Pyetja e të miturit nën 14 vjeç që ka kryer vepër penale, bëhet pasi i shpjegohet në mënyrë të qartë dhe të kuptueshme se ai nuk ka përgjegjësi penale për shkak të moshës. Atij i shpjegohet, gjithashtu, se nuk ka përgjegjësi penale në rast se refuzon për të dëshmuar ose jep dëshmi të rreme.

8. Rregullat e përfshira në këtë nen zbatohen edhe në veprimet administrative të policisë dhe të organeve të tjera që kryejnë veprimtari administrative në kuadrin e drejtësisë penale për të mitur.

Neni 78

Kontrolli personal i të miturit

1. Gjatë kontrollit personal, organet e procedimit garantojnë mbrojtjen e jetës private dhe dinjitetit të të miturit.
2. Organet e procedimit në çdo rast i shpjegojnë të miturit me gjuhë të kuptueshme arsyet e kontrollit personal.
3. Oficeri i policisë gjyqësore informon të miturin mbi aktin, me të cilin është vendosur kontrolli personal.
4. Kontrolli personal realizohet nga persona të së njëjtës gjini me të miturin ose të gjinisë së zgjedhur nga vetë i mituri.
5. Në çdo rast të kontrollit personal të të miturit, është e detyrueshme prania e mbrojtësit të tij.

Neni 79

Kontrolli/ekzaminimi intim dhe mjekësor i të miturit

1. Kontroll intim përbëjnë veprimet që lidhen me kontrollin/ekzaminimin fizik në trup të të miturit, me përjashtim të kontrollit të gojës.
2. Kontrolli intim i të miturit mund të bëhet vetëm me vendim gjyqësor, përveç rasteve kur shëndeti dhe jeta e të miturit është në rrezik, në raste urgjente dhe kur ka shkaqe të arsyeshme për të besuar se informacioni që do të merret mund të humbasë, mund të humbasë vlerë ose prova e marrë mund të shkatërrohet.
3. Në të gjitha rastet marrja e një objekti dhe/ose materiali nga trupi i të miturit bëhet në mjedise, të cilat kanë leje për ushtrimin e një veprimtarie mjekësore, me pjesëmarrjen e një mjeku të certifikuar dhe infermieri me të njëjtën gjini të të miturit, si dhe në prani të përfaqësuesit ligjor dhe mbrojtësit të tij.
4. Kontrolli dhe veprime të tjera procedurale, të cilat kanë të bëjnë me heqjen pjesërisht ose plotësisht të veshjeve të të miturit, ndërmerren vetëm bazuar në një vendim gjyqësor që merret pasi është marrë mendimi i të miturit dhe në praninë e përfaqësuesit ligjor dhe të mbrojtësit, përveç rasteve që rrezikojnë sigurinë publike

dhe në rastet e parashikuara lidhur me flagrancën, sipas dispozitave të Kodit të Procedurës Penale.

5. Kontrolli intim realizohet nga persona të së njëjtës gjini me të miturin ose të gjinisë së zgjedhur nga vetë i mituri.

6. Për rastet e parashikuara nga pikat 2 dhe 4, të këtij neni gjykata vendos, brenda 12 orëve nga paraqitja e kërkesës, pa pjesëmarrjen e palëve.

7. Nëse i mituri nuk është dakord për pjesëmarrjen e përfaqësuesit ligjor gjatë kontrollit të parashikuar në pikat 2 dhe 4, të këtij neni ose përfaqësuesi ligjor nuk mund të marrë pjesë, veprimet procedurale do të kryhen në prani të përfaqësuesit procedural të caktuar sipas dispozitave të këtij Kodi.

8. Në çdo rast të kontrollit/ekzaminimit intim dhe mjekësor të të miturit, është e detyrueshme prania e mbrojtësit të të miturit.

9. Marrja e detyrueshme e materialeve biologjike nga i mituri ose kryerja e procedurave mjekësore të detyruara bëhen sipas rregullave të parashikuara në nenin 201, shkronja “a”, të Kodit të Procedurës Penale.

Neni 80

Përmbajtja e vendimit të kontrollit intim dhe mjekësor

Vendimi i gjykatës lidhur me kërkesën për kontrollin intim dhe mjekësor, përveç parashikimeve të nenit 383, të Kodit të Procedurës Penale, përmban edhe:

- a) subjektin që ka sjellë kërkesën në gjykatë;
- b) identitetin e të miturit, ndaj të cilit do të ndërmerret veprimi;
- c) shkaqet e arsyeshme për të kryer veprimin procedural;
- ç) objektin, sendin ose substancën dhe të dhëna lidhur me to, të cilat mund të gjenden gjatë kontrollit;
- d) afatin e ekzekutimit të vendimit;
- dh) organin që do të ekzekutojë vendimin.

KREU IX

MASAT E SIGURIMIT

Neni 81

Caktimi i masës së sigurimit

1. Ndaj të miturit nuk mund të caktohet një masë sigurimi më e rëndë, nëse i njëjti qëllim mund të realizohet me një masë më të lehtë.
2. Kur kërkohet të caktohet masë sigurimi ndaj një të mituri, prokurori në kërkesë dhe gjykata në vendim mban parasysh dhe arsyeton interesin më të lartë të të miturit, nevojat specifike të tij dhe kërkesën për të mos ndërprerë proceset edukative, të mirërritjes dhe të zhvillimit normal të një të mituri.
3. Në caktimin e masës së sigurimit, gjyqtari dëgjon personalisht të miturin dhe jep vendimin menjëherë.

Neni 82

Masa sigurimi të veçanta për të miturit

Përveç masave të sigurimit të parashikuara në Kodin e Procedurës Penale, ndaj të miturit në konflikt me ligjin mund të vendosen edhe këto masa:

- a) vendosja e të miturit në mbikëqyrje;
- b) vendosja e të miturit në një shërbim të specializuar.

Neni 83

Vendosja e të miturit në mbikëqyrje

1. Vendosja e të miturit në mbikëqyrje synon garantimin e paraqitjes së të miturit, sa herë kërkohet, përpara oficerit të policisë gjyqësore, prokurorit ose gjykatës. Kjo masë realizohet përmes marrjes përsipër nga ana e prindit, të afërmit, institucionit ose personit të specializuar që të garantojë sjelljen e të miturit dhe të mbikëqyrë nëse sjellja është e përshtatshme.
2. Vendosja në mbikëqyrje, sipas pikës 1, të këtij neni, bëhet vetëm me pëlqimin e të miturit dhe të personit që do ta mbikëqyrë atë.

3. Personi mbikëqyrës mund të tërhiqet nga ushtrimi i mbikëqyrjes së të miturit në çdo kohë, në rast se çmon se nuk mund të garantojë paraqitjen e të miturit sa herë kërkohet nga organi kompetent dhe nuk garanton sjelljen dinjitoze të të miturit. Personi mbikëqyrës, për këtë, njofton menjëherë gjykatën.
4. Personi mbikëqyrës mund të zëvendësohet në rastin e tërheqjes ose dështimit të mbikëqyrjes.
5. Në rast se mbikëqyrja e të miturit dështon për shkaqe objektive që nuk lidhen me personin mbikëqyrës, gjykata vendos zëvendësimin e tij.
6. Kur dështimi vjen nga veprime ose mosveprime të personit mbikëqyrës, gjykata urdhëron dënimin e tij me gjobë deri në 20 000 lekë.
7. Urdhri i gjykatës është i paankimueshëm.
8. Gjykata, sipas rastit, vendos zëvendësimin e personit mbikëqyrës ose të masës së sigurimit ndaj të miturit.

Neni 84

Vendosja e të miturit në një shërbim të specializuar

1. Vendosja e të miturit në një shërbim të specializuar bëhet ndaj të miturit, interesat e të cilit kërkojnë një vëmendje dhe mbikëqyrje të posaçme dhe që për rrethanat konkrete nuk mund të realizohet nga ana e prindit ose personave të afërm.
2. Shërbimi i specializuar mundësohet nga institucionet ose persona juridikë të licencuar edhe për këtë qëllim dhe në përputhje me ligjin për të drejtat dhe mbrojtjen e fëmijës.
3. Rregullat mbi mënyrën e organizimit, të funksionimit të shërbimit të specializuar, të programeve dhe mënyrës së financimit të tyre miratohen me vendim të Këshillit të Ministrave.

Neni 85

Afati dhe vleftësimi i arrestit ose ndalimit të të miturit

1. I mituri mund të arrestohet ose ndalohet në përputhje me dispozitat e Kodit të Procedurës Penale dhe të këtij Kodi.
2. Kur nuk urdhëron lirimin e menjëhershëm, prokurori, pa vonesë, por, sidoqoftë brenda 48 orëve nga arrestimi ose ndalimi, kërkon vleftësimin e tyre në gjykatën kompetente.
3. Mosrespektimi i këtij afati bën që arrestimi ose ndalimi të

humbasë fuqinë dhe i mituri të lirohet menjëherë, përveç kur gjykata i vleftëson ato dhe cakton masë sigurimi.

4. Në shqyrtimin për vleftësimin e arrestit ose të ndalimit, gjyqtari dëgjon personalisht të miturin dhe jep vendimin menjëherë.

Neni 86

Kushtet për vendosjen e arrestit në burg për të miturit

Përveç parashikimeve të nenit 228, të Kodit të Procedurës Penale, masa e arrestit në burg mund të vendoset për të miturin vetëm si një alternativë e fundit dhe vetëm nëse ekziston edhe ndonjë nga kriteret e mëposhtme:

- a) sanksioni i parashikuar për veprën penale, për të cilën ai akuzohet është me burgim dhe ka minimumin e dënimit mbi 7 vjet;
- b) masa është e domosdoshme, sepse i mituri:
 - i). përbën rrezik serioz për të dhe/ose për të tjerët dhe ky rrezik nuk mund të mënjanohet me ndonjë mënyrë tjetër;
 - ii). përpiqet t'i shmanget drejtësisë.

Neni 87

Zbatimi i masës së arrestit në burg për të miturit

1. Çdo muaj nga zbatimi i vendimit të arrestit gjykata edhe kryesisht, pasi dëgjon palët, vendos vazhdimin, zëvendësimin ose revokimin e masës.

2. Prokurori ka barrën e provës për të arsyetuar vazhdimin e arrestit në burg.

3. Dispozitat e Kodit të Procedurës Penale zbatohen për aq sa është e mundur për paraburgimin ndaj të miturit në konflikt me ligjin.

4. Pavarësisht nga parashikimi i bërë në pikën 3, të këtij neni, i mituri nuk mund të mbahet në paraburgim më shumë se gjysma e kohës së paraburgimit të caktuar për të rriturin, sipas Kodit të Procedurës Penale.

KREU X

ELEMENTE TË PROCESIT TË GJYKIMIT TË TË MITURIT NË KONFLIKT ME LIGJIN

Neni 88

Gjykim i drejtë dhe i shpejtë

1. Gjykimi i të miturit në konflikt me ligjin bëhet duke mbajtur në konsideratë respektimin e parimit të parashikuar në nenin 17, të këtij Kodi, mbi shqyrtimin pa vonesë dhe me përparësi.
2. Çështja e një të mituri në konflikt me ligjin dërgohet në gjykatë jo më vonë se 3 muaj nga dita e regjistrimit të emrit në regjistër, me përjashtim të rasteve kur gjatë kësaj periudhe ai është akuzuar për një vepër tjetër penale ose në rastet e veprave penale që gjykohen nga Gjykata Kundër Korrupsionit dhe Krimin të Organizuar. Në këto raste zbatohen afatet e parashikuara në Kodin e Procedurës Penale.
3. Gjykata e shkallës së parë përfundon shqyrtimin e çështjes në një kohë sa më të shpejtë, por jo më vonë se 6 muaj nga data e depozitimit të akteve në gjykatë.
4. Gjykata e apelit përfundon shqyrtimin e çështjes në një kohë sa më të shpejtë, por jo më vonë se 2 muaj nga data e dërgimit të akteve në gjykatë.
5. Gjykata e Lartë shqyrton pranueshmërinë e rekursit, si dhe gjykon çështjen sa më shpejt të jetë e mundur.

Neni 89

Gjykimi me dyer të mbyllura

Gjykimi i një të mituri në konflikt me ligjin zhvillohet në seancë gjyqësore me dyer të mbyllura.

Neni 90

Pjesëmarrja në gjykim e të miturit

1. Gjykimi i të miturit nuk mund të zhvillohet në mungesë të tij.
2. Gjykata garanton pjesëmarrjen e të miturit në gjykim përmes:
 - a) zhvillimit të një procesi të pranueshëm për aftësinë e të kuptuarit të të miturit;
 - b) realizimit të pushimeve të herëpashershme dhe me kohë

të arsyeshme, në përputhje me moshën, kushtet shëndetësore, nevojat e veçanta, përfshirë nevoja që lidhen me aftësinë e kufizuar dhe rrethana të tjera të të miturit.

Neni 91

Gjykimi në prani të të miturit dhe kufizimet

1. Gjykimi zhvillohet vetëm në prani të të miturit.
2. Gjykata, me iniciativën e vet ose me kërkesë të palës, mund të marrë vendim lidhur me largimin e të miturit nga salla e gjyqit gjatë shqyrtimit vetëm të një ose disa provave, nëse kjo është në interesin më të lartë të të miturit.
3. Mungesa e të miturit gjatë procesit gjyqësor duhet të jetë për një periudhë sa më të shkurtër.
4. Gjyqtari gjatë gjykimit ka të drejtë të ndalojë pjesëmarrjen e përfaqësuesit ligjor gjatë veprimit procedural vetën, nëse kjo gjë është në interesin më të lartë të fëmijës.
5. Menjëherë pas miratimit të vendimit, sipas pikës 2, të këtij neni, gjykata i shpjegon palëve të drejtën për të kundërshtuar këtë vendim, brenda së njëjtës seancë, duke i dhënë gjykatës argumentet e tyre. Në rast kundërshtimi, gjykata, pezullon shqyrtimin e provës deri në marrjen e vendimit. Vendimi lidhur me pranimin ose jo të kundërshtimit merret menjëherë.
6. Pasi i mituri kthehet në sallën e gjyqit, gjykata, i shpjegon të miturit, aq sa është e nevojshme dhe në mënyrë të kuptueshme, përmbajtjen e provave të shqyrtuara në mungesë të tij.
7. Në të gjitha rastet kur gjykata shqyrton provat në mungesë të të miturit, mbrojtësi ose përfaqësuesi ligjor duhet të jenë të pranishëm.

Neni 92

Pranimi i fajësisë prej të miturit

1. Gjatë procedurës së hetimit dhe gjykimit i mituri i pandehur nuk mund të detyrohet të bëjë deklaratime që tregojnë vetëpërgjegjësi penale.
2. Heshtja e të miturit gjatë procedurës së hetimit dhe gjykimit nuk mund të konsiderohet si pranim i fajësisë.
3. Në rast se i mituri pranon fajësinë, gjykata, në çdo rast, duhet të sigurohet që kjo nuk ndodh për shkakë që lidhen me moshën, zhvillimin dhe aftësinë e të miturit për të perceptuar dhe kuptuar frikën e një dënimi të mundshëm ose frikën prej tejzgjatjes së kohës së marrjes në pyetje.

KREU XI

QËLLIMI DHE LLOJET E DËNIMIT PËR TË MITURIT

Neni 93

Qëllimi i dënimit

Qëllimi i dënimit të të miturit është rishoqërizimi, riintegrimi, rehabilitimi dhe parandalimi i rikryerjes së veprës penale ose i kryerjes së një vepre tjetër penale, duke i ofruar të miturit kujdes, asistencë dhe mbikëqyrje.

Neni 94

Parimet e përgjithshme të dënimit

1. Gjatë gjithë procesit të marrjes së vendimit, gjykata, mban në konsideratë se dënimi me burgim i të miturit është mjeti i fundit i mundshëm, i cili konsiderohet vetëm nëse masat e shmangies, të parashikuara në kreun VII, të këtij Kodi, janë të papërshtatshme.
2. Gjatë dhënies së vendimit gjykata merr në konsideratë në radhë të parë interesin më të lartë të të miturit dhe raportin e vlerësimit individual për të.
3. Gjatë marrjes së vendimit ndaj të miturit që është deklaruar fajtor për një vepër penale, gjykata mban në konsideratë gjithashtu:
 - a) trajtimin e të miturit në mënyra të përshtatshme për garantimin e mirëqenies së tij;
 - b) përshtatjen me rrethanat dhe rrezikshmërinë e veprës së kryer, si dhe me moshën, rrethanat individuale dhe nevojat e veçanta të të miturit;
 - c) nxitjen e riintegritimit të të miturit dhe përfshirjen e tij në një rol sa më konstruktiv në shoqëri;
 - ç) parashikimin e një plani individual për sa më sipër;
 - d) caktimin e një dënimi sa më të përshtatshëm për të korrigjuar sjelljen e të miturit.
4. Urdhri penal i parashikuar në nenin 406/a deri në nenin 406/f, të Kodit të Procedurës Penale, nuk zbatohet në rastin e të miturit në konflikt me ligjin.
5. Gjikimi me marrëveshje, parashikuar nga neni 406/d deri në nenin 406/f, të Kodit të Procedurës Penale, zbatohet në rastin e zbatimit të masës së shmangies për të miturin në konflikt me ligjin.

Neni 95

Llojet e dënimeve për të mitur

1. Dënimet për të miturit janë dënimet jo me burgim dhe dënimi me burgim.
2. Në dënimet jo me burgim përfshihen:
 - a) kufizimi i lirisë;
 - b) qëndrimi në shtëpi;
 - c) gjoba;
 - ç) kryerja e një pune me interes publik;
 - d) ndalimi për kryerjen e një veprimtarie;
 - dh) përmbushja e detyrimeve të caktuara.

Neni 96

Klasifikimi dhe caktimi i dënimeve për të mitur

1. Dënimet ndaj të miturit klasifikohen në dënime kryesore dhe plotësuese.
2. Janë dënime kryesore:
 - a) burgimi;
 - b) kufizimi i lirisë;
 - c) gjoba.
3. Janë dënime plotësuese:
 - a) ndalimi për kryerjen e një veprimtarie;
 - b) kryerja e një pune me interes publik;
 - c) përmbushja e detyrimeve të caktuara;
 - ç) qëndrimi në shtëpi.
4. Ndaj të miturit mund të jepet vetëm një dënim kryesor.
5. Dënimi kryesor mund të jepet së bashku më jo më shumë se një dënim plotësues.
6. Bashkë me dënimin mund të jepen një ose disa masa të parashikuara nga kreu VII i këtij Kodi.

Neni 97

Burgimi

1. Burgimi ndaj një të mituri mund të zbatohet në rast se ai ka kryer një vepër penale për të cilën minimumi i dënimit të parashikuar është 7 vjet dhe kur ky dënim është i nevojshëm për shkak të natyrës, rrezikshmërisë së lartë shoqërore të veprës penale

dhe shkallës së fajësisë.

2. Për të miturin dënimi me burgim nuk mund të jetë më shumë se gjysma e dënimit që parashikohet për veprën penale të kryer, por jo më shumë se 12 vjet.

3. Për përcaktimin e masës së dënimit për të miturin, gjykata merr parasysh dhe i kushton vëmendje të veçantë të gjitha rrethanave që lidhen me shkallën e pjekurisë së të miturit dhe kohën që nevojitet për edukimin dhe formimin profesional. Megjithatë, në varësi të shkallës së fajësisë, dënimi mund të jetë më i shkurtër, kur vlerësohet se është i mjaftueshëm për të arritur qëllimin e tij.

Neni 98

Kufizimi i lirisë

1. Kufizimi i lirisë është vendosja e të miturit në një institucion/qendër të caktuar nën mbikëqyrje pa u izoluar nga shoqëria dhe komuniteti, me qëllim edukimin dhe rehabilitimin përmes programeve të posaçme.

2. Në mjediset, në të cilat realizohet kufizimi i lirisë:

a) niveli i masave të sigurisë është i ulët;

b) numri i të miturve të vendosur në to është sa më i vogël, me qëllim që të mundësohet trajtimi individual i tyre;

c) përmasat e këtyre mjediseve janë të tilla që lehtësojnë aksesin dhe kontaktin e të miturit me familjarët.

3. Mjediset, në të cilat realizohet kufizimi i lirisë:

a) kanë shpërndarje gjeografike në të gjithë territorin e vendit, me qëllim që të miturve t'u garantohet kontakti me familjarët e tyre;

b) janë të integruara me mjedisin shoqëror, ekonomik dhe kulturor të komunitetit.

4. Kufizimi i lirisë për të miturin nuk mund të jetë më shumë se tre vjet.

5. Rregullime të veçanta, lidhur me funksionimin e mjediseve dhe përcaktimin e nivelit të sigurisë të tyre, standardet e programeve të edukimit dhe të rehabilitimit, në rastet e kufizimit të lirisë, përcaktohen me vendim të Këshillit të Ministrave.

Neni 99

Gjoha

1. Masa e gjobës mund të zbatohet për një të mitur nëse ka të ardhura monetare nga një burim i ligjshëm.

2. Në rastet kur gjoba i vendoset një të mituri, masa e saj është sa gjysma e gjobës që do t'i jepej një të rrituri në të njëjtat kushte, sipas parashikimeve të Kodit Penal.

Neni 100

Ndalimi për kryerjen e një veprimtarie

1. I mituri mund të ndalohej të kryejë një veprimtari të caktuar për një periudhë kohore nga një deri në tre vjet, nëse kjo çmohet si e papërshtatshme nga gjykata për rehabilitimin e të miturit dhe parandalimin e kryerjes prej tij të veprave penale të tjera.

2. I mituri mund të ndalohej të kryejë një veprimtari të caktuar, sipas pikës 1, të këtij neni, deri në moshën 18 vjeç.

Neni 101

Kryerja e një pune me interes publik

1. Kryerja e një pune me interes publik për të miturit mund të jetë nga 40 deri në 300 orë. Kohëzgjatja ditore e punës me interes publik nuk mund të jetë më shumë se 4 orë në ditë.

2. Nëse burgimi është zëvendësuar me punë me interes publik, puna me interes publik mund të jetë më e gjatë në kohë. Në këtë rast bëhet konvertimi, sipas nenit 109 të këtij Kodi.

3. Në rastet e zbatimit të vendimit për kryerjen e një pune me interes publik, si një vendim plotësues, kryerja e kësaj pune, mund të vendoset për një kohë më të shkurtër se minimumi i orëve të parashikuara në pikën 1 të këtij neni.

4. Puna me interes publik zbatohet në mënyrë të tillë që të mos pengojë procesin e edukimit dhe mund të shoqërohet me detyrimin për ndjekjen e një kursi profesional.

5. Në rastet e marrjes së vendimit për kryerjen e një pune me interes publik është e nevojshme që i mituri të vendoset në një vend pune ku përvoja i shërben të bëhet një njeri i denjë.

6. Puna me interes publik, si një vendim plotësues, mund të zbatohet ndaj një të mituri edhe në rastet kur neni përkatës i Kodit Penal nuk e parashikon atë si një lloj dënimi.

Neni 102

Përmbushja e detyrimeve të caktuara

1. Gjykata mund të urdhërojë që i mituri në konflikt me ligjin penal të përmbushë një ose më shumë detyrime të caktuara, të tilla si:
 - a) të ndjekë arsimin e detyrueshëm ose, sipas rastit, një program arsimimi;
 - b) të ndjekë një program të formimit profesional, sipas ligjit për arsimin profesional;
 - c) të përmbushë detyrimet që rrjedhin nga marrëdhënia e punës e siguruar nga programet sociale të punësimit;
 - ç) të riparojë dëmin civil të shkaktuar;
 - d) të ndjekë një program rehabilitues të trajtimit psikologjik ose mjekësor, përfshirë, sipas rastit, trajtimin detoksifikues nga përdorimi i alkoolit ose drogës;
 - dh) të mos frekuentojë vende të caktuara;
 - e) të mos shoqërohet me persona të caktuar, të cilët mund të ndikojnë negativisht në sjelljen dhe edukimin e tij.
2. Gjykata, sipas rastit, mund të urdhërojë, për aq sa janë të zbatueshme, edhe detyrimet e parashikuara nga neni 60, i Kodit Penal, ose edhe detyrime të tjera që çmohen prej saj se janë në interesin më të lartë të të miturit.
3. Me vendim të Këshillit të Ministrave përcaktohen autoritetet kompetente dhe procedura që do të ndiqet nga ana e tyre në rastet e urdhërimeve të gjykatës, sipas pikës 1 të këtij neni.

Neni 103

Qëndrimi në shtëpi

1. Qëndrimi në shtëpi parashikon detyrimin e të miturit të mos largohet, për një periudhë të caktuar, nga banesa e tij e përhershme ose e përkohshme ose një vend i caktuar, ku ai qëndron ose kurohet përkohësisht.
2. Qëndrimi në shtëpi mund të jepet për një periudhë nga 6 muaj deri në 1 vit.
3. Qëndrimi në shtëpi zbatohet në rastin e veprave penale që dënohen jo më shumë se me 5 vjet burgim.
4. Qëndrimi në shtëpi zbatohet në mënyrë të tillë që të mos cenojë procesin arsimor dhe/ose të punësimit të të miturit.
5. Qëndrimi në shtëpi mund të mbikëqyret në mënyrë elektronike.

Neni 104

Pezullimi i ekzekutimit të vendimit me burgim

1. Nëse gjykata jep dënim me burgim deri në pesë vjet dhe i mituri nuk është dënuar më parë për kryerjen e një vepre penale me dashje, ajo mund të vendosë pezullimin e ekzekutimit të vendimit me burgim dhe të urdhërojë që i dënuari të mbajë kontakte me Shërbimin e Provës dhe të vihet në provë, me kusht që gjatë kohës së provës të mos kryejë vepër tjetër penale.

2. Në rastet kur gjykata vendos, sipas pikës 1, të këtij neni, i referohet parashikimeve të nenit 59 të Kodit Penal.

Neni 105

Rregulla të dënimit jo me burgim

Kur jep dënimin jo me burgim, gjykata mundet që ndaj të miturit, të vendosë një ose disa prej masave detyruese, sipas parashikimeve të nenit 68 të këtij Kodi. Në këto raste ndaj të miturit nuk mund të vendosen masa detyruese, të cilat janë të pamundura të përmbushen prej tij ose tejkalojnë aftësitë mendore dhe fizike të të miturit.

Neni 106

Dënimi nën minimumin e parashikuar nga ligji

Gjykata, nisur nga rrezikshmëria e pakët e të miturit dhe e veprës penale, nga rrethanat konkrete të kryerjes së saj, nga sjellja e mëparshme e të miturit, nga fakti se i mituri nuk ka qenë i dënuar më parë, nga prania e disa rrethanave lehtësuese dhe mosprania e asnjë rrethane rënduese, mund të caktojë një dënim nën minimum ose një lloj dënimi më të butë se ai që parashikon dispozita përkatëse.

KREU XII

EKZEKUTIMI I VENDIMEVE

Neni 107

Ekzekutimi i vendimit të dënimit jo me burgim

1. Ekzekutimi i vendimit të dënimit jo me burgim, të parashikuar prej këtij Kodi, zbatohet nga Drejtoria e Përgjithshme e Shërbimit të Provës.
2. I mituri vazhdon të vuajë dënimin jo me burgim ose me kusht të përcaktuar në vendimin e dënimit si i mitur edhe nëse ka mbushur moshën 18 vjeç para fillimit të ekzekutimit ose gjatë ekzekutimit të këtij vendimi. Në këtë rast, zbatohen dispozitat përkatëse të këtij Kodi.
3. Në rast të shkeljes së regjimit të përcaktuar për ekzekutimin e vendimit të dënimit jo me burgim nga një i mitur, Shërbimi i Provës harton një procesverbal paralajmërimi, i cili, sipas rastit, i dorëzohet ose i dërgohet me postë të dënuarit kundrejt vërtetimit të marrjes.
4. Nëse i mituri i shmanget vuajtjes së dënimit jo me burgim, dënimit me kusht ose kryerjes së një detyrimi, Shërbimi i Provës, pasi të ketë verifikuar faktet dhe rrethanat, i raporton prokurorit dhe, sipas rastit, i propozon ndryshimin e vendimit.
5. Prokurori, sipas rastit, mund t'i kërkojë gjykatës ndryshimin e vendimit.
6. Gjykata, gjatë shqyrtimit të kërkesës, dëgjon prokurorin, të miturin, mbrojtësin e tij dhe merr mendimin e përfaqësuesit të Shërbimit të Provës dhe përfaqësuesit ligjor të të miturit.
7. Me kërkesë të palës/ve, gjykata mund të shqyrtojë edhe prova të tjera.
8. Në këtë rast gjykata shprehet brenda një jave nga paraqitja e kërkesës.

Neni 108

Kryerja e një vepre penale gjatë ekzekutimit të dënimit jo me burgim

1. Në qoftë se brenda periudhës së vuajtjes së dënimit jo me burgim ose dënimit me kusht i mituri kryen një vepër penale, Shërbimi i Provës njofton prokurorin, i cili, sipas rastit, i drejtohet gjykatës.
2. Në qoftë se brenda periudhës së vuajtjes së dënimit jo me

burgim ose dënimit me kusht i mituri kryen një vepër penale më të lehtë ose një vepër penale nga pakujdesia, në rast të deklarimit fajtor, gjykata, sipas rastit, mund të vendosë ndryshimin ose jo të vendimit përkatës.

3. Në rast se i mituri kryen një krim me dashje ose krim, për të cilin parashikohet dënimi mbi 8 vjet burgim, në rast të deklarimit fajtor, gjykata, me kërkesë të prokurorit, mund të revokojë vendimin e dënimit jo me burgim dhe të marrë vendim për zbatimin e dënimit me burgim për pjesën e mbetur të dënimit, duke mbajtur në konsideratë që dënimi me burgim është alternativa e fundit.

Neni 109

Llogaritja për efekt konvertimi të dënimit

Gjykata, në rastet kur ndryshon vendimin e dënimit, llogaritja për efekt të konvertimit të dënimit konsideron të barabarta me njëra tjetrën si më poshtë:

- a) dhjetë orë punë me interes publik, me
- b) pesë mijë lekë gjobë, me
- c) tre ditë qëndrimi në shtëpi, me
- ç) dy ditë të kufizimit të lirisë, me
- d) një ditë burgim.

Neni 110

Vendosja e të miturit në mjediset e paraburgimit dhe të burgimit

1. I pandehuri i mitur, ndaj të cilit caktohet paraburgimi si masë sigurimi, duhet të vendoset vetëm në seksionin për të mitur në mjediset e paraburgimit, ndërsa i mituri i dënuar me burgim vendoset në institucion për ekzekutimin e vendimeve penale të posaçëm për të miturit.

2. Shërbimet në institucionet e paraburgimit dhe burgimit ku vendosen të pandehurit/të dënuarit e mitur duhet të jenë në përputhje me kërkesat e respektimit të shëndetit dhe dinjitetit të të miturit dhe të jenë në funksion të rishoqërizimit, riintegritit, rehabilitimit dhe parandalimit të rikryerjes së veprës penale ose të kryerjes së një vepre tjetër penale, duke i ofruar të miturit kujdes, asistencë dhe mbikëqyrje.

3. Për garantimin e interesit më të lartë të të miturit, institucioni përkatës i paraburgimit ose i burgimit duhet të ketë personel të

mjaftueshëm, të specializuar dhe të trajnuar në vazhdimësi.

4. Në personelin e institucioneve të paraburgimit dhe të burgimit për të mitur duhet të ketë të paktën një mjek, një infermier, një psikolog, një punonjës social. Sipas rastit, institucioni duhet të sigurojë mundësinë e një mjeku peditër, mjeku psikiatër ose çdo specialisti tjetër, sipas nevojave dhe sipas një regjimi kontrolli të përcaktuar.

5. Të miturit në Institucionet e Ekzekutimit të Vendimeve Penale për të mitur ose në seksionet për të miturit u garantohet mbikëqyrja dhe kontrolli vizual dhe/ose elektronik i të miturve. Rregulla të veçanta lidhur me mbikëqyrjen dhe kontrollin përcaktohen në Rregulloren e Përgjithshme të Burgjeve.

Neni 111

Rregulla të posaçme të ekzekutimit të vendimit me burgim

1. Në funksion të interesave të posaçëm të mbrojtjes dhe kujdesit për të miturit merren masa të veçanta, me të cilat garantohen standardet e përcaktuara nga Kushtetuta, marrëveshjet ndërkombëtare të ratifikuara, si dhe nga dispozitat e këtij Kodi.

2. Në Rregulloren e Përgjithshme të Burgjeve parashikohen në mënyrë të veçantë rregulla për:

- a) strukturën dhe funksionimin e Institucioneve të Ekzekutimit të Vendimeve Penale për të mitur;
- b) planifikimin individual të ekzekutimit të dënimit për të mitur;
- c) zbatimin e formave të stimuljeve dhe masave të tjera për të dënuarit e mitur;
- ç) dhënien e masave disiplinore ndaj të dënuarve të mitur;
- d) procedurën për shqyrtimin e kërkesave dhe ankesave të të dënuarve të mitur;
- dh) organizimin e procesit të rehabilitimit të të dënuarve të mitur;
- e) kushtet për zbatimin e masave të sigurisë dhe përdorimin e mjeteve të posaçme për të dënuarit e mitur;
- ë) funksionimin e regjistrave dhe fashikujve personalë të të dënuarve të mitur;
- f) mbikëqyrjen dhe kontrollin vizual dhe/ose elektronik të të dënuarve të mitur;
- g) kushtet më të detajuara për ekzekutimin e vendimit me burgim për të dënuarit e mitur.

Neni 112

Mbrojtësi i të miturit gjatë ekzekutimit

1. Për realizimin e të drejtave në procesin e ekzekutimit të vendimeve penale, të miturit i caktohet mbrojtës kryesisht sipas dispozitave të këtij Kodi dhe legjislacionit në fuqi.
2. Me pëlqimin e të miturit dhe kur kjo është në interes të tij, ky mbrojtës mund të jetë i njëjti që e ka përfaqësuar atë në fazat e mëparshme të procesit.

KREU XIII

KUSHTET DHE RREGULLAT PËR TË MITURIT NË MJEDISËT E PARABURGIMIT DHE BURGIMIT

Neni 113

Vendet e veçanta për të pandehurit/të dënuarit e miturit

1. Të pandehurit/të dënuarit e mitur vendosen veçmas nga të paraburgosurit/të dënuarit e rritur.
2. Ndalohet vendosja, mbajtja ose lëvizja e të miturit jashtë institucionit së bashku me një të rritur.
3. Të paraburgosurat/të dënuarat e mitura vendosen veçmas nga të paraburgosurit/të dënuarit meshkuj të mitur.
4. Mund të bëhet përjashtim nga rregulli i pikave 2 dhe 3, të këtij neni, në rastet kur të miturit, pavarësisht përkatësisë gjinore, dhe të miturit me të rriturit marrin pjesë bashkërisht në veprimtaritë rehabilituese, arsimore, kulturore, sportive dhe veprimtari të tjera me natyrë kulturore dhe edukative.
5. Në mënyrë që të sigurohet mjedis i sigurt për të miturit në institucionin/seksionin për ta, të miturit ndahen në bazë të grupmoshës, llojit dhe rëndësisë së veprës penale, zhvillimit fizik dhe mendor, si dhe karakteristikave të tjera duke mbajtur parasysh interesin më të lartë të të miturit.
6. Rregulla më të detajuara për mjediset e paraburgimit dhe të burgimit të të miturve në konflikt me ligjin përcaktohen në Rregulloren e Përgjithshme të Burgjeve.

Neni 114

Kontrolli mjekësor, psikologjik dhe vendosja e përshtatshme në mjedise

1. Menjëherë pas pranimit në mjediset e burgimit ose të paraburgimit çdo i mitur duhet të ekzaminohet nga një mjek, me qëllim identifikimin dhe regjistrimin e ndonjë shenje/të dhëne, e ndonjë keqtrajtimit të mëparshëm ose ndonjë dëmtimi fizik ose mendor që kërkon kujdes mjekësor. Pas ekzaminimit të të miturit, mjeku përgatit një raport, në të cilin përshkruan faktin nëse tek i mituri konstatohen ose jo shenjat/të dhënat, keqtrajtimet ose dëmtimet e përshkruara më sipër.

2. Çdo i mitur duhet të intervistohet jo më vonë se 24 orë nga momenti i pranimit, nga një psikolog ose punonjës social dhe të përgatitet një raport psikologjik dhe social, në të cilin të identifikohet dhe përshkruhet çdo faktor që lidhet me llojin dhe nivelin e kujdesit dhe programit që nevojitet për trajtimin e të miturit.

3. Raportet e përmendura në pikat 1 dhe 2, të këtij neni, i jepen drejtuesit të Institucionit të Ekzekutimit të Vendimeve Penale për të mitur, me qëllim që të përcaktohet vendosja sa më e përshtatshme e të miturit brenda mjedisëve dhe lloji e niveli i kujdesit dhe programit që duhet ndjekur. Kur është i nevojshëm trajtimi dhe rehabilitimi i posaçëm dhe kohëzgjatja e qëndrimit në mjedis e lejon, personeli i mjedisit, i trajnuar për këtë qëllim, përgatit një plan individual të trajtimit, duke specifikuar objektivat dhe kohën, mjetet, fazat dhe hapat me të cilat ato objektiva duhet të trajtohen.

Neni 115

Kujdesi dhe trajtimi shëndetësor i të miturve

1. Të miturit të paraburgosur/të dënuar i sigurohet kujdesi dhe trajtimi mjekësor, duke përfshirë, por pa u kufizuar në:

- a) shërbime shëndetësore psikiatrike/psikologjike e mendore;
- b) shërbime rehabilituese nga droga e alkooli;
- c) kujdes të trajtimit dental dhe të syve (oftalmologjik);
- ç) shërbime shëndetësore të shëndetit seksual dhe riprodhimit;
- d) trajtim për HIV/AIDS;
- dh) shërbime lidhur me paralindjen në rastin e vajzave shtatzëna; dhe
- e) kontrole të rregullta mjekësore, përfshirë, sipas rastit, edhe kontrollin gjinekologjik;

- ë). kujdes për zbulimin e çdo gjendjeje tjetër që mund të pengojë integrimin e të miturit në shoqëri.
2. Çdo mjedis burgimi ose paraburgimi për të mitur duhet të ketë qasje/akses të menjëhershëm në objekte/mjedise të përshtatshme mjekësore dhe pajisje të përshtatshme në raport me numrin dhe kërkesat e të burgosurve dhe stafit të tij të trajnuar për kujdesin shëndetësor parandalues dhe trajtimin e emergjencave mjekësore.
 3. Nëse kujdesi i kërkuar shëndetësor nuk mund të ofrohet brenda institucionit të paraburgimit/burgimit, i mituri ka të drejtë të marrë leje dhe, në rast emergjence, t'i ofrohet leje për të kryer kontrollin mjekësor dhe për të marrë trajtimin e nevojshëm shëndetësor.
 4. Çdo i mitur që është i sëmurë ose ankohet për sëmundje ose që tregon simptomat e vështirësive fizike ose mendore, duhet të ekzaminohet/vizitohet menjëherë nga mjeku.
 5. Për çdo trajtim mjekësor duhet të merret pëlqimi i të miturit pas informimit të tij lidhur me të.
 6. Kur jeta e të miturit mund të jetë në rrezik ose i mituri mund të pësojë një dëmtim të përhershëm të shëndetit dhe kur refuzon të japë pëlqimin për trajtim mjekësor, një pëlqim i tillë duhet të merret nga prindërit ose përfaqësuesi ligjor i të miturit dhe, në mungesë të tyre, nga gjykata.
 7. Kur mjeku vendos se duhet trajtim i menjëhershëm për të mbrojtur shëndetin ose jetën e të miturit dhe/ose shëndetit të të tjerëve, trajtimi fillon pa marrë pëlqimin e prindit ose përfaqësuesit ligjor të të miturit.
 8. I mituri kontrollohet e trajtohet nga një mjek i së njëjtës gjini ose i gjinisë së përzgjedhur prej tij.
 9. Çdo periudhë e trajtimit mjekësor do të përlllogaritet si pjesë e periudhës së dënimit të të miturit.
 10. Kur nga kontrolli mjekësor konstatohet se i mituri ka pësuar abuzim fizik ose seksual përpara vendosjes ose gjatë qëndrimit të tij në Institucionin e Ekzekutimit të Vendimeve Penale për të mitur, mjeku njofton menjëherë prokurorinë kompetente. Pas këtij njoftimi, prokuroria merr masa të menjëhershme që të miturit t'i ofrohet këshillim ligjor falas për ta mbështetur në çdo pretendim.
 11. Raporti mjekësor dhe të dhënat e trajtimit regjistrohen dhe mbahen në fashikullin personal të të miturit. Të dhëna të tilla do të transferohen në çdo Institucion tjetër të Ekzekutimit të Vendimeve Penale ku mund të vendoset i mituri.

Neni 116

Kushtet e jetesës dhe të ushqimit për të mitur

1. Për kushtet e jetesës dhe të ushqimit për të pandehurit/të dënuarit e mitur tregohet një kujdes edhe më i veçantë në krahasim me kushtet e të pandehurve dhe të dënuarve të tjerë.
2. Kushtet e jetesës dhe të ushqimit duhet të jenë në përputhje me moshën, gjendjen dhe nevojat e veçanta të të miturit.
3. Institucioni i Ekzekutimit të Vendimeve Penale për të mitur siguron që të dënuarit e mitur të lëvizin në mënyrë të pavarur në territorin e institucionit, sipas rregullave të përcaktuara në programin ditor dhe në planin individual të ekzekutimit të dënimit.
4. I mituri i dënuar me burgim ka të drejtë për lehtësi dhe shërbime që plotësojnë të gjitha kushtet për shëndetin dhe dinjitetin njerëzor. Lehtësitë dhe shërbimet përfshijnë:
 - a) vendin e fjetjes, i cili përbëhet nga një shtrat individual në një dhomë të veçantë, përveç kur konsiderohet e nevojshme për të miturin për të ndarë të njëjtën dhomë fjetjeje, e cila mund të mbikëqyret pa krijuar shqetësim;
 - b) një shtrat individual të mjaftueshëm dhe të pastër, i cili është i përshtatshëm me klimën;
 - c) një dollap për vendosjen e sendeve personale; dhe
 - ç) mjedise të përshtatshme sanitare që janë higjienike dhe respektojnë nevojat e jetës private dhe të veçanta gjinore të të miturit.
5. I mituri i dënuar lejohet të veshë rrobat e veta, me kusht që ato të jenë të përshtatshme dhe në përputhje me rregulloret përkatëse. Nëse i mituri ka marrë leje për t'u larguar nga vendi i vuajtjes së dënimit, nuk do të veshë asnjë veshje që e identifikon atë si një të dënuar.
6. I mituri i dënuar ka të drejtë për ujë dhe ushqim të mjaftueshëm me vlera ushqyese, sipas moshës dhe nevojave të veçanta.

Neni 117

Organizimi i programeve edukuese dhe rehabilituese

1. Të pandehurve/të dënuarve të mitur/të rinj u sigurohet arsimi bazë i detyrueshëm dhe, sipas rastit, edhe arsimi i mesëm ose i lartë.
2. Procesi arsimor në mjediset e paraburgimit dhe burgimit për të mitur duhet të jetë në përputhje me standardet e arsimit në

Republikën e Shqipërisë.

3. Gjatë paraburgimit dhe burgimit organizohet procesi mësimor dhe i rehabilitimit, me qëllim që të pandehurve/të dënuarve të mitur t'u sigurohet arsim i përgjithshëm dhe/ose arsim profesional mundësisht jashtë mjediseve të paraburgimit dhe burgimit. Vetëm në raste të veçanta, procesi mësimor duhet të sigurohet që i mituri të ndjekë arsimin profesional/trajnimin në mjediset e paraburgimit dhe burgimit.

4. Të burgosurve të mitur/të rinj u krijohen mundësi për trajnim profesional, sipas interesave dhe prirjeve të tyre dhe që do të ndihmojë në punësimin e tyre pas largimit nga institucioni.

5. Dokumentet që vërtetojnë shkollimin e realizuar nga të pandehurit/të dënuarit e mitur/të rinj në periudhën kur ata kanë qenë të pandehur ose kur vuanin dënimin nuk duhet të përmbajnë informacion që bën të mundur identifikimin e të miturit si një ish i dënuar ose identifikimin e një dënimi të mëparshëm.

6. Për të dënuarit e mitur që kanë vështirësi të të mësuarit ose të nxënies që lidhen me aftësinë e kufizuar, si dhe për të miturit që nuk kanë ndjekur shkollën organizohen programe të veçanta dhe individuale të arsimit.

7. Procesi arsimor në institucionet e ekzekutimit të vendimeve penale për të mitur rregullohet me urdhër të përbashkët të Ministrisë së Drejtësisë dhe të ministrit përgjegjës për arsimin.

Neni 118

Mundësitë për punë e banim

1. I mituri ka të drejtë të kryejë një punë që shpërblehet. Institucioni i Ekzekutimit të Vendimeve Penale për të mitur nxit kryerjen e punës së shpërblyer. Kur është e mundur, i pandehuri/i dënuari i mitur mund të punojë edhe jashtë këtij institucioni, duke respektuar dispozitat e Kodit të Punës lidhur me punësimin e të miturve.

2. I mituri punon jashtë kohës së studimit.

3. Në Institucionin e Ekzekutimit të Vendimeve Penale për të mitur, për kryerjen e punimeve të mirëmbajtjes, ndalohet punësimi i personave që vuajnë dënimin, që janë në paraburgim ose që kanë qenë të dënuar më parë.

4. I pandehuri/i dënuari i mitur mund të punojë vetëm nëse një gjë e tillë lehtëson edukimin profesional, punësimin e tij pas lirimit dhe në qoftë se nuk pengohet arsimimi i tij.

5. Kohëzgjatja e punës dhe e edukimit të të miturit nuk duhet të kalojë 8 orë në ditë.
6. Të miturit dhe të rinjtë e pastrehë përfitojnë nga programet sociale të parashikuara nga ligji për banesat sociale.

Neni 119

Sporti dhe ripërtëritja

1. Të miturit në konflikt me ligjin i krijohet mundësia për ecje, aktivitete sportive dhe ripërtëritëse të përditshme, me anë të përdorimit të pajisjeve të duhura sportive në një hapësirë të përshtatshme.
2. Të miturve, përfshirë dhe të miturit me aftësi të kufizuara, u sigurohen programe trajnuese fizike dhe ripërtëritëse.

Neni 120

Kontaktet me familjen dhe rrethin shoqëror

1. Me qëllim riintegrimin në shoqëri dhe zvogëlimin e pasojave negative sociale të kufizimit të lirisë, i mituri i dënuar me burgim dhe i mituri i paraburgosur, gëzon të njëjtat të drejta lidhur me garantimin e kontakteve me familjen dhe rrethin shoqëror.
2. Të miturit të dënuar me burgim dhe të paraburgosur i garantohet në mënyrë efektive e drejta për marrëdhënie të rregullta e të shpeshta me familjen e tij, me personin, sipas zgjedhjes së tij dhe rrethin shoqëror, si dhe e drejta për të marrë korrespondencë, me përjashtim të rasteve kur kjo nuk është në interesin më të lartë të të miturit.
3. I mituri ka të drejtë:
 - a) të ketë 8 vizita nga familjarë/rrethi shoqëror në muaj dhe si motivim nxitës 2 vizita shtesë në muaj. Në rast pamundësie të familjarëve dhe rrethit shoqëror për të kryer vizitat në orën e parashikuar, organi kompetent bën të mundur garantimin e së drejtës për takim në një kohë të përshtatshme për ta dhe të miturin;
 - b) të ketë 4 vizita në vit pranë familjes dhe si motivim vizita shtesë;
 - c) të ketë të paktën 1 vizitë në rastet e problemeve shëndetësore ose emocionale;
 - ç) të kryejë jo më pak se 4 thirrje telefonike në javë, pa shpërblim, ku secila prej tyre nuk i kalon 15 minuta, dhe të ketë si motivim nxitës biseda telefonike pa limit me shpenzimet e

veta. Në rast të mungesës së të ardhurave, të miturit i sigurohet kjo e drejtë falas nga organi kompetent, pranë të cilit i mituri ndodhet;

d) të kryejë 4 videokonferenca në muaj dhe si motivim nxitës 2 videokonferenca shtesë në muaj;

dh). të marrë letra dhe pako në numër të pa kufizuar;

e) të përdorë televizion dhe radio personale;

ë) të shpenzojë të holla nga llogaria e tij çdo muaj për të blerë ushqime, pajisje për përdorim personal dhe mallra të tjera, në një dyqan në territorin e mjedisit të rehabilitimit.

4. Të miturit që përfiton të drejtat e parashikuara nga ky nen i garantohet e drejta e privatësisë.

5. Mënyrat e përmbushjes së të drejtave, sipas këtij neni, parashikohen në Rregulloren e Përgjithshme të Burgjeve.

Neni 121

Leja për të miturin e dënuar me burgim

1. I mituri i dënuar me burgim ka të drejtë të marrë leje të shkurtër nga vendi i vuajtjes së dënimit tre herë në vit. Kohëzgjatja e kësaj lejeje nuk i kalon 15 ditë. Në këtë kohë përfshihet edhe koha e nevojshme për udhëtim në familjen e tij ose në destinacion.

2. I mituri i dënuar me burgim ka të drejtë të marrë një leje të shkurtër nga vendi i vuajtjes së dënimit në rast se:

a) ka kryer jo më pak se një të tretën e dënimit, nëse është dënuar me burgim deri në 3 vjet;

b) ka kryer jo më pak se gjysmën e dënimit, nëse është dënuar me burgim deri në 8 vjet;

c) ka kryer jo më pak se dy të tretat e dënimit, nëse është dënuar me burgim mbi 8 vjet.

Neni 122

Transferimi i përkohshëm i të miturit në një vend tjetër

1. I mituri i arrestuar/i dënuar mund të transferohet përkohësisht në një vend tjetër për të mitur në qoftë se një masë e tillë është e domosdoshme për sigurinë e tij ose për sigurinë e të miturve të tjerë. Në këtë rast, rregullat mbi transferimin parashikohen në Rregulloren e Përgjithshme të Burgjeve.

2. Menjëherë pas transferimit të të miturit në një vend tjetër:

- a) informohet përfaqësuesi ligjor për vendndodhjen e të miturit;
- b) i mituri i nënshtrohet një ekzaminimi mjekësor;
- c) i mituri ka të drejtën e një telefonate jo më shumë se 15 minuta.

Neni 123

Lënia e të dënuarit në vendin e rehabilitimit ose transferimi në vende të tjera të vuajtjes së dënimit

1. I mituri e kryen dënimin sipas një plani individual. Në Institucionet e Ekzekutimit të Vendimeve Penale për të mitur funksionon një grup multidisiplinar i cili realizon vlerësimin fillestar, mbi bazën e të cilit hartohet plani individual. Një punonjësi social caktohet si menaxher rasti dhe është përgjegjës për zbatimin e Planit Individual. I mituri pyetet dhe jep pëlqimin për planin individual.
2. I dënuari që mbush moshën 18 vjeç nuk lejohet të qëndrojë në Institucionet e Ekzekutimit të Vendimeve Penale për të mitur dhe dërgohet në një vend të vuajtjes së dënimit për të rritur.

Neni 124

Format e motivimit nxitës për të miturin e dënuar

1. Kur i mituri tregon sjellje shembullore dhe të denjë, përfshirje në programet edukative dhe aktivitetet e zhvilluara në mjedisin e vuajtjes së dënimit për të mitur, organi kompetent zbaton format e mëposhtme të motivimit nxitës ndaj tij:
 - a) dhënien e një deklarate mirënjohjeje;
 - b) heqjen para kohe të një mase disiplinore;
 - c) dhënien e së drejtës për një vizitë shtesë;
 - ç) dhënien e së drejtës për një bisedë me videokonferencë shtesë;
 - d) dhënie e së drejtës për një telefonatë shtesë;
 - dh).pranimin e sendeve, të cilat nuk janë të ndaluara për t'u marrë nga të dënuarit në vendin e vuajtjes së dënimit për të mitur;
 - e) dhënien e së drejtës për të përdorur kompjuter;
 - ë) plotësimin e një dëshire që çmohet e mundshme dhe proporcionale.
2. Llojet dhe natyra e sendeve që kanë të drejtë të marrin të miturit në bazë të shkronjës “dh”, të pikës 1, të këtij neni, të parashikohen në Rregulloren e Përgjithshme të Burgjeve.

Neni 125

Kufijtë e zbatimit të masave disiplinore

1. Administrata e institucionit të vuajtjes së dënimit për të mitur është e autorizuar të përdorë masa disiplinore ndaj të miturit në rastin e një shkeljeje disiplinore të kryer prej tij.
2. Masat disiplinore duhet të jenë zgjedhja e fundit që mund të merret për sjelljen e të miturit.
3. Puna nuk mund të jetë një masë disiplinore.
4. Masat disiplinore të marra nuk duhet të sjellin shkeljen apo cenimin e dinjitetit të të miturit, trajtimin e egër, çnjerëzor, degradues apo dëmtimin e shëndetit të tij fizik ose mendor. Ndalohet përdorimi si masë disiplinore i veprimeve të mëposhtme, por pa u kufizuar në këto raste:
 - a) dënim fizik ose trupor;
 - b) vendosje në një vend izolimi;
 - c) heqje ose kufizim i ushqimit;
 - ç) heqje ose kufizim i kujdesit shëndetësor;
 - d) ndalim ose kufizim i takimeve me familjarët ose kontakteve me ta.
5. Rregulla të posaçme për zbatimin e këtij neni parashikohen në Rregulloren e Përgjithshme të Burgjeve.

Neni 126

Llojet e masave disiplinore

1. Administrata e institucionit të vuajtjes së dënimit për të mitur është e autorizuar të përdorë masat e mëposhtme disiplinore:
 - a) vërejtje në formë paralajmërimi;
 - b) kufizim deri në 1 muaj i së drejtës për të përdorur sende të lejuara, me përjashtim të ushqimeve dhe të mjekimit të dhënë nga mjeku;
 - c) kufizim i së drejtës për të përdorur dyqanin e ndodhur në mjedisin e Institucionit të Ekzekutimit të Vendimeve Penale për të mitur deri në 1 muaj, me përjashtim të atyre artikujve që garantojnë të drejtat e parashikuara në nenin 116 të këtij Kodi;
 - ç) kufizim deri në një muaj i së drejtës për të marrë pako.
2. Ndalohet që i mituri gjatë vuajtjes së dënimit të vendoset në mjedise të veçuara/të izoluar.
3. Masat disiplinore të parashikuara në shkronjat “c” dhe “ç”,

të pikës 1, të këtij neni, nuk duhet të kalojnë kohën prej 3 muajsh brenda një viti.

4. Rregulla të posaçme për zbatimin e këtij neni parashikohen në Rregulloren e Përgjithshme të Burgjeve.

Neni 127

Procedurat për dhënien e masave disiplinore

1. Shkelja disiplinore e të miturit të arrestuar/të dënuar shqyrtohet në një seancë dëgjimore, me përjashtim të rastit kur i mituri prish rregullin ose pengon kryerjen e seancës, nuk merr pjesë ose refuzon të marrë pjesë në të. Ky fakt pasqyrohet në procesverbalin e mbajtur gjatë kësaj seance.

2. Gjatë seancës dëgjimore i mituri i arrestuar/i dënuar ka të drejtë të jetë i ulur, të marrë shënime e të japë shpjegime me gojë.

3. I mituri i arrestuar/i dënuar ka të drejtë për të pasur një mbrojtës në seancën dëgjimore të shqyrtimit të shkeljes disiplinore. Përpara se të fillojë seanca dëgjimore, i mituri informohet për të drejtën për të pasur një mbrojtës, gjë që ushtrohet brenda gjashtë orëve nga dhënia e informacionit, në rast se ka një pëlqim të lidhur me të. Në rast se mbrojtësi nuk paraqitet në kohën e përcaktuar, të miturit do t'i caktohet një mbrojtës kryesisht. I mituri jep pëlqimin lidhur me mbrojtësin kryesisht. Shpenzimet për mbrojtjen kryesisht mbulohen sipas parashikimeve të legjislacionin për ndihmën juridike.

4. Rregulla të posaçme lidhur me procedurat e masës disiplinore për të mitur dhe autoritetet përkatëse përcaktohen në Rregulloren e Përgjithshme të Burgjeve.

Neni 128

Informimi për të drejtën e ankimit

1. I mituri i arrestuar/i dënuar ka të drejtën e ankimit për çdo vendim apo masë të dhënë ndaj tij nga autoritetet e administrimit të paraburgimit, të burgimit ose të dënimeve të tjera.

2. Administrata përkatëse e Institucionit të Ekzekutimit të Vendimeve Penale për të mitur, në mjediset e të cilit qëndron i mituri i arrestuar/i dënuar jep atij menjëherë mundësinë për t'u informuar me shkrim për të drejtat dhe detyrimet e tij, përfshirë edhe të drejtën për ankim dhe rregullat e ankimit të parashikuara nga ligji.

3. I mituri që nuk di të shkruajë dhe të lexojë e merr informacionin

e mësipërm me gojë, në praninë e një personi që mban procesverbal, ku i mituri konfirmon me nënshkrimin e tij.

4. Informacioni i jepet të miturit në një formë që ai ta kuptojë atë. E njëjta vlen edhe për të miturin me aftësi të kufizuar.

Neni 129

Lirimi me kusht

1. I mituri i dënuar mund të lirohet me kusht nga vuajtja e dënimit vetëm nëse ka kryer:

a) jo më pak se një të tretën e dënimit me burgim, në rast se është dënuar me burgim deri në 3 vjet;

b) jo më pak se një të dytën e dënimit me burgim, në rast se është dënuar me burgim deri në 8 vjet;

c) jo më pak se dy të tretat e dënimit me burgim, në rast se është dënuar me burgim mbi 8 vjet.

2. Në rastet e parashikuara nga pika 1, e këtij neni, afati i burgimit i kryer nga i mituri nuk duhet të jetë më pak se tre muaj.

3. Institucioni i Ekzekutimit të Vendimeve Penale për të miturit, jo më vonë se tre muaj nga data më e afërt e lirimit me kusht, njofton Shërbimin e Provës mbi mundësinë e lirimit të të miturit. Shërbimi i Provës analizon sjelljen e të miturit gjatë kryerjes së dënimit, faktet e të dhënave kriminale të veprimeve të kryera në të kaluarën, personalitetin e të miturit, kushtet familjare, natyrën e krimit të kryer prej tij dhe rrethana të tjera, të cilat mund të ndikojnë në dhënien e vendimit për lirimin e parakohshëm.

4. Kur i mituri i dënuar është liruar me kusht nga kryerja e punës në shërbim të publikut, koha e dënimit e kryer aktualisht në formën e punës në shërbim të publikut do të përfshihet në kohën e parashikuar nga pika 1, e këtij neni, sipas përlllogaritjes 10 orë punë në shërbim të publikut e barabartë me një ditë burgim.

5. Kur i mituri i dënuar është liruar me kusht nga kryerja e dënimit me kufizim të lirisë, koha e dënimit e kryer aktualisht në formën e dënimit me kufizim të lirisë do të përfshihet në kohën e parashikuar nga pika 1, e këtij neni, sipas përlllogaritjes një ditë e kufizimit të lirisë e barabartë me një ditë burg.

6. Kur merret vendim për refuzimin e lirimit me kusht, gjykata duhet të tregojë masat që duhen marrë në të ardhmen nga i mituri dhe nga administrata e Institucionit të Ekzekutimit të Vendimeve Penale për të mitur për të përfutur në të ardhmen lirimin me kusht.

Neni 130

Vendimi për lirimin me kusht

1. Gjykata, me vendim të arsyetuar, vendos pranimin ose refuzimin të kërkesës për lirimin me kusht të të miturit. Vendimi përmban një vlerësim të plotë të ecurisë drejt rishoqërimit, rehabilitimit dhe gatishmërisë së të miturit për lirim, si dhe mendimet e shprehura të të miturit, administratës së Institucionit të Ekzekutimit të Vendimeve Penale për të miturit dhe Shërbimit të Provës.
2. Vendimi për lirimin me kusht duhet të përmbajë kushtet që i vendosen të miturit, përmbushja e të cilave ka për qëllim mbështetjen e të miturit në procesin e riintegritimit dhe rishoqërimit të tij.
3. Të miturit duhet t'i krijohen kushte dhe të ndihmohet në përmbushjen e detyrimeve të vendosura në vendimin e lirimit.
4. Nëse i mituri shkel kushtet e vendosura në vendimin e lirimit, gjykata ka të drejtë të revokojë vendimin e lirimit.
5. Vendimi për rikthimin e të miturit në vendin e dënimit mund të jepet edhe në rastin kur i mituri përbën rrezik për veten ose për të tjerët, të tillë që nuk mund të shmanget në komunitet ose kur ai është dënuar për një vepër tjetër penale.
6. I mituri ka të drejtën e ankimit ndaj vendimit, sipas legjislacionit në fuqi.

Neni 131

Zëvendësimi i pjesës së pakryer të dënimit

Pjesa e pakryer e dënimit me burgim mund të zëvendësohet me punë në shërbim të publikut ose me kufizimin e lirisë vetëm nëse i mituri ka kryer:

- a) jo më pak se një të katërtën e dënimit, në rast se është dënuar me burgim deri në 3 vjet;
- b) jo më pak se një të tretën e dënimit, në rast se është dënuar me burgim deri në 8 vjet;
- c) jo më pak se një të dytën e dënimit, në rast se është dënuar me burgim mbi 8 vjet.

Neni 132

Rishikimi periodik i lirimit me kusht

1. Rishikimi i mundësisë për lirim me kusht të të miturit shqyrtohet

çdo tre muaj nga gjykata me kërkesë të të miturit të dënuar.

2. Rishikimi periodik:

- a) përfshin një vlerësim të plotë të procesit të rehabilitimit dhe se kur i mituri është gati për tu liruar;
- b) merr në konsideratë mendimin e të miturit dhe mundësitë për ta lënë nën mbikëqyrje;
- c) përfshin një rekomandim të shkruar lidhur me lirim ose vazhdimin e vuajtjes së dënimit për të miturin.

KREU XIV

PËRGATITJA PËR LIRIM NGA IEVP-JA, KUJDESI, REHABILITIMI DHE RISHOQËRIZIMI

Neni 133

Përgatitja për rikthim pas kryerjes së dënimit

1. Veprimtaria rehabilituese në vendin e vuajtjes së dënimit për të miturin ka për qëllim kryesor të përgatisë të miturin për lirim dhe me qëllim rehabilitimin e tij dhe kthimin në jetën shoqërore.

2. Për qëllimet e pikës 1, të këtij neni, administrata e Institucionit të Ekzekutimit të Vendimeve Penale për të mitur merr masa që, qysh në fillim dhe duke e përditësuar në mënyrë të vazhdueshme, të hartojë një plan të posaçëm së bashku me të miturin, familjen e tij dhe në bashkëpunim me strukturat e mbrojtjes së të miturit.

3. Administrata e Institucionit të Ekzekutimit të Vendimeve Penale për të mitur siguron që i mituri të kuptojë përmbajtjen e planit.

4. Për realizimin e veprimtarisë rehabilituese, pranë Ministrisë së Drejtësisë krijohet “Qendra e Parandalimit të Krimeve të të Miturve dhe të Rinjve”, e cila ka për qëllim mbikëqyrjen dhe mbrojtjen e të miturit/të rinjve pas kryerjes së dënimit, sipas përcaktimeve të këtij neni. Rregullimet specifike lidhur me strukturën dhe organikën e Qendrës së Parandalimit të Krimeve të të Miturve dhe të Rinjve përcaktohen me vendim të Këshillit të Ministrave.

5. Pasi janë kryer dy të tretat e dënimit me burgim, por jo më pak se tre muaj para datës së mbarimit të dënimit, administrata e Institucionit të Ekzekutimit të Vendimeve Penale për të mitur:

- a) informon për datën e mbarimit të dënimit të miturin, përfaqësuesin e tij ligjor dhe Qendrën e Parandalimit të

Krimeve të të Miturve dhe të Rinjve dhe Njësinë për Mbrojtjen e të Drejtave të Fëmijës;

b) i jep mbështetje psikologjike dhe arsimore të miturit për t'u përgatitur për lirin;

c) i jep mundësi të miturit që të bëjë vizita të shkurtra në shtëpi;

ç) përgatit një fashikull me të dhënat mbi situatën sociale të të miturit, me qëllim që të përforcojë rishoqërizimin e mëvonshëm të të miturit;

d) i jep informacion të miturit në mënyrë të kuptueshme për të, me qëllim që ai të ketë aksesin e duhur për mbështetje dhe ndihmë pas kryerjes së dënimit;

dh) bashkëpunon me organin shëndetësor në vendin e banimit të të miturit në mënyrë që të zbatohet plani i riintegritimit për aspekte që mund të lidhen me anën shëndetësore të të miturit.

6. Përfaqësuesit e Qendrës së Parandalimit të Krimeve të të Miturve dhe të Rinjve në bashkëpunim me Njësinë për Mbrojtjen e të Drejtave të Fëmijës:

a) marrin të gjitha masat e nevojshme që i mituri të kuptojë kushtet dhe kërkesat e planit të rishoqërizimit dhe rehabilitimit;

b) familjarizohen me fashikullin me të dhënat për përfshirjen sociale të të miturit në mjediset e ndalimit apo të burgimit;

c) takojnë të miturin në një mjedis të përshtatshëm;

ç) miratojnë planin e rehabilitimit dhe rishoqërizimin e tij jo më vonë se tre muaj nga paraqitja e kërkesës së tij, në rast se i mituri e kërkon këtë;

d) sigurojnë përmbushjen dhe rishqyrtimin e programeve në mjediset e burgimit, nëse kjo është e nevojshme.

7. Jo më parë se tre muaj para afatit ligjor për lirin me kusht dhe jo më parë se tre muaj nga përmbushja e afatit të dënimit me burgim, administrata e Institucionit të Ekzekutimit të Vendimeve Penale për të mitur:

a) informon të miturin, përfaqësuesin e tij ligjor dhe Shërbimin e Provës për datën e mbarimit të dënimit;

b) informon me shkrim Qendrën e Parandalimit të Krimeve të të Miturve dhe të Rinjve, Shërbimin e Provës, Njësinë për Mbrojtjen e të Drejtave të Fëmijës për rrezikun familjar dhe shoqëror/mjedisor dhe për nevojat e të miturit jashtë IEVP-së.

8. Përfaqësuesi i Shërbimit të Provës:

a) kryen vlerësimin e rrezikut familjar dhe shoqëror/mjedisor dhe për nevojat e të miturit jashtë IEVP-së;

b) lëshon dokumentet e nevojshme për lirimin me kusht të të miturit, mbështetur në vlerësimin e rrezikut familjar dhe shoqëror/mjedisor të të miturit jashtë IEVP-së.

9. Format dhe rregullat e përgatitjes së dokumentit për lirimin me kusht dhe vlerësimin e rrezikut dhe nevojave familjare dhe shoqërore/mjedisore të parashikuara në këtë nen përcaktohen me udhëzim të Ministrit të Drejtësisë.

10. Me qëllim përgatitjen e planit të rishoqërizimit dhe rehabilitimit, në një periudhë deri në tre muaj nga lirimi i të miturit nga IEVP-ja, sipas rastit, Shërbimi i Provës dhe administrata e Institucionit të Ekzekutimit të Vendimeve Penale për të mitur, bashkëpunon me Qendrën e Parandalimit të Krimeve të të Miturve dhe të Rinjve, Shërbimin e Provës, organet e qeverisjes vendore të njësisë administrative dhe Njësia për Mbrojtjen e të Drejtave të Fëmijës ku i mituri banon apo ka planifikuar të banojë.

Neni 134

Mbështetja pas lirimt

1. Pas lirimt, i mituri mbështetet nga organet kompetente për të bërë të mundur një riintegrim të suksesshëm të tij.

2. Për të mbështetur procesin e riintegrit organet e qeverisjes vendore në bashkëpunim me strukturat e mbrojtjes së fëmijëve në nivel vendor, bëjnë të mundur, sipas legjislacionit në fuqi, strehimin e përshtatshëm për të miturin që nuk ka strehim.

3. Organi kompetent për mbrojtjen e të drejtave të fëmijëve koordinon zbatimin e planit të integrit dhe të mbikëqyrjes së shërbimeve ndaj të miturit të paktën deri në 6 muaj pas lirimt.

4. I mituri duhet të mbështetet për të pasur të paktën:

a) veshje të përshtatshme;

b) mbështetje psikologjike;

c) shpenzimet e udhëtimit për në banesë;

ç) mundësimin e ndjekjes së kurseve të formimit profesional, përveç rasteve kur ai mbështetet nga familja.

Neni 135

Mbikëqyrja pas kryerjes së dënimit dhe dënimit me kusht

1. Pas lirimt, i mituri, sipas rastit, rivendoset pranë prindit ose kujdestarit të tij dhe i garantohet mbrojtja, sipas legjislacionit për

mbrojtjen e të drejtave të fëmijëve.

2. Qendra e Parandalimit të Krimeve të të Miturve dhe të Rinjve në bashkëpunim me Njësinë për Mbrojtjen e fëmijëve do të koordinojë dhe do të zbatojë planin e rehabilitimit dhe të rishoqërizimit për të paktën gjashtë muaj nga kryerja e dënimit ose e lirimit me kusht dhe do të mbikëqyrë ecurinë e zbatimit të planit për rishoqërizimin e të miturit.

KREU XV

MBAJTJA DHE RUAJTJA E TË DHËNAVE NË SISTEMIN E DREJTËSISË PËR TË MITUR

Neni 136

Baza e të dhënave të drejtësisë penale për të mitur

1. Për mbajtjen e të dhënave të çështjeve penale që përfshijnë të miturit në konflikt me ligjin penal, të miturit viktimë dhe dëshmitarë të veprave penale, krijohet Sistemi i Integruar i të Dhënave të Drejtësisë Penale për të Mitur.

2. Në sistem mbledhet vetëm informacioni që është i nevojshëm për këtë qëllim.

3. Sistemi përfshin hedhjen dhe përditësimin e të dhënave të drejtësisë penale për të mitur dhe ka për qëllim:

a) mbledhjen e të dhënave dhe sistemimin e tyre, si dhe ndjekjen e tyre në kohë reale;

b) përmirësimin e aksesit në drejtësi të të miturve, subjekte të këtij Kodi, dhe miradministrimin e drejtësisë për të mitur;

c) koordinimin e përpjekjeve ndërinstitucionale, në mënyrë që të mundësohet ofrimi i zgjidhjeve të menjëhershme për rastet kur të miturit i mohohet aksesit në drejtësi, është subjekt i abuzimeve ose shkeljeve të të drejtave të të miturit, ose nuk zbatohen garancitë procedurale të parashikuara nga legjislacioni në fuqi;

ç) unifikimin dhe kompjuterizimin e mbledhjes së të dhënave, me qëllim krijimin e një baze statistikore që ndihmon analizën dhe orientimin e përmirësimit të politikave në lidhje me drejtësinë penale për të mitur.

4. Sistemi përmban të dhëna elektronike të përditësuara mbi çdo

fazë të procedimit penal, përfshirë edhe ekzekutimin e vendimit penal për të mitur, subjekte të këtij Kodi.

Neni 137

Institucionet përgjegjëse

1. Sistemi administrohet nga Ministria e Drejtësisë.
2. Ministria e Drejtësisë, policia, prokuroritë, gjykatat, institucionet e ekzekutimit të vendimeve penale dhe zyrat e shërbimit të provës hedhin dhe përditësojnë të dhëna në sistem, si dhe e aksesojnë këtë sistem sipas rregullave të përcaktuara nga institucionet përkatëse për përdorimin dhe përditësimin e të dhënave, si dhe nivelet e aksesimit.
3. Pas ngritjes dhe vënies në funksionim të plotë të sistemit elektronik të menaxhimit të rasteve në sistemin e drejtësisë, Ministria e Drejtësisë bashkëpunon me Qendrën e Teknologjisë së Informacionit së Sistemit të Drejtësisë për ndarjen elektronike të të dhënave lidhur me indeksimin e dosjeve të të miturve nga zyrat e prokurorisë dhe gjykatat, pas përfundimit të proceseve përkatëse.
4. Krijimi, organizimi, funksionimi dhe karakteristikat mbi përdorimin dhe aksesimin e sistemit të të dhënave, të dhënat parësore dhe dytësore dhe dhënësi i informacionit përcaktohen me vendim të Këshillit të Ministrave.
5. Institucionet përgjegjëse sipas këtij neni, sipas fushave të veprimitarisë, mbështetur në këtë ligj dhe në Vendimin e Këshillit të Ministrave, nxjerrin urdhra për miratimin e rregullave të detajuara për përdorimin e sistemit nga institucionet në varësi të tyre.

Neni 138

Njohja me fashikullin personal dhe asgjësimi i tij

1. Identiteti i të miturve dhe familjeve të tyre nuk duhet t'i komunikohet asnjërit që nuk është i autorizuar me ligj të jetë i informuar në lidhje me të.
2. Autorizimi ligjor për të marrë informacion duhet të jetë i kufizuar në mënyrë rigoroze për personat dhe institucionet që kërkojnë informacion të veçantë në lidhje me një rast të veçantë, duke shmangur bërjen publike të të gjitha të emrave të subjekteve, sipas këtij Kodi.
3. I mituri i dënuar mund të njihet me fashikullin e tij personal deri në momentin e asgjësimit të këtij fashikulli.

4. Pas lirimit të të miturit, për fashikullin e tij personal zbatohen rregullat për ruajtjen dhe asgjësimin e fashikujve, të parashikuara nga ligji të arkivave në Republikën e Shqipërisë.

Neni 139

Ruajtja e fashikullit për të dënuarit jo me burgim

Për fashikullin e plotë të ekzekutimit të vendimit ndaj një të mituri, i cili është dënuar jo me burgim ose me kusht, zbatohen rregullat për ruajtjen dhe asgjësimin e fashikujve, të parashikuara nga ligji të arkivave në Republikën e Shqipërisë.

KREU XVI

DISPOZITA KALIMTARE DHE TË FUNDIT

Neni 140

Zbatimi i dispozitave të këtij Kodi dhe fuqia prapavepruese

1. Dispozitat e këtij Kodi fillojnë të zbatohen nga 1 janari 2018 për çështjet që janë në fazën e hetimit, gjykimit ose ekzekutimit.
2. Dispozitat e këtij Kodi do të kenë fuqi prapavepruese vetëm nëse kjo përmirëson kushtet dhe pozitën e të miturit dhe është në interesin më të lartë të të miturit.
3. Dispozitat e këtij Kodi, zbatimi i të cilave kërkon krijimin e institucioneve ose ofrimin e shërbimeve të caktuara dhe të specializuara, fillojnë efektin e tyre në mënyrë progresive sipas parashikimeve të këtij neni.
4. Brenda 6 muajve nga hyrja në fuqi e këtij Kodi, Ministria e Drejtësisë dhe ministria përgjegjëse për rendin dhe sigurinë publike realizojnë përshtatjen dhe pajisjen e mjediseve për marrjen në pyetje të të miturve, sipas parashikimeve të nenit 39 të këtij Kodi;
5. Brenda 6 muajve nga hyrja në fuqi e këtij Kodi, çdo organ kompetent, sipas këtij Kodi, përgatit listën e personave që do të specializohen në çështjet e drejtësisë për të miturit, miraton programet e trajnimeve dhe organizon trajnimet e tyre, sipas kreut IV të këtij Kodi.
6. Brenda datës 1 janar 2019 fillojnë të zbatohen dhe hyjnë në fuqi dispozitat që lidhen me veprimtarinë e institucioneve dhe autoriteteve kompetente që kryejnë funksione lidhur me vendosjen e të miturit në

mbikëqyrje, sipas parashikimeve të neneve 83 dhe 84, të këtij Kodi; që ofrojnë shërbim të specializuar për zbatimin e vendosjes nën kujdes, sipas nenit 69, të këtij Kodi; që kujdesen për përmbushjen e detyrimeve nga të miturit, sipas nenit 102, pika 3, të këtij Kodi; për kufizimin e lirisë, sipas nenit 98 të këtij Kodi; që ofrojnë shërbimet që garantojnë sportin dhe ripërtëritjen e personave me aftësi të kufizuara, sipas parashikimeve të nenit 119 të këtij Kodi; si dhe krijohet Qendra e Parandalimit të Krimeve të të Miturve dhe të Rinjve, sipas parashikimeve të nenit 133, pika 4, të këtij Kodi.

Neni 141

Aktet nënligjore

1. Ngarkohet Këshilli i Ministrave që, brenda 6 muajve nga hyrja në fuqi e këtij Kodi, të nxjerrë aktet nënligjore të reja ose të ndryshojë ato ekzistuese, sipas parashikimeve të këtij Kodi dhe që mundësojnë përmbushjen e detyrimeve të parashikuara në nenet 72, pika 10; 84, pika 3; 98, pika 5; 102, pika 3; 110, pika 5; 111, pika 2; 113, pika 6; 120, pika 5; 122, pika 1; 124, pika 2; 125, pika 5; 126, pika 4; 127, pika 4; 133, pika 4; 137, pika 4 dhe 137, pika 5.
2. Ngarkohen ministrat përkatës që, brenda 6 muajve nga hyrja në fuqi e këtij Kodi, të nxjerrin aktet nënligjore të reja, sipas parashikimeve të këtij Kodi dhe që mundësojnë përmbushjen e detyrimeve të parashikuara në nenet 58, pika 4; 66, pika 2, 67, pika 3 dhe 117, pika 7.

Neni 142

Shfuqizime

1. Me hyrjen në fuqi të këtij Kodi, shfuqizohen të gjitha dispozitat e ndodhura në aktet ligjore e nënligjore që bien në kundërshtim me parashikimet e këtij Kodi.
2. Aktet nënligjore lidhur me fushën e drejtësisë penale për të mitur do të zbatohen për sa nuk bien në kundërshtim me parimet dhe dispozitat e këtij Kodi deri në daljen e akteve të reja nënligjore në zbatim të këtij ligji.

Neni 143

Hyrja në fuqi

Ky Kod hyn në fuqi në datën 1 janar 2018.

K R Y E T A R I

Ilir META

Miratuar në datën 30.3.2017

VENDIM

Nr. 148, datë 20.3.2019

PËR PROCEDURËN QË ZBATON SHËRBIMI I PROVËS NË RAST TË
MOSPËRMBUSHJES SË MASËS ALTERNATIVE TË SHMANGIES NG
NDJEKJA PENALE

Në mbështetje të nenit 100 të Kushtetutës dhe të pikës 10, të nenit 72, të ligjit nr. 37/2017, “Kodi i Drejtësisë Penale për të Mitur”, me propozimin e ministrit të Drejtësisë, Këshilli i Ministrave

VENDOSI:

1. Objekt i këtij vendimi është përcaktimi i procedurës që zbatohet nga Shërbimi i Provës në rastet e mospërmbushjes së kushteve dhe detyrimeve që burojnë prej masës alternative të shmangies nga ndjekja penale e të miturit.
2. Shërbimi i Provës, në ushtrimin e veprimtarisë së tij, udhëhiqet nga parimi i interesit më të lartë të të miturit dhe masa alternative e shmangies nga ndjekja penale u shërben më mirë qëllimeve të rishoqërizimit, rehabilitimit të të miturit dhe parandalimit të shkeljeve të ligjit përkundrejt vendosjes së tij nën përgjegjësinë penale dhe zbatimit të dënimit penal.
3. Kompetencat e Shërbimit të Provës, në rast mospërmbushjeje të kushteve dhe detyrimeve që burojnë prej masës së shmangies nga ndjekja penale për të miturit, janë, si më poshtë vijon:
 - a) ndjek dhe mbikëqyr detyrimet që rrjedhin nga masa e shmangies, si organ kompetent që zbaton edhe procedurën e përcaktuar në këtë vendim, për mospërmbushjen e masës alternative të shmangies nga ndjekja penale e të miturit;
 - b) informon menjëherë me shkrim prokurorin, duke i vënë në dispozicion raportin e vlerësimit, sipas pikës 5 të këtij vendimi, i cili ka dhënë vendimin e masës së shmangies nga ndjekja penale për të miturin lidhur me kohën, vendin, mënyrën dhe rrethanat e mospërmbushjes së masës së shmangies, si dhe situatën personale të të miturit, vlerësuar në përputhje me pikat 1 e 2, të nenit 22, të ligjit nr. 37/2017, dhe të japë mendimin e tij.
 - c) informon menjëherë me shkrim të miturin me masën alternative të shmangies nga ndjekja penale, prindërit ose, sipas rastit, kujdestarin/ përfaqësuesin ligjor lidhur me pasojat e

moszbatimit të kushteve dhe detyrimeve të masës së shmangies dhe rregullat e shqyrtimit në rast mospërmbushjeje.

4. Në rastet kur Shërbimi i Provës konstaton se i mituri nuk përmbush detyrimet që rrjedhin nga masa alternative e shmangies nga ndjekja penale, merr masat, si më poshtë vijon:

a) verifikon faktet dhe rrethanat që ndikojnë në mospërmbushjen prej të miturit të detyrimeve nga masa alternative e shmangies nga ndjekja penale;

b) fton të miturin, prindërit e tij ose kujdestarin/ përfaqësuesin ligjor në takim, me qëllim diskutimin e rrethanave të mospërmbushjes së detyrimeve që burojnë nga masa alternative e shmangies, i cili mbahet brenda 3 (tri) ditëve nga data e dërgimit dhe njoftimit të ftesës për takim. Në njoftim tregohet vendi, data dhe ora e takimit, emri i punonjësit të Shërbimit të Provës, si dhe numri i telefonit dhe adresa e Shërbimit të Provës. Njoftimi kryhet me mjete teknike të përshtatshme që garantojnë njoftimin, si: telefoni, telegrafi, telegrami, faksi apo posta elektronike. Njoftimi ka vlerë kur i mituri dhe prindërit e tij konfirmojnë marrjen e tij;

c) kur, për arsye objektive, i mituri dhe prindërit ose kujdestari/ përfaqësuesi ligjor nuk mund të jetë i pranishëm në takim, ai njofton paraprakisht punonjësën e Shërbimit të Provës, duke parashtruar arsyet e mungesës. Në këtë rast punonjësi i Shërbimit të Provës cakton një takim të dytë, jo më vonë se 4 (katër) ditë nga takimi i parë. Në rast se i mituri dhe prindërit e tij ose kujdestari/ përfaqësuesi ligjor nuk paraqiten edhe në takimin e dytë, atëherë punonjësi i Shërbimit të Provës njofton menjëherë prokurorin;

ç) mbajtjen e procesverbalit, i cili përshkuan në mënyrë të hollësishme shkaqet e mbajtjes së tij, tregimin e fakteve dhe rrethanave që Shërbimi i Provës ka për mospërmbushjen e masës alternative të shmangies nga ndjekja penale nga i mituri dhe prapësimet e bëra nga i mituri, prindërit ose kujdestari/ përfaqësuesi ligjor dhe evidentimin e pranisë së psikologut. Procesverbali nënshkruhet nga të gjitha palët pjesëmarrëse në takim, përfshirë edhe psikologun.

5. Brenda 5 (pesë) ditëve nga zhvillimi i takimit, punonjësi i Shërbimit të Provës ka detyrimin të kryejë të gjitha verifikimet e mundshme të shkaqeve dhe rrethanave të mospërmbushjes së detyrimeve që burojnë nga masa alternative e shmangies nga

ndjekja penale për të miturin dhe, mbi këtë bazë, harton raportin e vlerësimit. Raporti i vlerësimit përmban:

a) urdhrin e lëshuar nga organi procedues për masën alternative të shmangies nga ndjekja penale dhe kopje të marrëveshjes me detyrimet përkatëse, që janë urdhëruar për t'u përmbushur nga i mituri;

b) kohën, vendin dhe rrethanat e mospërmbushjes së detyrimit të masës alternative për shmangie nga ndjekja penale e të miturit, përshkrimin dhe analizën e të miturit, duke përfshirë informacionin për gjendjen e tij sociale, historinë personale, arsimimin, punësimin apo trajnimet, strehimin, shëndetin fizik apo mendor, vështirësitë personale, gjendjen financiare, qëndrime të përgjithshme shoqërore dhe çdo faktor tjetër që punonjësi i Shërbimit të Provës e konsideron të rëndësishëm;

c) përmbledhje të të gjithë informacionit dhe fakteve të rastit të paraqitura në formën e një analize për shkakun e mospërmbushjes së detyrimeve të masës alternative të shmangies nga ndjekja penale e të miturit;

ç) analizën, nëse kjo shmangie e këtyre detyrimeve është kryer me apo pa qëllim nga ana e të miturit;

d) burimet e informacionit të përdorura për të përgatitur raportin, duke përfshirë personat e intervistuar dhe dokumentet e konsultuara;

dh) përfundimet dhe rekomandimet e Shërbimit të Provës për prokurorin, në referim të pikës 1, të nenit 71, të ligjit nr. 37/2017.

6. Kundër veprimeve të punonjësit të Shërbimit të Provës të caktuar me mbikëqyrjen e masës alternative të shmangies nga ndjekja penale, i mituri, prindërit ose kujdestari /përfaqësuesi ligjor i tij ka të drejtën e ankimit tek eprori i punonjësit ose te prokurori i çështjes që ka caktuar masën alternative të shmangies.

7. Raporti i vlerësimit për mospërmbushjen e masës alternative të shmangies nga ndjekja penale e të miturit përpilohet sipas modeleve të miratuara nga ministri i Drejtësisë, me propozimin e drejtorit të Përgjithshëm të Shërbimit të Provës.

8. Raportit të vlerësimit për mospërmbushjen e masës alternative të shmangies nga ndjekja penale nga i mituri i bashkëlidhet edhe kopje e procesverbalit të mbajtur sipas pikës 4, të këtij vendimi, dhe çdo dokument apo e dhënë tjetër që punonjësi i Shërbimit të Provës e gjykon të nevojshme.

9. Nëse i mituri, për të cilin është kërkuar raporti i vlerësimit

për mospërbushjen e masës alternative të shmangies nga ndjekja penale, nuk bashkëpunon, punonjësi i Shërbimit të Provës e përmend refuzimin e bashkëpunimit në raportin e vlerësimit.

10. Kopja e raportit të vlerësimit për mospërbushjen e masës së alternative të shmangies nga ndjekja penale u dërgohet edhe të miturit, prindërve ose kujdestarit/përfaqësuesit ligjor të të miturit.

11. Të dhënat për të miturin, që nuk përmbush masën alternative të shmangies nga ndjekja penale, mbahen në përputhje me legjislacionin në fuqi për mbrojtjen e të dhënave personale.

12. Të dhënat për procedurën e ndjekur për mospërbushjen nga ana e të miturit të masës alternative të shmangies nga ndjekja penale mund t'u jepen ministrit të Drejtësisë, drejtorit të Përgjithshëm të Shërbimit të Provës, të miturit, prindërve të tij, kujdestarit/përfaqësuesit ligjor, në përputhje me legjislacionin në fuqi për klasifikimin e akteve dhe për mbrojtjen e të dhënave personale.

13. Ngarkohen Ministria e Drejtësisë dhe Drejtoria e Përgjithshme e Shërbimit të Provës për zbatimin e këtij vendimi.

Ky vendim hyn në fuqi pas botimit në Fletoren Zyrtare.

ZËVENDËSKRYEMINISTRI

Erion Braçe

VENDIM
Nr. 149, datë 20.3.2019

PËR KRIJIMIN, ORGANIZIMIN, FUNKSIONIMIN, KARAKTERISTIKAT
E PËRDORIMIT E AKSESIMIT, TË DHËNAT PARËSORE E DYTËSORE
DHE DHËNËSIN E INFORMACIONIT TË SISTEMIT TË INTEGRUAR
TË TË DHËNAVE TË DREJTËSISË PENALE PËR TË MITUR

Në mbështetje të nenit 100 të Kushtetutës, të pikës 4, të nenit 137, të ligjit nr. 37/2017, “Kodi i Drejtësisë Penale për të Mitur”, dhe të nenit 4, të ligjit nr. 10325, datë 23.9.2010, “Për bazat e të dhënave shtetërore”, me propozimin e ministrit të Drejtësisë, Këshilli i Ministrave

VENDOSI:

1. Përcaktimin e rregullave lidhur me krijimin, organizimin, funksionimin dhe karakteristikat e përdorimit e aksesimit, të dhënat parësore e dytësore dhe dhënësin e informacionit të Sistemit të Integruar të të Dhënave të Drejtësisë Penale për të Mitur.
2. Sistemi i Integruar i të Dhënave të Drejtësisë Penale për të Mitur përmban të dhëna elektronike të përditësuara mbi çdo fazë të procedimit penal, përfshirë edhe ekzekutimin e vendimit penal, ku përfshihen të miturit në konflikt me ligjin penal, të mitur viktimë dhe dëshmitarë të veprave penale.
3. Përdorimi dhe aksesimi i Sistemit të Integruar të të Dhënave të Drejtësisë Penale për të Miturit mbështetet në:
 - a) parimin e respektimit të jetës private, të dinjitetit dhe personalitetit të të miturit;
 - b) parimin e konfidencialitetit, duke mos bërë publike asnjë të dhënë ose informacion të marrë për shkak të detyrës/gjatë kryerjes së detyrës dhe pas përfundimit të saj, që mund të lidhet me dënimet e mëparshme të të miturit, në respektim të legjislacionit në fuqi për mbrojtjen e të dhënave personale;
 - c) parimin e interesit më të lartë të të miturit.
4. Krijimi, funksionimi dhe administrimi i Sistemit të Integruar të të Dhënave të Drejtësisë Penale për të Mitur bëhet në formatin “web-based”.
5. Sistemi i Integruar i të Dhënave të Drejtësisë Penale për të Mitur, si bazë të dhënash shtetërore, hostohet në serverët e Agjencisë

Kombëtare të Shoqërisë së Informacionit (në vijim, “AKSHI”).

6. Sistemi i Integruar i të Dhënave të Drejtësisë Penale për të Mitur përmban rubrika të posaçme për anonimizimin e të dhënave, që identifikojnë të miturin në konflikt me ligjin, të miturin viktimë ose dëshmitar të një vepre penale, të dhëna sensitive të lidhura me emrat, adresat, vendet e shkollimit dhe/ose të punës, të profesioneve ose çdo informacion tjetër që mund të përdoret për të identifikuar të miturin.

7. Sistemi i Integruar i të Dhënave të Drejtësisë Penale për të Mitur ka për qëllim, si më poshtë vijon:

a) mbledhjen e të dhënave dhe harmonizimin e statistikave të rasteve të drejtësisë penale për të mitur në kohë reale, nëpërmjet gjurmimit të të dhënave të ndjekjes penale e procedurave gjyqësore;

b) përmirësimin e cilësisë së statistikave të harmonizuara, të gjeneruara nga institucionet e parashikuara nga ky vendim;

c) unifikimin dhe kompjuterizimin e të dhënave për rastet e drejtësisë penale për të mitur, me qëllim krijimin e një baze statistikore, që ndihmon analizën e orientimin e përmirësimit të politikave lidhur me drejtësinë penale për të mitur;

ç) ofrimin e zgjidhjeve të menjëhershme për rastet kur i mituri është subjekt i abuzimeve ose shkeljeve të garancive procedurale të parashikuara nga legjislacioni në fuqi.

8. Sistemi i Integruar i të Dhënave të Drejtësisë Penale për të Mitur është një sistem unik digjital, që gjeneron tregues bazë në mënyrë sintetike, për:

a) gjendjen e kriminalitetit për të miturit;

b) numrin e përsëritësve nga grup-moshat e mitura;

c) shkallën e riintegritimit apo rehabilitimit të të miturve pas kryerjes së dënimit me burgim ose në rastet kur nuk janë dënuar me burg;

ç) numrin e të miturve në konflikt me ligjin të proceduar në gjendje lirë, të arrestuar, të ndaluar;

d) numrin e të miturve në konflikt me ligjin, të trajtuar me procedurën e shmangies nga ndjekja penale dhe nga dënimi përmes masave alternative;

dh) numrin e të miturve në konflikt me ligjin, të gjykuar e të dënuar;

e) llojin e veprave penale të kryera nga të mitur;

ë) numrin e viktimave të mitura dhe llojin e veprave penale të

kryera ndaj tyre; si dhe

f) të dhëna të tjera që lidhen me të miturit në konflikt me ligjin.

9. Sistemi i Integruar i të Dhënave të Drejtësisë Penale për të Mitur përbëhet nga tërësia e të dhënave që burojnë nga fashikujt e dokumente të krijuara, të dërguara dhe të përpunuara gjatë veprimtarisë së institucioneve shtetërore ose joshtetërore, të personave juridikë e fizikë privatë, gjatë procedurave që ndiqen në hetimin ose gjykimin e çështjeve që lidhen me të miturit në konflikt me ligjin, të miturin viktimë dhe/ose dëshmitar. Në të dhënat e detyrueshme, që organet kompetente duhet të hedhin në version elektronik, të jenë:

a) vendimet e gjykatave;

b) vendimi i prokurorit për fillimin, mosfillimin ose shmangien nga ndjekja penale;

c) marrëveshja e shmangies nga ndjekja penale;

ç) raportet e vlerësimit individual të të miturit;

d) vendimet për ekzekutimin e vendimeve penale;

dh) dokumentet që vërtetojnë përmbushjen e detyrimeve të marra përsipër nga i mituri me marrëveshje, si: dëftesa shkollore, vërtetime për ndjekjen e programeve, si dhe akte të tjera;

e) lloji i veprës penale të evidentuar, si dhe të dhëna për identitetin, gjininë, arsimin dhe vendbanimin për të miturit në konflikt me ligjin, të miturit viktimë dhe/ose dëshmitarë;

10. Sistemi i Integruar i të Dhënave të Drejtësisë Penale për të Mitur përmban të dhëna që ndahen në të dhëna parësore dhe të dhëna dytësore, si më poshtë vijon:

a) Të dhëna parësore konsiderohen të dhënat e administruara nga institucioni përgjegjës dhe që kanë të bëjnë me:

i) të miturit autorë, viktimë apo dëshmitarë të një vepre penale; si dhe

ii) çdo të dhënë tjetër që lidhet me të miturit në konflikt me ligjin.

b). Të dhëna dytësore konsiderohen të dhënat që kanë të bëjnë me:

i) veprat penale të evidentuara nga strukturat qendrore e vendore të Policisë së Shtetit për të miturit në konflikt me ligjin, duke përfshirë: llojin e veprës penale, datën e evidentimit, strukturën policore që e ka evidentuar dhe/ose trajtuar rastin, masën e marrë ndaj të miturit (gjendje e lirë, arrestuar, ndaluar, shpallur në kërkim);

ii) njoftimet dhe kallëzimet e kryera pranë organeve të ndjekjes

penale për një vepër penale të dyshuar se është kryer nga një i mitur, duke përfshirë: datën e kallëzimit, prokurorinë ku bëhet kallëzimi, numrin e të miturve, veprën penale të dyshuar se është kryer nga i mituri, vendimin e prokurorisë;

iii) të dhënat që merren nga institucionet e ekzekutimit të vendimit, duke përfshirë: dënimin/ masën e dhënë, afatin për kryerjen e dënimit/ masës, institucionin/zyrën që do ta ndjekë, si dhe të dhëna të tjera që lidhen me procesin;

iv) të dhënat referenciale të gjendjes civile, si: numri personal, emri, mbiemri, atësia, vendlindja, datëlindja, gjinia, bashkia/ njësia administrative, adresa;

v) procesin gjyqësor të kryer nga gjykata, duke përfshirë: të dhënat mbi akuzën e ngritur nga prokuroria, datën e numrin e regjistrimit të çështjes, llojin e gjykimit, vendimin e gjykatës, numrin të miturve të dënuar, llojin e dënimit;

vi) të dhënat e marra nga baza të tjera të dhënash, ku ato janë të dhëna parësore.

11. Subjektet përgjegjëse të Sistemit të Integruar të të Dhënave të Drejtësisë Penale për të Mitur janë, si më poshtë vijon:

a) institucioni administrues i sistemit është Ministria e Drejtësisë;

b) institucionet përgjegjëse si dhënëse për popullimin me të dhëna sipas fazave të procesit janë:

i) Ministria e Brendshme;

ii) Prokuroria e Përgjithshme;

iii) të gjitha gjykatat/seksionet në nivel rrethi dhe apeli, që gjykojnë çështje penale me të mitur;

iv) Gjkata e Lartë;

v) Drejtoria e Përgjithshme e Burgjeve;

vi) Drejtoria e Përgjithshme e Shërbimit të Provës.

12. Përdoruesit e Sistemit të Integruar të të Dhënave të Drejtësisë Penale për të Mitur janë hedhësit e informacionit, si më poshtë vijon:

a) Drejtoria e Përgjithshme e Policisë së Shtetit, drejtoritë vendore të policisë dhe/ose drejtoritë vendore për kufirin dhe migracionin;

b) zyrat/seksionet e prokurorisë në nivel rrethi dhe apeli, që hetojnë çështje penale me të mitur;

c) gjykatat/seksionet në nivel rrethi dhe apeli, që gjykojnë çështje penale me të mitur;

ç) Gjkata e Lartë;

- d) Prokuroria e Përgjithshme;
 - dh) institucionet e ekzekutimit të vendimeve penale, ku ndodhen të miturit e dënuar ose të paraburgosur;
 - e) zyrat vendore të shërbimit të provës që trajtojnë rastet e të miturve me masë shmangieje ose masë alternative të dënimit me burgim.
13. Subjekte të interesuara janë:
- a) Këshilli i Lartë Gjyqësor;
 - b) Këshilli i Lartë i Prokurorisë;
 - c) Inspektori i Lartë i Drejtësisë;
 - ç) ministria përgjegjëse për arsimin;
 - d) çdo subjekt tjetër, që paraqet kërkesën e argumentuar pranë ministrit të Drejtësisë dhe i përcaktuar shprehimisht me vendim të Këshillit të Ministrave.
14. Të dhënat lidhur me të miturin dhe procedurën që parashikon ky vendim mbahen në përputhje me rregullat e përcaktuara në legjislacionin në fuqi për mbrojtjen e të dhënave personale.
15. Pas lirimit të të miturit, për fashikullin e tij personal elektronik zbatohen rregullat për ruajtjen dhe asgjësimin e fashikujve, të parashikuara nga legjislacioni në fuqi për arkivat.
16. Niveli i aksesit në Sistemin e Integruar të të Dhënave të Drejtësisë Penale për të Mitur është, si më poshtë vijon:
- a) subjektet e përcaktuara në pikën 11, të këtij vendimi, kanë të drejtë leximi dhe gjenerimi të të dhënave të hedhura nga përdoruesit e tyre në sistem;
 - b) subjektet e përcaktuara në pikën 12, të këtij vendimi, kanë të drejtë leximi, shkrimi e modifikimi mbi të dhënat e hedhura prej tyre;
 - c) subjektet e përcaktuara në pikën 13, të këtij vendimi, kanë akses në nivelin “vizitor” mbi të dhënat që gjenerohen nga sistemi dhe dokumentet e prodhuara, që tregojnë ecurinë procedurale të çështjes, me përjashtim të të dhënave e dokumenteve që përmbajnë të dhëna personale të të miturit të mbrojtura nga ligji;
 - ç) Ministria e Drejtësisë ka të drejta të plota administrative në sistem në këto role:
 - i) administrator;
 - ii) raportues;
 - iii) auditues;
 - iv) zhvillues.

17. Sistemi i Integruar i të Dhënave të Drejtësisë Penale për të Mitur ndërvepron me bazat e të dhënave ku ato ekzistojnë si të dhëna parësore, sipas parashikimeve të legjislacionit në fuqi.

18. Institucionet e varësisë dhe/ose drejtoritë rajonale të institucioneve, të cilat nuk kanë akses të drejtpërdrejtë në sistem, sigurojnë që informacioni t'i dërgohet menjëherë organit epror, i cili ka llogari në sistem. Organi epror, nëpërmjet llogarisë së tij, plotëson sistemin në emër të institucionit që ka dërguar të dhënat. Institucionet e varësisë dhe/ose drejtoritë rajonale dhe institucionet eprore marrin të gjitha masat që komunikimi i të dhënave mes tyre dhe hedhja e të dhënave në sistem të përfundojë brenda 24 (njëzet e katër) orëve, po jo më vonë se 48 (dyzet e tetë) orë nga momenti i krijimit të informacionit nga institucioni dërgues. Për raste të veçanta, hedhja e informacionit nuk mund jetë përtej 72 (shtatëdhjetë e dy) orëve nga momenti i krijimit.

19. Ministria e Drejtësisë kujdeset që të mundësohet grumbullimi i të dhënave, përpunimi i tyre statistikor, analiza dhe përgatitja e raporteve për përmirësimin dhe parandalimin e kriminalitetit, ofrimi i zgjidhjeve të menjëhershme për rastet kur të miturit i mohohet akses i drejtësi ose kur nuk zbatohen garancitë procedurale të parashikuara nga legjislacioni në fuqi, si dhe:

a) të vendosë në dispozicion të përdoruesve të sistemit programin për hedhjen e të dhënave në formatin “web-based”;

b) të bashkëpunojë dhe të bashkërendojë punën me AKSHI-n për hostimin e sistemit;

c) të mbikëqyrë dhe të ofrojë asistencë teknike për përdorimin e sistemit;

ç) të vendosë në dispozicion të organeve shtetërore mundësinë e gjenerimit automatik të statistikave nga sistemi për të dhënat e hedhura nga secili institucion;

d) të trajnojë përdoruesit e sistemit lidhur me raportimin, hedhjen e të dhënave dhe përditësimin e tyre, si dhe për administrimin e përshtatshëm të sistemit, sipas qëllimit të përcaktuar në pikën 7, të këtij vendimi;

dh) të propozojë masa për rritjen e efikasitetit të sistemit dhe përmirësimin e tij në të ardhmen.

20. Të gjithë përdoruesit janë përgjegjës për saktësinë dhe përditësimin e të dhënave të hedhura nëpërmjet llogarisë së tyre në Sistemin e Integruar të të Dhënave të Drejtësisë Penale për të Mitur.

21. Subjekti përgjegjës për administrimin e sistemit në cilësinë e

“kontrolluesit”, sipas legjislacionit në fuqi për mbrojtjen e të dhënave personale, duhet të dokumentojë masat tekniko-organizative të përshtatura e të zbatuara për garantimin e mbrojtjes së të dhënave personale.

22. AKSHI, si autoriteti rregullator koordinues i bazave të të dhënave shtetërore, regjistron, auditon dhe koordinon ndërveprimin me bazat e të dhënave shtetërore.

23. Përdorimi i Sistemit të Integruar të të Dhënave të Drejtësisë Penale për të Mitur fillon nga data e vënies në funksionim e tij.

24. Ngarkohen institucionet shtetërore, që hedhin të dhënat sipas fushave të veprimtarisë, për miratimin e rregullave të detajuara për përdorimin e sistemit nga institucionet e tyre të varësisë.

25. Ngarkohen Ministria e Drejtësisë, Agjencia e Kombëtare e Shoqërisë së Informacionit, Ministria e Brendshme, Drejtoria e Përgjithshme e Policisë, Prokuroria e Përgjithshme, Këshilli i Lartë Gjyqësor, Gjykata e Lartë, Drejtoria e Përgjithshme e Burgjeve dhe Drejtoria e Përgjithshme e Shërbimit të Provës për zbatimin e këtij vendimi.

Ky vendim hyn në fuqi pas botimit në Fletoren Zyrtare.

ZËVENDËSKRYEMINISTRI
Erion Braçe

VENDIM

Nr. 207, datë 10.4.2019

PËR PËRCAKTIMIN E AUTORITETEVE KOMPETENTE DHE
TË PROCEDURËS QË DO TË NDIQET PËR PËRMBUSHJEN E
DETYRIMEVE TË CAKTUARA NGA GJYKATA PËR TË MITURIN NË
KONFLIKT ME LIGJIN

Në mbështetje të nenit 100 të Kushtetutës dhe të pikës 3, të nenit 102, të ligjit nr. 37/2017, “Kodi i Drejtësisë Penale për të Mitur”, me propozimin e ministrit të Drejtësisë, Këshilli i Ministrave,

VENDOSI:

I. Rregulla të përgjithshme

1. Ky vendim përcakton autoritetet kompetente dhe procedurën që ndiqet prej tyre në rastet kur gjykata urdhëron të miturin në konflikt me ligjin të përmbushë një nga detyrimet e caktuara në përputhje me nenin 102, të Kodit të Drejtësisë Penale për të Mitur.
2. Qëllimi i përmbushjes së detyrimeve të caktuara në pikën 1, të këtij kreu, është rishoqërimi, riintegrimi, rehabilitimi dhe parandalimi i rikryerjes së veprës penale ose e kryerjes së një vepre tjetër penale, duke i ofruar të miturit kujdes, asistencë dhe mbikëqyrje.
3. Autoritetet e caktuara në këtë vendim dhe procedura që do të ndiqet prej tyre janë të njëjta, pavarësisht nëse përmbushja e detyrimeve të caktuara jepet si dënim plotësues ose si dënim jo me burgim.

II. Autoritetet kompetente

1. Autoritet kompetent është organi ose institucioni shtetëror, strukturat në nivel qendror dhe vendor, që brenda fushës së veprimtarisë, sipas vendimit të gjykatës, ndjek/in përmbushjen e detyrimeve të caktuara ndaj të miturit në konflikt me ligjin.
2. Autoriteti kompetent caktohet nga gjykata, në varësi të natyrës së detyrimit që duhet të përmbushë i mituri në konflikt me ligjin.
3. Autoritetet qendrore, përgjegjëse për zbatimin e këtij vendimi, janë:
 - a) Ministria e Drejtësisë;
 - b) ministria përgjegjëse për çështjet e arsimit;
 - c) ministria përgjegjëse për çështjet e punësimit, arsimit dhe formimit profesional;

ç) ministria përgjegjëse për çështjet e shëndetit dhe mbrojtjes sociale;

d) ministria përgjegjëse për rendin dhe sigurinë publike.

4. Zbatimi i detyrimeve të caktuara nga gjykata ndaj të miturit në konflikt me ligjin kërkon sigurimin e një bashkëpunimi efektiv ndërmjet strukturave dhe autoriteteve qendrore e vendore si dhe organizatave që mbrojnë të drejtat e fëmijës.

5. Drejtuesi i strukturës përgjegjëse për shërbimet shoqërore dhe drejtuesi i njësisë së mbrojtjes së fëmijës pranë organeve të vetëqeverisjes vendore përgatit e përditëson listat e autoriteteve kompetente dhe të personave përgjegjës dhe ia dërgon ato strukturave vendore të Policisë së Shtetit, Prokurorisë dhe seksionit/gjykatës përkatës.

6. Kriteret dhe procedurat e përzgjedhjes së personave përgjegjës janë të njëjta me ato të përfaqësuesve proceduralë, të përcaktuar sipas legjislacionit në fuqi për të drejtat dhe mbrojtjen e fëmijës.

III. Autoritetet kompetente në nivel vendor

1. Autoritete përgjegjëse, në rastin e vendimit të gjykatës që i mituri në konflikt me ligjin të ndjekë arsimin e detyrueshëm ose, sipas rastit, një program mësimor, janë:

a) drejtuesi i njësisë arsimore vendore, përgjegjës për arsimin parauniversitar;

b) përfaqësuesi i njësisë arsimore vendore, përgjegjës për arsimin parauniversitar, që mbulon institucionin arsimor publik, ofrues të AFP-së (shkollat publike profesionale);

c) mësuesi i klasës apo mësuesi kujdestar.

2. Autoritetet përgjegjëse, në zbatim të vendimit të gjykatës që i mituri në konflikt me ligjin të ndjekë një program të arsimit dhe formimit profesional, sipas ligjit për arsimin profesional, janë:

a) drejtuesit e programeve mësimore të arsimit dhe të formimit profesional (AFP);

b) personeli mësimdhënës i institucionit, ofrues të AFP-së.

3. Autoriteti përgjegjës, në zbatim të vendimit të gjykatës që i mituri në konflikt me ligjin të përmbushë detyrimet që rrjedhin nga marrëdhënia e punës, e siguruar nga programet sociale të nxitjes së punësimit, është drejtuesi i zyrës rajonale ose vendore të punësimit të Shërbimit Kombëtar të Punësimit.

4. Autoritetet përgjegjëse, në zbatim të vendimit të gjykatës që i mituri në konflikt me ligjin të ndjekë një program rehabilitues të trajtimit psikologjik ose mjekësor, përfshirë, sipas rastit, trajtimin

detoksifikues nga përdorimi i alkoolit ose drogës, janë:

- a) shërbimet e shëndetit mendor për fëmijët dhe të rinjtë në nivel vendor ose qendror;
- b) drejtoritë/institucionet e kujdesit të shëndetit (specialistët e shëndetit, mjekët e spitaleve, mjeku i familjes);
- c) strukturat e mbrojtjes së fëmijës në njësinë e vetëqeverisjes vendore;
- ç) drejtoritë rajonale të shërbimit social shtetëror;
- d) Urdhri i Psikologut.

5. Autoritetet përgjegjëse, në zbatim të vendimit të gjykatës që i mituri në konflikt me ligjin të mos frekuentojë vende të caktuara dhe të shoqërohet me persona të caktuar, janë:

- a) shërbimi i provës;
- b) strukturat vendore të Policisë së Shtetit;
- c) ofruesit publikë e privatë të shërbimeve për fëmijët;
- ç) mësuesit;
- d) prindërit ose kujdestarët e të miturit.

IV. Bashkëpunimi i autoriteteve kompetente

1. Në rast se përmbushja e detyrimit të caktuar nga gjykata përfshin më shumë se dy autoritete kompetente, plani individual parashikon protokollet e komunikimit ndërmjet tyre dhe të bashkërendimit të veprimtarisë.

2. Autoritetet kompetente bashkëpunojnë me shoqërinë civile dhe organizatat jofitimprurëse, që ofrojnë shërbime në fushën e të drejtave të të miturve.

3. Nëse vendimi i prokurorisë apo gjykatës parashikon detyrimin periodik për raportim, drejtori i strukturës përgjegjëse për shërbimet shoqërore, në bashkëpunim me autoritetin përgjegjës lidhur me detyrimin e caktuar nga gjykata, përcakton në planin individual personin përgjegjës, që mban marrëdhëniet me gjykatën.

4. Në rastin e zbatimit të pikës 3, të këtij kreu, personi përgjegjës përgatit një raport me shkrim dhe, nëse çmohet e nevojshme nga prokuroria apo gjykata, mund të pyetet për ecurinë e përmbushjes së detyrimit të caktuar dhe marrjen e masave konkrete, rast pas rasti.

5. Raporti, sipas pikës 4, të këtij kreu, mbështetet në të dhënat e marra nga autoritetet e përcaktuara e të përfshira në realizimin e planit individual, në varësi të detyrimit të caktuar me vendim të prokurorisë apo gjykatës.

V. Procedura për zbatimin e vendimit të gjykatës për përmbushjen e një detyrimi të caktuar

1. Procedura për zbatimin e vendimit të gjykatës për përmbushjen e një detyrimi të caktuar përcaktohet në planin individual.
2. Drejtuesi i strukturës përgjegjëse për shërbimet shoqërore në nivel vendor dhe autoritetet përgjegjëse, të caktuara në vendimin e gjykatës, janë kompetente dhe përgjegjëse për miratimin e planit individual për të miturit në konflikt me ligjin, për përmbushjen e detyrimit të caktuar nga gjykata për të miturin në konflikt me ligjin.
3. Drejtuesi i strukturës përgjegjëse për shërbimet shoqërore në nivel vendor dhe autoritetet ose autoriteti kompetent, të caktuara nga gjykata për përmbushjen e detyrimit, në bashkëpunim me grupin teknik ndërsektorial, që funksion në nivel bashkie ose pranë njësisë administrative të bashkisë, jo më vonë se 10 (dhjetë) ditë, nga marrja e këtij vendimi, marrin masa për të lehtësuar e mbështetur zbatimin e planit individual për të miturin konkret, për realizimin e vendimit të gjykatës për përmbushjen e detyrimit/eve të caktuara.
4. Në hartimin e planit individual për të miturin në konflikt me ligjin, punonjësi për mbrojtjen e fëmijës ndjek parimet, garancitë dhe të drejtat e parashikuara në legjislacionin në fuqi për të drejtat e fëmijëve.
5. Në hartimin e planit individual për të miturin në konflikt me ligjin, për përmbushjen e detyrimit të caktuar, merren në konsideratë:
 - a) mosha e të miturit;
 - b) gjendja mendore dhe emocionale;
 - c) nevojat e veçanta;
 - ç) mënyra e jetesës dhe nevojat e tij, veçanërisht ato të lidhura me familjen;
 - d) edukimi ose puna;
 - dh) motivet e kryerjes së veprës penale;
 - e) qëndrimi pas kryerjes së veprës penale;
 - ë) rrethana të tjera, që ndikojnë në vendosjen e detyrimeve, dhe mbikëqyrjen e tyre.
6. Për hartimin e planit individual për të miturin në konflikt me ligjin merret mendimi i të miturit, sigurohet pjesëmarrja e tij, sipas parashikimeve të legjislacionit në fuqi, si dhe mendimi i prindit të të miturit në konflikt me ligjin.
7. Në hartimin e planit individual për të miturin në konflikt me ligjin mbahet në vëmendje kohëzgjatja e përmbushjes së detyrimit të caktuar në vendimin e gjykatës. Në asnjë rast, kjo kohëzgjatje nuk mund të kalojë kufijtë e caktuar në vendimin gjyqësor.

8. Formati i planit individual për të miturin në konflikt me ligjin miratohet me urdhër të ministrit të Drejtësisë.

VI. Parime mbi trajtimin e të miturit gjatë zbatimit të planit individual

1. Gjatë zbatimit të planit individual për të miturin në konflikt me ligjin, sipas detyrimit të caktuar nga gjykata, i mituri trajtohet me dinjitet nga çdo individ e autoritet dhe informohet për të drejtat e tij dhe mjetet e ushtrimit të tyre.

2. Ndalohet çdo lloj dhune dhe ndëshkimi i të miturit si masë korrigjuese për përmbushjen e detyrimit të caktuar nga gjykata.

3. Të gjitha autoritetet, sipas këtij vendimi, kanë për detyrë të mbrojnë të dhënat personale sipas detyrimeve që përcaktohen në legjislacionin në fuqi për mbrojtjen e të dhënave personale.

4. Autoriteti kompetent dhe personi përgjegjës marrin masa për ruajtjen e konfidencialitetit të të miturit ndaj të tretëve.

5. Të miturit i garantohet ndihma ligjore e psikologjike falas, në përputhje me interesat, zhvillimin dhe aftësitë e fëmijës.

VII. Monitorimi/inspektimi i zbatimit të planit individual për të miturin në konflikt me ligjin

1. Monitorimi/inspektimi i rregullt i punës së autoriteteve, sipas këtij vendimi, kryhet nga strukturat kompetente, sipas natyrës së masës së caktuar.

2. Drejtuesi i strukturës përgjegjëse për shërbimet shoqërore në nivel vendor cakton punonjës in për mbrojtjen e fëmijës si përgjegjës për marrjen e masave për monitorimin e zbatimit të planit individual dhe të respektimit të të drejtave të të miturit.

3. Vëmendje e veçantë, gjatë monitorimit, i kushtohet përdorimit të forcës, kufizimeve, dënimeve disiplinore dhe formave të tjera të trajtimit të të miturit.

4. Në procesin e monitorimit mund të marrin pjesë edhe organizata që mbulojnë çështjet e drejtësisë për të miturit.

VIII. Njoftimi i planit individual për të miturin në konflikt me ligjin

1. I mituri, prindërit, përfaqësuesit ligjorë të të miturit marrin një kopje të planit individual brenda 24 (njëzet e katër) orëve, nga miratimi i tij.

2. Plani individual për të miturin në konflikt me ligjin përmban pasojat, në rast të moszbatimit të tij, dhe mënyrat e njoftimit të të miturit, prindërve dhe autoriteteve, rast pas rasti.

3. Një kopje e planit individual depozitohet në gjykatë.

IX. Përmbajtja e përgjithshme e planit individual

1. Plani individual për të miturin në konflikt me ligjin përmban, por jo vetëm:

1.1 njësinë e vetëqeverisjes vendore, pranë së cilës i mituri do të përmbushë detyrimin e caktuar nga gjykata, duke u kujdesur që kjo të jetë e njëjtë me vendbanimin e të miturit ose sa më pranë tij;

1.2 aktivitetet konkrete të të miturit për përmbushjen e detyrimit të caktuar nga gjykata;

1.3 të drejtat e të miturit në konflikt me ligjin, me qëllim përmbushjen e detyrimit të caktuar;

1.4 masa të tjera të veçanta, me qëllim përmbushjen e detyrimit të caktuar nga gjykata, të tilla si:

a) këshillim psikologjik;

b) kurse për menaxhimin e zemërimit;

c) trajtim të shëndetit mendor;

ç) mbështetjen e familjes për regjistrimin në gjendje civile;

d) mbështetje për përfshirje në skemën e ndihmës ekonomike;

dh) mbështetje për përfshirje në shërbimet e punësimit;

e) mbështetje për përfshirje në shërbimet shëndetësore;

ë) çdo ndërhyrje tjetër.

1.5 kohëzgjatjen e planit individual, duke caktuar datën e fillimit dhe të mbarimit;

1.6 komunikimin dhe njoftimet gjatë zbatimit të planit individual;

1.7 rregulla lidhur me ndryshimin e planit individual;

1.8 pasojat e moszbatimit ose të shmangies nga zbatimi i planit individual;

1.9 bashkëpunimin institucional dhe ndarjen e përgjegjësive;

1.10 bashkëpunimin me shoqërinë civile;

1.11 të drejtën e ankimit;

1.12 përfundimin e përmbushjes së detyrimit të caktuar.

2. Plani individual për të miturin në konflikt me ligjin, sipas rastit, mund të përmbajë masa për mbështetjen e të miturit në çdo ndërhyrje që do të përmirësonte situatën familjare dhe rolin e familjes, dhe do të garantonte mbrojtjen e fëmijës brenda saj.

3. Plani individual për të miturin në konflikt me ligjin përfshin të dhënat dhe kontaktet e personit përgjegjës për ndjekjen e zbatimit të tij, si dhe të drejtat e detyrat e tij.

4. Plani individual për të miturin në konflikt me ligjin hartohet në 3 kopje origjinale, të cilat i vihen në dispozicion të miturit/përfaqësuesit ligjor, organit kompetent dhe personit përgjegjës,

duke shënuar datën e miratimit dhe të përfundimit të tij.

5. Plani individual për të miturin në konflikt me ligjin nënshkruhet nga i mituri dhe personi përgjegjës.

X. Masa të menjëhershme

1. Në rast se i mituri nuk përmbush detyrimin/et e caktuara nga gjykata në përputhje me planin individual për të miturin në konflikt me ligjin, personi përgjegjës, sipas pikës 3, të kreut IX, të këtij vendimi, njofton menjëherë të miturin, prindin, përfaqësuesin ligjor, me qëllim marrjen e masave konkrete dhe zgjidhjen e rastit.

2. Në rast se i mituri, me gjithë masat e marra sipas pikës 1, të këtij kreu, nuk përmbush detyrimin e caktuar nga gjykata, personi përgjegjës vë në dijeni drejtuesin e zyrës së shërbimeve sociale pranë njësive vendore dhe punonjës in e Njesisë për Mbrojtjen e Fëmijëve, të cilët marrin masa të menjëhershme, sipas legjislacionit në fuqi.

3. Në rast se i mituri nuk zbaton planin individual për të miturin në konflikt me ligjin, autoriteti kompetent, punonjësi i zyrës së shërbimeve sociale pranë njësive të vetëqeverisjes vendore dhe punonjësi i Njesisë për Mbrojtjen e Fëmijëve marrin masa për të njoftuar në mënyrë të menjëhershme gjykatën.

XI. Veçoritë e përmbushjes së detyrimit për ndjekjen e arsimit të detyrueshëm ose një program mësimor

1. Autoriteti kompetent, veç parashikimeve të përgjithshme gjatë hartimit e zbatimit të planit individual për të miturin në konflikt me ligjin, mban në vëmendje:

a) nevojat e veçanta/individuale për fëmijën që nuk arrin rezultatet e pritshme, që synon programi mësimor i një klase të caktuar, me qëllim integrimin e tij në sistemin e edukimit;

b) përfshirjen në programet mësimore, që do të ndiqen nga i mituri dhe prindërit, duke i zhvilluar këto në bashkëpunim me të miturin e prindin;

c) masat konkrete për ofrimin e shërbimeve sociale dhe psikologjike brenda mjediseve të shkollës;

ç) masat me qëllim parandalimin e largimit nga shkolla para kohe të fëmijës;

d) masat e tjera, lidhur me ushqimin, pajisjen me libra dhe mjetet didaktike, transportin e të tjera, me qëllim parandalimin e braktisjes së shkollës për arsye ekonomike;

dh) personin përgjegjës që do të mbikëqyrë zbatimin e vendimit të gjykatës brenda mjediseve shkollore dhe, njëherazi, që do të kujdeset për parandalimin, trajtimin brenda shkollës dhe

raportimin tek autoritetet përgjegjëse të situatave të dhunës, duke përfshirë edhe ato ndërmjet vetë fëmijës brenda shkollës (*bulizmi*);

e) personin përgjegjës, që do të mbikëqyrë të drejtën e fëmijës për t'u çlodhur, si dhe të drejtën për të marrë pjesë në aktivitete kulturore e artistike;

ë) detyrat e veçanta të mësuesve që japin mësim në këto klasa, lidhur me mbajtjen e dokumentacionit, raportimin e mbarëvajtjes, institucionin/personin ku bëhet raportimi dhe periodicitetin raportimit;

f) rolin e prindërve ose kujdestarëve ligjorë të të miturit.

2. Autoriteti kompetent mund të marrë masa të tjera për përmbushjen e detyrimit të caktuar nga gjykata, duke u bazuar në ligjin për arsimin parauniversitar, legjislacionin për të drejtat e mbrojtjes së fëmijës dhe aktet nënligjore në bazë dhe për zbatimin e tyre.

XII. Veçoritë e përmbushjes së detyrimit për ndjekjen e një programi të formimit profesional, sipas ligjit për arsimin profesional

Autoriteti kompetent, veç parashikimeve të përgjithshme, gjatë hartimit dhe zbatimit të planit individual për të miturin në konflikt me ligjin mban në vëmendje:

a) që programet e formimit profesional të zhvillohen në përputhje me legjislacionin në fuqi për arsimin dhe formimin profesional në Republikën e Shqipërisë;

b) pajisen e të miturit me certifikatën përkatëse pas përfundimit të kurseve/programeve profesionale të ofruara nga këto institucione.

XIII. Veçoritë e përmbushjes së detyrimeve që rrjedhin nga marrëdhënia e punës e siguruar nga programet sociale të punësimit

1. Autoriteti kompetent, veç parashikimeve të përgjithshme, gjatë hartimit dhe zbatimit të planit individual për të miturin në konflikt me ligjin, në zbatim të këtij detyrimi, mban në vëmendje se:

a) ndalohet marrja në punë e fëmijës nën moshën 16 vjeç. Përjashtimisht, fëmijët nga mosha 15 deri në 16 vjeç mund të punësohen gjatë pushimeve shkollore vetëm në punë të lehta, sipas përcaktimeve të bëra në nenin 99, të Kodit të Punës;

b) fëmija mund të kryejë punë të lehta, që nuk dëmtojnë shëndetin, formimin e tij ose e largojnë atë nga shkolla, sipas

përcaktimeve të parashikuara në Kodin e Punës;

c) i gjithë dokumentacioni në lidhje me marrëdhëniet e punës plotësohet me ndihmën dhe këshillimin ligjor përkatës.

2. Autoritetet përgjegjëse veprojnë në përputhje me dispozitat e Kodit të Punës dhe të legjislacionit në fuqi për të drejtat dhe mbrojtjen e fëmijës.

XIV. Veçoritë e riparimit të dëmit civil

Autoriteti kompetent, veç parashikimeve të përgjithshme, gjatë hartimit e zbatimit të planit individual për të miturin në konflikt me ligjin, në zbatim të këtij detyrimi, mban në vëmendje:

a) mundësitë ekonomike të të miturit e të prindërve të tij;

b) mënyrën e reagimit të të miturit pas kryerjes së dëmit dhe marrjen e masave prej tij për të minimizuar pasojat e dëmit;

c) gatishmërinë e të miturit për të kompensuar dëmin me dëmshpërblim në të holla ose në natyrë, nëpërmjet kryerjes së një shërbimi, veprimi, pune ose aktiviteteve të tjera kompensuese;

ç) aftësitë për kryerjen e detyrave të veçanta;

d) mënyrën dhe mjetet e riparimit të dëmit civil.

XV. Veçoritë e përmbushjes së detyrimit për ndjekjen e një programi rehabilitues të trajtimit psikologjik ose mjekësor, përfshirë, sipas rastit, trajtimin detoksifikues nga përdorimi i alkoolit ose drogës

Autoritetet përgjegjëse, në ndjekjen e një programi rehabilitues të trajtimit psikologjik ose mjekësor, përfshirë, sipas rastit, trajtimin detoksifikues nga përdorimi i alkoolit ose i drogës, përfshijnë në veprimtarinë e tyre edhe planin individual për të miturin në konflikt me ligjin:

a) përgatitjen e një raporti në lidhje me gjendjen e të miturit në momentin e mbërritjes në institucion, si edhe ecurinë e tij deri në përfundimin e programit rehabilitues;

b) ndjekjen e një programi/plani rehabilitues të trajtimit psikologjik ose mjekësor, përfshirë, sipas rastit, trajtimin detoksifikues nga përdorimi i alkoolit ose drogës, të kombinuar me:

i) këshillim;

ii) punë grupi;

iii) terapi;

iv) kurset me natyrë psikologjike për menaxhimin e inatit, të nervozizmit dhe të gjendjeve të tjera agresive;

v) plan të aktiviteteve kulturore/sportive;

vi) plan të aktiviteteve integruese/formuese/argëtuese.

XVI. Veçoritë e përmbushjes së detyrimit për të mos frekuentuar vende të caktuara dhe për të mos u shoqëruar me persona të caktuar, të cilët mund të ndikojnë negativisht në sjelljen dhe edukimin e tij

Autoriteti kompetent, veç parashikimeve të përgjithshme gjatë hartimit dhe zbatimit të planit individual për të miturin në konflikt me ligjin, në përmbushjen e këtij detyrimi mban në vëmendje:

- a) që të përfshijë shpjegime dhe këshillim të herëpashershëm të të miturit lidhur me sjellje që ndikojnë negativisht në edukimin e tij;
- b) përcaktimin e vendeve që nuk duhet të frekuentohen nga i mituri;
- c) një listë të personave me të cilët i mituri nuk duhet të shoqërohet;
- ç) bashkëpunimin e ngushtë me familjen, shkollën dhe shoqërinë civile, veçanërisht në mbikëqyrjen nga ana tyre të përdorimit të mjeteve të teknologjisë së informacionit dhe informacionit të transmetuar në rrugë elektronike.

XVII. Dispozita të fundit

Ngarkohen Ministria e Drejtësisë, ministria përgjegjëse për çështjet e arsimit, ministria përgjegjëse për çështjet e punësimit, ministria përgjegjëse për çështjet e shëndetit dhe mbrojtjes sociale për fëmijët, ministria përgjegjëse për rendin dhe sigurinë publike si dhe njësitë e vetëqeverisjes vendore për zbatimin e këtij vendimi.

Ky vendim hyn në fuqi pas botimit në Fletoren Zyrtare.

ZËVENDËSKRYEMINISTËR

Erion Braçe

VENDIM

Nr. 233, datë 17.4.2019

PËR PËRCAKTIMIN E RREGULLIMEVE TË VEÇANTA LIDHUR ME FUNKSIONIMIN E MJEDISEVE, TË NIVELIT TË SIGURISË SË TYRE DHE STANDARDET E PROGRAMEVE TË EDUKIMIT E TË REHABILITIMIT, NË RASTET E KUFIZIMIT TË LIRISË SË TË MITURVE

Në mbështetje të nenit 100 të Kushtetutës dhe të pikës 5, të nenit 98, të ligjit nr. 37/2017, “Kodi i Drejtësisë Penale për të Mitur”, me propozimin e ministrit të Drejtësisë, Këshilli i Ministrave

VENDOSI:

I. RREGULLA TË PËRGJITHSHME

1. Kufizimi i lirisë për të miturin në konflikt me ligjin zbatohet vetëm për qëllimin për të cilin është vendosur dhe në mënyrë që nuk e përkeqëson gjendjen e tij.
2. Të miturit me liri të kufizuar i garantohen aktivitete dhe programe me karakter edukues dhe riintegruues, në përputhje me shëndetin e tij fizik e mendor, respektin për veten dhe ndjenjën e përgjegjësisë ndaj shoqërisë e komunitetit.
3. I mituri me liri të kufizuar duhet të mbështetet e nxitet për të marrë pjesë në këto aktivitete e programe dhe për të diskutuar çështje që lidhen me mënyrën e trajtimit dhe kushtet e institucionit.
4. Për të garantuar vazhdimësinë e kujdesit, të miturit duhet të ndiqen e mbështeten, me qëllim rehabilitimin e tyre.
5. Duke qenë se të miturit e privuar nga liria janë veçanërisht vulnerabël, drejtuesit dhe personeli i institucionit duhet të mbrojnë integritetin e tyre fizik e mendor dhe duhet të kujdesen për mirëqenien e tyre.
6. Kujdes i veçantë duhet të tregohet për nevojat e të miturve që kanë përjetuar abuzime fizike, mendore apo seksuale.

II. RREGULLA PËR FUNKSIONIMIN E MJEDISEVE

1. Struktura institucionale
 - 1.1 Institucioni i kufizimit të lirisë duhet të ofrojë lehtësitë dhe kushtet për të përmbushur nevojat e veçanta të të miturve që vendosen në të.
 - 1.2 Institucioni i kufizimit të lirisë siguron kushte dhe masa të një niveli të ulët sigurie e kontrolli të nevojshëm për mbrojtjen e të miturve nga dëmtime që mund t'i bëjnë vetes, të miturve të tjerë, personelit

apo komunitetit jashtë institucionit.

1.3 Jetesa në institucion duhet të përafrojë, sa më shumë të jetë e mundur, me aspektet pozitive të jetesës në komunitet.

1.4 Numri i të miturve në një institucion të kufizimit të lirisë duhet të jetë i kufizuar, me qëllim që të bëhet i mundur kujdesi individual.

1.5 Institucioni i kufizimit të lirisë vendoset në vende që janë lehtësisht të aksesueshme dhe që lehtësojnë kontaktin ndërmjet të miturve dhe familjeve të tyre, duke u integruar në mjedisin social, ekonomik e kulturor të komunitetit.

2. Vendosja në institucion

2.1 Vendosja e kategorive të ndryshme të të miturve në institucionin e kufizimit të lirisë udhëhiqet, në veçanti, nga dhënia e llojit të kujdesit më të përshtatshëm për nevojat e tyre të veçanta si dhe mbrojtja e integritetit e mirëqenies së tyre fizike e mendore.

2.2 Të miturit vajza dhe djem, zakonisht, mbahen në institucione të veçanta ose në njësi të veçanta brenda një institucioni. Pavarësisht ndarjes, atyre u lejohet të marrin pjesë bashkërisht në aktivitetet e organizuara në institucion.

2.3 Brenda institucioneve duhet të funksionojë një sistem i përshtatshëm vlerësimi për vendosjen e të miturve, sipas nevojave të tyre arsimore, zhvillimore dhe të sigurisë.

3. Pranimi në institucion

3.1 Menjëherë, me pranimin në institucionin e kufizimit të lirisë, kryhet regjistrimi për çdo të mitur, duke përfshirë:

- a) informacion lidhur me identitetin e të miturit dhe prindërit e tij ose kujdestarët ligjorë;
- b) arsyet e urdhrin zyrtar dhe autoritetin përgjegjës, që e ka dhënë;
- c) datën dhe kohën e pranimi;
- ç) një inventar të sendeve personale të të miturit, që do të mbahen në ruajtje;
- d) çdo dëmtim të dukshëm apo pretendim për keqtrajtim të mëparshëm;
- dh) çdo informacion dhe çdo raport mbi të kaluarën e të miturit, edukimin dhe nevojat për mirëqenie të tij/saj;
- e) çdo informacion në lidhje me rrezikun për vetëdëmtim të të miturit dhe/ose të gjendjes shëndetësore, që është i rëndësishëm për mirëqenien fizike e mendore të të miturit ose të të tjerëve, duke iu nënshtruar kërkesave të konfidencialitetit mjekësor.

3.2 Në pranim, rregullat e institucionit dhe të drejtat e detyrimet e të miturit shpjegohen në një gjuhë e mënyrë që i mituri i kupton dhe në prani edhe të psikologut.

3.3 Njoftimi për vendosjen e të miturit, informacioni për rregullat e institucionit dhe çdo informacion tjetër përkatës u jepen menjëherë prindërve të të miturit ose kujdestarëve ligjorë.

3.4 Brenda 5 (pesë) ditëve, nga pranimi, i mituri duhet të ekzaminohet nga pikëpamja mjekësore, t'i hapet një dosje mjekësore dhe të fillojë trajtimin e çdo sëmundjeje ose dëmtimi.

3.5 Brenda 10 (dhjetë) ditëve, nga pranimi, i mituri duhet të:

a) intervistohet dhe duhet të bëhet një raport i parë psikologjik, arsimor e social, që identifikon çdo faktor relevant për llojin dhe nivelin specifik të kujdesit e ndërhyrjes;

b) informohet për planin e programeve arsimore e trajnuese, në përputhje me karakteristikat individuale të tij. Në çdo rast, për zhvillimin e programeve duhet të merret mendimi i të miturit.

4. Sistemimi në institucion

4.1 Sistemimi i miturit në institucionin e kufizimit të lirisë duhet të respektojë dinjitetin njerëzor e, për aq sa është e mundur, privatësinë, dhe të plotësojë kërkesat e shëndetit dhe të higjienës, duke i kushtuar vëmendje kushteve klimatike dhe, veçanërisht, hapësirës së katit, ajrit, ndriçimit, ngrohjes e ventilimit.

4.2 Të miturit, si rregull, vendosen gjatë natës në dhoma gjumi individuale, përveç rasteve kur është e preferueshme që ata të ndajnë hapësirën e fjetjes. Hapësira ndahet vetëm nëse është e përshtatshme dhe kërkohet nga i mituri.

4.3 Për të siguruar mbrojtjen e secilit të mitur, në institucionin e kufizimit të lirisë duhet të ketë mbikëqyrje të rregullt. Institucioni i kufizimit të lirisë duhet të ketë një sistem alarmi efektiv, që mund të përdoret në rast emergjence.

4.4 Kërkesat minimale, specifike, në lidhje me sistemimin e të miturit në institucionin e kufizimit të lirisë, përcaktohen në rregulloren e brendshme të institucionit.

5. Higjiena

5.1 Të gjitha ambientet e institucionit të kufizimit të lirisë mbahen të pastra, në çdo kohë.

5.2 Të miturit duhet të kenë akses të menjëhershëm në objektet sanitare, që janë higjienike dhe që respektojnë jetën private.

5.3 Duhet të sigurohen lehtësira të përshtatshme, në mënyrë që të miturit të kenë mundësi të bëjnë dush çdo ditë.

5.4 Personeli i institucionit të kufizimit të lirisë kujdeset për sigurimin e higjienës personale të të miturit, veshjet dhe vendin e fjetjes, si dhe siguron mjetet e nevojshme për këtë qëllim.

6. Veshjet dhe shtrojat

6.1 Të miturit duhet të lejohen të veshin rrobat e tyre, nëse është e përshtatshme.

6.2 Të miturit, të cilët nuk kanë veshje të përshtatshme e të mjaftueshme, duhet të pajisen me veshje nga institucioni.

6.3 Veshjet nuk duhet të jenë degraduese ose poshtëruese, duhet të jenë të përshtatshme për klimën dhe të mos paraqesin rrezik për sigurinë e mirëqenien.

6.4 Të miturit, që ka leje për të dalë jashtë institucionit, nuk duhet t'i kërkohet të mbajë rroba që e identifikojnë atë si person me liri të kufizuar.

6.5 I mituri pajiset me një shtrat dhe me shtroja të përshtatshme, të cilat mbahen në rregullta dhe ndryshohen shpesh, për të siguruar pastërtinë e tyre.

7. Ushqimi

7.1 Të miturit i sigurohet një dietë ushqyese që merr parasysh moshën, shëndetin, gjendjen fizike, fenë, kulturën dhe aktivitetet, në të cilat përfshihet në institucion.

7.2 Ushqimi duhet të përgatitet e të shërbehet në mënyrë higjienike, në tri vakte në ditë, me intervale të arsyeshme ndërmjet tyre.

7.3 Ujë i pijshëm e i pastër duhet të jetë i disponueshëm për të miturin në çdo kohë.

8. Shëndeti

8.1 Të miturit me liri të kufizuar i sigurohen standardet e duhura mjekësore dhe të aplikuara për të gjithë të miturit.

8.2 Vëmendje e veçantë duhet t'i kushtohet trajtimit të rreziqeve shëndetësore, të lidhura me kufizimin e lirisë.

8.3 Të miturit me liri të kufizuar i jepet kujdes shëndetësor parandalues dhe edukim shëndetësor.

8.4 Ndërhyrjet mjekësore, përfshirë përdorimin e ilaçeve, duhet të bëhen vetëm me rekomandimin e mjekut të institucionit dhe jo për qëllime të ruajtjes së rendit ose si formë ndëshkimi. Ndërhyrjet mjekësore duhet të udhëhiqen nga të njëjtat parime etike si dhe parimi i pëlqimit, që aplikohen gjerësisht. Çdo trajtim mjekësor ose çdo lloj bari i administruar duhet të dokumentohet me nënshkrimin e mjekut të institucionit.

8.5 I mituri me liri të kufizuar nuk duhet t'i nënshtrohet përdorimit

eksperimental të barnave ose trajtimit.

8.6 Vëmendje e veçantë duhet t'i kushtohet nevojave të të miturit:

- a) me moshë të vogël;
- b) shtatzënë ose nënë me fëmijë të mitur;
- c) me varësi nga drogat dhe alkooli;
- ç) me probleme të shëndetit fizik e mendor;
- d) me liri të kufizuar për periudhë të gjatë;
- dh) që ka përjetuar abuzime fizike, mendore ose seksuale;
- e) vulnerabël.

8.7 Shërbimet e kujdesit shëndetësor, të ofruara për të miturin, duhet të jenë pjesë përbërëse e një programi shumëdisiplinor përkujdesjeje.

8.8 Për të siguruar një mbështetje të pandërprerë të terapisë, pa paragjykim për konfidencialitetin profesional dhe rolin e secilit profesion, puna e mjekëve dhe infermierëve duhet të koordinohet ngushtë me punonjësit socialë, psikologët, mësuesit, profesionistët e tjerë dhe personelin, të cilët kanë kontakt të rregullt me shkelësit e mitur.

8.9 Kujdesi shëndetësor nuk duhet të kufizohet vetëm në trajtimin e pacientëve të sëmurë, por duhet të përfshijë edhe respektimin e normës së të ushqyerit.

9. Liria e mendimit, ndërgjegjes dhe fesë

9.1 Liria e mendimit, ndërgjegjes dhe fesë së të miturit duhet të respektohet.

9.2 Regjimi institucional duhet të organizohet, për aq sa është e mundur, për të lejuar të miturin të praktikojë e të ndjekë besimin e vet, të marrë pjesë në shërbime ose takime të udhëhequra nga përfaqësues të miratuar të një feje ose besimi të tillë, të ketë vizita nga përfaqësues të fesë apo besimit dhe të ketë në posedim libra ose literaturë që kanë të bëjnë me fenë ose besimet e tij.

9.3 I mituri nuk mund të detyrohet të praktikojë një fe, të ndjekë një besim, të marrë pjesë në shërbesa fetare, takime, praktika fetare ose të pranojë vizita nga përfaqësues të çdo feje apo besimi.

10. Kontakti me shoqërinë dhe komunitetin

10.1 Të miturit i lejohej komunikimi pa kufizim nëpërmjet letrave dhe, sa më shpesh të jetë e mundur, me telefon ose forma të tjera të komunikimit me familjet e tyre, persona të tjerë, përfaqësues të organizatave të jashtme dhe për të marrë vizita të rregullta nga këta persona.

10.2 Rregullimi i vizitave duhet të jetë i tillë që t'i lejojë të miturit

të mbajë e të zhvillojë marrëdhëniet familjare në mënyrë sa më normale si dhe të ketë mundësi për riintegrim social.

10.3 Personeli i institucionit të kufizimit të lirisë duhet t'i ndihmojë të miturit në mbajtjen e kontakteve të përshtatshme me botën e jashtme dhe t'u sigurojë mjetet e duhura për ta bërë këtë.

10.4 Komunikimi dhe vizitat mund t'i nënshtrohen kufizimeve dhe monitorimit të domosdoshëm për kërkesat e hetimeve të vazhdueshme penale, të ruajtjes së rendit e sigurisë, parandalimit të veprave penale dhe mbrojtjes së viktimave të krimit, por kufizime të tilla, duke përfshirë edhe kufizime të urdhëruara nga gjykata, duhet të lejojnë një nivel minimal, të pranueshëm, kontakti.

10.5 Çdo informacion i marrë për vdekjen apo sëmundjen serioze të një të afërmi duhet t'i komunikohet menjëherë të miturit, në prani të psikologut ose punonjësit social.

10.6 Të miturit i lejohen periudha të rregullta lejeje, qoftë të shoqëruar ose vetëm, dhe mund t'i lejohet të largohet nga institucioni për arsye të ligjshme. Kohëzgjatja e kësaj lejeje nuk i kalon 15 (pesëmbëdhjetë) ditë. Në këtë kohë përfshihet edhe koha e nevojshme për udhëtim në familjen e tij ose në destinacion.

11. Paraqitja e ankesave

11.1 I mituri, prindërit ose të afërmit e tij duhet të kenë mundësi të mjaftueshme për të bërë kërkesa ose ankesa te drejtuesi i institucionit.

11.2 Procedurat për të bërë kërkesa ose ankesa duhet të jenë të thjeshta dhe efektive. Vendimet për këto kërkesa ose ankesa duhet të merren në një kohë sa më të shpejtë.

11.3 Prioritet për zgjidhjen e kërkesave apo ankesave i jepet zgjidhjes me ndërmjetësim, si një mënyrë për zgjidhjen e konflikteve.

11.4 Nëse refuzohet një kërkesë ose ankesë, ajo duhet të shoqërohet me arsyet përkatëse, duhet t'i komunikohet të miturit dhe, atje ku është e mundur, prindit ose të afërmit të tij, i cili e ka bërë atë. I mituri ose, kur është e mundur, prindërit apo i afërmi i tij, kanë të drejtën të ankohen në një autoritet të pavarur e të paanshëm.

11.5 Nëse ankesa ose kërkesa është me shkrim, autoritetet duhet të sigurojnë mundësi për të miturin që të dëgjohet personalisht.

11.6 Ndalohet penalizimi i të miturit për shkak të një kërkesë ose ankesë.

11.7 I mituri dhe prindi ose të afërmit e tij kanë të drejtë të kërkojnë ndihmë ligjore lidhur me ankesat dhe procedurat e apelimit.

12. Inspektimi dhe monitorimi

12.1 Veprimtaria e institucionit për kufizimin e lirisë inspektohet rregullisht, për të vlerësuar nëse detyrat e ushtruara jenë në përputhje me ligjin dhe rregullimet e këtij vendimi.

12.2 Kushtet në institucion dhe trajtimi i të miturit me liri të kufizuar mund të monitorohen nga një institucion apo organizëm i pavarur.

12.3 Në monitorimet që kryhen nga institucioni apo organizmi i pavarur, vëmendje e veçantë duhet t'i kushtohet përdorimit të forcës, kufizimeve, dënimeve disiplinore dhe formave të tjera kufizuese të trajtimit.

12.4 Raportet e monitorimit i bëhen me dije strukturave drejtuese të sistemit penitenciar dhe Ministrisë së Drejtësisë.

13. Personeli i institucionit

13.1 Personeli i institucionit rekrutohet dhe përzgjidhet bazuar në procedurat që ndiqen për përzgjedhjen e personelit administrativ, sipas rregullave të Kodit të Punës.

13.2 Aftësitë profesionale të personelit duhet të forcohen e zhvillohen rregullisht, nëpërmjet trajnimeve të vazhdueshme, mbikëqyrjes dhe rishikimeve të performancës dhe vlerësimeve.

13.3 Trajnimet duhet të përqendrohen në dhënien e njohurive lidhur me:

- a) etikën dhe vlerat themelore të profesionit në fjalë;
- b) mekanizmat mbrojtës kombëtarë dhe instrumentet ndërkombëtare për të drejtat dhe mbrojtjen e të miturve ndaj trajtimit të papranueshëm;
- c) ligjet për të miturit dhe të drejtën familjare, psikologjinë e zhvillimit, punën sociale e arsimore me të miturit;
- ç) udhëzimin e personelit se si të udhëheqin e motivojnë të miturit, të fitojnë respektin dhe të ofrojnë modele e perspektivë pozitive për të miturin;
- d) krijimin dhe mirëmbajtjen e një marrëdhënieje profesionale me të miturit dhe familjet e tyre;
- dh) metodat e provuara të ndërhyrjes dhe praktikat e mira;
- e) metodat e trajtimit të diversitetit të të miturve në fjalë;
- ë) mënyrat e bashkëpunimit në grupet shumëdisiplinore si dhe me institucionet e tjera të përfshira në trajtimin individual të të miturve.

III. RREGULLI DHE SIGURIA NË INSTITUCION

1. Rregulla të përgjithshme

1.1 Rregulli në institucion do të mbahet duke krijuar një mjedis

të shëndetshëm e të sigurt, në të cilin të respektohen dinjiteti dhe integriteti fizik i të miturit me liri të kufizuar dhe përmbushen qëllimet kryesore të tyre zhvillimore.

1.2 Vëmendje e veçantë duhet t'i kushtohet mbrojtjes së të miturve vulnerabël dhe parandalimit të viktimizimit.

1.3 Personeli duhet të zhvillojë aktivitete me qasje dinamike ndaj ruajtjes e sigurisë, duke u bazuar në ndërtimin e marrëdhënieve pozitive me të miturin.

1.4 I mituri duhet të nxitet që të angazhohet individualisht e kolektivisht në mbajtjen e rregullit në institucion.

2. Kontrolli

2.1 Kontrolli i të miturit ushtrohet vetëm në rast nevojë dhe duhet të kryhet nga personeli i së njëjtës gjini. Ekzaminimet intime duhet të justifikohen mbi bazën e një dyshimi të arsyeshëm, në një rast specifik, dhe duhet të kryhen vetëm nga një mjek i specializuar.

2.2 Vizitorët mund të kontrollohen vetëm nëse ekziston një dyshim i arsyeshëm se ata mund të kenë diçka në posedim të tyre, që kërcënon mirëqenien dhe sigurinë e të miturit në institucionin e kufizimit të lirisë.

2.3 Procedurat e detajuara të ushtrimit të kontrollit përcaktohen në rregulloren e brendshme të institucionit të kufizimit të lirisë.

3. Përdorimi i forcës, kufizimi fizik dhe armët

3.1 Ndalohet të përdoret forca kundër të miturit nga personeli i institucionit të kufizimit të lirisë, përveçse si mjet i fundit për vetëmbrojtje ose në rastet e rrezikut të drejtpërdrejtë të vetëdëmtimit apo dëmtimit të të tjerëve.

3.2 Niveli i forcës së përdorur duhet të jetë minimumi i nevojshëm dhe të zbatohet për kohën më të shkurtër të mundshme.

3.3 Personeli i institucionit duhet të trajnohet në përdorimin e teknikave që mundësojnë shmangien apo përdorimin minimal të forcës së rastet e shfaqjes së sjelljes agresive.

3.4 Ndalohet përdorimi i prangave, me përjashtim të rastit kur janë të domosdoshme, si një masë paraprake kundër sjelljes së dhunshme.

3.5 Ndalohet përdorimi i instrumenteve kufizuese, duke përfshirë zinxhirët, hekurat dhe mjete të tjera poshtëruese.

3.6 Ndalohet mbajtja dhe përdorimi i armëve nga personeli i institucionit të kufizimit të lirisë, me përjashtim të rasteve kur një urgjencë operacionale e dikton këtë.

Ndarja për arsye mbrojtjeje dhe sigurie

4.1 Një i mitur mund të ndahet nga të tjerët për arsye mbrojtjeje

ose sigurie. Nevoja e ndarjes përcaktohet nga vlerësimi i punonjësit social, psikologu dhe mjeku i institucionit. Ndaj kësaj mase i mituri, prindi ose të afërmit kanë të drejtë të paraqesin ankim pranë drejtuesit të institucionit dhe strukturave drejtuese të sistemit penitenciar.

4.2 Izolimi, si mjet për kufizim të përkohshëm, duhet të përdoret vetëm në raste të jashtëzakonshme dhe vetëm për disa orë dhe, në çdo rast, nuk duhet të kalojë 24 (njëzet e katër) orë. Në rastet e izolimit duhet të njoftohet menjëherë mjeku, i cili duhet të mbikëqyrë gjendjen e të miturit gjatë kohëzgjatjes së izolimit.

4. Masat disiplinore

5.1 Aplikimi i masave disiplinore është mekanizmi i fundit i zgjidhjes së një situate të shkeljes së rregullave të institucionit të kufizimit të lirisë. Në rast të shkeljes së rregullave i jepet përparësi zgjidhjes restauruese të konflikteve dhe ndërveprimit edukativ, me qëllim vlefshmërinë e normës, në vend të seancave dhe dënimeve formale disiplinore.

5.2 Llojet e masave disiplinore janë:

a) tërheqje vëmendjeje;

b) kufizim, deri në 10 ditë, të përdorimit të sende të lejuara, me përjashtim të ushqimeve, mjeteve mësimore dhe mjekimeve të lejuara nga mjeku;

c) veçimi/ndarje, deri në 15 ditë, nga shoqërimi me të miturit e institucionit.

5.3 Përbën shkelje disiplinore vetëm sjellja që cenon sigurinë e mirëqenies së të miturve të tjerë.

5.4 I mituri që ka kryer një shkelje disiplinore duhet të informohet menjëherë, dhe me një mënyrë dhe gjuhë të qartë, që të kuptojnë natyrën e shkeljes së kryer. Ai ka të drejtë të dëgjohet dhe të mbrohet personalisht, vetë ose me ndihmën e prindërve apo të afërmeve të tij.

5.5 Masat disiplinore do të zgjidhen, për aq sa është e mundur, për qëllimin e tyre edukues.

5.6 Veçimi/ndarja, si masë disiplinore, do të vendoset vetëm në raste të jashtëzakonshme dhe kur i mituri shfaq sjellje të dhunshme. Ndarja duhet të jetë për një periudhë të shkurtër kohore, gjatë së cilës të miturit i garantohet komunikimi, aksesit në lexim dhe ushtrimi në natyrë për, të paktën, një orë çdo ditë.

5.7 Periudha e ekzekutimit të masës disiplinore mbikëqyret nga personeli psikolog dhe mjeku i institucionit.

5.8 Masa disiplinore nuk duhet të përfshijë kufizime në kontaktet familjare ose vizitat.

IV. STANDARDET E PROGRAMEVE TË EDUKIMIT E TË REHABILITIMIT

1. Programet e edukimit

1.1 Programet hartohen për të nxitur zhvillimin e të miturve dhe pjesëmarrjen e tyre në të mënyrë aktive.

1.2 Programet hartohen në përputhje me nevojat individuale të të miturve, duke marrë në konsideratë moshën, gjininë, sfondin shoqëror e kulturor, fazën e zhvillimit, rrethanat dhe llojin e veprës së kryer. Programet duhet të bazohen në gjetjet dhe praktikat më të mira të fushës.

1.3 Programet, në institucionin e kufizimit të lirisë, duhet të synojnë arsimin, zhvillimin personal e shoqëror, trajnimin profesional, rehabilitimin dhe përgatitjen për lirim. Këto mund të përfshijnë:

- a) shkollimin;
- b) trajnimin profesional;
- c) punën dhe terapinë profesionale;
- ç) edukimin qytetar;
- d) aftësitë sociale dhe trajnimin e aftësive;
- dh) menaxhimin e zemërimit;
- e) trajtimin e varësive;
- ë) terapinë individuale dhe të grupit;
- f) edukimin fizik e sportiv;
- g) programet e drejtësisë restauruese dhe riparimin e dëmit të shkaktuar;
- gj) aktivitete krijuese, gjatë kohës së lirë;
- h) aktivitete jashtë institucionit, leje ditore dhe format të tjera lejeje;
- i) përgatitjen për lirim dhe kujdes pas lirim.

1.4 Për të miturin me liri të kufizuar hartohet dhe zbatohet një plan individual, ku renditen aktivitetet në të cilat ai do të marrë pjesë. Objektivi i planit individual është zhvillimi i aftësive të të miturit për të mundësuar riintegrimin në shoqëri dhe përfitimi i treguesve pozitivë të sjelljes së tij në komunitet, pas përfundimit të periudhës së kufizimit.

1.5 Plani individual zbatohet e përditësohet rregullisht, me pjesëmarrjen e të miturve dhe, për sa është e mundur, me prindërit ose të afërmit e tyre.

1.6 Programi duhet të përcaktojë zhvillimin dhe pjesëmarrjen në aktivitete jashtë ambientit të institucionit dhe përfshirjen në

shoqërinë e komunitetit. Drejtuesi i institucionit të kufizimit të lirisë merr masa që, në bashkëpunim me drejtuesit e institucioneve të pushteti vendor, të organizojnë aktivitete edukative, argëtuese e sociale, për nxitjen e angazhimit dhe të pjesëmarrjes së të miturve me kufizim lirie.

1.7 Të gjithë të miturit e privuar nga liria duhet të lejohen të ushtrohen rregullisht, për të paktën dy orë çdo ditë, nga të cilat, së paku, një orë duhet të jetë jashtë, nëse moti e lejon.

1.8 Institucioni i kufizimit të lirisë duhet të sigurojë punësim për të miturin dhe shpërblim të arsyeshëm për punën e kryer. Në këtë rast, të miturit i paguhen sigurimet shoqërore, sipas legjislacionit në fuqi.

2. Programet e rehabilitimit

2.1 Të miturit, pas përfundimit të periudhës së kufizimit, i ofrohet mbështetje për rehabilitimin dhe riintegrimin e tij në komunitet.

2.2 Programet e rehabilitimit përfshihen në planin individual dhe zbatohen në kohën e duhur, para liritimit.

2.3 Drejtuesit e institucionit të kufizimit të lirisë marrin masat për të siguruar kthimin gradual të të miturit në shoqërinë e lirë. Masat përfshijnë dhënien e lejeve shtesë dhe lirim të pjesshëm ose të kushtëzuar, të kombinuar me mbështetje sociale efektive.

2.4 Programet e rehabilitimit duhet të mundësojnë:

- a) mbështetjen e të miturit për kthimin në familjen e tij ose në gjetjen e një familjeje kujdestare dhe lehtësimin në zhvillimin e marrëdhënieve shoqërore;
- b) gjetjen e strehimit;
- c) vazhdimin e arsimimit e të trajnimit;
- ç) gjetjen e punësimit;
- d) referimin të shërbimeve të duhura sociale e shëndetësore;
- dh) sigurimin e ndihmës dhe mbështetje ekonomike.

3. Programet e edukimit dhe të rehabilitimit për të miturit e grupeve të veçanta

3.1 Për të miturit me shtetësi të huaj:

- a) zbatohen programe edukimi dhe rehabilitimi për përgatitjen e tyre për riintegrim në vendet e origjinës. Drejtuesi i institucionit merr masa që në bashkëpunim me institucionet kompetente të garantojnë mbështetjen e nevojshme të të miturit, deri në mbërritjen në vendin e tij të origjinës;
- b) lejohen vizita të veçanta dhe forma të tjera komunikimi me përfaqësuesit diplomatikë ose konsullorë të shtetit të tij, për të

shmangur izolimin e tyre social;

c) nëse nuk ka përfaqësim diplomatik ose konsullor duhet t'u lejohen lehtësira për të komunikuar me përfaqësuesin diplomatik të shtetit që merr përsipër interesat e tij ose autoritetin kombëtar apo ndërkombëtar, që ka mision për t'u shërbyer interesave të këtyre personave. Drejtuesi i institucionit siguron bashkëpunimin e duhur të drejtuesve të tjerë të institucioneve në nivel vendor me përfaqësuesit diplomatikë ose konsullorë, që përfaqësojnë të miturin, me qëllim plotësimin e nevojave të veçanta të tij.

3.2 Për të miturit, pjesë e pakicave etnike dhe gjuhësore,:

a) zbatohen programe edukimi dhe rehabilitimi në gjuhën e tyre;

b) merren masa të posaçme për të ofruar kurse gjuhësore për ata që nuk zotërojnë mirë gjuhën zyrtare.

3.3 Për të miturit me aftësi të kufizuara:

a) sigurohen programe edukimi dhe rehabilitimi në përputhje me nevojat e tyre të veçanta;

b) merren masa për t'u vendosur në institucione të specializuara, ku këto nevoja mund të përmbushen.

V. DISPOZITA TË FUNDIT

1. Ngarkohet Ministria e Drejtësisë të planifikojë në buxhetin e saj nevojat financiare për ngritjen dhe funksionimin e institucionit për kufizimin e lirisë për të miturit.

2. Ngarkohet Ministria e Drejtësisë për zbatimin e këtij vendimi.

3. Ky vendim hyn në fuqi pas botimit në Fletoren Zyrtare.

ZËVENDËSKRYEMINISTËR

Erion Braçe

VENDIM

Nr. 314, datë 15.5.2019

**PËR ORGANIZIMIN, FUNKSIONIMIN, SI DHE PËRCAKTIMIN E
RREGULLIMEVE SPECIFIKE LIDHUR ME STRUKTURËN DHE
ORGANIKËN E QENDRËS SË PARANDALIMIT TË KRIMEVE TË TË
MITURVE DHE TË RINJVE**

Në mbështetje të nenit 100 të Kushtetutës, të pikës 4, të nenit 133, të ligjit nr. 37/2017, “Kodi i Drejtësisë Penale për të Mitur”, dhe të nenit 6, të ligjit nr. 90/2012, “Për organizimin dhe funksionimin e administratës shtetërore”, me propozimin e ministrit të Drejtësisë, Këshilli i Ministrave

VENDOSI:

I. DISPOZITA TË PËRGJITHSHME

1. Organizimin dhe funksionimin e Qendrës së Parandalimit të Krimeve të të Miturve dhe të Rinjve, si person juridik publik, në varësi të ministrit përgjegjës për drejtësinë, me seli në Tiranë.
2. Qendra e Parandalimit të Krimeve të të Miturve dhe të Rinjve ka si mision kryesor realizimin e veprimtarisë rehabilituese dhe riintegruese nëpërmjet mbikëqyrjes dhe mbrojtjes të të miturit/të rinjve pas kryerjes së dënimit.
3. Qendra financohet nga buxheti i shtetit dhe nga burime të tjera të ligjshme.
4. Qendra si fushë përgjegjësie ka parandalimin e krimeve të të miturve dhe të rinjve.

**II. RREGULLAT PËR ORGANIZIMIN DHE PËRGJEGJËSITË
FUNKSIONALE TË QENDRËS**

5. Qendra e Parandalimit të Krimeve të të Miturve dhe të Rinjve e shtrin veprimtarinë e saj në të gjithë territorin e vendit. Ajo organizohet në nivel qendror dhe ushtron këto funksione e përgjegjësi:

a) Bashkëpunon me Shërbimin e Provës dhe/ose me administratën e institucionit të ekzekutimit të vendimeve penale për të mitur në :

i) përgatitjen e dokumentit për lirim me kusht, vlerësimin e rrezikut familjar dhe shoqëror/mjedisor dhe të nevojave të të

miturit jashtë IEVP-së;

ii) përgatitjen e planit individual të rishoqërizimit dhe të rehabilitimit, sipas programeve të shërbimeve;

iii) përgatitjen e planit të menaxhimit të riskut, në rast të identifikimit të rrezikut të mesëm apo të lartë për recidivizëm;

iv) ndjekjen, mbikëqyrjen dhe ofrimin e mbështetjes psikologjike, arsimore, shëndetësore dhe situatën sociale të të miturit pas dënimit;

v) administrimin në dosje të posaçme të kopjes së dokumentacionit individual të të miturit, të lëshuara nga Shërbimi i Provës dhe administrata e institucionit të ekzekutimit të vendimeve penale për të miturin;

vi) administrimin e Sistemit të Integruar të të Dhënave të Drejtësisë Penale për të Miturit, me qëllim evidentimin e të dhënave që lidhen me datat e fillimit dhe të mbarimit të dënimit.

b) Bashkëpunon me Njësinë e Mbrojtjes së Fëmijës, sipas përcaktimeve të ligjit nr.18/2017, “Për të drejtat dhe mbrojtjen e fëmijës”, për:

i) miratimin e planit të rehabilitimit dhe të rishoqërizimit të të miturit;

ii) koordinimin e masave që do të merren për zbatimin e planit të rehabilitimit dhe të rishoqërizimit;

iii) mbikëqyrjen e ecurisë së zbatimit të planit për rishoqërizimin e të miturit;

iv) organizimin dhe zhvillimin e takimeve me të miturit, familjen dhe institucionet e tjera që mundësojnë përfshirjen sociale të të miturit;

v) sigurimin e përmbushjes dhe të rishqyrtimit të programeve në mjediset e burgimit, nëse kjo është e nevojshme.

c) Bashkëpunon me organet e vetëqeverisjes vendore për:

i) nxitjen e marrjes së masave për strehimin e përshtatshëm për të miturin që nuk ka strehim;

ii) sigurimin për të miturin:

- të veshjeve të përshtatshme;

- të mbështetjes psikologjike;

- të shpenzimeve të udhëtimit për në banesë;

- të mundësisë së ndjekjes së kurseve të formimit profesional,

arsimit apo punësimin, pas lirim;

- të kujdesit të nevojshëm nga autoritetet shëndetësore, përfshirë edhe në rastet e aftësisë së kufizuar, varësisë nga droga, të

sëmundjeve mendore, si dhe në raste të tjera;

iii) mbikëqyrjen e cilësisë së ofrimit të shërbimit ndaj të miturit.

ç) Ndjek procesin e programimit dhe të koordinimit të trajnimit e të specializimit të profesionistëve për drejtësinë për të miturit, si dhe i propozon institucioneve kompetente tema dhe metodika të nevojshme për zhvillimin e specializimeve.

6. Struktura dhe organika e Qendrës miratohen me urdhër të Kryeministrit, sipas përcaktimeve në legjislacionin në fuqi për organizimin dhe funksionimin e administratës shtetërore.

7. Qendra drejtohet nga drejtori, i cili është përgjegjës për administrimin dhe funksionimin e saj dhe e përfaqëson atë në marrëdhënie me të tretët.

8. Marrëdhëniet e punës së drejtorit dhe të nëpunësve të Qendrës rregullohen në bazë të dispozitave të legjislacionit për nëpunësin civil. Marrëdhëniet e punës së punonjësve administrativë rregullohen në bazë të dispozitave të Kodit të Punës.

9. Qendra ka stemën, logon dhe vulën zyrtare. Stema përbëhet nga stema e Republikës së Shqipërisë, me shënimet “Republika e Shqipërisë, Ministria e Drejtësisë, Qendra e Parandalimit të Krimeve të të Miturve dhe të Rinjve”, në përputhje me përcaktimet e vendimit të Këshillit të Ministrave për mënyrën e përdorimit të stemës së Republikës së Shqipërisë.

10. Vula e Qendrës ka formën dhe elementet e përcaktuara në vendimin e Këshillit të Ministrave për rregullat e prodhimit, të administrimit, kontrollit dhe ruajtjes së vulave zyrtare. Vula prodhohet, administrohet dhe ruhet në përputhje me legjislacionin në fuqi.

11. Rregullorja që përcakton metodat e brendshme të punës dhe sjelljen e personelit miratohet nga ministri përgjegjës për drejtësinë, me propozim të drejtorit.

III. DISPOZITË KALIMTARE DHE E FUNDIT

12. Ngarkohen Ministria e Drejtësisë dhe Qendra e Parandalimit të Krimeve të të Miturve dhe të Rinjve për zbatimin e këtij vendimi.

Ky vendim hyn në fuqi pas botimit në Fletoren Zyrtare.

ZËVENDËSKRYEMINISTËR

Erion Braçe

REPUBLIKA E SHQIPËRISË

MINISTRIA E DREJTËSISË

**MINISTRIA E ARSIMIT,
SPORTIT DHE RINISË**

Nr. 3348/1 Prot
Tiranë, më 18/04/2018

Nr. 4212/1Prot
Tiranë, më 08/05/2018

URDHËR I PËRBASHKËT

Nr. 3348/1, Datë 18/04/2018

PËR

**RREGULLIMIN E PROCESIT ARSIMOR NË INSTITUCIONET E
EKZEKUTIMIT TË VENDIMEVE PENALE PËR TË MITUR**

Në mbështetje të nenit 102, pika 4 të Kushtetutës së Republikës së Shqipërisë, të nenit 117, pika 7, të ligjit nr. 37, datë 30.3.2017 “Kodi i Drejtësisë Penale për të Mitur”, të nenit 7, pika 2 të ligjit nr. 8678, datë 14.5.2001 “Për organizimin dhe funksionimin e Ministrisë së Drejtësisë”, të ndryshuar; të nenit 18 të ligjit nr. 69/2012, datë 21.6.2012 “Për sistemin arsimor parauniversitar në Republikën e Shqipërisë” ndryshuar; dhe nenit 37 të ligjit nr. 8328, datë 16.4.1998 “Për të drejtat dhe trajtimin e të dënuarve me burgim dhe të paraburgosurve” i ndryshuar,

URDHËROJMË:

1. Miratimin e rregullave për zhvillimin e procesit arsimor në institucionet e ekzekutimit të vendimeve penale, sipas tekstit bashkëlidhur dhe që është pjesë përbërëse e këtij urdhri.
 2. Ngarkohen Drejtoria e Përgjithshme e Burgjeve dhe Njësitë Arsimore Vendore për zbatimin e këtij urdhri.
 3. Ngarkohen Sekretarët e Përgjithshëm për ndjekjen e zbatimit të këtij urdhri.
- Ky urdhër hyn në fuqi menjëherë.

MINISTRI

Etilda Gjonaj (Saliu)

MINISTRI

Lindita Nikolla

**RREGULLIMI I PROCESIT ARSIMOR NË INSTITUCIONET E
EKZEKUTIMIT TË VENDIMEVE PENALE PËR TË MITUR**

KREU I RREGULLA TË PËRGJITHSHME

Neni 1 Qëllimi

Qëllimi i këtyre rregullave është të sigurojnë arsimimin bazë të detyrueshëm dhe sipas rastit edhe arsimim e mesëm dhe/ose të lartë, aty ku kushtet e lejojnë për të të miturit/të rinjtë e vendosur në mjediset e institucionit të paraburgimit dhe/ose në institucionin e ekzekutimit të vendimeve penale për të mitur (në vijim “institucionit të paraburgimit/IEVP”).

Neni 2 Objekti

Objekt i rregullave është përcaktimi i mënyrës dhe metodologjisë së nevojshme për zhvillimin e procesit mësimor, si dhe përcaktimi i detyrave për strukturat përgjegjëse për zhvillimin dhe mbarëvajtjen e procesit mësimor për të miturit/të rinjtë e moshës shkollore të vendosur në mjediset e institucionit të paraburgimit/IEVP.

Neni 3 Parimet e zhvillimit të procesit mësimor

1. Procesi mësimor për të miturit e vendosur në mjediset e institucionit të paraburgimit/IEVP është në përputhje me standardet e shërbimit të arsimit në Republikën e Shqipërisë të përcaktuara nga Kushtetuta dhe legjislacionin në fuqi.
2. Çdo i mitur që ndodhet në mjediset e institucionit të paraburgimit/IEVP ka të drejtë të arsimohet në përshtatje me nevojat dhe aftësitë e tij duke u bazuar në programe dhe plane mësimore që synojnë riintegrimin dhe aftësimin për të marrë një rol konstruktiv në shoqëri pas lirim.
3. Të paraburgosurit dhe/ose të dënuarit të mitur i sigurohet arsimi bazë i detyrueshëm dhe, sipas rastit, edhe arsimi i mesëm dhe/ose i lartë.
4. Arsimimi i të miturit kur zhvillohet në mjediset e institucionit të paraburgimit/IEVP, është në përputhje me kurrikulën e arsimit parauniversitar dhe realizohet përmes programeve dhe moduleve

mësimore për individët e moshës shkollore, të cilat hartohen në mënyrë që të sigurojnë vijimësinë e shkollimit të tij pas lirimt.

5. Struktura e vitit shkollor që zhvillohet në mjediset e institucionit të paraburgimit/IEVP është e njëjtë me atë të parashikuar për institucionet arsimore publike.

6. Procesi mësimor në mjediset e institucionit të paraburgimit/IEVP drejtohet nga mësues të kualifikuar.

7. Asnjë masë disiplinore e marrë sipas dispozitave të Kodit të Drejtësisë Penale për të Mitur (këtu e në vijim “KDPM”) nuk mund të pengojë të miturin nga realizimi i programit mësimor.

8. Të drejtat dhe detyrimet për ndjekjen e procesit mësimor nga të miturit në mjediset e institucionit të paraburgimit/IEVP janë të njëjta me të drejtat dhe detyrimet e nxënësve në institucionet arsimore publike.

9. I paraburgosuri/i dënuari i mitur mund të punojë në përputhje me detyrimet e parashikuara në Kodin e Punës dhe në legjislacionin në fuqi për punësimin e të miturve, vetëm nëse një gjë e tillë nuk pengon arsimimin e tij, lehtëson edukimin profesional dhe punësimin e tij pas lirimt.

10. Institucioni i paraburgimit/IEVP dhe personeli mësimdhënës nxit partneritetin Shkollë-Familje për një proces mësimor të suksesshëm.

Neni 4

Legjislacioni i zbatueshëm

1. Në kuadër të mirëfunksionimit të sistemit të drejtësisë penale për të miturit, trajtimi dhe edukimi duhet të zhvillohet me qëllim përmirësimin e njohurive në respektimin e të drejtave dhe lirive themelore të njeriut sipas standardeve ndërkombëtare dhe vendase.

2. Arsimimi i të miturve në konflikt me ligjin mbështetet në parimet kushtetuese, në Konventën për të Drejtat e Fëmijës lidhur me të drejtën për arsim, si dhe në legjislacionin shqiptar në fuqi që normon të drejtat e të miturve/të rinjve për arsimim.

Neni 5

Përshtatja e arsyeshme

1. Të paraburgosurit dhe/ose të dënuarit të mitur që kanë vështirësi të të mësuarit ose të nxënësve ose të tjera vështirësi që lidhen

me aftësinë e kufizuar, trajtohen me plane edukimi individuale.

2. Të njëjtat rregulla zbatohen edhe për të paraburgosurit dhe/ose të dënuarit e mituri që nuk kanë ndjekur asnjë klasë në institucionet arsimore parauniversitare.

Neni 6

Nxjitja dhe motivimi i të miturve për zbatimin e programit mësimor

Punonjësit e institucionit të paraburgimit/IEVP-së dhe njësitë arsimore vendore marrin masa të inkurajojnë dhe motivojnë të miturit për të ndjekur dhe për të marrë pjesë aktivisht në programet dhe veprimtaritë mësimore me qëllim aftësimin e tyre dhe riintegrimin e shpejtë pas përfundimit të periudhës së paraburgimit dhe/ose dënimit.

KREU II

RREGULLA PËR ZHVILLIMIN E PROCESIT MËSIMOR JASHTË MJEDISEVE TË INSTITUCIONIT TË PARABURGIMIT/IEVP

Neni 7

Arsimimi dhe trajnimi profesional në mjediset e institucioneve arsimore publike

1. Për të paraburgosurit/të dënuarit e mitur merren masa dhe vlerësohen mundësitë e organizimit dhe ndjekjes së procesit mësimor në mjedise të institucioneve arsimore publike jashtë mjediseve të institucionit të paraburgimit/IEVP.
2. Drejtuesit e institucionit të paraburgimit/IEVP dhe të njësive arsimore vendore marrin masa për nxitjen e praktikave të parashikuara në pikën 1 të këtij neni.
3. Drejtuesit e institucionit të paraburgimit/IEVP dhe të njësive arsimore vendore janë përgjegjës për frekuentimin, zhvillimin, mbarëvajtjen dhe monitorimin e procesit mësimor në mjediset e institucioneve arsimore publike.

Neni 8

Regjistrimi në institucionin arsimor dhe transporti

1. Drejtuesi i institucionit të paraburgimit/IEVP-së përgatit listën emërore të të miturve të paraburgosur dhe/ose të dënuar për të ndjekur procesin mësimor pranë institucionit arsimor të përcaktuar nga njësia arsimore vendore.
2. Drejtuesi i institucionit të paraburgimit/IEVP-së në bashkëpunim me drejtuesin e njësive arsimore vendore marrin masa për të garantuar regjistrimin e të miturve në institucionin arsimor publik pranë institucionit të paraburgimit/IEVP-së në klasat përkatëse.
3. Përcaktimi i klasës që do të frekuentohet nga i mituri bëhet mbi bazën e dokumentacionit të mbarimit të klasës paraardhëse. Në mungesë të këtij dokumentacioni realizohet një testim paraprak për vlerësimin e njohurive dhe përcaktimin e klasës. Njësia arsimore vendore në bashkëpunim me drejtuesin e institucionit arsimor krijon një komision të posaçëm për zhvillimin e testimit të njohurive të të miturit.
4. Shoqërimi i të miturve për në mjediset e institucionit arsimor sigurohet nga institucioni i paraburgimit/IEVP mbi bazën e rregullave

të posaçme të hartuara për lëvizjet e të miturve me qëllim zhvillimin e procesit mësimor.

KREU III RREGULLAT E PROCESIT MËSIMOR NË INSTITUCIONIN E PARABURGIMIT/IEVP

Neni 9

Programi mësimor, plani mësimor dhe personeli mësimor

1. Për të miturit e paraburgosur dhe/ose të dënuar zbatohet programi mësimor gjithëpërfshirës, duke mbajtur në konsideratë se:
 - a) kohëzgjatja vjetore e procesit mësimor caktohet në bazë të udhëzimit përkatës të vitit shkollor;
 - b) kohëzgjatja ditore e procesit mësimor deri në 6 (gjashtë) orë mësimore për të miturit në klasat VII - XII dhe deri në 5 (pesë) orë mësimore në ditë për të miturit në klasën VI dhe më ulët.
2. Për plotësimin e nevojave individuale të të miturve, personeli mësimdhënës përditësohet me nivelin e njohurive dhe dijeve të të miturit përmes marrjes së informacionit prej institucionit arsimor të ndjekur nga i mituri, si edhe drejtpërdrejt nga i mituri.
3. Të miturit e paraburgosur dhe/ose të dënuar përfshihen në programin mësimor pas një vlerësimi paraprak të nivelit të tyre jo më vonë se 3 ditë nga vendosja në institucionin e paraburgimit/IEVP.
4. Njësitë arsimore vendore kanë detyrimin të përcaktojnë nevojën dhe të ofrojnë program të përshtatur në rast të mungesës së njohurive dhe të aftësive për të shkruar dhe për të lexuar.
5. Procesi mësimor zhvillohet në ambiente të posaçme, të përshtatura në klasa, që vihen në dispozicion nga institucioni i paraburgimit/IEVP-së.
6. Për të miturit që për arsye shëndetësore nuk mund të ndjekin programin mësimor në klasë, zbatohen rregullat e arsimimit të pandërprerë derisa të kthehen përsëri në klasë dhe të merren masa për kthimin e tij në kohë të shpejtë në ambientin e klasës.
7. Sipas rastit, të miturit përfshihen në kurse të posaçme për të mundësuar dhënien e provimeve kombëtare.

Neni 10

Harmonizimi i programit mësimor me programet e tjera brenda planit individual

1. Të miturve të paraburgosur dhe/ose të dënuar u ofrohet një plan edukativ individual në përputhje me programin e plotë ditor duke përfshirë zhvillimin e aftësive profesionale dhe të rekreacionit.
2. Në hartimin e planit edukativ individual merret në konsideratë vlerësimi psikologjik, situata emocionale, niveli arsimor, dëshirat dhe mundësitë për të ndjekur kurse profesionale ose për të përparuar në arsimim.

Neni 11

Përzgjedhja dhe të drejtat e personelit mësimdhënës

1. Personeli mësimdhënës përzgjidhet në varësi të numrit të nxënësve, aftësisë së tyre për të punuar me të paraburgosurit dhe/ose të dënuarit e mitur dhe motivimit të tyre për të punuar me këtë kategori.
2. Personeli mësimdhënës përzgjidhet në përputhje me kriteret e përcaktuara në legjislacionin në fuqi për sistemin arsimor parauniversitar dhe sipas procedurave të përcaktuara në aktet nënligjore për procedurat e lëvizjes paralele, emërimit dhe largimit nga puna të mësuesit në institucionet arsimore publike të sistemit arsimor parauniversitar.
3. Njësitë arsimore vendore përzgjedhin personelin mësimdhënës, sipas niveleve arsimore dhe sipas grup lëndëve të caktuara, nëpërmjet portalit “Mësues për Shqipërinë”.
4. Në fillim të çdo viti shkollor, drejtori i njësisë arsimore vendore dërgon zyrtarisht listën e personelit mësimdhënës te drejtuesi i institucionit të paraburgimit/IEVP-së përkatëse. Për çdo ndryshim të mundshëm të personelit mësimdhënës, drejtuesi i njësisë arsimore vendore lajmëron me shkrim drejtuesin e institucionit të paraburgimit/IEVP-së.
5. Pagesat e personelit mësimdhënës mbulohet nga buxheti i njësisë arsimore vendore pranë institucionit të paraburgimit/IEVP-së.
6. Transporti i personelit mësimdhënës në institucionin e paraburgimit/IEVP-së sigurohet dhe mbulohet nga buxheti i njësisë arsimore vendore edhe në rastet kur institucioni i paraburgimit/IEVP

ndodhet larg qendrave të banuara, në përputhje me përcaktimet e legjislacionit në fuqi.

Neni 12

Përgjegjësitë e personelit mësimdhënës

1. Procesi mësimor në mjediset e institucionit të paraburgimit/IEVP-së për të mitur zhvillohet sipas rregullave të parashikuara në legjislacionin në fuqi për sistemin arsimor parauniversitar.
2. Planet dhe programet mësimore për të miturit në klasat pranë institucionit të paraburgimit/IEVP-ve përgatiten nga institucioni përgjegjës për hartimin e planeve dhe programeve mësimore, në përputhje me objektivat e përgjithshme të parashikuara për arsimin parauniversitar dhe objektivat e posaçme që lidhen me proceset e riintegritimit dhe aftësimin të të miturit për të marrë një rol konstruktiv në shoqëri pas lirim.
3. Procesi mësimor për arsimin bazë në institucionet e paraburgimit/IEVP zhvillohet duke grupuar nxënësit në klasa të bashkuara, sipas grupmoshave përkatësisht në grupin e klasave I-III, IV-VI, VII-IX dhe X-XII.
4. Klasat në institucionet e paraburgimit/IEVP për të mitur varen nga institucioni arsimor që është pranë njësisë administrative të institucionit.
5. Drejtorja e institucionit arsimor që ka në varësi klasa në institucionet e paraburgimit/IEVP për të mitur përfshin në dokumentacionin bazë të institucionit arsimor gjithë nxënësit e këtyre klasave.
6. Personeli mësimdhënës që realizon procesin mësimor në institucionet e paraburgimit/IEVP caktohet nga radhët e mësuesve në organikën e institucionit arsimor publik që ka në varësi klasat në këto institucione.
7. Me qëllim matjen e efektivitetit të planit dhe programit mësimor të realizuar në institucionit të paraburgimit/IEVP në përfundim të çdo viti mësimor realizohet një vlerësim vjetor ose semestral. Vlerësimi i brendshëm bëhet nga institucioni arsimor përkatës, ndërsa vlerësimi i jashtëm realizohet përmes institucionit përgjegjës për inspektimin e sistemit arsimor parauniversitar. Mbajtja e të dhënave lidhur me frekuentimin dhe rezultatet është detyrë e personelit mësimdhënës.
8. Personeli mësimdhënës pranë institucioneve të paraburgimit/IEVP përfshihen në:

a) programet e trajnimit të Drejtorisë së Përgjithshme të Burgjeve për përgatitjen e tyre me njohuri të posaçme për të drejtat dhe liritë themelore të të miturit dhe standardet e drejtësisë penale për të miturit;

b) programet e edukimit dhe të kualifikimit të mëtijshëm profesional, të njëjta me programet për mësuesit e institucioneve arsimore publike në nivel kombëtar.

KREU IV

RREGULLAT E MBARËVAJTJES SË PROCESIT MËSIMOR

Neni 13

Ambienti dhe kushtet e zhvillimit të procesit mësimor

Drejtuesi i institucionit të paraburgimit/IEVP merr masa që mësimi të zhvillohet në mjedise të përshtatshme për mësimdhënie të organizuara sipas mundësisë në klasa, kushte të përshtatshme fizike të infrastrukturës përfshirë ndriçimin, higjienën dhe të pajisur me mjetet logjistike si banka, karrige, kënd emulacioni dhe mjete të tjera të nevojshme.

Neni 14

Pajisja e personelit mësimdhënës me autorizim

1. Personeli mësimdhënës që zhvillon procesin mësimor pranë institucionit të paraburgimit/IEVP, pajiset me autorizim në përputhje me rregullat në fuqi për hyrjen e punojësve të jashtëm që kryejnë punë në institucion.

2. Personeli mësimdhënës pajiset me autorizim të posaçëm nga drejtuesi i institucionit të paraburgimit/IEVP-së dhe paraqet për çdo hyrje dalje nga institucioni autorizimin e dhënë.

KREU V
EFEKTET E PROCESIT MËSIMOR DHE DOKUMENTACIONI

Neni 15

Efektet e procesit mësimor për të miturit në konflikt me ligjin

1. Përmbajtja e procesit mësimor për të miturin në konflikt me ligjin në institucionin e paraburgimit/IEVP janë të njëjta me ato të procesit mësimor që zhvillohet jashtë tyre.
2. Edukimi dhe aftësimi profesional i ofruar për të miturit në institucionin e paraburgimit/IEVP është i ngjashëm me atë të komunitetit që realizohet nga personel mësimdhënës/trajnues profesionistë.
3. Të miturit pajisen me dëftesa, diploma dhe/ose certifikata, pas përfundimit me sukses të procesit mësimor, njësoj si të miturit që ndjekin arsimin jashtë institucionit të paraburgimit/IEVP. Këto dokumente janë të barazvlefshme në formë e përmbajtje me dokumente të marra nga të mitur që nuk janë në konflikt me ligjin penal.

Neni 16

Konfidencialiteti i të dhënave lidhur me arsimimin

1. Dokumentet që vërtetojnë arsimimin e realizuar nga të paraburgosurit/të dënuarit e mitur/të rinj në periudhën kur ata kanë qenë të paraburgosur ose kur vuanin dënimin nuk duhet të përmbajnë informacion që bën të mundur identifikimin e të miturit si një ish i dënuar ose identifikimin e një dënimi të mëparshëm.
2. Dëftesat, diplomat dhe certifikatat e lëshuara nuk përmbajnë asnjë shenjë dhe asnjë të dhënë lidhur me institucionin e paraburgimit/IEVP ku i mituri ka kryer frekuentimin e vitit shkollor.
3. Ruajtja e të dhënave dhe transmetimi i tyre nga njëri institucion arsimor në tjetrin lidhur me procesin mësimor të të miturit është detyrë e drejtuesit të institucionit arsimor.
4. Aksesit në të dhënat e arsimit të të miturit është i garantuar sipas legjislacionit në fuqi që mbështetet në parimet e të drejtës së të miturve për privatësi dhe konfidencialitet.

Neni 17

Dokumentimi i kryerjes së procesit mësimor

1. Çdo mësues, mban dokumentacionin përkatës për të miturin në konflikt me ligjin që ka frekuentuar klasat brenda ose jashtë institucionit të paraburgimit/IEVP, sipas rregullave të parashikuara në nenin 16 të këtij urdhri.
2. Të dhënat përfundimtare hidhen në amzën e institucionit arsimor.
3. Në rastin e lirimit të të miturit, të dhënat lidhur me progresin në këto klasa i vihen në dispozicion institucionit arsimor ku i mituri do të ndjekë programin mësimor në gjendje të lirë jo më vonë se 7 (shtatë) ditë nga lirimi.

KREU VI

RREGULLA TË FUNDIT

Neni 18

Bashkëpunimi ndërinstitutional

1. Për zbatimin e këtyre rregullave midis drejtuesve të institucionit të paraburgimit/IEVP-së për të miturit dhe institucionit arsimor që do të ketë në varësi klasat mësimore brenda ose jashtë ambientit të institucionit të paraburgimit/IEVP-së, lidhet një marrëveshje bashkëpunimi.
2. Institucioni i paraburgimit/IEVP dhe institucioni arsimor me marrëveshje të përbashkët caktojnë një person përgjegjës dhe vendosin udhëzime të qarta e të detajuara lidhur me ndarjen e përgjegjësi, rregullat se si do të kryhet informimi në kohë i problematikave me qëllim bashkëpunimin për mbarëvajtjen e procesit mësimor.
3. Në këtë marrëveshje përcaktohen të detajuara elementët e procesit mësimor lidhur me:
 - a) regjistrimin në procesin mësimor brenda ose jashtë institucionit të paraburgimit/IEVP;
 - b) orarin mësimor ditë dhe javor,
 - c) orarin e paraqitjes dhe largimit të të miturit nga institucioni arsimor,
 - ç) intervalet mes orëve të mësimi,

- d) mbikqyrjen e të miturve në mjediset e institucionit arsimor,
 - dh) kohën e paraqitjes dhe largimit të personelit mësimdhënës dhe aksesin e tyre në mjediset e institucionit të paraburgimit/IEVP kur mësimi zhvillohet në të,
 - e) sigurimin e teksteve falas,
 - ë) pajisjen e klasave me bazë materiale dhe didaktike;
 - f) si dhe për elementë të tjerë që lidhen me zhvillimin dhe mbarëvajtjen e procesit mësimor.
4. Marrëveshja me shkrim përmban dhe përshkruan me detaje mënyrën e realizimit të planit dhe programit mësimor për të miturit.
5. Drejtuesi i institucionit të paraburgimit/IEVP-së merr masa që personeli i caktuar për mësimdhënie pranë institucionit të ketë akses të garantuar dhe të zhvillojë normalisht mësimin në institucionin e paraburgimit/IEVP.
6. Nga një kopje e marrëveshjes vendoset në dispozicion të Drejtorisë së Përgjithshme të Burgjeve dhe njësisë arsimore vendore.

Neni 19

Realizimi i takimeve të përbashkëta dhe raportimi

1. Institucioni i paraburgimit/IEVP dhe njësitë arsimore vendore mbajnë komunikim interaktiv gjatë gjithë vitit shkollor dhe informojnë njëra-tjetrën për çdo problematikë.
2. Institucioni i paraburgimit/IEVP dhe njësitë arsimore vendore organizojnë jo më pak se 2 (dy) takime të përbashkëta në një vit shkollor me qëllim analizën e ecurisë së procesit dhe masat e nevojshme për t'u ndërmarre në vijimësi. Rendi dhe përfundimet e çdo takimi protokollohen në një dokument të posaçëm.
3. Institucioni i paraburgimit/IEVP dhe njësia arsimore vendore vlerësojnë bashkërisht funksionimin e bashkëpunimit nëpërmjet hartimit dhe paraqitjes së një raporti periodik me shkrim në përfundim të çdo viti shkollor. Raporti përmban të dhëna për procesin mësimor dhe rekomandime konkrete për adresimin e problematikave të evidentuara gjatë procesit mësimor.

REPUBLIKA E SHQIPËRISË

MINISTRIA E DREJTËSISË MINISTRI

URDHËR

Nr. 4950, Datë 02/05/2018

PËR PËRCAKTIMIN E FORMËS SË REGJISTRIT TË POSAÇËM TË MASËS ALTERNATIVE TË SHMANGIES NGA NDJEKJA PENALE, “PARALAJMËRIM ME GOJË”

Në mbështetje të nenit 102, pika 4 e Kushtetutës, të nenit 66, pika 2 e ligjit nr. 37/2017, datë 30.03.2017 “Kodi i Drejtësisë Penale për të Mitur” dhe të nenit 7, pika 2 të ligjit nr. 8678, datë 14.5.2001, “Për organizimin dhe funksionimin e Ministrisë së Drejtësisë”, i ndryshuar,

U R D H Ë R O J:

1. Forma e regjistrit të posaçëm të masës alternative të shmangies nga ndjekja penale ndaj të miturit në konflikt me ligjin “*Paralajmërimi me gojë*” (këtu e në vijim “*Regjistri*”) është sipas Aneksit bashkëlidhur këtij urdhri dhe që është përbërës i tij.
2. Çdo fletë e regjistrit është e ndarë në 11 (njëmbëdhjetë) kolona, me emërtimet e mëposhtme:
 - i) numri rendor;
 - ii) numri dhe data e kallëzimit/procedimit penal (sipas rastit);
 - iii) vendi i dhënies së paralajmërimit me gojë;
 - iv) gjeneralitetet e prokurorit/gjyqtarit që jep masën (emër, mbiemër);
 - v) gjeneralitetet e të miturit: emri, atësia, mbiemri, datëlindja, të dhënat e mjetit të identifikimit (nr. i çertifikatës apo i ndonjë

dokumenti tjetër);

vi) të dhënat e kujdestarit / përfaqësuesit ligjor / procedural / mbrojtësit / psikologut / përkthyesit / interpretit: emri, atësia, mbiemri, numri personal i identitetit dhe roli në proces;

vii) vepra penale e kryer, cilësimi i nenit dhe masa e dënimit të parashikuar në Kodin Penal;

viii) rrethanat individuale në lidhje me të miturin sipas nenit 22 të Kodit të Drejtësisë Penale për të Mitur;

ix) shpjegimet e dhëna mbi dëmin e shkakuar dhe pasojat që rrjedhin nëse vepra penale përsëritet;

x) shënime ku pasqyrohen të dhëna specifike të ndonjë rrethane që lidhet me të miturin, referuar raportit individual sipas nenit 47 të Kodit të Drejtësisë Penale për të Mitur;

xi) nënshkrimi i prokurorit/gjyqtarit që ka dhënë masën alternative të shmangies dhe i personit që administron regjistrin.

3. Në rast se bëhen gabime materiale në hedhjen e informacionit në regjistër, fjala e shkruar gabim nuk fshihet, por i vihet një vizë në mes në të gjithë gjatësinë e saj, futet në kllapa, duke vijuar të shkruhet informacioni i saktë dhe personi që bën korrigjimin bën shënimin “e korrigjuar” dhe nënshkruan në kolonën “Nënshkrimi”.

4. Përdorimi dhe aksesimi i të dhënave të të miturit që mbahen në regjistër kryhet në përputhje me legjislacionin në fuqi për mbrojtjen e të dhënave personale.

5. Për ruajtjen, përpunimin dhe administrimin e regjistrit zbatohen rregullat dhe procedurat e parashikuara nga legjislacioni në fuqi për arkivat.

6. Ngarkohet Sekretari i Përgjithshëm i Ministrisë së Drejtësisë për njoftimin e këtij urdhri Prokurorisë së Përgjithshme dhe gjykatave të shkallës së parë dhe të apelit.

Ky urdhër hyn në fuqi menjëherë.

MINISTRI

Etilda Gjonaj (Saliu)

ANEKS

PROKURORIA/GJYKATA
Regjistri i posaçëm i masës alternative të shmangies nga ndjekja penale, “Paralajmërim me gojë”

Nr.	Nr. dhe data e kalëzimit/ së procedimit penal	Vendi i dhënies së paralajmërimit	Emri/Mbiemri i prokurorit/ gjyqtarit që jep masën	Gjeneralitetet e të miturit		Të dhënat e kujdestarit/parfaqësuesit ligjor/ procedural/mbrojtës/ psikologut/ përkthyesit/interpretit		Vepra penale e kryer	Bërhanat individuale që lidhen me të miturin	Shpjegimet e dhëna mbi dëmin e shkaktuar dhe pasojat që rrijnë nëse vepra penale përsëritet	Shënime	Nënshtkrimi
				Emri, Atësia, Mbiemri	Datëlindja	Të dhënat e mjetit të identifikimit	Emri, Atësia, Mbiemri	Nr. ID	Roli procedural			
1.												
2.												
3.												
4.												
5.												
6.												
7.												
8.												
9.												
10												
....												
....												

REPUBLIKA E SHQIPËRISË

**MINISTRIA E DREJTËSISË
MINISTRI**

URDHËR

Nr. 4951, Datë 02/05/2018

**PËR
MIRATIMIN E FORMATIT DHE TË DHËNAVE PËR MASËN
ALTERNATIVE TË SHMANGIES NGA NDJEKJA PENALE,
“PARALAJMËRIM ME SHKRIM”**

Në mbështetje të nenit 102, pika 4 e Kushtetutës, të nenit 67, pika 3 e ligjit nr. 37/2017, datë 30.03.2017 “Kodi i Drejtësisë Penale për të Mitur” dhe të nenit 7, pika 2 të ligjit nr. 8678, datë 14.5.2001, “Për organizimin dhe funksionimin e Ministrisë së Drejtësisë”, i ndryshuar,

U R D H Ë R O J:

1. Miratimin e formatit dhe të dhënave për masën alternative të shmangies nga ndjekja penale “Paralajmërim me shkrim” referuar modelit bashkëlidhur këtij urdhri dhe që është pjesë përbërëse e tij.
2. Ngarkohet Sekretari i Përgjithshëm i Ministrisë së Drejtësisë për njoftimin e këtij urdhri Prokurorisë së Përgjithshme dhe gjykatave të shkallës së parë dhe të apelit.

Ky urdhër hyn në fuqi menjëherë.

**MINISTRI
Etilda Gjonaj (Saliu)**

REPUBLIKA E SHQIPËRISË
PROKURORIA/GJYKATA

Nr. _____ Prot. _____, më ____/____/201____

Masa alternative e shmangies nga ndjekja penale “Paralajmërim me shkrim”

(Procesverbal)

I) TË DHËNAT E FAKTIT TË KALLËZIMIT/PROCEDIMIT PENAL:

Prokuroria e Rrethit Gjyqësor/Gjykata e Rrethit Gjyqësor e përfaqësuar nga prokurori/gjyqtari _____ (emër dhe mbiemër), referuar kallëzimit/procesit penal nr _____, datë/viti _____, konstaton se në datë _____, ora _____ është paraqitur i mituri _____ (emër, atësi, mbiemër), i moshës _____, vendlindja _____, vendbanimi _____, i shoqëruar nga _____, në cilësinë e _____.

Rezulton e provuar se i mituri _____ ka kryer veprën penale _____, të parashikuar nga neni ____ i Kodit Penal, me masën e dënimit _____.

II. PËRSHKRIMI I KARAKTERISTIKAVE INDIVIDUALE TË TË MITURIT:

Mbështetur në raportin individual të të miturit, të përgatitur në bazë të rregullave të neneve 22 dhe 47 të Kodit të Drejtësisë Penale për të Miturit, sipas të cilit: _____

III. SHPJEGIMET QË I JEPEN TË MITURIT LIDHUR ME:

a) veprën penale të kryer sipas përcaktimit në Kodin Penal:

b) dëmin dhe rrezikshmërinë e veprës penale:

c) mënyrën dhe sjelljen ndaj veprës së kryer:

ç) pasojat e ardhura nga vepra penale e kryer që i janë shkaktuar viktimës/ave dhe komunitetit:

d) pasojat që vijnë nga fillimi i ndjekjes penale për veprën penale të kryer dhe pasojat e mundshme ndaj tij në rast të një dënimi penal:

dh) pasojat e mundshme në rast të përsëritjes së veprës penale dhe/ose të një vepre tjetër penale:

IV. ARSYETIMI I DOMOSDOSHMËRISË NË CAKTIMIN E MASËS ALTERNATIVE TË SHMANGIES “PALAJMËRIM ME SHKRIM”

Referuar rrethanave individuale dhe nevojave të të miturit dhe duke marrë në konsideratë dobishmërinë e masës alternative të shmangies për korrigjimin dhe riintegrimin e tij, arsyetoj se:

V. NËNSHKRIMET E PALËVE DHE TË PERSONAVE TË TJERË TË PRANISHËM

Prokurori/Gjyqtari

(Emër, Mbiemër).....

(Nënshkrimi).....

I mituri

(Emër, Mbiemër).....

(Nënshkrimi).....

Përfaqësuesi i familjes së të miturit

(Emër, Mbiemër).....

(Nënshkrimi).....

Persona të tjerë të pranishëm (kujdestari / përfaqësuesi ligjor/
procedural / mbrojtësi / psikologu / përkthyesi / interpreti apo
punonjës të tjerë të sistemit të drejtësisë për të mitur)

(Emër, Mbiemër).....

(Nënshkrimi).....

Vendi dhe data

.....

Ky procesverbal nënshkruhet në ____ kopje origjinale: një kopje
për të miturin dhe/ose _____ dhe një kopje për prokurorinë/
gjykatën.

REPUBLIKA E SHQIPËRISË

**MINISTRIA E DREJTËSISË
MINISTRI**

URDHËR

Nr. 7639, Datë 5/7/2018

**PËR
MIRATIMIN E RREGULLAVE TË DETAJUARA PËR PËRDORIMIN
E SISTEMIT TË INTEGRUAR TË TË DHËNAVE TË DREJTËSISË
PENALE PËR TË MITUR NGA DREJTORIA E PËRGJITHSHME E
BURGJEVE DHE DREJTORIA E PËRGJITHSHME E SHËRBIMIT TË
PROVËS**

Në mbështetje të nenit 102, pika 4 e Kushtetutës, të nenit 137 pika 5 të ligjit nr. 37/2017, datë 30.03.2017 “Kodi i Drejtësisë Penale për të Mitur”, dhe të nenit 7, pika 2 të ligjit nr. 8678, datë 14.5.2001, “Për organizimin dhe funksionimin e Ministrisë së Drejtësisë”, i ndryshuar,

U R D H Ë R O J:

1. Sistemi i Integruar i të Dhënave të Drejtësisë Penale për të Mitur (më poshtë “Sistemi i Integruar”) plotësohet dhe përditësohet më të dhënat e përcaktuara në modulën përkatës nga:
 - a) punonjësit e seksioneve për të mitur në institucione të ekzekutimit të vendimeve penale ku i mituri i nënshtrohet masës së sigurimit “Arrest me burg”;
 - b) punonjësit e institucionit të ekzekutimit të vendimeve penale ku i mituri është duke vuajtur dënimin me burgim;

- c) punonjësit e institucionit ku i mituri është duke vuajtur dënimin me kufizim lirie;
- ç) punonjësit e zyrave vendore të shërbimit të provës që mbikëqyrin:
 - i) zbatimin e masës alternative të shmangies nga dënimi;
 - ii) zbatimin e masës alternative të dënimit me burgim;
 - iii) zbatimin e dënimeve plotësuese kur ato jepen së bashku me dënimin kryesor me “gjobë”.
- 2. Sistemi i Integruar u vihet në dispozicion punonjësve të përcaktuar në pikën 1 të këtij urdhri në formatin web-based në faqen www.drejtisipertemitur.al pas dhënies së autorizimit me shkrim nga Drejtori i Përgjithshëm i Burgjeve dhe Drejtori i Përgjithshëm i Shërbimit të Provës, pas miratimit paraprak nga Ministria e Drejtësisë.
- 3. Sistemi i Integruar pasurohet nga punonjësi i autorizuar me të dhëna elektronike të përditësuara mbi çështjet penale ku përfshihet i mituri:
 - a) në cilësinë e personit të akuzuar për kryerjen e veprës/ave penale ndaj të cilit është caktuar masa e sigurimit “Arrest me burg”;
 - b) në cilësinë e të dënuarit për kryerjen e veprave penale duke pasqyruar fazën e ekzekutimit të vendimit të dënimit, duke përfshirë të dy llojet e dënimeve, me burgim dhe jo me burgim, si dhe dënimet kryesore dhe plotësuese, në kuptim të neneve 95 dhe 96 të Kodit të Drejtësisë Penale për të Mitur.
- 4. Punonjësi i autorizuar plotëson dhe përditëson elektronikisht rubrikat e modulit përkatës brenda 24 (njëzet e katër) orëve nga koha e regjistrimit të çështjes dhe/apo urdhrit për ekzekutim, apo kryerjes së një veprimi procedural ndaj të miturit.
- 5. Kur periudha e dënimit ndaj të miturit përfundon, punonjësi i autorizuar reflekton dhe përditëson këtë të dhënë në Sistemin e Integruar.
- 6. Punonjësi i autorizuar është përgjegjës për saktësinë dhe përditësimin e të dhënave të hedhura prej tij.
- 7. Çdo punonjës i autorizuar ka hapësirën e tij të mbyllur në sistemin e ruajtjes së informacionit. Aksesit në këtë hapësirë është i ndaluar për përdorues të tjerë të të njëjtit nivel pa autorizimin e titullarit autorizues.
- 8. Punonjësi i autorizuar nuk mund të ndërhyjë dhe të ndryshojë rubrikat e moduleve të Sistemit të Integruar.

9. Punonjësi i autorizuar ka të drejtën e aksesit në Sistemin e Integruar vetëm për çështjen/et të autorizuara në ngarkim të tij dhe/ose që ndodhen në juridiksionin e institucionit e tij. Punonjësi i autorizuar në asnjë rast nuk ka të drejtë të ndajë të dhënat e Sistemit të Integruar të autorizuara në ngarkim të tij, pa autorizimin e titullarit autorizues.

10. Aksesit në Sistemin e Integruar sigurohet me emrin e punonjësit të autorizuar dhe fjalëkalimin përkatës, në përputhje me kredencialet personale të secilit punonjës. Emri dhe fjalëkalimi fillestar jepen në mënyrë konfidenciale në rrugë zyrtare nga Ministria e Drejtësisë, pas vënies në dispozicion nga Drejtoria e Përgjithshme e Burgjeve dhe Drejtoria e Përgjithshme e Shërbimit të Provës të të dhënave të punonjësit të autorizuar.

11. Sistemi ofron për çdo punonjës të autorizuar mundësinë e ndryshimit në çdo moment të fjalëkalimit dhe garanton ruajtjen e fshehtësisë së tij. Ruajtja dhe përdorimi i fjalëkalimit është nën përgjegjësinë vetjake të punonjësit të autorizuar.

12. Mekanizma të mbrojtjes së të dhënave nga aksesit i paautorizuar, të tilla si: fjalëkalimet, mekanizmi i fjalëkalimit, gjatësia e fjalëkalimit, periodiciteti i ndryshimit të fjalëkalimit, kufizimi i përsëritjes së fjalëkalimeve, përcaktohen nga struktura përgjegjëse e teknologjisë së informacionit pranë Ministrisë së Drejtësisë në manualin e përdorimit të Sistemit të Integruar.

13. Punonjësi i autorizuar njofton menjëherë dhe në asnjë rast jo më vonë se 24 (njëzet e katër) orë strukturën përgjegjëse për teknologjinë e informacionit pranë Ministrisë së Drejtësisë për çdo problem të hasur gjatë përdorimit të Sistemit të Integruar, duke kërkuar ekspertizë teknike për zgjidhjen e problemit.

14. Punonjësi i autorizuar hedh në Sistemin e Integruar të dhënat e të miturve të çështjeve të trajtuara nga data 1 janar 2018, sipas manualit të përdorimit të sistemit.

15. Drejtori i Përgjithshëm i Burgjeve dhe Drejtori i Përgjithshëm i Shërbimit të Provës kanë akses të plotë në të gjitha çështjet që janë në fazë ekzekutimi me qëllim mbikëqyrjen dhe monitorimin e përdorimit të Sistemit të Integruar nga punonjësit e autorizuar.

16. Drejtoria e Përgjithshme e Burgjeve dhe Drejtoria e Përgjithshme e Shërbimit të Provës sigurojnë pjesëmarrjen e punonjësve të autorizuar në trajnimet e organizuara nga Ministria e Drejtësisë për përdorimin e Sistemit të Integruar.

17. Ngarkohet struktura përgjegjëse për çështjet e drejtësisë

penale për të miturit që në bashkëpunim me strukturën përgjegjëse të teknologjisë së informacionit pranë Ministrisë së Drejtësisë të hartojnë dhe të vënë në dispozicion të punonjësve të autorizuar manualin e përdorimit të Sistemit të Integruar, jo më vonë se 30 (tridhjetë) ditë nga fillimi i funksionimit të sistemit.

18. Ngarkohet Drejtoria e Përgjithshme e Burgjeve dhe Drejtoria e Përgjithshme e Shërbimit të Provës që të vënë në dispozicion të strukturës përgjegjëse për çështjet e drejtësisë penale për të miturit në Ministrinë e Drejtësisë të dhënat e punonjësve të autorizuar për pajisjen e tyre me emrin dhe fjalëkalimin fillestar për aksesimin e Sistemit të Integruar jo më vonë se 5 (pesë) ditë nga fillimi i funksionimit të sistemit.

19. Ngarkohet Drejtoria e Përgjithshme e Burgjeve dhe Drejtoria e Përgjithshme e Shërbimit të Provës për zbatimin e këtij urdhri.

20. Ngarkohet struktura përgjegjëse për çështjet e drejtësisë penale për të miturit pranë Ministrisë së Drejtësisë për njoftimin e këtij urdhri Drejtorisë së Përgjithshme të Burgjeve dhe Drejtorisë së Përgjithshme të Shërbimit të Provës.

Ky urdhër hyn në fuqi menjëherë dhe i shtrin efektet e tij pas vënies në funksionim të Sistemit të Integruar të të Dhënave të Drejtësisë Penale për të Mitur.

MINISTRI

Etilda Gjonaj (Saliu)

REPUBLIKA E SHQIPËRISË

**MINISTRIA E DREJTËSISË
MINISTRI**

URDHËR

NR. 7641, DATË 5/07/2018

**PËR PËRCAKTIMIN E ELEMENTËVE TË MARRËVESHJES PËR
ZBATIMIN E MASËS SË SHMANGIES DHE/OSE NDËRMJETËSIMIN**

Në mbështetje të nenit 102 pika 4 të Kushtetutës, të nenit 58, pika 4 të ligjit nr. 37/2017, datë 30.03.2017 “Për Kodin e Drejtësisë Penale për të Mitur”, të nenit 7, pika 2 të ligjit nr. 8678, datë 14.5.2001 “Për organizimin dhe funksionimin e Ministrisë së Drejtësisë”, të ndryshuar,

U R D H Ë R O J :

1. Elementët të marrëveshjes midis palëve për zbatimin e masës së shmangies nga ndjekja penale dhe/ose ndërmjetësimin (më poshtë “Marrëveshja”) janë:
 - a) palët e marrëveshjes;
 - b) objekti i marrëveshjes;
 - c) parimet nga të cilat udhëhiqet marrëdhënia ndërmjet palëve;
 - ç) të drejtat dhe detyrimet e palëve;
 - dh) programin e ndërmjetësimit dhe rregullat e zbatimit të tij;
 - d) përshkrimin e pasojave të mospërmbushjes së detyrimeve.
2. Palët në marrëveshjen për zbatimin e masës së shmangies janë:
 - a) i mituri, i cili duhet të japë pëlqimin personalisht ose nëpërmjet kujdestarit/përfaqësuesit ligjor apo procedural. Gjatë bisedimeve për shpjegimin e kuptimit të marrëveshjes dhe pasojave të saj dhe për dhënien e pëlqimit për lidhjen e

marrëveshjes, i mituri shoqërohet nga përfaqësuesi i tij ligjor, i cili nënshkruan bashkë me të. Në rast se përfaqësuesi ligjor konsiderohet i papërshtatshëm në raport me të miturin ose me procesin, i mituri do të shqërohet për dhënien e pëlqimit për lidhjen e marrëveshjes nga një përfaqësues procedural i caktuar nga organi kompetent.

b) prokurori i çështjes, i cili kryesisht ose me kërkesë të arsyetuar të palëve vendos mosfillimin e procedimit penal ose pushimin e tij për të miturin e akuzuar për kryerjen e një veprë penale.

3. Mbrojtësi i të miturit dhe psikologu marrin pjesë në bisedimet për lidhjen e marrëveshjes për vendosjen e masës së shmangies.

4. Objekti i marrëveshjes përcakton në mënyrë të detajuar:

a) përshkrimin e rrethanave të kryerjes së veprës penale;

b) llojin e masës së shmangies;

c) arsyen dhe qëllimin për të cilin prokurori i jep të miturit këtë masë;

ç) mënyra e zbatimit të masës nga i mituri.

5. Marrëveshja duhet të mbajë në konsideratë parimet e mëposhtme:

a) interesin më të lartë të të miturit që vlerësohet i lidhur me:

i) hartimin në një gjuhë të kuptueshme për të miturin;

ii) respektimin e mendimit të të miturit;

iii) mbrojtjen dhe kujdesin e të miturit për të garantuar mirëqenien e tij;

iv) shmangien e viktimizimit të dytë/të përsëritur të të miturit;

v) mirëbesimin dhe konfidencialitetin e të dhënave personale të të miturit;

b) vlerësimin e profilit të të miturit që vlerësohet i lidhur me:

i) rrezikshmërinë e veprës penale të kryer;

ii) dënimin e parashikuar për atë vepër;

iii) moshën e të miturit;

iv) shkallën e fajësisë;

v) dëmin e shkaktuar;

vi) efektin psikologjik për shkak të ndjekjes penale;

vii) qëndrimin e të miturit në lidhje me veprën penale të kryer dhe empatinë ndaj viktimës;

viii) sjelljen e të miturit pas kryerjes së veprës penale; si dhe

ix) raportin e vlerësimit individual;

c) qasjen ndërsektoriale në vlerësimin dhe përcaktimin e

interesit më të lartë të të miturit;

ç) shprehjen e vullnetit të lirë dhe të plotë të palëve;

d) ekuilibrin e drejtë dhe të sigurt të interesave private e personale me interesin publik.

6. Masat e shmangies dhe/ose ndërmjetësimit duhet të jenë të arsyeshme dhe në përputhje me moshën dhe me nevojat e të miturit autor dhe viktimë që garantojnë dhe synojnë mbrojtjen, edukimin, rehabilitimin dhe ri-integrimin e tyre,

7. Marrëveshja parashikon të drejtat dhe detyrimet e palëve sipas llojit dhe specifikës së masës së shmangies të negociuar ndërmjet palëve. Asnjë detyrim nuk mund t'i imponohet të miturit në procesin e vendosjes së masës së shmangies dhe/ose ndërmjetësimit, e cila mund t'i shkaktojë poshtërim, degradim, përjashtim nga procesi normal edukativ dhe/ose punësimi kryesor, si dhe dëmtim të shëndetit fizik dhe/ose mendor.

8. Programi i ndërmjetësimit hartohet dhe ndiqet nga ndërmjetësi i zgjedhur nga palët.

9. Programi i ndërmjetësimit mban në konsideratë:

a) natyrën e veprës penale;

b) historinë e të miturit;

c) mundësinë e kthimit të raporteve normale midis të miturit autor dhe viktimës;

ç) mundësinë e zvogëlimit të dëmit të viktimës;

d) mundësinë e rehabilitimit të të miturit dhe riintegrimin e tij në shoqëri;

dh) nevojën e përmirësimit të marrëdhënieve midis të miturit autor dhe viktimës së veprës penale.

10. Programi i ndërmjetësimit zhvillohet me pjesëmarrjen e të miturit autor të veprës penale dhe viktimës. Me pëlqimin e palëve, në programin e ndërmjetësimit mund të marrin pjesë përfaqësuesi ligjor i të miturit, psikologu, punonjësi i Njësisë për Mbrojtjen e të Drejtave të Fëmijës, prokurori dhe/ose personat e tjerë të caktuar prej tij.

11. Programi i ndërmjetësimit mund të përfshijë edhe ndërmjetësimin familjar, ku marrin pjesë bashkërisht me viktimën dhe të miturin autor, edhe të afërmit e tyre, persona nga rrethi i tyre shoqëror, përfaqësues nga agjenci publike për mbrojtjen e të miturve, mbikëqyrjen e tyre dhe parandalimin e kriminalitetit për të miturit. Në këtë rast programi i ndërmjetësimit përfshin mënyrën e kompensimit të dëmit dhe përmbushjes së detyrimeve që janë

të pranueshme prej viktimës dhe që pritet të mbajnë autorin larg situatave konfliktuale të ngjashme në të ardhmen.

12. Marrëveshja përmban përshkrimin e pasojave të mospërmbushjes së detyrimeve. Nëse i mituri nuk përmbush detyrimet e marrëveshjes punonjësi i shërbimit të provës ose ndërmjetësi informon me shkrim prokurorin, duke shpjeguar në mënyrë të detajuar kohën, vendin, mënyrën dhe rrethanat e mospërmbushjes dhe situatën personale të të miturit.

13. Për procedurën që ndiqet për mospërmbushjen e kushteve dhe detyrimeve që burojnë nga marrëveshja zbatohen parashikimet e nenit 72 të Kodit të Drejtësisë Penale për të Mitur.

14. Ngarkohet struktura përgjegjëse për çështjet e drejtësisë për të miturit në Ministrinë e Drejtësisë për njoftimin e këtij urdhri Prokurorisë së Përgjithshme, Drejtorisë së Përgjithshme të Shërbimit të Provës dhe Dhomës Kombëtare të Ndërmjetësve.

Ky urdhër hyn në fuqi menjëherë.

MINISTRI

Etilda Gjonaj (Saliu)

REPUBLIKA E SHQIPËRISË

MINISTRIA E DREJTËSISË

MINISTRI

Nr. 5077/1 Prot.

URDHËR

NR. 367, DATË 15/07/2019

PËR

**MIRATIMIN E FORMATIT TË PLANIT INDIVIDUAL PËR PËRM-
BUSHJEN E DETYRIMIT TË KAKTUAR NGA GJYKATA PËR TË
MITURIN NË KONFLIKT ME LIGJIN**

Në mbështetje të nenit 102 pika 4 të Kushtetutës, të nenit 7, pika 2 të ligjit nr. 8678, datë 14.5.2001 “Për organizimin dhe funksionimin e Ministrisë së Drejtësisë”, të ndryshuar, të pikës V, nënpika 8 të vendimit nr. 207, datë 10.4.2019, të Këshillit të Ministrave, “Për përcaktimin e autoriteteve kompetente dhe të procedurës që do të ndiqet për përmbushjen e detyrimeve të caktuara nga gjykata për të miturin në konflikt me ligjin”,

U R D H Ë R O J:

1. Miratimin e formatit të planit individual për të miturin në konflikt me ligjin, që do të zbatojnë autoritetet përgjegjëse për përmbushjen e detyrimeve të caktuara nga gjykata, sipas nenit 102 të Kodit të Drejtësisë Penale për të Miturit, sipas Aneksit bashkëlidhur këtij Urdhri dhe që është pjesë përbërëse e tij.
2. Për qëllime të këtij Urdhri, autoritetet përgjegjëse, kanë të njëjtin kuptim me atë të përcaktuar në pikën II, nënpika 1, të vendimit nr. 207, datë 10.4.2019, të Këshillit të Ministrave, “Për përcaktimin e autoriteteve kompetente dhe të procedurës që do të ndiqet për përmbushjen e detyrimeve të caktuara nga gjykata për të miturin në

konflikt me ligjin”.

3. Ngarkohet Sekretari i Përgjithshëm për komunikimin e formatit të planit individual autoriteteve përgjegjëse, me qëllim orientimin e veprimtarisë së tyre gjatë miratimit të planit individual, sipas fushës përkatëse të përgjegjësisë.

4. Ngarkohet Drejtoria Rregullatore për Çështjet e Drejtësisë, për ndjekjen e procedurave të zbatimit të këtij Urdhri, për çështje për të cilat Ministria e Drejtësisë konsiderohet autoritet përgjegjës.

5. Ngarkohet Sektori i Arkiv-Protokollit për njoftimin e këtij Urdhri.

Ky Urdhër hyn në fuqi menjëherë.

MINISTRI

Etilda Gjonaj (Saliu)

PLANI INDIVIDUAL

PËR

CAKTIMIN E MASAVE PËR PËRMBUSHJEN E DETYRIMEVE TË CAKTUARA NGA GJYKATA SIPAS NENIT 102 TË KODIT TË DREJTËSISË PENALE PËR TË MITUR

Në zbatim të vendimit të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor _____, nr. _____ datë __/__/____, në të cilin urdhërohet përmbushja e detyrimit/detyrimeve:

_____, të parashikuar/a nga neni 102, pika 1, gërma __, i Kodit të Drejtësisë Penale për të Mitur, nga i mituri (emër, atësi, mbiemër) _____, i moshës _____, vendlindja _____, vendbanimi _____, si dhe pasi është marrë paraprakisht:

a) Mendimi i të miturit, i cili deklaron se:

b) Mendimi i prindit të të miturit në konflikt me ligjin, i cili deklaron se:

Miratohet plani individual me këtë përmbajtje:

I. Masat që do të ndërmerren në përmbushje të vendimit të gjykatës

Bazuar në vlerësimin individual të të miturit, të bërë në bazë të rregullave të parashikuara nga nenet 22 dhe 47 të Kodit të Drejtësisë Penale për të Miturit nga ana e organit procedues si dhe mbështetur në të dhënat që kanë rezultuar nga:

- a) moshë e të miturit;
- b) gjendja mendore dhe emocionale;
- c) gjendja shëndetësore;
- d) nevojat e veçanta të tij;
- e) mënyra e jetesës dhe nevojat e të miturit, veçanërisht ato të lidhura me familjen;
- f) edukimi ose puna;
- g) motivet e kryerjes së veprës penale;
- h) qëndrimi pas kryerjes së veprës penale; si dhe
- i) rrethanat e tjera që kanë ndikuar në vendosjen e detyrimeve, sipas vendimit gjyqësor;

për përmbushjen e detyrimeve të vendosura nga gjykata, ndaj të miturit do të merren masat e mëposhtme:

II. Kohëzgjatja e masave përkatëse

Kohëzgjatja e masave të vendosura ndaj të miturit për qëllime të ekzekutimit të vendimit të gjykatës, në asnjë rast, nuk mund të kalojë kufijtë e caktuar në vendimin gjyqësor, që ka urdhëruar përmbushjen e detyrimit/detyrimeve përkatëse.

III. Caktimi i personit përgjegjës që do të mbajë komunikimet me prokurorinë dhe gjykatën

Nëse vendimi i gjykatës parashikon detyrimin periodik për raportim, për qëllime të raportimit mbi ecurinë e zbatimit të detyrimeve të vendosura për të miturin, caktohet si person përgjegjës Z./Znj. _____, me funksion _____.

IV. Bashkërendimi i veprimtarisë

Në kushtet kur gjykata ka caktuar për përmbushjen e detyrimit/detyrimeve, autoritetet e mëposhtme:

nëpërmjet komunikimit/komunikimeve me shkresën/shkresat _____, është dakordësuar bashkërendimi i veprimtarisë institucionale, për çështjet e mëposhtme:

V. Të drejtat dhe detyrimet e të miturit gjatë zbatimit të planit

Gjatë zbatimit të këtij plani, I mituri ka të drejtat dhe detyrimet e mëposhtme:

VI. Përgjegjësitë e Autoritetit përgjegjës gjatë zbatimit të planit

Autoriteti përgjegjës kujdeset për mbarëvajtjen e ekzekutimit të vendimit të gjykatës, në përputhje me urdhërimet e vendosura në vendimin gjyqësor dhe masat e përcaktuara në këtë plan, duke respektuar të drejtat e të miturit për zhvillim dhe mirëqenie sipas legjislacionit në fuqi.

Autoriteti përgjegjës ushtron funksionet e tij brenda fushës përkatëse të përgjegjësisë shtetërore dhe respekton bashkëpunimin ndërinstitucional me autoritetet e tjera sipas fushës së tyre të përgjegjësisë.

Për çdo pamundësi të ekzekutimit të vendimit gjyqësor, autoriteti përgjegjës detyrohet të raportojë pranë organit procedues dhe të ndjekë në vijim urdhërimet e mëtejshme të tij.

Ky plan, pasi është lexuar dhe kuptuar qartë nga palët e pranishme, pranohet dhe nënshkruhet prej tyre pa vërejtje.

AUTORITETI PËRGJEGJËS

I MITURI

(Institucioni)

(Emër Mbiemër)

(Nënshkrimi)

(Nënshkrimi)

PRINDI I TË MITURIT NË KONFLIKT ME LIGJIN

(Emër Mbiemër)

(Nënshkrimi)

PERSONA TË TJERË TË PRANISHËM

(kujdestari/përfaqësuesi ligjor/procedural/mbrojtësi/psikologu/përkthyesi/interpreti
apo punonjës të tjerë të sistemit të drejtësisë për të mitur

(Emër Mbiemër)

(Nënshkrimi)

REPUBLIKA E SHQIPËRISË

MINISTRIA E DREJTËSISË MINISTRI

Nr. 4754/2 Prot.

URDHËR

NR. 368, DATË 15/07/2019

PËR

MIRATIMIN E FORMATIT TË RAPORTIT PËR MOSPËRMBUSHJEN E MASËS ALTERNATIVE TË SHMANGIES NGA NDJEKJA PENALE E TË MITURVE NË KONFLIKT ME LIGJIN

Në mbështetje të pikës 4, të nenit 102 të Kushtetutës, të pikës 2, të nenit 7 të ligjit nr. 8678, datë 14.5.2001 “Për organizimin dhe funksionimin e Ministrisë së Drejtësisë”, të ndryshuar, të pikës 7, të vendimit të Këshillit të Ministrave nr. 148, datë 20.03.2019, “Për procedurën që zbaton Shërbimi i Provës në rast të mospërmbushjes së masës alternative të shmangies nga ndjekja penale”,

U R D H Ë R O J:

1. Miratimin e formatit të raportit për mospërmbushjen e masës alternative të shmangies nga ndjekja penale e të miturve në konflikt me ligjin, sipas shtojcës bashkëlidhur këtij urdhri dhe që është pjesë përbërëse e tij.
 2. Ngarkohen Sekretari i Përgjithshëm në Ministrinë e Drejtësisë dhe Drejtoria e Përgjithshme e Shërbimit të Provës, për ndjekjen dhe zbatimin e këtij urdhri.
 3. Ngarkohet Sektori i Arkiv-Protokollit për njoftimin e këtij urdhri.
- Ky Urdhër hyn në fuqi menjëherë.

MINISTRI
Etilda Gjonaj (Saliu)

**RAPORT VLERËSIMI PËR MOSPËRMBUSHJEN E MASËS
ALTERNATIVE TË SHMANGIES NGA NDJEKJA PENALE E TË
MITURIT NË KONFLIKT ME LIGJIN**

Të dhëna për të miturin	
Emri i të miturit	
Atësia	
Mbiemri	
Datëlindja	
Vendlindja	
Adresa e banimit	
Numër kontakti	

Të dhëna për përfaqësuesin ligjor	
Emër	
Mbiemër	
Cilësia e përfaqësimit	
Numër kontakti	

II. Të dhëna për çështjen

Numri i dosjes në Shërbimin e Provës	
Numri dhe data e vendimit gjyqësor	
Numri dhe data e urdhrit për masën alternative të shmangies nga ndjekja penale (kopje e marrëveshjes gjendet bashkëlidhur raportit)	

III. Koha, vendi dhe rrethanat e mospërmbushjes së detyrimeve

--

IV. Përshkrimi dhe analizimi i informacionit për të miturit

Përfshihen: Informacion mbi gjendjen e tij sociale, historinë personale, arsimimin, punësimin apo trajnimet, strehimin, shëndetin fizik apo mendor, vështirësitë personale, gjendjen financiare, qëndrime të përgjithshme shoqërore dhe çdo faktor tjetër që punonjësi i Shërbimit të Provës e konsideron të rëndësishëm.

V. Përmbledhja

Përfshihen: Përmbledhje e gjithë informacionit dhe fakteve të rastit të paraqitura në formën e një analize mbi shkakun e mospërbushjes së detyrimeve të masës alternative të shmangies nga ndjekja penale e të miturit.

VI. Analiza e qëllimshmërisë së mospërbushjes së detyrimeve

Përfshihen: Analiza nëse mospërbushja e këtyre detyrimeve është kryer me apo pa qëllim nga ana e të miturit

Përfshihen: Burimet e informacionit të përdorura për të përgatitur raportin duke përfshirë personat e intervistuar dhe dokumentat e konsultuara

VII. Burimet e informacionit

Përfshihen: Burimet e informacionit të përdorura për të përgatitur raportin duke përfshirë personat e intervistuar dhe dokumentat e konsultuara

Intervistë me të miturin

Tjetër _____

VIII. Përfundimet dhe rekomandimet

Përfshihen: përfundimet dhe rekomandimet e Shërbimit të Provës për prokurorin në referim të V.K.M. nr. 148, datë 20.03.2019 “Për procedurën që zbaton Shërbimi i Provës në rast të mospërmbyshjes së masës alternative të shmangies nga ndjekja penale dalë në zbatim të nenit 71, 72 të ligjit nr. 37/2017. Shërbimi i Provës mund të rekomandojë: a) zgjatjen e kohës së marrëveshjes; b) ndryshimin e llojit të masës së shmangies; c) revokimin ose lënien në fuqi të vendimit për shmangien nga ndjekja penale.

Punonjësi i Shërbimit të Provës (emri, mbiemri dhe nënshkrimi)

Drejtuesi i zyrës vendore (emri, mbiemri dhe nënshkrimi)

(Vula e institucionit)

REPUBLIKA E SHQIPËRISË

**MINISTRIA E DREJTËSISË
MINISTRI**

UDHËZIM

Nr. 7640, Datë 5/7/2018

**PËR
PËRCAKTIMIN E FORMËS DHE RREGULLAVE TË PËRGATITJES
SË DOKUMENTIT PËR LIRIMIN ME KUSHT TË TË MITURIT TË
DËNUAR**

Në mbështetje të nenit 102, pika 4 e Kushtetutës, të nenit 133 pika 9 të ligjit nr. 37/2017, datë 30.03.2017 “Kodi i Drejtësisë Penale për të Mitur”, dhe të nenit 7, pika 2 të ligjit nr. 8678, datë 14.5.2001, “Për organizimin dhe funksionimin e Ministrisë së Drejtësisë”, i ndryshuar,

U D H Ë Z O J:

1. Miratimin e formës dhe rregullave të përgatitjes së dokumentit për lirim me kusht të të miturit të dënuar dhe vlerësimin e rrezikut dhe nevojave familjare dhe shoqërore/mjedisore të tij referuar modelit bashkëlidhur këtij udhëzimi dhe që është pjesë përbërëse e tij.
 2. Ngarkohet Drejtoria e Përgjithshme e Shërbimit të Provës për zbatimin e këtij udhëzimi.
 3. Ngarkohet struktura përgjegjëse për çështjet e drejtësisë penale për të miturit, pranë Ministrisë së Drejtësisë për njoftimin e këtij urdhri Drejtorisë së Përgjithshme të Shërbimit të Provës.
- Ky udhëzim hyn në fuqi menjëherë.

MINISTRI

Etilda Gjonaj (Saliu)

DOKUMENTI I LIRIMIT ME KUSHT TË TË MITURIT TË DËNUAR

I. TË DHËNAT E PËRGJITHSHME

I.1. I mituri i dënuar:

1.	Emri:	
2.	Atësia:	
3.	Mbiemri:	
4.	Datëlindja:	
5.	Vendlindja:	
6.	Adresa e banimit:	
4.	Gjinia:	M F

I.2. Të dhënat e familjarit/kujdestarit ligjor:

1.	Emri:	
2.	Atësia:	
3.	Mbiemri:	
4.	Cilësia e përfaqësimit:	

I.3. Të dhënat e vendimit gjyqësor dhe dënimit të të miturit:

1.	Numri dhe data e vendimit gjyqësor të dënimit:
2.	Gjykata/seksioni që ka dhënë vendimin e dënimit:

3.	Masa dhe kohëzgjatja e dënimit të dhënë nga gjykata (vite/muaj/ditë): _____ _____ / _____ / _____ (vite) (muaj) (ditë)
4.	Dënime plotësuese nëse janë dhënë: _____
5.	Periudha e dënimit të ekzekutuar deri në datën e hartimit të dokumentit të lirimit _____ (vite) (muaj) (ditë)
I.4. Të dhënat e dokumentit të lirimit me kusht:	
1.	Numri dhe data e kërkesës: _____
2.	Të dhënat e punonjësit të shërbimit të provës: Emri: _____ Mbiemri: _____ Institucioni: _____

II BURIMET E INFORMACIONIT TË PËRDORURA PËR TË PËRGATITUR DOKUMENTIMIN E LIRIMIT ME KUSHT

Përfshihen: personat e intervistuar; numri dhe data e intervistave të bëra me çdo person; dokumentet e konsultuara, si dhe të dhënat nëse ka patur burime informacioni për të cilat aksesimi ka qenë i pamundur.

III. PËRSHKRIMI DHE ANALIZA E MËNYRËS SË EKZEKUTIMIT TË DËNIMIT NGA I MITURI

Përfshihen: sjellja e të miturit; nëse janë dhënë ndaj tij masa disiplinore; bashkëpunimi dhe sjellja me të miturit e tjerë të dënuar; sjellja e të miturit me personelin e institucionit; përfshirja në programe edukuese/rehabilituese; pjesëmarrja në kurse profesionale; vazhdimi i programit të arsimimit; të menduarit kriminal, qëndrimi i të miturit ndaj veprës penale, ndaj viktimës dhe dëmeve të shkaktuara nga vepra penale.

IV. PËRSHKRIMI DHE ANALIZA E TË MITURIT AUTOR TË VEPRËS PENALE

Përfshihen: kushtet e banimit; marrëdhënia dhe mbështetja nga familja; rrethi shoqëror; niveli i komunitetit ku jeton familja; arsimimi; formimi/trajnimi profesional; punësimi; gjendja fizike; emocionale; psikologjike dhe e shëndetit mendor; varësi të evidentuara nga substancat; stili i jetës; mënyra e të menduarit dhe rrethana të tjera me qëllim vlerësimin e rrezikut familjar/mjedisor jashtë ambientit të ekzekutimit të dënimit.

V. ANALIZA DHE VLERËSIMI I RREZIKUT

Përfshihen: historiku kriminal; dënime të mëparshme (nëse ka); lloji i recidivizmit (i përgjithshëm/specifik); analiza e veprës penale; vlerësimi i rrezikut; mundësitë e përsëritjes së veprës penale ose të kryerjes së një veprë të re penale; qëndrimi ndaj veprës penale të kryer; niveli i motivimit; ecuria e bashkëpunimit me autoritetet për t'iu nënshtuar programeve të edukimit, arsimimit, rehabilitimit dhe riintegritit; mendimet dhe pritshmëritë e riintegritit pas lirimit.

VI. KONKLUZIONE DHE REKOMANDIME

Përfshihen: konkluzioni i analizës së rrethanave në lidhje me lirimin ose jo të të miturit me kusht; plani i ndërhyrjes për rehabilitimit pas daljes nga institucioni, institucionet që duhet të përfshihen në realizimin me sukses të planit të rehabilitimit.

Nënshkrimi i punonjësit të shërbimit të provës që përgatiti dokumentin për lirimin me kusht

.....

Drejtuesi i zyrës vendore (emri/mbiemri dhe nënshkrimi)

.....

Vula e institucionit

REPUBLIKA E SHQIPËRISË

UDHËZIM I PËRBASHKËT

Nr. 650, datë 13.9.2019

PËR PËRCAKTIMIN E KRITEREVE DHE PROCEDURAVE PËR PËRZGJEDHJEN E PËRFAQËSUESVE PROCEDURALË PËR FËMIJËT NË KONFLIKT ME LIGJIN, FËMIJËT VIKTIMA DHE DËSHMITARË NË PROCESIN PENAL

Në mbështetje të pikës 4, të nenit 102 të Kushtetutës së Republikës së Shqipërisë dhe të pikës 4, të nenit 49, të ligjit 18/2017, “Për të drejtat dhe mbrojtjen e fëmijës”, ministri i Shëndetësisë dhe Mbrojtjes Sociale dhe Ministri i Drejtësisë,

UDHËZOJNË:

1. Qëllimi i këtij udhëzimi është përcaktimi i kriterëve dhe procedurave për përzgjedhjen e përfaqësuesve proceduralë për fëmijët në konflikt me ligjin, fëmijët viktimë dhe dëshmitarë në procesin penal.
2. Përfaqësuesit proceduralë kryejnë përfaqësimin procedural të fëmijëve në konflikt me ligjin, fëmijëve viktimë dhe dëshmitarë në procesin penal në përputhje me parashikimet e ligjit nr. 37/2017 “Kodi i Drejtësisë Penale për të Mitur”.
3. Përfaqësuesit proceduralë, ushtrojnë funksionet e tyre kur kërkohet nga organi procedues, duke i shërbyer në çdo rast interesit më të lartë të fëmijës në konflikt me ligjin, fëmijës viktimë dhe dëshmitar në procesin penal.
4. Njësia për mbrojtjen e fëmijës harton dhe përshtat, një herë në vit, listën me përfaqësuesit proceduralë për fëmijët në konflikt me ligjin, fëmijët viktimë dhe fëmijët dëshmitarë në procesin penal.

5. Në listën e hartuar nga njësia për mbrojtjen e fëmijës gjenden të përcaktuara:

- a) emrat e personave që janë përzgjedhur për të ushtruar përfaqësimin procedural të fëmijës në procesin penal;
- b) njësitë administrative përkatëse që mbulojnë përfaqësuesit proceduralë. Një përfaqësues procedural mund të mbulojë më shumë se një njësi administrative;
- c) adresat dhe të dhënat elektronike të kontaktit të tyre. Për çdo ndryshim të mëvonshëm të adresës dhe të dhënave elektronike të kontaktit të tyre, përfaqësuesit proceduralë detyrohen të njoftojnë njësinë për mbrojtjen e fëmijës.

6. Punonjësit e njësisë për mbrojtjen e fëmijës në bashki dhe njësi administrative, mund të kryejnë rolin e përfaqësuesit procedural, vetëm në ato raste, kur nuk ka persona të tjerë të përzgjedhur për të kryer rolin e përfaqësuesit procedural.

7. Kriteret që duhet të plotësojë një individ për të qenë përfaqësues procedural, janë:

- a) të jetë shtetas shqiptar;
- b) të ketë diplomën e studimeve të larta Bachelor dhe Master Shkencor ose Master Profesional në shkenca sociale, juridike, psikologji, sipas legjislationit në fuqi për arsimin e lartë, lëshuar nga institucioni i arsimit të lartë, brenda apo jashtë vendit, të njohura nga ministria përgjegjëse për arsimin;
- c) të ketë minimalisht 2 vjet eksperiencë pune të mëparshme në çështje të mbrojtjes së të drejtave të fëmijës;
- ç) të ketë trajnime në fushën e mbrojtjes së të drejtave të fëmijës;
- d) të ketë njohuri mbi rregullat e zbatueshme për drejtësinë penale për të mitur;
- dh) të mos jetë dënuar me vendim të formës së prerë për vepra penale dhunë në familje dhe vepra penale kundër personit të kryera me dashje.

8. Përfaqësuesit proceduralë pezullohen nga detyra kur ndaj tyre fillon një procedim penal për vepra penale të kryera ndaj të miturve ose kur ata akuzohen për kryerjen e një vepre penale në bashkëpunim me një të mitur.

9. Kryetari i Bashkisë me propozim të drejtuesit të Njësisë për Mbrojtjen e Fëmijës, përpara hartimit të listës me përfaqësuesit proceduralë sipas pikës 4 të këtij udhëzimi, shpall thirrjen publike në faqen zyrtare të bashkisë dhe Buletinin e Njoftimeve Zyrtare të Republikës së Shqipërisë, për të ftuar personat e interesuar për të

ushtruar rolin e përfaqësuesit procedural për fëmijët në konflikt me ligjin, fëmijët viktimë apo dëshmitarë në procesin penal.

10. Thirrja publike qëndron e hapur për një periudhë prej 30 ditësh nga data e shpalljes. Njësia për mbrojtjen e fëmijës kujdeset që të njoftohen individë të interesuar, që plotësojnë kriteret e përcaktuara në pikën 7 të këtij udhëzimi, si dhe organizatat jofitimprurëse që punojnë në fushën e të drejtave dhe mbrojtjes së fëmijës.

11. Kandidatët e interesuar dorëzojnë pranë njësisë për mbrojtjen e fëmijës të gjithë dokumentacionin e mundshëm që vërteton përmbushjen e kriterëve të përcaktuara në pikën 7 të këtij udhëzimi, si dhe deklarojnë adresat dhe të dhënat elektronike të kontaktit të tyre.

12. Afati për dorëzimin e dokumentacionit pranë njësisë për mbrojtjen e fëmijës është 5 ditë nga përfundimi i afatit 30-ditor, të përcaktuar në nenin 10 të këtij udhëzimi.

13. Brenda 5 ditëve nga përfundimi i afatit 5-ditor, të përcaktuar në pikën 12 të këtij udhëzimi, kryetari i Bashkisë ngre komisionin për përzgjedhjen dhe vlerësimin e kandidatëve për të ushtruar rolin e përfaqësuesve proceduralë. Komisioni kryesohet nga drejtori i strukturës përgjegjëse për shërbimet shoqërore në bashki dhe në përbërje të tij janë:

a) drejtuesi i njësisë për mbrojtjen e fëmijës në bashki;

b) dy punonjës të njësisë për mbrojtjen e fëmijës në bashki;

c) një psikolog, i caktuar nga urdhri i psikologut;

ç) një përfaqësues nga çdo organizatë jofitimprurëse që merret me çështje të të drejtave dhe mbrojtjes së fëmijëve dhe ushtrojnë veprimtarinë e tyre në territorin e bashkisë. Organizata jofitimprurëse, punonjësit e së cilës kanë aplikuar për të ushtruar rolin e përfaqësuesit procedural, përjashtohet nga gjykimi i këtyre kandidaturave.

14. Procedura për vlerësimin dhe përzgjedhjen e kandidatëve për përfaqësues proceduralë zhvillohet në dy faza. Faza e parë e vlerësimit e cila zgjat jo më shumë se 10 ditë, konsiston në shqyrtimin dhe verifikimin e plotësimit të dokumentacionit, që vërteton përmbushjen e kriterëve formale të përcaktuar në pikën 7, të këtij udhëzimi dhe vlerësohet maksimalisht me 70 pikë.

15. Komisioni përzgjedhës, pasi kryen verifikimin për përmbushjen e kriterëve të përcaktuara në pikën 7 të këtij udhëzimi në bazë të dokumentacionit provues të depozituar nga kandidatët, i njofton ata për rezultatet e fazës së parë të përzgjedhjes, si dhe për arsyet e

skualifikimit, në rrugë shkresore dhe elektronike, jo më vonë se 10 ditë nga përfundimi i afatit sipas pikës 14 të këtij udhëzimi.

16. Kandidatët të cilët nuk janë kualifikuar për të kaluar në fazën e dytë të përzgjedhjes, kanë të drejtën e ankimit brenda 3 ditëve pranë komisionit përzgjedhës.

17. Pas shqyrtimit të kërkesave ankimore të paraqitura, komisioni përzgjedhës njofton kandidatët që kanë paraqitur ankim, për rezultatin e ankesave të tyre brenda 5 ditëve nga depozitimi i kërkesës ankimore.

18. Faza e dytë e përzgjedhjes zhvillohet brenda 3 ditëve nga momenti i përfundimit të afatit 5-ditor të parashikuar në pikën 17 të këtij udhëzimi. Në këtë fazë komisioni përzgjedhës zhvillon intervista me gojë me kandidatët, të cilët kanë rezultuar fitues në fazën e parë, ku vlerësohen në lidhje me njohuritë, aftësitë, motivimin si dhe eksperiencat e mëparshme të tyre. Totali i pikëve për këtë fazë është 30 pikë.

19. Kandidatët, të cilët nuk janë kualifikuar pas fazës së dytë të vlerësimit, kanë të drejtën e ankimit brenda 3 ditëve pranë komisionit përzgjedhës.

20. Pas shqyrtimit të kërkesave ankimore të paraqitura lidhur me rezultatet e fazës së dytë, komisioni përzgjedhës njofton kandidatët që kanë paraqitur ankim, për rezultatin e ankesave të tyre brenda 5 ditëve nga depozitimi i kërkesës ankimore.

21. Pas përfundimit të procesit të përzgjedhjes, komisioni përzgjedhës, brenda 5 ditëve, shpall në faqen zyrtare të bashkisë dhe në Buletinin e Njoftimeve Zyrtare të Republikës së Shqipërisë, listën e kandidatëve fitues të renditur sipas pikëve totale të fituara nga secili prej tyre.

22. Komisioni përzgjedhës, për çdo mbledhje të tij, mban procesverbalin përkatës, në të cilin përcaktohet data dhe vendi i mbledhjes, anëtarët që morën pjesë, një përmbledhje të diskutimeve të mbajtura në mbledhje, vendimet që u morën, forma dhe rezultati i votimeve. Procesverbali mbahet nga njëri prej anëtarëve të komisionit, i cili luan edhe rolin e sekretarit të komisionit.

23. Përfaqësuesit proceduralë të zgjedhur e ushtrojnë funksionin e tyre për një periudhë 3-vjeçare, me të drejtë rikandidimi një herë.

24. Njësia për mbrojtjen e fëmijës në bashki, pas hartimit të listës me përfaqësuesit proceduralë, sipas pikës 4 të këtij udhëzimi, e dërgon atë pranë strukturave vendore të Policisë së Shtetit, Prokurorisë dhe gjykatës së rrethit e të apelit përkatës.

25. Fëmijës në konflikt me ligjin, fëmijës viktimë apo dëshmitar në procesin penal, i caktohet përfaqësuesi procedural nga lista e njësive për mbrojtjen e fëmijës të bashkisë, ku ai ka vendbanimin apo vendqëndrimin.

26. Agjencia Shtetërore për të Drejtat dhe Mbrojtjen e Fëmijës dhe Njësia për mbrojtjen e fëmijës në bashki zhvillojnë trajnime për personat që ushtrojnë funksionin e përfaqësuesit procedural.

27. Ngarkohet Ministria e Shëndetësisë dhe Mbrojtjes Sociale, Ministria e Drejtësisë, Agjencia Shtetërore për të Drejtat dhe Mbrojtjen e Fëmijës, strukturat për mbrojtjen e fëmijës në nivel vendor për zbatimin e këtij udhëzimi.

Ky udhëzim hyn në fuqi pas botimit në Fletoren Zyrtare.

**MINISTËR I SHËNDETËSISË
DHE MBROJTJES SOCIALE
Ogerta Manastirliu**

**MINISTËR I DREJTËSISË
Etilda Gjonaj (Saliu)**

LAW No. 37/2017
CRIMINAL JUSTICE FOR CHILDREN CODE

Based on Article 81, paragraph 2 and 83 paragraph 1 of the
Constitution, on the proposal of a member of parliament,

THE PARLIAMENT
OF THE REPUBLIC OF ALBANIA

D E C I D E D:

CHAPTER I

GENERAL PROVISIONS

Article 1
Object

1. The Criminal Justice for Children Code (hereinafter referred to as the Code) contains special provisions on the criminal responsibility of juveniles, procedural rules of investigation, criminal prosecution, court proceedings, execution of criminal sentences, rehabilitation or of any other measure involving a child in conflict with the law, as well as child victims and/or witnesses of criminal offences.
2. This Code contains provisions applicable even to young adults from 18 to 21 years of age as foreseen in its specific articles.

Article 2
Purpose

The purpose of this Code is:

1. to guarantee a legal framework on criminal justice for children which is in line with the Constitution, the United Nations Organisation (UN) Convention on the Rights of the Child and other international standards and rules which aim is to protect effectively the child and

the best interest of the child.

2. to promote reintegration of the child in conflict with the criminal law and the taking of a constructive role of the child in the society.
3. to guarantee re-socialization and rehabilitation of the child who has committed a criminal offence.
4. to protect the rights of the child victim and/or witness of the criminal offence.
5. to prevent re-victimization and secondary victimization of the child who has been a victim of a criminal offence in the past.
6. to prevent re-offending.
7. to protect the principles of public order while administering criminal justice for children.
8. to enhance accountability and professionalism of competent bodies while administering criminal justice for children cases.
9. to provide for educational and preventive measures against juveniles who commit criminal offences and establishing mechanisms to supervise their enforcement.

Article 3

Definitions

The meaning of the terms used in this Code is as follows:

1. “Alternative to imprisonment” is any sanction that does not amount to restriction/deprivation of liberty, which the competent body in the juvenile justice system may impose against the juvenile at any stage.
2. “Criminal justice for children” means procedures related to criminal offences, including investigation, criminal prosecution, court proceedings, execution of sentences, any other measures involving the child in conflict with the law, the child victim or witness of a criminal offence;
3. “Child” is any person under 18 years of age.
4. “Child in conflict with the law” is any person who has reached the age of criminal responsibility, i.e under 18, and against whom there is probable cause for having committed a criminal offence; any person defendant and/or sentenced by a final court decision for having committing a criminal offence.
5. “Child victim” is any person under 18 who has suffered moral, physical or material harm because of a criminal offence.
6. “Child witness” is any person under 18 who may have knowledge

about the criminal offence.

7. “Young adult” is any person from 18 to 21 who is accused of a criminal offence, committed when he was a child.

8. “Relative” is the person who is in a close family relationship, through blood or by marriage, with the child.

9. “Best interest of the child” means the right of the child to a healthy physical, mental, moral, spiritual, social development and the right to enjoy family and social life suitable for the child.

10. “Information” means any data which the child, age-wise and maturity-wise, finds appropriate and understands, and which is shared with the child to make him capable of exercising his rights, unless the provision of such information conflicts the best interest of the child.

11. “Minimum age of criminal responsibility” is the age of 14 in case of commission of a crime and 16 in case of commission of misdemeanours foreseen by the Criminal Code;

12. “Restorative justice measure” is any measure through which the child in conflict with the law understands the responsibility and addresses the consequences of a criminal offence, pays damages and/or reconciles with the victim/ aggrieved party and other persons affected by the criminal offence. The child offender and the aggrieved party, jointly and actively, usually assisted by an independent third party redress the consequences of a criminal offence.

13. “Mediation” is the out-of-court and dialogue-based settlement process between a child offender and a victim, led by the mediator with the aim to settle the dispute between them and address the consequences of the criminal offence as well as improving relations between them, irrespective of its application as a diversion measure.

14. “Unit for Protection of Rights of the Child” is the entity responsible for the protection of the child at local level as per the law in force on the rights and protection of the child.

15. “Competent body/participant in the administration of juvenile justice” is, as appropriate, any judge, prosecutor, judicial police officer, state police officer, defence lawyer, psychologist, social worker, mediator, worker of the Unit for Protection of Rights of the Child and probation service officer, employee of the institution of rehabilitation of children and pre-trial detention centre and prison, as well as any other entity/official involved in this process who exercise responsibilities and competences foreseen in this Code and who are trained and specialised in criminal cases involving juveniles

and young adults.

16. “Legal representative” is the child’s parent, relative or guardian, who participates in the juvenile justice process to protect the child’s interests.

17. “Procedural representative” is the person, as per the meaning defined in the law in force on the rights and protection of the child, who represents the child procedurally, according to the provisions of this Code.

18. “Trustworthy person” is any adult person assigned by the child and accepted by the competent body who accompanies the child at all the stages of the criminal proceedings.

19. “Juvenile Rehabilitation Centre/Institution” is an entity or programme where the juvenile, sentenced or not, is assigned, and the centre is equipped with the adequate infrastructure and personnel to meet the special needs of children and execute the judicial decision.

20. “Re-victimization” means inflicting harm on a child victim of a criminal offence as a consequence of a new criminal offence linked to the previous one.

21. “Re-socialization/rehabilitation” means encouraging and developing in children a sense of responsibility and respect for the rights of others, facilitating physical, mental, spiritual, moral and social development of children and preparing them for return into society.

22. “Incentive” means certain additional benefits in addition to those the child is entitled to on regular basis, that are granted due to good behaviour and implementation of the rehabilitation and reintegration program.

23. “Diversion” is the alternative measure for non-initiation, suspension or dismissal of criminal proceedings against the child in conflict with the law, according to the provisions of this Code;

24. “Secondary/repeated victimization” is the situation where a child victim of a criminal offence may suffer harm because of involvement in criminal justice process.

Article 4

Scope of application

1. This Code applies only to the procedure of administration of justice for the child in conflict with the law, and the child victims and/or witnesses of criminal offences.

2. This Code, in the cases foreseen by Article 27 paragraph 5, is applicable even to persons aged 18 to 21 years of age, if they are indicted for criminal offences committed at the time, they were juveniles.

3. The provisions foreseen in this Code do not apply to juveniles who commit criminal offences while they are under the age of criminal responsibility, because criminal proceedings against them may not be initiated or if initiated, they should be dismissed immediately. In such case, the child protection services are called into action and all the measures foreseen by the law on the rights and protection of children are taken to ensure procedural rights, assistance and service similarly as provided to the child in conflict with the law/ child victim or witness, in relation to the interview process and contact with the police and the prosecution authorities.

Article 5

Relationship to other laws

The provisions of the Criminal Code, Criminal Procedure Code and other laws are applicable to the criminal justice for children process only in matters that are not regulated by this Code, or where they contain provisions that are more in favour of children.

Article 6

Applicable legislation

1. This Code is based on principles enshrined in the Constitution of the Republic of Albania, the UN Convention on the Rights of the Child, other international acts ratified by the Republic of Albania and universally recognized juvenile justice-related principles.

2. The provisions of this Code may not be construed or applied in ways that limit the guarantees and the Minimum Standard Rules related to juvenile justice and the rights stated explicitly in international acts ratified by the Republic of Albania, the European Union *acquis* and the UN Convention on the Rights of the Child.

Article 7

Age of the child

1. Where it concerns the criminal responsibility for crimes, a child is any person who has reached 14 years of age, but who is under 18 years of age, at the time of commission of the crime.
2. Where it concerns the criminal responsibility for misdemeanours, a child is any person who has reached 16 years of age, but who is under 18 years of age, at the time of commission of the misdemeanour.
3. Unless the accurate age of a person can be assessed, but there are reasons to believe that the person is a child, s/he is considered a child, as per the meaning of this Code, until age is assessed.
4. The provisions of paragraph 2 of this Article apply even to the child victim or/and witness of the criminal offence.

CHAPTER II

CRIMINAL JUSTICE FOR CHILDREN GUIDING PRINCIPLES

Article 8

Extent of criminal justice for children guiding principles

1. The principles of this Code affect the content entirely and they are applied by any person and competent body that acts upon and takes decisions related to the child in conflict with the law, the child victim and/or witness of the criminal offence.
2. The principles of this Code shall be applied even to the administrative police actions and other bodies which conduct administrative activity in the context of juvenile justice.

Article 9

Presumption of innocence

1. Any child in conflict with the law shall be presumed innocent until proven guilty by a final court decision.
2. Any doubt over the charges against the child shall be deemed to act in his/her favour.

Article 10

Principle of the best interest of the child

1. The best interest of the child shall be a primary consideration by the competent bodies in any decision taken and activity conducted under this Code.
2. To implement this principle, the following is considered:
 - a) the needs of the child for physical and psychological development, education and health, security and sustainability as well as the child upbringing/belonging to a family;
 - b) the views of the child, depending on the age and maturity of the child;
 - c) the history of the child, considering special situations of abuse, neglect, exploitation or other forms of violence against the child, and the potential risk that similar situations may occur in the future;

- c) the ability of the parents or the persons responsible for the child rearing to respond to the needs of the child;
 - d) the continuation of personal relations between the child and the parents, with whom the child has kinship, social and/or spiritual ties.
3. The decisions and acts of competent bodies must contain a specific reasoning on how the best interest of the child is analysed and complied with.

Article 11

Principle of protection against discrimination

1. The rights emanating from this Code are guaranteed, without any discrimination, to any child in conflict with the law, child victim or witness, irrespective of sex, race, colour, ethnic origin, language, gender identity, sexual orientation, political convictions, religious or philosophical belief, economic, educational or social status, pregnancy, parental affiliation, parental responsibility, family or marital status, civil status, residence, health condition, genetic predisposition, disability, affiliation to a particular group and any situation of the child, child's parents or legal representatives.
2. The rights of the child, foreseen in this Code, are protected against all forms of discrimination on any of the grounds foreseen in paragraph 1 of this Article.

Article 12

Right to harmonious development of the child

1. The right of the child to physical, mental, spiritual, moral and social development shall be considered in any criminal justice for children related decision and proceedings.
2. The decisions and acts of the competent bodies must contain a specific reasoning on how the right of the child to this development is assessed and paragraph 1 of this Article is applied.

Article 13

Principle of proportionality

Any measure taken against a child in conflict with the law must be proportionate to the circumstances of commission of the criminal

offence, personality of the child, in line with the age, background and education, personal, family, social and environmental conditions, developmental and other needs of the child, including, as appropriate, even special needs.

Article 14

Prevalence of alternative measures of diversion

1. The alternative measures of diversion from criminal prosecution shall be given primary consideration in juvenile justice proceedings, in order to achieve the purposes of this Code and other justice for children-related laws.

2. Alternative measures which aim is to divert the child from criminal prosecution or the application of restorative justice measures are assessed as the first alternative. When making such an assessment, each competent body indicates in the respective acts the fact that the alternative measure of diversion serves better the purpose of re-socialization, rehabilitation of the child and prevention of law violations than the holding of the child criminally responsible and applying criminal sentences against the child.

3. Criminal proceedings involving a child in conflict with the law, whenever it is relevant, feasible and necessary, shall be avoided, provided that the rights of the child are respected, and the child is protected.

4. Any measure applied against the child as an alternative measure of diversion from criminal prosecution must serve for the protection of the rights and legal guarantees of the child.

Article 15

Restriction or deprivation of liberty as the last resort

1. A child shall not be arrested, detained or imprisoned if the aim may be achieved through a more lenient measure.

2. A child shall be arrested, detained or imprisoned in accordance with the provisions of this Code, as well as the criminal procedural law, unless otherwise foreseen in this Code.

3. The measures foreseen in paragraph 2 of this Article shall be taken only as the last resort, for a shortest time possible, and they shall be subject to periodic review by the court.

Article 16

Child's participation in the process

1. The right to participate in the process entails the right of the child to be heard and to express own views which are considered in accordance with the age and maturity of the child. Where a child wants to be heard, his/her request shall be heard, unless there are strong reasons set forth in the respective decision. If the child is unable to exercise such right, s/he may do so through the parent as a legal representative.
2. The child has the right to participate, directly and/or through the legal representative, in any decision-making process concerning the child.
3. The child may not be forced to participate in person in the process. The child's non-participation may not aggravate his/her position or/and be used against him/her.
4. The prosecutor and the court create all the conditions and take measures to encourage the child to participate in the criminal proceedings against him/her, if it serves the best interest of the child.
5. Any action taken by the competent bodies during the process conducted in the presence of the child must be appropriate to the age and/or ability of the child to understand.
6. Adaptation and necessary support shall be provided as stipulated in the ratified international acts concerning disabled persons and the law in force on inclusion and accessibility of disabled persons.
7. If the claims of the child and his/her legal/procedural representative are contradictory, the competent body shall assess the claim that serves the best interest of the child.

Article 17

Prompt and preferential handling

1. Any decision and action under this Code, from the start of the criminal process until the execution of the court decisions, shall be taken promptly, preferentially and without undue delay, considering the best interest of the child and the respect for the rights of the child.
2. Each competent body shall, promptly, within the time limits set in this Code, and with priority, handle cases of children in conflict with the law and child victims and witnesses, while making sure

that the trauma experienced by the child at any stage of the criminal process is not aggravated and that the criminal justice for children system provides, as appropriate, all the necessary assistance to the child.

Article 18

Psychologist's mandatory presence

1. The psychologist's presence is mandatory at any stage of criminal proceedings involving the child in conflict with the law, as well as during the interview process of the child victim or witness, irrespective of the age, over or under 14 years of age.
2. The psychologist, as appropriate, gives psychological support to the child and assesses his/her statements, considering the mental development of the child.
3. The psychologist's presence aims to make sure that the child in conflict with the law, the child victim and/or witness is interviewed properly, and the giving of testimony is facilitated, while taking care to avoid child's intimidation from or reluctance during the process.
4. The competent bodies, as appropriate and if necessary, make sure that the same psychologist is present throughout the criminal justice for children process and only if it serves the best interest of the child.
5. The psychologist who assumes the role of the emotional supporter to the child during investigation and trial may not be assigned by the court as an expert to prepare the psychological assessment for the same child.

CHAPTER III
PROCEDURAL RIGHTS AND GUARANTEES OF THE CHILD IN
CONFLICT WITH THE LAW

Article 19

Rights of the child in conflict with the law

1. The child in conflict with the law enjoys the rights foreseen in the Criminal Procedure Code and the special rights foreseen in this Code.
2. The child has the right to protection and special procedures at all stages of the criminal justice for children process.
3. At any stage of criminal proceedings the child enjoys the following rights:
 - a) the right to free legal aid and psychological assistance or any other appropriate assistance that is necessary to prepare and file the defence;
 - b) the right to be informed promptly in a way that is appropriate to his/her individual development;
 - c) the right to be provided with a free of charge translator/interpreter if s/he does not understand or speak the language used or if s/he uses the sign language;
 - ç) the right to have the parents present and/or the right to be accompanied by a trustworthy person;
 - d) the right not to be forced to give testimony or to plead guilty;
 - dh) the right to cross-examine the prosecution witnesses and ensure appearance and examination of the defence witnesses, under equal terms;
 - e) the right to assistance from the consular service;
 - ë) the right to appeal, at any stage of criminal proceedings or during execution of the criminal sentence;
4. Concerning the trustworthy person foreseen in paragraph 3 littera “ç” of this Article, the court has the right not to allow the trustworthy person to be present, if his/her presence has a negative impact on the rehabilitation and the reintegration of the child. In such case, the court must render a reasoned decision on the grounds for refusal.

Article 20

Legal aid and psychological assistance to the child

1. At any stage of the criminal justice for children process, the child in conflict with the law or the child victim is entitled to free state legal aid and psychological assistance according to the respective legislation.
2. The child witness is provided with free psychological assistance where it is needed by the child.

Article 21

Protection of child's privacy

1. The right of the child to privacy shall be fully respected, at any stage of criminal justice for children proceedings, in order to avoid causing harm to the child.
2. No information that may disclose the identity of the child in conflict with the law, the child victim or witness of a criminal offence shall be published.
3. Records on past sentences against the child shall not be made public.
4. Identification or publication, in any form, of personal data of the child, unless foreseen by the law on the personal data protection, shall be prohibited.
5. Personal data of the child who was under 18 years of age at the time of commission of the criminal offence may be identified or published only upon the consent of the child unless otherwise foreseen by the law on personal data protection.
6. Juvenile-related information shall be processed in accordance with the legislation on personal data protection.
7. Violation of paragraph 4 of this Article shall constitute a criminal offence according to the provisions of the Criminal Code.

Article 22

Individual assessment of the child

1. The body administering the process, at any stage of juvenile justice, shall treat the child with special attention and care.
2. In any decision concerning a child, account shall be taken of

individual circumstances including: age, level of development, living conditions, upbringing and development, education, health conditions, family situation, and other circumstances which allow for the individual assessment to be made.

3. The court/the prosecutor, before taking any decision about a child, shall summon, as appropriate, an expert or group of experts of various disciplines to assess the individual, health, family, social and environmental circumstances of the child, in order to understand the personality, accountability and the level of responsibility of the child.

4. If the court/prosecutor, once the individual assessment is done, finds that the child suffers mental health disorders which make him irresponsible, the child is exempted from criminal responsibility and, if necessary, the child is placed in a specialized and independent medical institution according to the provisions of the Criminal Procedure Code.

Article 23

Free of charge services to children in the juvenile justice system

1. Children in conflict with the law or victims are provided with free of charge services according to this Code and the legislation in force.

2. The fees for such services are covered by the budget of institutions and they are paid for by the respective institutions where services are provided, in accordance with the legislation in force.

3. The service delivery to children in the juvenile justice system is regulated by the provisions of this Code and the legislation in force, unless otherwise foreseen by this Code.

Article 24

The rights of the child victim and/or witness of the criminal offence

The child victim and/or witness of the criminal offence enjoys, to the extent possible, the same rights foreseen for the child in conflict with the law under this Chapter and the rights foreseen in Chapter V of this Code.

CHAPTER IV
**TRAINING AND SPECIALISATION OF BODIES COMPETENT IN
THE CRIMINAL JUSTICE FOR CHILDREN PROCESS**

Article 25

**Specialization of persons administering and participating in
the criminal justice for children process**

1. The competent bodies take all the necessary measures to make sure that the persons who work with children have the necessary knowledge, highest professional awareness of the protection of rights of the child in conflict with the law, the child victim or witness and that they are not removed from their positions.
2. Under this Code, the competent bodies guarantee and make sure that any person, who has been sentenced by a final court decision for having committed intentionally a criminal offence against a child or a domestic violence offence, is prohibited from working and providing services to children.
3. The competent bodies and the non-profit organisations providing services to children take all the necessary measures to make sure that persons sentenced for criminal offences against children have no contact with children.
4. Persons who administer the criminal justice for children process must be specialised and trained specifically in matters of protection of rights of the child. Exemption applies only to those cases where the actions or omissions of the child endanger public order as well as to the foreseen cases of the flagrancy according to the provisions of the Criminal Procedure Code. In such cases, once the non-specialised person takes the preliminary measures, s/he notifies immediately the specialized person/services to resume the process.
5. In proceedings concerning juveniles, the competent bodies make sure that the specialised person assist the child in the criminal justice process.
6. Violation of paragraph 3 of this Article constitutes a criminal offence according to the Criminal Code.

Article 26

The training topics

1. Any person assigned by the competent body to administer criminal justice for children shall undergo training and gain specific knowledge mainly related to:

- a) the methodology of communication with the child in conflict with the law and the child victim and/or witness of the criminal offence;
- b) the standards and principles which guarantee the rights of the child;
- c) the principles and the ethical duties related to their functions;
- ç) the signs and the symptoms that are indicative of criminal offences committed against children;
- d) the skills and techniques related to the critical situations, risk assessment, case referral and the guaranteeing of the principle of confidentiality;
- dh) the interview techniques, the child psychology and communication with the child in a language that is appropriate for the child;
- e) the dynamics and the nature of violence against the child, the effect and consequences, both physical and psychological, and the incitement of the child to commit criminal offences;
- ë) the special measures and techniques to support and protect the child victim and witness;
- f) the mandatory *modus operandi* used by practitioners who deal with children; as well as
- g) other similar matters related to criminal justice for children.

2. The training topics are determined specifically depending on the tasks of the practitioners of the competent bodies and the position of the child in the criminal justice for children process. The training is mandatory and continuous.

Article 27

Court's jurisdiction over criminal justice for children cases

1. The child in conflict with the law is tried by the juvenile sections established within the judicial district courts, according to the provisions of the legislation in force on the organisation of the

judicial power in the Republic of Albania.

2. The sections are competent to try cases of adult defendants accused of having committed criminal offences against children as victims.

3. The judge who is assigned to these sections to try juvenile cases must be specialised and trained on criminal justice for children matters.

4. Where a juvenile has committed a criminal offence together with an adult, the juvenile is tried by the juvenile sections within the judicial district courts, according to the provisions of this Code, except for cases foreseen in Article 80, paragraph 1 of the Criminal Procedure Code.

5. A person over 18 years of age, but under 21 years of age, who is accused of a criminal offence committed when s/he was a child, is tried by the juvenile section.

6. The competence of the juvenile section within the judicial district courts ends when the juvenile reaches 23 years of age.

Article 28

Judicial examination of juvenile cases

1. Where the victim is a child and the case is assigned to a panel of judges in judicial district courts and appeal courts, at least one of the judges must be specialised and trained in criminal justice for children.

2. When in judicial district courts which find it impossible to establish juvenile sections because of the low number of judges, a case must be tried by a panel of three-judges, at least one of the judges must be specialised and trained in criminal justice for children.

Article 29

Training and specialisation of prosecutors and judicial police officers

1. Criminal prosecution of criminal justice for children cases is conducted by prosecutors who are trained and specialised in criminal justice for children

2. Judicial police officers handling criminal justice for children cases are trained and specialized in criminal justice for children.

Article 30

Training and specialisation of State Police officers

Actions foreseen by the law on the State Police concerning a child are carried out by officers who are specialised and trained in criminal justice for children.

Article 31

Public defender

1. The child in conflict with the law or the child victim is defended by the public defender who is specialised in criminal justice for children, unless the child or his/her legal representative chooses another defence lawyer.

2. The National Bar Association makes available to the free legal aid institutions a list of public defenders who are specialised in criminal justice for children.

3. The institution administering free legal aid, in cases foreseen by law, provides legal aid immediately, upon request of the child or any competent body. The request made by the child may be submitted in any form and before the competent body according to the rules foreseen by the legislation in force.

Article 32

Other persons specialized in criminal justice for children

1. The criminal justice for children system involves the worker of the Unit for Protection of Rights of the Child, the psychologist, the procedural representative, the mediator, the probation officer, the employee of the centre of rehabilitation of children and the pre-trial detention centre, who are specialized in criminal justice for children.

2. The School of Magistrates, the Academy of Security, the Order of the Psychologist/Social Worker, the National Bar Association, the National Chamber of Mediators, the Probation Service and the State Agency for the Rights and Protection of the Child and other institutions take measures and draft training curricula.

3. The competent bodies, foreseen in paragraph 2 of this Article, draft and update the register of the trainees attending the training on criminal justice for children matters.

CHAPTER V
CHILD VICTIM AND WITNESS OF THE CRIMINAL OFFENCE

Article 33
General principles

1. In cases involving the child victim and/or witness the competent bodies shall be specifically careful:
 - a) to treat the child victim or witness of the criminal offence with care, kindness and sensitivity that show respect to the child's dignity, throughout the process, taking into account his/her personal situation, the immediate and special needs, age, sex, disabilities, if any, and the level of maturity;
 - b) to protect the privacy of the child victim or witness. Interference in the child's privacy, if necessary, shall be limited to the minimum necessary as defined by the law in order to obtain the evidence that is necessary for the criminal process;
 - c) to take all the measures that any participant in the administration of criminal justice for children, who has information about the child victim or witness, to be bound to maintain confidentiality of all the information obtained in the course of duty;
 - ç) to publish information related to the identity a child witness or victim only upon authorisation of the court.
2. The rules on the intimate and medical examination of the child victim or witness are foreseen in Article 82 of this Code and in the Criminal Procedure Code, unless they are at variance with this Code.
3. Violation of paragraph 1, letter "c" of this Article constitutes a criminal offence according to the Criminal Code.

Article 34
Child victim's right to be informed

1. To prevent the risk of re-victimisation and secondary victimisation, the legal representative, the defence lawyer and the psychologist as well as, as appropriate, and if possible, the child's trustworthy person participates in the procedural actions involving the child victim.
2. The child victim, his/her legal or procedural representative and

the defence lawyer shall, immediately and throughout the process, be informed by the competent body about the following:

- a) criminal and juvenile justice processes including the importance and role of the child victim, timing of testimony, and the ways in which interviews will be conducted during the investigation and trial;
- b) support mechanisms for a child victim to make a complaint and participate in investigation and court proceedings, including making available a defence lawyer;
- c) place and time of the interview;
- ç) protective measure that are at the child's disposal;
- d) existing legal means to review the decisions affecting the child victim;
- dh) rights of the child victim pursuant to the national and international legislation ratified by the Republic of Albania;
- e) opportunities to obtain compensation from the offender of the criminal offence, according to the respective legislation;
- ë) availability and functioning of restorative justice programmes;
- f) availability of respective services including health, psychological, social, financial and legal services and the means of accessing them.

3. In cases foreseen in paragraph 2 of this article, if the child is not informed directly by the competent body, it is the legal representative, the procedural representative or the defence lawyer who, as appropriate, fulfil such an obligation. The child shall be notified in such a way that information is appropriate and understood by the child.

4. At each stage of the process, the legal representative of a child witness/victim has the right:

- a) to express his views on the needs of the child before the procedural body;
- b) to be informed about the charges against the defendant;
- c) to be informed about the relationship between the child and the defendant;
- ç) to be informed about the progress of the process and decisions on the precautionary measures taken against the defendant, as well as the release of the defendant or sentenced person from prison or pre-trial detention facility, unless this poses a real threat to the defendant or the sentenced person;
- d) to appeal against a court decision, irrespective of the prosecutor's exercise of this right.

5. The judge during trial and the prosecutor during investigation may prevent the legal representative of a child witness/victim from participating in procedural actions only if this is indispensable for the best interest of the child.

Article 35

Duties of the Unit for Protection of rights of the Child concerning the child witness and victim

1. The representative of the Unit for Protection of Rights of the Child is the support person in cases involving the child victim and witness and, inter alia, he/she has the duty:

- a) to provide emotional support to the child;
- b) to provide support during the entire criminal process. Such assistance may include measures to alleviate the negative effects of the criminal offence on the child, measures to assist the child in his/her daily life, and measures in relation to administrative matters arising from the circumstances of the case;
- c) to advise whether therapy or counselling is necessary;
- ç) to communicate with the child's relatives, friends and defence lawyer;
- d) to inform the child about the health care, psychological or social services, and the ways of accessing such services;
- dh) to keep the child informed of his/her procedural condition, the importance of giving testimony, the duration, the form, as well as the procedural rules of interviewing;
- e) to inform the child about the time and place of the interview and the other procedural actions taken;
- ë) to inform the child about the right to appeal against the procedural actions foreseen by law;
- f) in cooperation with the defence lawyer or in absence of the latter, in cooperation with the child and the legal representative, to avoid, as appropriate, improper and/or unpleasant contact with the child by placing the child in a separate room in between the hearings, or take other measures to protect the best interest of the child;
- g) in cooperation with the defence lawyer or in his/her absence, in cooperation with the juvenile and the legal representative, to request the court to take protective measures, when necessary;

gj) to request special measures to be taken if the child's circumstances warrant them.

2. Moreover, the representative of the Unit for Protection of the Rights of the Child, when assigned as the procedural representative of the child, in cases of child victims and child witnesses, under 14 years of age, consents the giving of testimony by the child.

Article 36

Legal aid provided to the child victim

1. The child victim, throughout the justice process, has the right to free legal aid provided by defence lawyer chosen from the respective list compiled by the National Bar Association.

2. The provisions of Article 51 of this Code shall apply to the foreign child victim and witness.

Article 37

Protective measures for the child victim or witness

1. At any stage of the criminal process, where the safety of the child victim or witness is at risk, the prosecutor, the judicial police or the Unit for Protection of Rights of the Child, as appropriate, shall take protective measures including:

a) avoid direct contact between a child victim or witness and the accused person at any stage in the process;

b) request the court to issue restraining orders. In such case the request is recorded in a special register on the day of its filing. The provisions of the effective legislation on measures against domestic violence shall apply in this case to the extent possible;

c) request the taking of the precautionary measure "pre-trial detention" or "house arrest" against the accused person, provided that contact with the child is prohibited;

ç) request the taking of protective measures for the child victim or witness by the police or other agencies and maintain the secrecy of the child's whereabouts;

d) take or request other appropriate protective measures from the competent authorities.

2. Where the court finds any risk against the child victim or witness it may decide *ex officio* to take protective measures foreseen in paragraph 1 letter "b", "c" and "ç" of this Article.

Article 38

Notifying the child victim or witness

1. If the child is a victim or witness, the proceeding authority takes all the measures to notify the child:
 - a) in a way that information conveyed is suitable for and understood by the juvenile, including cases of the child's disabilities;
 - b) directly or through the legal/procedural representative.
2. In case of a conflict of interest with the legal representative or because of the very young age of the child, if direct notification of the child is impossible, the child shall be notified by the procedural representative, the defence lawyer or the psychologist.
3. A copy of the notification shall be served or as appropriate sent to the child's defence lawyer or legal representative.

Article 39

Special interview rules applicable to the child victim or witness

1. If life or health of the child may be put at serious risk during the testimony giving process, the judge, taking into account the age of the child, shall make sure that during the trial:
 - a) the child victim/witness's image and/or voice altering devices are used to interview the child, and the interview is conducted behind an opaque shield, or remotely;
 - b) the child witness/victim is interviewed in the presence of the defence lawyer before the court hearing starts and the interview with the child is video- recorded;
 - c) the process and the interview of the child witness or victim, when possible and appropriate, is followed by the same persons and the number of interviews is limited to the greatest possible extent.
2. The competent bodies make sure that, in every case, the child victim does not confront the accused person within the premises where the process is conducted.
3. The court session involving a child victim or witness shall be held in camera only.
4. Concerning the child victim or witness, the court, in addition to the provisions of paragraph 1 of this Article, shall make sure that:
 - a) the child is interviewed in child-friendly premises as well as out-of-court facilities;

- b) evidence is secured for the shortest time possible after initiation of criminal proceedings to avoid the negative consequences of a lengthy process;
 - c) no other interviews are conducted at other instances of trial in order to avoid re-victimization of the child, unless otherwise foreseen in the law;
 - ç) other measures deemed appropriate are taken.
5. The child victim and witness shall be interviewed without delay once the facts are reported to the respective bodies.
6. The same rules shall be applied by other competent bodies even when the child victim and witness is interviewed.

Article 40

Special interview rules applicable to children 14-18 years of age

1. In addition to the rules foreseen in Article 361/a of the Criminal Procedure Code, the child over the age of 14 years shall testify only if the defendant is not present. Otherwise, the judge shall order temporary removal of the defendant from the courtroom and the mandatory presence of the defence lawyer of the defendant in the court session.
2. If paragraph 1 of this article applies, the court, as appropriate, informs the child of the right to request the presence of the defendant. If so requested by the child, the court examines the request immediately, considering the specific circumstances, the level of maturity of the child, the risk of re-victimisation and secondary victimization and it decides on the request.

Article 41

Special interview rules applicable to the child victim and/or witness of sexual exploitation or sexual violence

1. In addition to the rules foreseen in Article 58/b of the Criminal Procedure Code, the rules foreseen in Article 40 of this Code shall be applicable to the interview with the child victim and/or witness of sexual exploitation or sexual violence. The audio and video-recording of the interview with these children is mandatory.
2. The audio and video-recorded testimony given by the child may be used during the court session.
3. By means of the necessary communication technology, the

testimony of the child victim of sexual exploitation and/or sexual abuse may be heard in the courtroom, without the child being present.

4. It is prohibited to interview the child witness or victim of domestic violence in the presence of the abusive parent or relative, while the issuing of a protection order, an immediate protection order is being decided.

5. In cases involving a child victim or witness of sexual exploitation and/or sexual abuse, the trial shall be held in-camera.

Article 42

Special interview rules applicable to the child victim/witness under 14 years of age

1. In addition to the provisions of this article, all the guarantees and rights foreseen by this Code and Article 361/a of the Criminal Procedure Code shall apply, to the possible extent, to the child victim and witness under 14.

2. A child under 14 may be interviewed only with the consent and in the presence of the legal/procedural representative, psychologist and defence lawyer. The legal/procedural representative has the right to express his/her views on the questions to be addressed to the child.

3. It is prohibited the presence of the legal representative in the process if his/her presence contradicts the best interest of the child and s/he is suspect of unlawful acts and/or omissions.

4. The importance of telling the truth and the consequences on third persons caused from failure to tell the truth are explained clearly, comprehensively and illustratively to the child under 14. The child is explained that s/he has no criminal responsibility for the criminal offence, refusal to testify or perjury.

5. The proceeding body shall consult the psychologist, beforehand, about the content of questions to be put to the child to make sure that the questions are addressed properly, the giving of testimony is facilitated, intimidation from or reluctance of the process is avoided.

Article 43

Measures to protect privacy and well-being of the child victim and witness

At the request of a child victim or witness, child's legal/procedural representative and/or defence lawyer or on its own motion, the

court, taking into account the best interest of the child, shall order, as appropriate, one or more of the following adequate and appropriate measures to protect the privacy and physical and mental well-being of the child and prevent undue distress and secondary victimization:

- a) expunge from the public records any names, addresses, educational institutions, and/or workplaces, professions or any other information that could be used to identify the child;
- b) prevent the defence lawyer of the defendant and the child victim/witness from disclosing the identity of the child or any material or information that would tend to identify the child;
- c) order the non-disclosure of any records that identify the child until such time as the court may find appropriate;
- ç) assign a number to the child, for the purpose of preparation of the defence of the accused, the date of birth and the full name of the child shall be disclosed within a reasonable period of time;
- d) take measures to hide the identity of the child such as: altering the image/appearance/presentation or voice; using an opaque shield; interviewing in another place and transmitting live to the courtroom by means of closed-circuit television; videotaping (audio and video recording) the interview with the child witness prior to the hearing, in which case the defence lawyer of the accused person attends the examination and is given the opportunity to interview the child witness or victim; communicating through a qualified and suitable intermediary, including the translator/interpreter for children with hearing, sight, speech or other disabilities, but not limited only to these;
- dh) hold in-camera session;
- e) give orders to remove the accused temporarily from the courtroom if the child refuses to testify in the presence of the accused person or if circumstances show that the child may refrain from speaking the truth in that person's presence. In such cases, the child's defence lawyer remains in the courtroom and make questions to the juvenile, thus guaranteeing the accused person's right of confrontation;
- ë) allow recesses during the child's testimony;
- f) take any other measures that the court may deem necessary, including, where applicable, anonymity, taking into account the best interests of the child and the rights of the accused.

Article 44

Restorative justice measures

1. The competent body shall inform the child in conflict with the law and the child victim, the legal or the procedural representative, and as appropriate, the defence lawyer of the child about the restorative justice programmes.
2. The competent body shall inform the child in conflict with the law, the legal or the procedural representative and, as appropriate, the defence lawyer of the child, over the possibility to seek restitution and damage compensation in court if the restorative justice programme fails.

Article 45

Right to damage compensation

1. The child victim of the criminal offence and the child's legal representative shall be informed of and explained the court's disposition about the respective criminal offence, in a way that is appropriate to the age and level of maturity of the child.
2. The court, as appropriate, shall inform the child victim of the criminal offence and child's legal representative of the right to claim damage compensation.

CHAPTER VI
GENERAL RULES OF JUSTICE PROCESS INVOLVING THE CHILD IN
CONFLICT WITH THE LAW

Article 46
Determining the age of the child

1. If the age of a person is uncertain, the proceeding body shall, at any status or instance of the proceeding, upon a motion of a party or on its own initiative, issue immediately a decision to assess the age of the child.
2. The age is determined based on the full assessment of the available information, by considering properly every piece of official documentation such as birth certificates, school records, medical data, parent's or child's age declaration and a report based on the medical examination.
3. If, after verification and expertise, the age of the child is still unknown, it shall be presumed that the person is a child.
4. If the age of the child is assessed roughly, the younger age of the child shall be considered to decide about the criminal responsibility.

Article 47
Individual assessment report

1. The prosecutor/the court shall, in the process of assessment of the child, rely on the developmental level, conditions of living, upbringing and development, education, health status, family situation and other circumstances of the child that make it possible to assess the characteristics of the personality, behaviour and needs of the child, including even the special needs.
2. The individual assessment report contains the individual characteristics of the child, foreseen in Article 22 of this Code.
3. The individual assessment report describes the special needs of the child, the risk to commit the criminal offence and other elements depending on the case and recommends the proper measures to promote child's development and integration into society.
4. The prosecutor/the court have the obligation to request the preparation of and consider the individual assessment report when:
 - a) determining the alternative measure of diversion;

- b) determining the type of sentence;
 - c) executing the sentence; as well as
 - ç) examining the request for conditional release.
5. The prosecutor/the court must observe that the time limit of preparation of the report does not preclude the progress and the time limits of the criminal case in question.
6. In the stages foreseen in letters “a” and “b” of paragraph 4 of this article, the individual assessment report is prepared by the expert/group of experts or the Probation Service, according to the provisions of article 22 of this Code. In the cases foreseen in letter “c” and “ç” of paragraph 4 of this Article, the report is prepared by the Institution of Execution of Criminal Sentences against Juveniles (IECSJ) and/or the Probation Service. As appropriate, the above-mentioned bodies take even the opinion of the Unit for Protection of rights of the child when they prepare the individual assessment report.
7. When the expert or the group of experts, the representative of the Probation Service, Institution of Execution of Criminal Sentences or as appropriate the Unit for Protection of rights of the child prepare the individual assessment of the child, they meet freely with the child defendant and obtain the necessary information from any natural or/and legal person, public and/or private, who is considered to be facilitating this process.
8. The individual assessment report is considered in any stage of criminal proceedings. Information given in a previous individual assessment report is considered when another individual assessment report is prepared at each subsequent stage of the criminal proceedings.
9. The methodology, the rules and the standards for the drafting of the individual assessment report foreseen by this Article shall be determined according to the legislation of the respective areas.

Article 48

Defending the child

1. The legal representative of the child has the right to choose and appoint a defence lawyer, independently, considering the best interest of the child.
2. If a child in conflict with the law does not choose a defence lawyer, the competent body who carries out the respective procedural actions shall assign immediately the public defender according to

the provisions of the Code and the special laws on legal aid, provided they do not contradict this Code.

3. The request to appoint a public defender, the child's notification and consent and, in absence of such consent, the consent of the procedural or legal representative, shall be recorded in a special record. The record, as appropriate, is signed by the child or the child's legal/procedural representative and the public defender.

4. In any case, participation of the defence lawyer is mandatory.

5. The statements of the child suspect that are not made in the presence of the defence lawyer may not be used as evidence.

Article 49

Mandatory presence in procedural actions involving the child

1. Every procedural action with respect to a child shall be taken in the presence of the child's defence lawyer, the legal representative and the psychologist. An exemption from this rule shall apply only if the acts or omissions of the child constitute a threat to public security and/or only in the foreseen cases of the situation of flagrancy, according to the provisions of the Criminal Procedure Code.

2. The judge during trial, and the prosecutor during investigation may prohibit the legal representative of a child in conflict with the law from participating in the procedural actions, unless it is necessary for the best interest of the child.

Article 50

Right of the child to communicate in a language that he understands

1. If the child does not understand properly, partially or fully, or cannot speak the language of the proceedings against the child, a child will be assisted by a free of charge interpreter who will be present in every procedural action. An exemption from this rule shall apply only if the acts or omissions of the child constitute a threat to public security and/or only in the foreseen cases of the situation of flagrancy, according to the provisions of the Criminal Procedure Code.

2. The interpreter meets the child before the trial or the procedural action to make sure that they understand each-other.

3. The disabled child has the right to free of charge services

required to be informed and communicate about the case and to participate in the proceedings.

Article 51

Right to consular assistance

1. At any stage of the proceedings, a foreign child in conflict with the law has the right to be assisted from the representative of the diplomatic missions or consular posts of his/her country.
2. If the child, arrested or detained, is a foreign national, the ministry responsible for foreign affairs is notified within the shortest time and in any case before the interview and in turn it notifies thereof the diplomatic mission or the consular post of the respective country.
3. If the child is a national of a country that has no diplomatic mission or consular post in Albania, a refugee or a stateless person, it shall be given the opportunity, through the ministry responsible for foreign affairs, to contact the diplomatic mission of the country that assumes the responsibility over the child's interests or any national or international organization in the field of human rights, mandated to protect such children.
4. The provisions of this Article apply even to the cases of children, foreign nationals, who are victims of trafficking, kidnapping or wrongful retention.

Article 52

Splitting the juvenile case from the adult case

1. If the child is accused of a criminal offence together with an adult person, the case is tried according to Article 27 paragraph 4 of this Code.
2. Where possible, juvenile cases are tried separately from the adult cases, unless the complete, objective and prompt examination of the case is at stake.
3. In any case, the child enjoys the rights and guarantees foreseen by this Code and the Criminal Procedure Code.

Article 53

Notifying the child

1. The child in conflict with the law is notified according to the rules foreseen in the Criminal Procedure Code.
2. The child in conflict with the law is notified in such a way that the information is adequate for and understood by the child, even in the case of a child with special needs due to disability.
3. The child in conflict with the law is notified, as appropriate, through the legal/procedural representative or the head of the institution where the child has been placed.
4. A copy of the summons is served to the child defendant or sent to the child's defence lawyer or legal representative.

Article 54

Prohibition of use of force, other instruments and weapons

1. No force and other instruments of restraint shall be used during arrest, movement outside the institution, execution of precautionary measures or sentencing of a child, unless for exceptional/extraordinary cases, where all the other means to arrest the child and to prevent the child from inflicting self-injury, injury to others, have been exhausted and have been ineffective, and where the aim foreseen in the law may not be achieved through other less harmful instruments.
2. In no case may force and other instruments of restraint be used against a pregnant child unless she has plans to inflict self-injury.
3. In the case foreseen in paragraph 1 of this Article, the only form of force and other instruments that are allowed to be used consist of physical restraint, handcuffs and other stringent means. To prevent group disobedience and/or mass disorder, to repel an attack and arrest an armed person, other stringent means may be used including rubber batons, restraining nets, tear gas and/or water cannons.
4. In any case, physical restraint and other instruments:
 - a) are used for the shortest time possible;
 - b) are used to attain an objective foreseen in the law, and are proportionate to the respective circumstances;
 - c) are not used in a degrading or humiliating manner and do not amount to torture or maltreatment.
5. Use of weapons against a child shall be prohibited, unless the

child carries a weapon and poses a direct and imminent threat to the life or health of a third person and if such threat cannot be prevented through other means.

6. Use of weapons shall be prohibited in case the child is escaping from the pre-trial detention facility or prison.

7. The person who uses force and/or other instruments, as per this article, shall notify the superior immediately thereof and, if necessary, the head of the institution, and he shall submit the reasons for the impossibility to use other instruments.

8. The direct superior shall make sure that a medical examination of the child is performed immediately. Any person who uses force and/ or other instruments prepares a written report thereof. The report contains information about the use of force and/or other instruments, the justification for using them and other related information.

9. Every instance of use of force and other instruments is recorded in the respective register.

10. The register and the data therein shall be made available to the child, his legal representative and/or lawyer, the court and authorities that, according to the legislation in force, inspect and/or supervise this activity.

11. Only persons who are specifically trained, according to the rules in force on the use of weapons shall have the right to use the instruments set forth in paragraph 3 of this Article.

CHAPTER VII
DIVERSION FROM CRIMINAL PROSECUTION AND SENTENCING
THROUGH ALTERNATIVE MEASURES

Article 55

Criteria and conditions for application of the measure of diversion from criminal prosecution

1. In every case, the competent body considers the taking of the measure of diversion against the child in conflict with the law.
2. When deciding to apply diversion from criminal prosecution, the competent body shall assess the best interest of the child, the gravity of the criminal offence and the sentence foreseen for the criminal offence, the child's age, the degree of guilt, the inflicted harm, the intimidating effect of criminal prosecution, the child's behaviour after committing the criminal offence as well as the individual assessment report prepared according to Article 47 of this Code.
3. The competent body takes the measure of diversion in particular if:
 - a) there is adequate evidence to suspect reasonably that the child has committed a criminal offence that is punishable by a maximum of 5 years of imprisonment or a fine;
 - b) the child admits and explains the criminal offence in the presence of the defence lawyer;
 - c) the child is not reported criminally for having committed a criminal offence or the child is not a recidivist;
 - c) the child, and as appropriate, his/her legal/procedural representative give written consent for the application of diversion;
 - d) the child has not participated in the past in any programme related to the completion of the measure of diversion from criminal prosecution and/or mediation;
 - dh) sentencing the child for those offences does not serve to correct his/her behaviour;
 - e) considering the best interest of the child, there is no public interest for the criminal proceedings to be initiated or resumed, if already initiated.
4. The competent body may, before taking the decision to apply the measure of diversion, request information from the parents, the legal guardians, the institutions that have knowledge about

the activity of the child, including as appropriate, even the Unit for Protection of rights of the child, as well as the opinion of the expert, based on the needs of the child and the process.

Article 56

Procedure for application of the measure of diversion by the prosecutor

1. The prosecutor may decide to apply the measure of diversion up until the moment the judicial examination of the case starts.
2. The measure of diversion against the child in conflict with the law may be taken upon the initiative of the prosecutor or the request of the child in conflict with the law or his/her representative.
3. If the prosecutor, on own initiative, applies the measure of diversion, the prosecutor proposes the measure of diversion from criminal prosecution to the child in conflict with the law and upon the child's consent, the prosecutor decides to apply it ultimately.
4. If the child in conflict with the law refuses the prosecutor's request/proposal for application of the measure of diversion, a record is kept and the reasons for refusal are recorded therein. The record shall be signed by the prosecutor and the child or as appropriate, the child's legal or procedural representative.
5. The child in conflict with the law or his/her representative shall, upon a reasoned request, ask the prosecutor to apply the measure of diversion. In such case, the prosecutor shall decide whether to apply diversion through a reasoned decision.
6. If the prosecutor refuses the request for application of the measure of diversion, the child in conflict with the law or his/her representative has the right to request application of the measure of diversion from criminal prosecution before a court within 15 days after receiving notice of the refusal decision.

Article 57

Procedure and application of the measure of diversion by the court

1. The measure of diversion may be decided even by the court.
2. The court, on its own initiative or upon a reasoned request by the parties, the social worker or the psychologist may decide to remand the case to the prosecutor to proceed with the application of

diversion. The court shall hear the child and obtain his/her consent before taking this decision.

3. The court may apply the measure of diversion at the stage of adjudication before a final decision is rendered.

Article 58

Consequences of application of the measure of diversion

1. Application of the measure of diversion by the prosecutor is a circumstance for non-initiation of criminal proceedings, if criminal proceedings have not been initiated and for dismissal if criminal proceedings have been initiated.

2. Such decision is made known to the head of the prosecutor's office and to the victim so that the latter will have the opportunity to claim damages as appropriate. The child's defence lawyer, the legal and/or procedural representative shall be informed of this decision accordingly.

3. If the measure of diversion is applied, the prosecutor decides not to initiate criminal proceedings or to dismiss the criminal case and concludes an agreement with the child on the type of the diversion measure and/or mediation.

4. The Minister of Justice by means of an order defines the elements of the agreement concluded between the parties on the measure of diversion and/or mediation, as well as the rules of implementation of the respective programme, foreseen in this agreement.

Article 59

Consent to the diversion measure

1. The measure of diversion from criminal prosecution shall be taken only upon the written consent of the child and, as appropriate, even of the legal representative.

2. If the child's legal representative is not present, or unable to be located, or the child has no contact with him/her, or the legal representative is in a situation of conflict of interest with the child, the competent body shall appoint a procedural representative who may give consent to the diversion measure.

3. Prior to obtaining consent, the child is offered counselling and free legal aid to understand the proposed diversion measure and whether it is appropriate and acceptable by him.

4. The child is assisted by the defence lawyer during the negotiation of the agreement about the measure of diversion.
5. The agreement referred to in paragraph 4 of this Article shall be signed by the child and his/her defence lawyer.

Article 60

Guarantees of the child for application of the diversion measure

1. Before applying the measure of diversion from criminal prosecution, the child and his/her defence lawyer and, as appropriate, the legal representative shall have the right to be given detailed information about the concept of the measure of diversion from criminal prosecution, its duration, the conditions and manner of completion as well as the consequences of failure to fulfil the diversion measures.
2. The child is explained, verbally and in writing or in any proper form of communication, taking into account the special abilities of the child, that consent to the diversion measure is voluntary and the child has the right to withdraw at any stage.
3. If the child does not have a defence lawyer, the child and his/her legal representative are informed of the right to have a defence lawyer.
4. The admission of the criminal offence by the child and the information gathered about the child during the diversion process may not be used in court against the child.

Article 61

Conditionality on the decision to apply the diversion measure

1. The prosecutor may decide to suspend investigation for the purpose of conditional application of the diversion measure, if the child in conflict with the law requests and guarantees fulfilment of the following obligations:
 - a) repair or compensation for harm caused by the criminal offence according to child's skills and as appropriate;
 - b) involvement in restorative justice and mediation programmes;
 - c) involvement in the actions of a humanitarian organisation or community or environmental protection activities;

- ç) treatment for drug addiction or other addictions.
2. If the child fulfils the obligations referred to in paragraph 1 of this Article, the prosecutor decides ultimately to dismiss criminal proceedings against the child.

Article 62

Possible alternative measures of diversion from criminal prosecution

1. The alternative measures of diversion from criminal prosecution may consist in:
- a) restorative justice and mediation programmes;
 - b) counselling the child and the family;
 - c) verbal warning;
 - ç) written warning;
 - d) mandatory measures;
 - dh) placement in foster care;
2. Several measures foreseen in paragraph 1 of this Article may be taken simultaneously against the child at the same time. These measures are defined based on the individual assessment report, in accordance with the rules foreseen in Article 47 of this Code.
3. Diversion measures must be reasonable and proportionate to the needs of the child in conflict with the law and the child victim. When deciding on a diversion measure, no obligation which may cause humiliation, loss of dignity, exclusion from the regular educational processes and/or primary employment, as well as harm to the physical and/or mental health may be imposed against the child.
4. It is prohibited the application of a diversion measure that is more severe than the minimum sentence foreseen by the law for the committed criminal offence.
5. The alternative measures of diversion foreseen in paragraph 1 of this Article shall be taken, as appropriate, by the prosecutor's office or the court.

Article 63

Restorative justice and/or mediation programmes

1. The proceeding body decides on the application of the restorative justice programme in compliance with the legislation on

mediation, in order to give the child the opportunity to redress the consequences of the criminal offence committed against the victim, the community and/or the society.

2. The restorative justice programme, according to paragraph 1 of this Article, may be applied if:

- a) the child, the defence lawyer and as appropriate the legal representative give their consent to such a decision; and
- b) any agreement to redress the consequences of the criminal offence committed by the juvenile is warranted or relevant.

3. One of the procedural representatives according to the provisions of Article 3, paragraph 17 of this Code may give the consent required under paragraph 2, letter “a” of this Article if the child has no parents or a conflict of interest exists between the parents and the child.

4. The restorative justice programme under paragraph 1 of this Article may foresee that the child be asked to:

- a) accept and show understanding of the responsibility for the criminal offence and the consequences on the victim;
- b) compensate the damage inflicted on the victim, the community and/or the society;
- c) ask forgiveness from the victim; and
- ç) take actions acceptable even by the victim or/and the community.

5. The restorative justice measures taken in accordance with the provisions of this Article, may include participation in a diversion and mediation programme, community work, and/or any other programmes that lead to redressing the consequences of the criminal offence committed by a child.

6. Family and group mediation is an alternative measure of diversion from criminal prosecution that brings together the victim and the child in conflict with the law, their relatives, persons from their social group, representatives from public agencies for the protection and supervision of children and prevention of juvenile delinquency. The accused and his/her family in this process are expected to enter into an agreement with the victim that includes compensation, fulfilment of obligations acceptable by the victim and that is intended to keep the accused person away from similar conflicting situations in the future.

Article 64

Mediation process

1. Mediation as an out-of-court process is conducted by the mediator according to the provisions of this Code and the law in force on mediation.
2. Mediation may be done only upon the free explicit consent of both the child accused of the criminal offence and the injured party. Consent must be recorded in writing by the proceeding body.
3. Mediation may be done only in the presence of the child offender of the criminal offence and the injured party.
4. The child's legal representative, the psychologist, the worker of the Unit for Protection of rights of the child, the prosecutor, and/or other persons assigned by him/her may participate in the mediation process upon consent of the parties. The prosecutor may participate in the mediation process if he/she deems it necessary.
5. Mediation to resolve disputes, as appropriate, may be applied as both a diversion measure and a possibility that inures to the improvement of relations between the child offender and victim of the criminal offence.
6. The prosecutor during investigation and the judge during trial, accordingly, may propose mediation if they deem that this is the most adequate alternative considering the nature of the criminal offence, the circumstances of commission of the criminal offence, the history of the child, the possibility of restoration of relations between the child and the injured party, the possibility of reducing harm on the injured party, the possibility to rehabilitate and re-integrate the child into the society.
7. If the parties accept the prosecutor's/judge's proposal for mediation, the prosecutor/the judge decide to suspend the criminal process for a period not longer than 45 days. If the mediation agreement is concluded, the prosecutor/the judge decides to dismiss the case. If the mediation agreement is not concluded after 45 days, suspension is revoked, and the investigation/adjudication of the case shall be resumed.
8. The mediation process costs shall be paid according to the legislation in force.

Article 65

Counselling the child and the family

1. Counselling consists in informing the child and/or the family that the child has committed a harmful, dangerous offence, which constitutes a criminal offence, and which has negative consequences on the victim and the community.
2. The competent body orders the measure of counselling the child and/or the family if such measure is considered adequate and in the interest of the child and it is such that it will have a positive impact on his/her behaviour.
3. The competent body, accordingly, tasks the Unit for Protection of rights of the child or the social and/or psychological services with the drafting of a counselling plan and measuring its impact on a step by step basis.

Article 66

Verbal warning

1. Verbal warning consists of all the explanations that the competent bodies give to the child about the harm caused by his/her actions and the consequences deriving from re-offending.
2. In this case, verbal warning given to the child is recorded in a special register which form is determined by an order of the Minister of Justice.

Article 67

Written warning

1. A written warning consists of written explanations, as per article 65 of this Code, that the competent bodies give to the child.
2. A copy of the record is given to the child and his legal representative.
3. The form of the written warning and the information to be included therein is determined by order of the Minister of Justice.

Article 68

Mandatory measures

1. The mandatory measures against a child may be taken to prohibit him/her from:
 - a) contacting/meeting a certain person;
 - b) going to/visiting certain places;
 - c) changing the place of residence;
 - ç) leaving the dwelling place during a specific period/time;
 - d) leaving from a location or a given administrative unit without permission;
 - dh) performing other actions which are an obstacle to their re-socialization and rehabilitation.
2. The mandatory measures taken against a child are:
 - a) to start or resume studies in an educational institution;
 - b) to take up employment considering and observing the provisions of the Labour Code;
 - c) to participate in educational, correctional and/or medical treatment programmes;
 - ç) to fulfil other obligations that facilitate re-socialization and rehabilitation and prevent re-offending.
3. The mandatory measures, foreseen in paragraph 2 letter “a”, “b” and “c” of this Article, shall be made known not only to the child and his legal/procedural representative, but also to the authority responsible for education and/or vocational training, employment, health, the Probation Service and Unit for Protection of rights of the child.
4. The competent body shall determine, accordingly, that the Probation Service or the Unit for Protection of rights of the child, enforce and supervise the mandatory measures foreseen under this Article.

Article 69

Placement of the child in foster care

1. A child in conflict with the law may be placed in foster care for an educational and/or correctional programme if the parent's or guardian's care related to the upbringing, the behaviour and the personality development of the juvenile is inadequate to fulfil the aim of the mandatory measures and if constant care and supervision by a

person or specialised service is necessary.

2. The educational and/or correctional programme is provided, as appropriate, by the responsible institutions defined by the legislation in force on the rights and protection of children. The responsible authorities under this legislation shall assign persons specialised for the provision of constant care. These persons, in cooperation with the child, the parent, the guardian, the social welfare and educational institutions, the doctors and other practitioners, shall have a constant influence on the personality and behaviour of the child, take care of their treatment and supervise the fulfilment of obligations, according to an individual plan.

3. The prosecutor or the court decide, accordingly, to place a child in foster care for a period from six months to two years.

4. Constant care and supervision may be provided without separating the child completely and permanently from the previous environment. In this way, the child may be placed in a specialised service for 24 hours or partial duration which varies from 4 to 8 hours.

5. The decision of the proceeding body to place the child in foster care considers that the execution of such measure does not preclude the regular education and employment of the child as well as engagement in effective activities. The activities shall be adapted to the age, development, skills and interests of the child in order to develop his/her sense of responsibility.

6. The parents of the child placed in foster care may be involved in the process of fulfilment of this measure provided that their involvement does not contradict the child's interests. Once the measure is ordered, the proceeding body gives special instructions to the parents or the guardian and imposes on them the obligation to collaborate with the specialised person about potential arising issues.

7. The proceeding body may order as well that the child fulfils one or several mandatory measures, foreseen in Article 68 of this Code, if it deems that this will be necessary for the effective fulfilment of the given measure.

8. The service specialised for the fulfilment of the measure of placement in foster care informs the prosecutor in case of non-fulfilment of the obligations, according to this Article.

9. The specialised service shall be provided by the disciplinary/educational centres established according to the legislation on the protection of the rights of the child.

10. In case of a disabled child, the specialised practitioners shall

apply the provisions of this Article considering the disability and in accordance with the legislation on inclusion and accessibility.

Article 70

Fulfilment of the alternative measures of diversion from criminal prosecution

1. If an alternative measure of diversion from criminal prosecution is taken against the child who has committed a criminal offence, and the measure is fulfilled, no charges for the same criminal offence may be brought against the child.
2. If the child fulfils the obligations, under the diversion agreement, the prosecutor decides to dismiss the proceedings immediately.
3. The child who has fulfilled the alternative measure of diversion from criminal prosecution shall not be considered to have been sentenced for a criminal offence nor shall he/she be treated as a person with a criminal past.
4. Fulfilment of the measure of diversion from criminal prosecution shall be realised and supervised by the Probation Service in cooperation with the mediation service.

Article 71

Failure to fulfil the alternative measures of diversion from criminal prosecution

1. If the child fails, intentionally, to fulfil the measure of diversion from criminal prosecution, the Probation Service informs the prosecutor in writing and explains specifically the time, the place, the manner and the circumstances of non-fulfilment and the personal situation of the child.
2. The child, the parents or, as appropriate, the legal representative, shall be informed by the Probation Service about the consequences of failure to meet the conditions and fulfil the obligations of the diversion measure and about the processing rules in case of non-fulfilment.
3. Non-fulfilment of conditions and obligations deriving from the measure of diversion from criminal prosecution does not constitute a criminal offence and does not automatically result in restriction or deprivation of liberty of the child. Even in such case, the competent bodies consider deprivation of liberty as the last resort.

Article 72

Procedure in case of non-fulfilment of the alternative measure of diversion from criminal prosecution

1. The prosecutor, in cases foreseen in Article 71 of this Code, may decide to change or revoke, partially or fully, the measure of diversion after a detailed review of the reported facts.
2. The prosecutor, in every case, schedules a special hearing, hears the views of the child who presents the reasons for non-fulfilment of the measure, while complying with the provisions of Article 59 of this Code about the child's consent.
3. The prosecutor, if necessary, may request a new psychological, psychiatric assessment or an opinion about the previous experts' reports.
4. The prosecutor after re-assessing this measure as well as other measures contacts the child, the legal representative and hears the opinion of the Probation Service officer and he/she may decide:
 - a) to revoke or uphold the decision of diversion from criminal prosecution;
 - b) to change the type of measure of diversion;
 - c) to extend the duration of the agreement.
5. Where the proceeding body decides to re-institute proceedings against the child, it shall consider the part of the measure that has already been fulfilled by the juvenile during the enforcement of the alternative measure of diversion.
6. In the event of revocation of the diversion decision, the prosecutor, by means of a reasoned decision, decides to revoke the decision of non-initiation of investigation or to dismiss the case already initiated and, decide to re-open investigation.
7. In the event of revocation of the diversion decision, the actions performed by the child to fulfil the measure of diversion from criminal prosecution shall be reviewed during trial.
8. The admission of responsibility for a criminal offence in order to have an alternative measure of diversion from criminal prosecution ordered against the child may not be used against the child during the court proceedings.
9. If the child fails to fulfil the special obligations ordered to, or the child refuses, or in other ways, interferes with the execution of the constant supervision measure, the court may decide, where possible, for this reason, to place the child in an educational/correctional

institution/centre for an uninterrupted stay of no longer than one month.

10. The procedure applied by the Probation Service where it finds non-fulfilment of the diversion measure is determined by the decision of the Council of Ministers.

CHAPTER VIII

ELEMENTS OF THE PROCESS OF INVESTIGATION OF THE CHILD IN CONFLICT WITH THE LAW

Article 73

Notifying arrest or detention of a child

1. The proceeding body shall, once the child is arrested, inform the latter of the right to notify the parents and in their absence, another adult person appointed and accepted by the child.
2. The proceeding body takes immediately all the necessary measures to notify, as appropriate, the legal or procedural representative of the child in accordance with the rules foreseen in this Code.
3. The proceeding body, immediately after accompanying the child to the facility of the respective institution, notifies the legal representative or the person appointed by the juvenile, of the arrest, the location of the pre-trial detention centre and explains the reasons of the arrest and it provides the child with a copy of the Letter of Rights.

Article 74

Assigning and notifying the legal/procedural representative

1. The proceeding body shall promptly notify the Unit for Protection of rights of the child if:
 - a) the legal representative cannot be located;
 - b) it is obvious that the child's legal representative has abused with the child or there is a case of a domestic crime in question;
 - c) there are allegations for the impartiality of the child's legal representative concerning the nature of his/her relations with the family member who has been injured;

- ç) one of the types of conflicts of interest is in place.
2. In cases foreseen in paragraph 1 of this article, these persons shall not be allowed to access the child-related documents.
 3. The proceeding body assigns a person from the list submitted by the Unit for Protection of rights of the child to act as the child's procedural representative if:
 - a) it is impossible to locate the child's legal representative, within one hour from the moment the child is fetched in the premises of the proceeding body;
 - b) the child does not live with the legal representative and/or refuses to contact him/her;
 - c) the legal representative acts contrary to the interests of the child;
 - ç) the child is a victim of or witness to a criminal offence committed by the child's legal representative;
 - d) the legal representative is accused of the same criminal offence as the child;
 - dh) the legal representative is unavailable.
 4. In every case, the views of the child must be taken into consideration when assigning the procedural representative.
 5. The provisions about the legal representative shall fully apply, as appropriate, even to the procedural representative in relation to the criminal process.

Article 75

Conditions for juveniles in the pre-trial detention facilities

1. The juvenile in the pre-trial detention facility enjoys all the rights of a child sentenced to imprisonment.
2. The juvenile in the pre-trial detention facility shall be placed separately from adults.
3. Juveniles shall be placed in separate facilities by gender.
4. The juvenile, while in pre-trial detention, as needed and in accordance with the age, sex and personality, shall be provided with social, educational, psychological, medical and physical assistance.

Article 76

Interviewing the child in conflict with the law

1. During the stages of the criminal proceedings, the proceeding body guarantees the enforcement of the child's rights, by aiming at protecting the child from self-incrimination while guaranteeing the right to remain silent and not to testify.
2. When interviewing the child, the proceeding body guarantees decent treatment in accordance with the international standards of human rights and rights of the child.
3. Any kind of physical and/or psychological maltreatment of the child during the interview process or with the intent to obtain any information from the child shall be prohibited.
4. The proceeding body consults in advance the psychologist about the content of questions to be addressed to the child to make sure that the questions are addressed properly, the giving of testimony is facilitated and intimidation from or reluctance of the process is avoided.
5. The child is interviewed in the presence of the defence lawyer and the psychologist. With the child's consent, the legal/procedural representative may participate during the interview.
6. The language used to interview the child must be as friendly as possible and communication must be as clear as possible.
7. When a child in conflict with the law is interviewed, in addition to the provisions of this Article, as appropriate, the provisions of the Criminal Procedure Code shall be applied to the extent they do not contradict this Code.

Article 77

Procedural guarantees of the interview with the child in conflict with the law

1. The child, the legal representative or the psychologist have the right to request recesses during the interview with the child.
2. The competent body, when interviewing the child, arranges recess in accordance with the age, development level and other circumstances of the child.
3. It is prohibited to interview the child during the night hours, from 22:00 – 8:00.
4. The child is given food at least once every 4 hours from 8:00-

22:00 and water without any time limitation. The child is guaranteed the right to use the toilet at any time.

5. The prosecutor and the judicial police officer, during investigation, have the right to prohibit the legal representative from participating during the procedural actions, only if it serves the best interest of the child.

6. The competent bodies, when interviewing the child in conflict with the law, during the juvenile justice process, shall make sure to limit the number of interviews as much as possible.

7. The child under 14 years of age who has committed a criminal offence shall be interviewed after explaining to the child, in a clear language that he understands, that the child has no criminal responsibility because of the age. Moreover, the child is explained that he has no criminal responsibility if he/she refuses to testify or gives false testimony.

8. The rules set forth in this Article apply even to the administrative actions of the police and other bodies that perform administrative activity in the context of juvenile justice.

Article 78

Strip searching a child

1. During the strip search the proceeding bodies guarantee protection of privacy and dignity of the child.

2. The proceeding bodies, in every case, explain to the child in a language that the child understands, the reasons for the strip search.

3. The judicial police officer informs the child of the act containing the decision to conduct the strip search.

4. The strip search is done by persons of the same sex or the child's choice of sex.

5. The presence of the defence lawyer is mandatory in every case of strip search of a child.

Article 79

Intimate search/medical examination of a child

1. An intimate search consists of actions related to the physical search/examination of a child's body other than the mouth.

2. The intimate search of the child may be done only upon a court decision unless the health and life of the child is at stake, in

emergency cases, and there are reasonable grounds to believe that the information to be obtained may be lost, may become void or the obtained evidence may be destroyed.

3. In all cases, an item and/or material is taken from the child's body in premises that are provided with a licence to perform a medical activity, by a certified physician and nurse of the same sex as the child, and in the presence of the legal representative and defence lawyer.

4. The search and other procedural actions to remove, fully or partially, the child's clothing, are taken only upon a court decision issued after hearing the views of the child and in the presence of the legal representative and the defence lawyer, except for the cases which pose a threat to public security and the foreseen situations of flagrancy, according to the provisions of the Criminal Procedure Code.

5. The intimate search is done by persons of the same sex as the child or persons of the child's choice of sex.

6. In cases foreseen under paragraph 2 and 4 of this Article, the court decides within 12 hours from the filing of the request, without the parties being present.

7. If the child does not agree with the participation of the legal representative during the search foreseen under paragraph 2 and 4 of this Article, or if the legal representative cannot participate, the procedural actions shall be carried out in the presence of the procedural representative assigned in accordance with the provisions of this Code.

8. The presence of the child's defence lawyer shall be mandatory in any case of intimate and medical examination/search of a child.

9. Biological materials are taken forcefully from the child or medical procedures are carried out by force according to the rules foreseen in Article 201 letter "a" of the Criminal Procedure Code.

Article 80

Content of the decision to conduct an intimate and medical search

The decision of the court related to the request for an intimate and medical search, in addition to the provisions of Article 383 of the Criminal Procedure Code, shall contain even:

- a) the subject who has filed the request to the court;
- b) the identity of the child against whom the action is taken;

- c) the reasonable grounds for carrying out such procedural action;
- ç) the object, item or substance and related data which may result during the search;
- d) the deadline of execution of the decision;
- dh) the body executing the decision.

CHAPTER IX PRECAUTIONARY MEASURES

Article 81 **Taking precautionary measure**

1. A more severe precautionary measure may not be taken against the child, if the same purpose may be achieved through a more lenient measure.
2. Where a precautionary measure against a child is requested, the prosecutor's request and the court's decision shall consider and provide reasons for the best interest of the child, the child's specific needs and the request not to interrupt the education process, the upbringing and the normal development of a juvenile.
3. The judge hears the child in person when deciding about the precautionary measure and the judge decides immediately thereafter.

Article 82 **Special precautionary measures against the juvenile**

In addition to the precautionary measures foreseen in the Criminal Procedure Code against the child in conflict with the law, the following measures may be taken:

- a) placing a juvenile under supervision;
- b) placing a juvenile in a specialised service.

Article 83

Placing a juvenile under supervision

1. Placing a juvenile under supervision is ordered to make sure that the juvenile, whenever required, appears before the judicial police officer, the prosecutor or the court. To enforce this measure, the parent, the relative, the specialised institution or person shall ensure that the juvenile appears and supervises whether the behaviour is appropriate.
2. The juvenile is placed under supervision, according to paragraph 1 of this Article, only upon the consent of the juvenile and the person who will supervise him/her.
3. The supervising person may withdraw from supervising the juvenile, at any time, if she/he deems that she/he may not guarantee that the juvenile appears before the competent body whenever required and the decent behaviour of the juvenile. The supervising person informs the court immediately thereof.
4. The supervising person may be replaced in case of withdrawal or failure to supervise.
5. If supervising the juvenile fails due to objective reasons unrelated to the supervising person, the court decides to replace him/her.
6. Where failure is due to acts or omissions of the supervising person, the court orders a fine sentence amounting to up to 20 000 ALL.
7. The court order cannot be appealed against.
8. The court, as appropriate, decides to replace the supervising person or the precautionary measure against the juvenile.

Article 84

Placing a juvenile in a specialised service

1. Placing a juvenile in a specialised service is decided when the interests of the juvenile require special attention and supervision that because of the concrete circumstances cannot be provided by a parent or close relatives.
2. Specialised service is provided by institutions or legal persons licensed even for this purpose and in accordance with the law on the rights and protection of the child.
3. The rules on the manner of organisation, functioning of specialised services, programmes and their funding are approved by decision of the Council of Ministers.

Article 85

Length and validation of arrest or detention of the juvenile

1. A juvenile may be arrested or detained in accordance with the provisions of the Criminal Procedure Code and this Code.
2. Unless the prosecutor orders the immediate release of the juvenile, she/he shall request validation by the competent court, without delay, but however, within 48 hours from arrest or detention.
3. Failure to comply with this deadline shall make the arrest or detention ineffective and the juvenile shall be released immediately, unless the court validates it and orders a precautionary measure.
4. When examining the validation of arrest or detention, the judge hears the juvenile in person and takes the decision immediately thereafter.

Article 86

Requirements to remand a juvenile in custody

In addition to the provisions of Article 228 of the Criminal Procedure Code, the precautionary measure of pre-trial detention may be imposed against a juvenile only as a last resort and only upon fulfilment of one of the following criteria:

- a) the sanction foreseen for the criminal offence of which the juvenile is accused is imprisonment and the minimum imprisonment sentence is over 7 years;
- b) the measure is necessary because the juvenile:
 - i) is a threat to himself/herself and/or to others and such threat may not be avoided otherwise;
 - ii) tries to flee justice.

Article 87

Executing the precautionary measure of pre-trial detention against a juvenile

1. Every month from the execution of the arrest decision, the court, even ex officio, after hearing the parties, shall decide to continue, replace or revoke the measure.
2. The prosecutor has the burden of proof for the continuation of the measure of pre-trial detention.
3. The provisions of the Criminal Procedure Code shall apply,

accordingly, to the pre-trial detention of the child in conflict with the law.

4. The juvenile, irrespective of the provision in paragraph 3 of this Article, may not be remanded in custody for a period longer than half the period of pre-trial detention foreseen for the adults, according to the Criminal Procedure Code.

CHAPTER X

ELEMENTS OF THE TRIAL PROCESS OF THE CHILD IN CONFLICT WITH THE LAW

Article 88

Fair and speedy trial

1. The trial involving a child in conflict with the law is arranged with due consideration to the principle foreseen in Article 17 of this Code on the prompt and preferential handling of cases.

2. The case of a child in conflict with the law is sent to the court not later than 3 months from the day the name is entered into the register, except for cases where, during this period, the child is accused of another criminal offence or cases of criminal offences tried by the Court Against Corruption and Organised Crime. The time limits foreseen in the Criminal Procedure Code shall apply to these cases.

3. The Court of First Instance examines the case within the shortest time possible but not later than 6 months from the date of the filing of the acts with the court.

4. The Court of Appeal examines the case within the shortest time possible but not later than 2 months from the date of the filing of the acts with the court.

5. The High Court examines admissibility of the appeal and tries the case as quickly as possible.

Article 89

Trial in camera

The trial involving a child in conflict with the law shall be held in camera.

Article 90

Child's participation in trial

1. The trial against a child may not be held in his/her absence.
2. The court shall guarantee the child's participation in trial by:
 - a) holding a process that is acceptable for the child's ability to understand;
 - b) ensuring frequent consecutive and reasonably timed recesses, in accordance with the age, health condition, special needs, including the needs related to the child's disability and other circumstances of the child.

Article 91

Trial in the presence of a child and the restrictions

1. Trial shall be held only in the presence of the child.
2. The court may, ex officio or at the party's request, take a decision to remove the juvenile from the courtroom when one or more evidence is to be examined, if this serves the best interest of the child.
3. The child may be absent during the trial for the shortest time possible.
4. The judge during the trial has the right to prohibit the legal representative from participating during procedural actions, only if it is in the best interest of the child.
5. The court shall, once the decision under paragraph 2 of this Article is taken, explain to the parties the right to challenge such decision at the same court hearing, by presenting their arguments to the court. In case of a challenge, the court suspends the examination of evidence until a decision is taken. The decision to accept or refuse the appeal shall be taken immediately.
6. As soon as the juvenile returns to the courtroom, the court explains to the juvenile, as much as it is necessary and understood by the child, the content of evidence examined during the child's absence.
7. In all cases, when the court examines the evidence in absence of the child, the defence lawyer or the legal representative must be present.

Article 92

Admission of guilt by the child

1. During the investigation and the trial, the juvenile defendant may not be compelled to make self-incriminating statements.
2. The silence of the child during investigation and trial may not be considered an admission of guilt.
3. If the child admits guilt, the court, in every case, must make sure that such admission is not for reasons related to the age, development and ability of the child to perceive and understand fear from a possible sentence or prolongation of the interview process.

CHAPTER XI

PURPOSE AND TYPES OF SENTENCES AGAINST THE JUVENILE

Article 93

Purpose of the sentence

The purpose of the sentence is to re-socialise, re-integrate, rehabilitate a juvenile and prevent recidivism or reoffending, by providing care, assisting and supervising the juvenile.

Article 94

General sentencing principles

1. The court, during the whole sentencing process, considers that imprisonment of a juvenile is the last resort to be ordered only if the measures of diversion foreseen in Chapter VII of this Code are inappropriate.
2. The court, when determining the sentence, considers first and foremost the best interest of the child and the individual assessment report.
3. The court, when determining the sentence against a juvenile who has been declared guilty of a criminal offence, considers as well:
 - a) the treatment of the child in an appropriate manner to ensure his/her well-being;
 - b) the adaptation to the circumstances and the risk of the criminal offence, as well as the age, individual circumstances and special needs of the child;
 - c) the promotion of reintegration of the child and his/her involvement, as much as possible, in a constructive role in the society;
 - d) the provision of an individual plan concerning the above-said;
 - e) the sentence that is the most appropriate to correct the child's behaviour.
4. The penalty order foreseen in Article 406/a to 406/f of the Criminal Procedure Code shall not apply in the case of a child in conflict with the law.
5. The judgement upon agreement, foreseen in Article 406/d to 406/f of the Criminal Procedure Code, shall apply in the case of application of the diversion measures against the child in conflict with the law.

Article 95

Types of sentences against the juveniles

1. The sentences against juveniles are non-custodial and custodial sentences.
2. Non-custodial sentences consist in:
 - a) restriction of liberty;
 - b) house arrest;
 - c) fine;
 - ç) performance of community work;
 - d) prohibition to perform an activity;
 - dh) fulfilment of certain obligations.

Article 96

Classifying and determining sentences against juveniles

1. The sentences against juveniles are classified into main and supplementary sentences.
2. Main sentences consist are:
 - a) imprisonment;
 - b) restriction of liberty;
 - c) fine.
3. Supplementary sentences consist are:
 - a) prohibition to perform an activity;
 - b) performance of community work;
 - c) fulfilment of certain obligations;
 - ç) house arrest.
4. Only one main sentence may be ordered against the juvenile.
5. The main sentence may be ordered together with only one supplementary sentence.
6. One or several measures, foreseen in Chapter VII of this Code, may be ordered together with the sentence.

Article 97

Imprisonment

1. The juvenile may be imprisoned only if she/he has committed a criminal offence which minimum sentence is 7 years and such sentence is necessary because of the nature, high social risk of the criminal offence and the degree of guilt.

2. The imprisonment sentence against the juvenile may not be longer than half of the term foreseen by law for the criminal offence, but it may not exceed 12 years.

3. When the court determines the extent of punishment against the juvenile, it considers and pays special attention to all the circumstances related to the level of maturity of the child and the time required for the education and the vocational training of the child. However, depending on the degree of guilt, the length of sentence may be shorter when it is considered adequate to achieve its aim.

Article 98

Restriction of liberty

1. Restriction of liberty means the placement of a child in a given supervised institution/centre without isolating the juvenile from the society and the community with the aim to educate and rehabilitate through special programmes.

2. The facilities where restriction of liberty is executed:

- a) have low level of security;
- b) have lower number of juveniles placed therein to enable their individual treatment;
- c) have dimensions which are such that they facilitate access and contact of the child with the family members.

3. The facilities where restriction of liberty is executed:

- a) have geographical spread all over the territory of the country to ensure contact of children with their family members;
- b) are integrated with the social, economic and cultural community setting.

4. The juvenile's liberty may not be restricted for more than three years.

5. Special regulations related to the operation of facilities and setting of their security level, standards of educational and rehabilitation programmes, in case of restriction of liberty, are determined by a decision of the Council of Ministers.

Article 99

Fine

1. The fine may be imposed on a juvenile if he/she has monetary income from a legitimate source.
2. If the fine is imposed on a juvenile, the amount of the fine shall be half the amount of the fine imposed against an adult under similar conditions according to the provisions of the Criminal Code.

Article 100

Prohibition to perform an activity

1. The juvenile may be prohibited from performing a certain activity for a period ranging from one to three years, if the court deems that such activity is inappropriate for the rehabilitation of the child and prevention of reoffending.
2. The juvenile may be prohibited from performing a certain activity according to paragraph 1 of this Article until he becomes 18 years old.

Article 101

Performance of community work

1. Performance of community work shall be imposed against a juvenile for a period ranging from 40 to 300 hours. The daily duration of community work may not exceed 4 hours per day.
2. If community work replaces imprisonment, it may be executed for a longer term. In such case, conversion shall be made according to Article 109 of this Code.
3. Performance of community work, as supplementary sentence, may be imposed for a period shorter than the minimum number of hours foreseen in paragraph 1 of this Article.
4. Community work shall be executed in a way that does not preclude the education process of the child and it may be followed by the obligation to attend a vocational training course.
5. Where a decision ordering community work is taken, it is necessary that the child be assigned to a workplace and the experience gained therein be useful to become a respectable person.

6. Community work, as supplementary sentence, may be imposed against a juvenile even in cases where the respective article of the Criminal Code does not foresee it as a type of sentence.

Article 102

Fulfilment of certain obligations

1. The court may order the child in conflict with the criminal law to fulfil one or more obligations including:
 - a) to attend compulsory education, or as appropriate, an educational programme;
 - b) to attend a vocational training programme according to the law on vocational training;
 - c) to fulfil the obligations deriving from the employment relations provided through the social employment programmes;
 - ç) to pay for the inflicted civil damages;
 - d) to follow a rehabilitation programme, psychological or medical treatment, including, as appropriate, alcohol or drug use detoxification treatment;
 - dh) to refrain from going to certain places;
 - e) to refrain from associating with certain persons who may have a negative influence on his/her behaviour and education.
2. The court may, as appropriate, to the extent applicable, order even the obligations foreseen by Article 60 of the Criminal Code or other obligations that it deems to serve the best interest of the child.
3. The decision of the Council of Ministers defines the competent authorities and the procedure to be followed by them in the cases of court disposition, according to paragraph 1 of this Article.

Article 103

House arrest

1. House arrest implies the juvenile's obligation not to leave, for a specific period, the permanent or temporary residence, or a certain place where the juvenile is staying or is being treated temporarily.
2. House arrest may be ordered for a period ranging from 6 months to 1 year.
3. House arrest is applied in case of criminal offences which are sentenced to not more than 5 years of imprisonment.

4. House arrest is applied in such a way that it does not prejudice the education process and/or employment of the juvenile.
5. House arrest may be monitored electronically.

Article 104

Suspension of execution of the custodial sentence

1. If the court orders the sentence of up to five years of imprisonment, and the juvenile has been sentenced in the past for committing intentionally a criminal offence, the court may decide to suspend the execution of the custodial sentence and order the sentenced person to contact the Probation Service and be put on probation, provided that during the probation period the juvenile does not commit another criminal offence.
2. The court's decision, according to paragraph 1 of this Article, refers to the provisions of Article 59 of the Criminal Code.

Article 105

Rules on non-custodial sentence

Where the court orders non-custodial sentence against the juvenile, it may decide to impose one or several mandatory measures foreseen under Article 68 of this Code. In such cases, no mandatory measures that the juvenile may not execute or that exceed the mental and physical capacities of the juvenile may be ordered.

Article 106

Below the minimum sentence foreseen by law

Given the low risk of the juvenile and the criminal offence, the specific circumstances of the commission of the criminal offence, the previous behaviour of the juvenile, the fact that the juvenile has not been sentenced in the past, the existence of several mitigating circumstances and the absence of aggravating circumstances, the court may order a sentence below the minimum or a more lenient type of sentence than the one foreseen by the relevant provisions.

CHAPTER XII EXECUTION OF SENTENCES

Article 107

Execution of non-custodial sentences

1. Non-custodial sentences foreseen by this Code are executed by the General Directorate of Probation Service.
2. The juvenile shall continue serving the non-custodial sentence or the conditional sentence, as determined in the court's decision against the juvenile even if he/she has reached 18 years of age before the execution starts or during the execution of such sentence. In this case, the relevant provisions of this Code shall apply.
3. If the juvenile violates the regimen set for the execution of the non-custodial sentence, the Probation Service keeps a record of warning, which, as appropriate, is served or sent via registered mail to the sentenced juvenile against receipt of acknowledgement.
4. If the juvenile avoids serving the non-custodial sentence, the conditional sentence or the fulfilment of an obligation, the Probation Service, after verifying the facts and the circumstances, reports to the prosecutor and as appropriate, it proposes modifying the decision.
5. The prosecutor may, as appropriate, ask the court to modify the decision.
6. During the processing of the request, the court hears the prosecutor, the juvenile, the defence lawyer and takes the opinion of the Probation Office representative and the child's legal representative.
7. The Court may examine even other evidence, upon request of the parties.
8. In this case, the Court disposes about the request within one week from its submission.

Article 108

Criminal offence committed during execution of the non-custodial sentence

1. If the juvenile commits a criminal offence, within the term the non-custodial or conditional sentence is being served, the Probation Service notifies the prosecutor who, as appropriate, shall approach the court.

2. If the juvenile commits another minor offence or an offence is committed out of negligence and the juvenile is declared guilty within the period during which the non-custodial or conditional sentence is being served, the Court, as appropriate, may decide whether or not to modify the respective decision.

3. If the juvenile commits an intentional crime or a crime which is sentenced to more than 8 years of imprisonment, and the juvenile is declared guilty, the court upon the prosecutor's motion may revoke the non-custodial sentence and decide execution of the custodial sentence for the remaining part of the sentence considering that imprisonment is the last alternative.

Article 109

Computation of the sentence conversion

When the court computes the sentence conversion, after a modification of the sentencing disposition, it equals:

- a) 10 hours of community work, to;
- b) a fine of five thousand ALL, to;
- c) three days of home confinement, to;
- ç) two days of restriction of liberty, to;
- d) one day of imprisonment.

Article 110

Placing a juvenile in pre-trial detention and prison facility

1. A juvenile defendant, against whom pre-trial detention is ordered as a precautionary measure, must be placed only in the juvenile section of the pre-trial detention facility, while the juvenile sentenced to imprisonment must be placed in the institution of execution of criminal sentences against juvenile.

2. The services provided in the pre-trial detention and prison facility where the juvenile defendant/sentenced is placed must comply with the requirements of health and dignity of the child and they must serve re-socialisation, re-integration, rehabilitation and prevention of recidivism or reoffending while providing care, assisting and supervising the child.

3. In order to guarantee the best interest of the juvenile, the respective pre-trial detention or prison facility must be staffed with adequate personnel, qualified and trained on constant basis.

4. The personnel of the juvenile pre-trial detention and prison facility must consist at least of a doctor, a nurse, a psychologist, a social worker. The institution, as appropriate, must ensure the assistance of a paediatrician, psychiatric doctor or other specialists according to the needs and the defined inspection regime.
5. Juveniles in the Institutions of Execution of Criminal Sentences against Juveniles or juvenile sections are supervised and controlled visually and/or electronically. Special rules concerning supervision and control shall be foreseen in the General Regulation of Prisons.

Article 111

Special rules on execution of the custodial sentence

1. Special measures which guarantee the standards enshrined in the Constitution, ratified international agreements and the provisions of this Code shall be taken to serve to the special interest of protection of and care for the child.
2. The General Regulation of Prisons specifically provides for rules on:
 - a) the structure and operation of the Institutions of Execution of Criminal Sentences against Juveniles;
 - b) the individual planning of execution of sentence by the juvenile;
 - c) the application of incentives and other measures for sentenced juveniles;
 - ç) the disciplinary measures against sentenced juveniles;
 - d) the procedure of processing of requests and complaints of sentenced juveniles;
 - dh) the organization of the rehabilitation process for the sentenced juveniles;
 - e) the conditions for execution of security measures and the use of special instruments in relation to sentenced juveniles;
 - ë) the functioning of record-books and personal files of sentenced juveniles;
 - f) the visual and/or electronic supervision and control of sentenced juveniles;
 - g) the detailed conditions for execution of the custodial sentence against the sentenced juveniles.

Article 112

The public defender of the juvenile during execution

1. To implement the rights in the process of execution of criminal sentences, the juvenile is assigned an *ex officio* public defender according to the provisions of this Code and the legislation in force.
2. The public defender, upon the consent of the juvenile and considering the best interest of the child, may be the same person who has represented the child in the previous stages of the process.

CHAPTER XIII
CONDITIONS AND RULES APPLICABLE TO JUVENILES IN
PRE-TRIAL DETENTION AND PRISON FACILITIES

Article 113

Special facilities for the defendant/sentenced juvenile

1. The juvenile defendant/sentenced are placed in facilities separated from the adult detainees/sentenced persons.
2. It is prohibited to place and keep the juveniles together with adults or to move the juveniles outside the institution together with adult persons.
3. The female juvenile detainee/sentenced person is placed in facilities separated from the male juvenile detainee/sentenced person.
4. An exemption from the provision of paragraph 2 and 3 of this Article applies if the juveniles, irrespective of the sex, and the juveniles together with the adults participate in the rehabilitation, educational, cultural, sports and other activities of cultural and educational nature.
5. To ensure a safe environment for the juveniles in the respective institution/section, they are separated by age-group, type and gravity of the criminal offence, physical and mental development, and other characteristics taking into account the best interest of the child.
6. Detailed rules on the pre-trial detention and prison facilities of children in conflict with the law are defined in the General Regulation of Prisons.

Article 114

Medical, psychological examination and placement in adequate facilities

1. A juvenile, immediately after admission with the prison or pre-trial detention facility, must be examined by a doctor, to identify and record any signs/hints, previous maltreatment or any physical or mental injury that requires medical care. The doctor, after examining the child, prepares a report describing whether any signs /hints, maltreatment or injury as described above are observed on the child.

2. Every child must be interviewed, not later than 24 hours from the moment of admission, by a psychologist or a social worker and a psychological and social report must be prepared to identify and describe any factors related to the type and level of care and programme needed for the treatment of the child.

3. The reports mentioned in paragraph 1 and 2 of this article are submitted to the head of the Institution of Execution of Criminal Sentences against Juveniles to decide the most appropriate accommodation for the juvenile within the facility and the type and level of care and programme to be followed. When special treatment and rehabilitation is necessary and the length of stay in the facility allows, the trained personnel prepares an individual treatment plan indicating specifically the objectives and the period, the means, the stages and the steps to be taken to deal with those objectives.

Article 115

Medical care and treatment of juveniles

1. A juvenile detainee/sentenced person is provided with medical care and treatment, including but not limited to:

- a) psychiatric/psychological and mental health services;
- b) drug and alcohol rehabilitation services;
- c) dental and ophthalmologic care;
- d) sexual and reproduction health care service;
- d) HIV/AIDS treatment;
- dh) services related to premature childbirth in the case of pregnant girls; and
- e) regular medical checks including as appropriate, gynaeco-logical examination;
- ë) care to discover any other situation which may preclude integration of the child into society.

2. Every prison or pre-trial detention facility for juveniles must ensure immediate access to the adequate medical buildings/facilities and equipment in proportion with the number and requests of prisoners and personnel trained for the preventive medical care and treatment of health emergencies.

3. If the required medical care may not be provided within the prison/pre-trial detention institution, the child has the right to be granted a leave and in an emergency case, to be permitted to undergo medical examination and receive the necessary medical treatment.

4. Any juvenile who is sick or complains because of any sickness or shows symptoms of physical or mental problems must be immediately examined/checked by the doctor.
5. The child's consent to any medical treatment must be obtained once the child is informed thereof.
6. When the child's life may be at risk or the child may suffer a permanent health injury and refuse to consent to the medical treatment, such consent must be obtained by the child's parent or the legal representative and in their absence, it must be obtained by the court.
7. When the doctor orders urgent treatment to protect health or life of the child and/or health of others, treatment is provided without obtaining in advance the consent of the child's parent or the legal representative.
8. The child is examined and treated by a doctor of the same sex or the child's choice of sex.
9. Any medical treatment period is calculated as part of the sentence term of the child.
10. If, after medical examination, it is found that the child has suffered physical or sexual abuse before admission with or during stay at the Institution of Execution of Criminal Sentences against Juveniles, the doctor shall immediately notify the competent prosecutor's office. Following such notification, the prosecutor's office shall immediately take measures to provide to the child free legal advice in order to support him/her in any claims.
11. The medical report and the treatment data are recorded and kept in the personal file of the child. Such data are transferred to any other institution of execution of criminal sentences where the juvenile may be admitted.

Article 116

Living conditions and nutrition of juveniles

1. The living conditions and nutrition of the child defendant/sentenced shall be paid even more attention than the conditions of other defendants and sentenced persons.
2. The living conditions and nutrition must comply with the child's age, situation and special needs.
3. The Juvenile Institution of Execution of Criminal Sentence shall make sure that the sentenced juveniles exercise their right to move

freely inside the institution's territory, according to the rules defined in the daily schedule and the individual plan of sentence execution.

4. The juvenile sentenced to imprisonment has the right to access the facilities and services that meet all the conditions for human health and dignity. Facilities and services include:

a) the sleeping area which consists of a personal bed in a separate room, unless it is necessary that the juvenile shares the bedroom that may be monitored without causing any discomfort;

b) adequate and clean personal bed that is suitable for the climate;

c) a shelf to keep personal items; and

ç) adequate sanitary and clean premises which comply with the need for privacy and special gender-wise needs of the child.

5. The sentenced juveniles are allowed to wear own clothes provided they are suitable and comply with the respective rules. If the juvenile has permission to leave the premises where sentence is being served, the juvenile shall not wear any uniform that identifies him as a sentenced person.

6. The sentenced juvenile has the right to be provided with adequate water and food with nutritional values relevant to the age and special needs of the juvenile.

Article 117

Organizing educational and rehabilitation programmes

1. The juvenile/young adult defendant/sentenced persons are provided with basic compulsory education, and as appropriate, even secondary or higher education.

2. The education process in prisons and pre-trial detention facilities must follow the standards of education in the Republic of Albania.

3. The education and rehabilitation process is organised during stay in pre-trial detention and prison so that the juvenile defendant/sentenced person will be provided with general and/or vocational education possibly outside the prison and pre-trial detention facilities. The education process, in exceptional cases, must be provided in prison/pre-trial detention facilities where the juvenile attends vocational education/training.

4. The young adult/juvenile convicts have access to vocational training, according to their interests and skills, that will become

useful for their employment once they leave the institution.

5. The documentation proving education of the young adult/juvenile defendant/sentenced person during the time in the pre-trial detention or prison shall not contain any information that identifies the juvenile as formerly sentenced person or any previous conviction.

6. Special and individual educational programmes shall be organized for the sentenced juvenile who has learning disabilities and the juvenile who has never attended any schools.

7. The educational process in institutions of execution of criminal sentences against juveniles shall be regulated by a joint order of the Minister of Justice and the minister responsible for education.

Article 118

Employment and housing opportunities

1. A juvenile is entitled to remunerated work. The Institution of Execution of Criminal Sentences against Juveniles shall encourage remunerated work. Where possible, the juvenile defendant/sentenced person may work even outside this institution in accordance with the provisions of the Labour Code related to employment of juveniles.

2. A juvenile shall work after the study hours.

3. It shall be prohibited employing persons, who are serving a sentence, persons awaiting trial or persons who have been sentenced in the past, to perform maintenance work in the Institution of Execution of Criminal Sentences against Juveniles.

4. A juvenile defendant/sentenced person may work only if such activity facilitates vocational education, employment after release and does not impede education.

5. The duration of juvenile's work and education must not exceed 8 hours per day.

6. The juveniles and young adults shall avail themselves of the social programmes foreseen by the law on social housing.

Article 119

Sports and recreation

1. A child in conflict with the law has, on daily basis, the possibility to walk, to do sports and recreation activities, by use of adequate sports equipment in an appropriate area.

2. Juveniles, including the disabled ones, are provided with physical training and recreation programmes.

Article 120

Contacting the family and friends

1. In order to reintegrate children into society and reduce the negative social consequences of restriction of liberty, the juveniles sentenced to imprisonment and the detainees shall enjoy same rights to contact family and friends.

2. The juveniles sentenced to imprisonment and the detainee shall be guaranteed effectively the right to regular and frequent relations with the family, the person of their choice and friends as well as the right to receive correspondence, unless this contradicts the best interest of the child.

3. The juvenile has the right to:

- a) 8 visits per month by family members/friends and, as an incentive, 2 bonus visits per month. If the family members and the friends are unable to visit the juvenile within the scheduled time, the competent body guarantees the right to visit the child at a time convenient for them and the child;
- b) 4 visits per year to the family and bonus visits as an incentive;
- c) at least 1 visit because of health or emotional problems;
- ç) not less than 4 phone calls per month, free of charge, where each phone call shall not last more than 15 minutes, and, as an incentive, unlimited phone calls at one's own expenses. If the juvenile has no financial means, this right shall be guaranteed free of charge by the competent body where the juvenile is placed;
- d) 4 videoconferences per month and, as an incentive, 2 additional videoconferences per month;
- dh) unlimited number of letters and parcels;
- e) TV and own radio;
- ë) use own personal account, on monthly basis, to buy food, personal equipment and other items, from a store inside the territory of the rehabilitation facility.

4. The child who has the rights foreseen by this Article shall be guaranteed the right to privacy.

5. The manner of fulfilment of the rights according to this Article shall be foreseen in the General Regulation of Prisons.

Article 121

Leave granted to the juvenile sentenced to imprisonment

1. The juvenile sentenced to imprisonment has the right to a short, three times per year, leave from the institution where sentence is being served. The duration of such leave shall not exceed 15 days. Such duration shall include even the time required for the journey to and from the juvenile's family or destination.
2. A juvenile sentenced to imprisonment has the right to a short leave from the institution where sentence is being served, if the juvenile:
 - a) has served not less than one third of the sentence, in case the juvenile has been sentenced to up to three years of imprisonment;
 - b) has served not less than half of the sentence, in case the juvenile has been sentenced to up to eight years of imprisonment;
 - c) has served not less than two thirds of the sentence, in case the juvenile has been sentenced to over eight years of imprisonment.

Article 122

Temporary transfer of the juvenile to another institution

1. The arrested/sentenced juvenile may be transferred temporarily to another juvenile institution if such measure is indispensable for his/her safety or other juveniles' safety. In such case, the rules on the transfer shall be foreseen in the General Regulation of Prisons.
2. Once the juvenile is transferred to another institution:
 - a) the juvenile's legal representative shall be informed of the location;
 - b) the juvenile shall undergo medical examination;
 - c) the juvenile shall have the right to a phone call of no longer than 15 minutes.

Article 123

Keeping the sentenced person at the rehabilitation institution or transfer to another penitentiary institution

1. The juvenile serves the sentence according to an individual plan. A multi-disciplinary group at the institution of execution of criminal

sentences against juveniles makes the initial assessment based on which the Individual Plan will be prepared. A social worker is assigned as case manager and is responsible for the implementation of the Individual Plan. The juvenile is questioned and gives his/her consent to the Individual Plan.

2. The sentenced person who reaches 18 years old is not allowed to stay in the Institutions of Execution of Criminal Sentences against Juveniles and he/she is transferred to a penitentiary institution for adults.

Article 124

Types of motivation incentives towards the sentenced juveniles

1. When the juvenile shows good and respectable behaviour, commitment to educational programmes and activities carried out in the juvenile penitentiary institution, the competent body applies the following types of motivation incentives towards the juvenile:

- a) issuing a statement of gratitude;
- b) revoking a disciplinary sanction, prematurely;
- c) granting the right to a bonus visit;
- ç) granting the right to a bonus video-conference call;
- d) granting the right to a bonus telephone call;
- dh) consenting items that are not prohibited to be received by the sentenced person inside the juvenile penitentiary institution;
- e) granting the right to use a computer;
- è) granting a wish that is considered doable and proportional.

2. The types and nature of items that juveniles are entitled to receive under letter “dh”, paragraph 1 of this Article, shall be foreseen in the General Regulation of Prisons.

Article 125

Limits of execution of disciplinary measures

1. The juvenile penitentiary institution administration is authorized to use disciplinary measures against the juvenile if a disciplinary misconduct has been committed by the latter.

2. A disciplinary measure must be the last alternative taken in relation to the behaviour of the juvenile.

3. Work may not be used as a disciplinary measure.

4. The disciplinary measures must not entail violation of or prejudicing the dignity of the juvenile, violent, inhuman, degrading

treatment or physical or mental health damage. The following actions, but not only, shall not be allowed to be taken as disciplinary measures:

- a) physical or corporal punishment;
 - b) placement in isolation;
 - c) food deprivation or limitation;
 - ç) medical care deprivation or restriction;
 - d) prohibition or restriction to meeting or contacting family members.
5. Special rules on enforcement of this Article shall be foreseen in the General Regulation of Prisons.

Article 126

Types of disciplinary measures

1. The juvenile penitentiary institution administration is authorized to apply the following disciplinary measures:
 - a) reprimand in the form of a warning;
 - b) limitation for up to one month of the right to use the allowed items, except for food and medication prescribed by the doctor;
 - c) limitation for up to one month of the right to buy from the store located inside the Institution of Execution of Criminal Sentences against Juveniles, except for items which guarantee the rights foreseen in Article 116 of this Code;
 - ç) limitation for up to one month of the right to receive parcels.
2. Isolation of the juveniles who serve their sentences in separate/isolated facilities shall be prohibited.
3. The duration of enforcement of disciplinary measures foreseen in letters “c” and “ç” of paragraph 1, must not exceed 3 months within one year.
4. Special rules on enforcement of this article shall be foreseen in the General Regulation of Prisons.

Article 127

Procedure to impose disciplinary measures

1. The disciplinary misconduct committed by the arrested/sentenced juvenile shall be examined in a hearing, unless the juvenile creates disorder, or hinders the holding of the hearing, fails to appear at the hearing or refuses to participate therein. Such fact is

recorded in the minutes kept during the hearing.

2. During the hearing, the arrested/sentenced juvenile has the right to remain seated, take notes and give verbal explanations.

3. The arrested/sentenced juvenile has the right to a defence lawyer in the hearing where the disciplinary misconduct is being examined. Before starting the hearing, the juvenile is informed of the right to have a defence lawyer. Such right shall be exercised within 6 hours from the provision of information, if the juvenile so consents. If the defence lawyer fails to appear on time, an *ex officio* public defender is assigned to the juvenile. The juvenile gives his/her consent to the *ex officio* public defender. The *ex officio* public defender service fee is covered according to the provisions of the legislation on legal aid.

4. Special rules on the procedure related to the disciplinary measures against the juveniles and the respective authorities shall be foreseen in the General Regulation of Prisons.

Article 128

Informing of the right to appeal

1. The arrested/sentenced juvenile has the right to appeal against any decisions or other measures taken by the authorities administering detention, prison or other sentences.

2. The respective personnel of the Institution of Execution of Criminal Sentences against Juveniles where the arrested/sentenced juvenile is placed shall immediately give to the juvenile the possibility to be informed in writing about his/her rights and duties, including the right to appeal and the rules of appeal foreseen by the law.

3. A juvenile who cannot read and write shall be given the above-mentioned information verbally, in the presence of a person who keeps the records and the juvenile confirms by signing.

4. Information is given to the juvenile in a form that he/she understands. The same applies to the disabled juveniles.

Article 129

Conditional release

1. A sentenced juvenile may be granted conditional release from serving the sentence only if the juvenile has served:

a) not less than one third of the imprisonment sentence, in

case the juvenile has been sentenced to up to three years of imprisonment;

b) not less than one half of the imprisonment sentence, in case the juvenile has been sentenced to up to eight years of imprisonment;

c) not less than two thirds of the imprisonment sentence, in case the juvenile has been sentenced to over eight years of imprisonment.

2. In the cases foreseen in paragraph 1 of this Article, the imprisonment term served by the juvenile must not be less than three months.

3. The Institution of Execution of Criminal Sentences against Juveniles, not later than three months from the date closest to the conditional release, notifies the Probation Service of the possibility to release the juvenile. The Probation Service shall analyse the behaviour of the juvenile during the serving of the sentence, the facts and data of the previous criminal acts, the juvenile's personality, the family situation, the nature of crime committed by the juvenile and other circumstances that may affect the taking of a decision about the early release.

4. When a juvenile is granted conditional release from performance of community work, the term of sentence already served in the form of performance of community work shall be considered in the term foreseen in paragraph 1 of this Article, where 10 hours of community work are equal to one day of imprisonment.

5. When a juvenile is granted conditional release from the sentence of restriction of liberty, the term of sentence already served in the form of restriction of liberty shall be considered in the term foreseen in paragraph 1 of this Article, where one day of restricted liberty equals to one day of imprisonment.

6. When a decision refusing conditional release is taken, the court must indicate the measures to be taken in the future by the juvenile and the personnel of the Institution of Execution of Criminal Sentences against Juveniles so that the juvenile may be granted conditional release in the future.

Article 130

Conditional release decision

1. The court, by means of a reasoned decision, decides to grant or refuse the request for conditional release of the juvenile. The decision contains a full assessment of the progress towards the re-socialization, rehabilitation and willingness of the juvenile to be released, as well as the views expressed by the juvenile, the personnel of the Institution of Execution of Criminal Sentences against Juveniles and the Probation Service.
2. The conditional release decision must indicate the conditions imposed on the juvenile, which fulfilment aims at supporting the juvenile during the reintegration and re-socialization process.
3. The conditions must be created for the juvenile and the juvenile must be assisted to fulfil the obligations imposed under the release decision.
4. If the juvenile violates the conditions set in the release decision, the court has the right to revoke the release decision.
5. The decision to return the juvenile back to the institution may be taken even when the juvenile constitutes a risk to himself/herself or others, which is such that may not be avoided in the community or when the juvenile is sentenced for another criminal offence.
6. The juvenile has the right to appeal against the decision according to the legislation in force.

Article 131

Replacing the remainder of the sentence

The remainder of the imprisonment sentence may be replaced with community work or restriction of liberty, only if the juvenile has served:

- a) not less than one fourth of the imprisonment sentence, in case the juvenile has been sentenced to up to three years of imprisonment;
- b) not less than one third of the imprisonment sentence, in case the juvenile has been sentenced to up to eight years of imprisonment;
- c) not less than one half of the imprisonment sentence, in case the juvenile has been sentenced to over eight years of imprisonment.

Article 132

Periodic review of the conditional release

1. The possibility for conditional release of a juvenile shall be reviewed every three months by the court upon request of the sentenced juvenile.
2. A periodic review:
 - a) a) includes a full assessment of the rehabilitation process and the time when the juvenile will be ready for release;
 - b) takes into account the opinion of the juvenile and the options to leave the juvenile under supervision;
 - c) includes a written recommendation on release or continuation of sentence serving by the juvenile.

CHAPTER XIV
PREPARING FOR RELEASE FROM IECS, CARE, REHABILITATION
AND RESOCIALISATION

Article 133

Preparing for release after serving the sentence

1. The main aim of the rehabilitation at the juvenile penitentiary facility is to prepare the juvenile for release in order to ensure juvenile's rehabilitation and return into the society.
2. The administration of the Institution of Execution of Criminal Sentences against Juveniles, for the purpose of paragraph 1 of this Article, takes measures to draft a special plan together with the juvenile, his/her family and in cooperation with the child protection structures, from the very beginning and throughout the update process.
3. The administration of the Institution of Execution of Criminal Sentences against Juveniles makes sure that the child understands the contents of the plan.
4. Concerning the rehabilitation activity, the Crime Prevention Centre for children and young adults shall be set up at the Ministry of Justice to monitor and protect children/young adults after they serve their sentence, according to the provisions of this Article. Specific rules about the structure and the organisational structure of the Crime Prevention Centre for Children and Young Adults are foreseen in the decision of the Council of Ministers.
5. Once juveniles serve two thirds of their imprisonment term, but not less than three months before the end date of their sentence, the personnel of the Institution of Execution of Criminal Sentences against Juveniles shall:
 - a) inform the juvenile, the legal representative and the Crime Prevention Centre for Children and Young Adults and the Unit for Protection of Rights of the child about the last date of the sentence;
 - b) provide the juvenile with psychological and educational support to prepare him/her for release;
 - c) give the juvenile the possibility to make short visits at home;
 - c) prepare a file with information about the social situation of

the child, with the purpose to enhance the child's subsequent resocialization;

d) give information to the child in a way that he/she understands in order for the child to have proper access to aftercare and support once sentence has been served;

dh) collaborate with health care institution at the place of residence of the child to implement the reintegration programme for the child's health related aspects.

6. The representatives of the Crime Prevention Centre for Children and Young Adults in cooperation with the Unit for Protection of rights of the child shall:

a) take all the necessary measures to make sure that the child understands the conditions and requirements of the rehabilitation and re-socialization programs;

b) access the file containing information about the social inclusion of the juveniles in detention or prison facilities;

c) meet the child in adequate facilities;

ç) approve the rehabilitation and re-socialization programmes not later than three months from the submission of the juvenile's request;

d) ensure compliance with and reviewing of programmes in prison facilities, where necessary.

7. Not earlier than three months before the lapse of the time limit for conditional release and not earlier than three months from serving the imprisonment sentence term, the personnel of the Institution of Execution of Criminal Sentences against Juveniles shall:

a) inform the juvenile, his legal representative and the Probation Service of the last date of the sentence;

b) inform, in writing, the Crime Prevention Centre for Juveniles and Young Adults, the Probation Service, the Unit for Protection of rights of the child, about the family and social/environmental risk and the needs of the child outside the IECS.

8. The Probation Service representative shall:

a) assess the family and social/environmental risks and the needs of the child outside IESC;

b) issue the required documentation for the conditional release of the juvenile, based on the assessment of the family and social/environmental risk of the child outside the IECS.

9. The forms and rules for drafting the document on conditional

release and the family and social/environmental needs and risk assessment foreseen in this Article shall be defined by instruction of the Minister of Justice.

10. In order to prepare the re-socialization and the rehabilitation plan, within a period not exceeding three months from the release of the juvenile from IECS, as appropriate, the Probation Service and the Institution of Execution of Criminal Sentences against Juveniles shall cooperate with the Crime Prevention Centre for Children and Young Adults, the Probation Service, the local government bodies of the administrative units and Unit for Protection of rights of the child of the place of residence or intended place of residence of the juvenile.

Article 134

Support after release

1. The competent bodies shall support children after release in order to enable their successful re-integration.

2. To support the re-integration process, the local government bodies in cooperation with the child protection structures at local level shall provide, according to the legislation in force, proper shelter to the homeless children.

3. The body competent for the protection of rights of children shall coordinate the implementation of the plan for reintegration and supervision of services to children, for at least up to 6 months after release.

4. The child must be supported to have, at least:

- a) adequate clothing;
- b) psychological support;
- c) travel costs to the place of residence;
- ç) opportunity to attend vocational training courses unless the child is supported by the family.

Article 135

Supervision after the sentence is served and the conditional release

1. After release, the juvenile, as appropriate, shall be placed again with the parent or the legal guardian and guaranteed protection according to the legislation on the protection of rights of the child.

2. The Crime Prevention Centre for Children and Young Adults, in cooperation with the Unit for Protection of rights of the child, shall coordinate and implement the rehabilitation and re-socialization plan for at least six months after the sentence or the conditional release sentence have been served and it shall monitor the progress of the implementation of the re-socialisation plan.

CHAPTER XV
KEEPING AND STORING DATA IN THE CRIMINAL JUSTICE FOR
CHILDREN SYSTEM

Article 136

Criminal justice for children database

1. The Integrated Criminal justice for children Data System shall be created to keep the data of criminal cases involving the child in conflict with the law, the child victim of and witness to criminal offences.
2. The system shall contain only information that is necessary for this purpose.
3. The system shall consist in the entry and update of criminal justice for children data with the aim to:
 - a) collect and arrange data as well as trace data on real time basis;
 - b) improve children's access to justice, as subjects of this Code, and ensure good administration of criminal justice for children;
 - c) coordinate inter-institutional efforts to enable provision of quick solutions when the child's access to justice is denied, the child is subject of abuse or the child's rights are violated, or when the procedural guarantees foreseen by the legislation in force are not observed;
 - ç) unify and digitalise data collection to create a statistical database that will be useful to analyse and guide the improvement of criminal justice for children policies.
4. The system shall contain updated electronic data about each stage of the criminal proceedings including the execution of the criminal sentences against juveniles, as subjects of this Code.

Article 137

Responsible institutions

1. The system is administered by the Ministry of Justice.
2. The Ministry of Justice, the police, the prosecutor's offices, the courts, the institutions of execution of criminal sentences and the probation service shall enter and update data in the system and access this system according to the rules defined by the respective institutions concerning use and updating of data as well as the access levels.

3. The Ministry of Justice, after establishment and full operation of the electronic case management system in the justice system, shall cooperate with the Information Technology Centre of the Justice System for the electronic dissemination of data related to the indexing of files of juveniles by the prosecutor's offices and the courts, once the respective processes are completed.

4. The creation, organisation, functioning of the data system and characteristics of use and access to the system, primary and secondary data and data provider shall be defined by decision of the Council of Ministers.

5. The responsible institutions according to this Article, by the areas of activity, based on this law and on the decision of the Council of Ministers, shall issue orders to approve the detailed rules on the use of the system by their subordinate institutions.

Article 138

Access to and expungement of the personal file

1. The identity of children and their family members must not be disclosed to persons who are not authorised by law to be informed thereof.

2. The legal authorisation to obtain information must be strictly limited to persons and institutions that request particular information about a specific case by avoiding public disclosure of all the names of subjects according to this Code.

3. The sentenced juvenile may have access to his personal file until the moment of its expungement.

4. Once the juvenile is released, the rules on the storage and expungement of the files foreseen by the law on archives in the Republic of Albania shall apply to the personal file of the juvenile.

Article 139

Retention of the file of the juvenile not sentenced to imprisonment

The rules on the retention and expungement of the file, foreseen by the law on archives in the Republic of Albania, shall apply to the complete file on execution of the non-custodial or conditional release sentence against the juvenile.

CHAPTER XVI
TRANSITIONAL AND FINAL PROVISIONS

Article 140

Enforcement of provisions of this Code and the retroactive effect

1. The provisions of this Code apply as of 1st January 2018 to all the cases at the stage of investigation, trial or execution.
2. The provisions of this Code have retroactive effect only if the conditions and the situation of the child will be improved and if they serve the best interest of the child.
3. The provisions of this Code, which enforcement requires the establishment of institutions or the delivery of several and specialised services, become effective progressively according to the provisions of this Article.
4. The Ministry of Justice and the ministry responsible for public order and security, within 6 months from the entry into force of this Code, shall adapt and equip the premises to be used to interview children, according to the provisions of Article 39 of this Code;
5. Each competent body, according to this Code, within 6 months from the entry into force of this Code, prepares the list of persons who will be specialised in criminal justice for children cases, approves the training programme and organises their training, in accordance with Chapter IV of this Code.
6. January the 1st, 2019 shall mark the application and entry into force of the provisions related to the activity of the competent institutions and authorities that perform the functions related to the placement of the juvenile under supervision, according to provisions of Article 83 and 84 of this Code; that provide specialised service for the placement in foster care according to Article 69 of this Code; that see to the fulfilment of obligations by the child, according to Article 102, paragraph 3 of this Code; that ensure restriction of liberty according to Article 98 of this Code; that provide services to guarantee sports and recreation activities for the disabled persons, according to the provisions of Article 119 of this Code; as well as the establishment of the Crime Prevention Centre for Children and Young Adults, according to the provisions of Article 133, paragraph 4 of this Code.

Article 141

Sub-legal acts

1. The Council of Ministers, within 6 months from the entry into force of this Code, shall be responsible for issuing new sub-legal acts or amending the existing ones according to the provisions of this Code that will make possible the fulfilment of obligations foreseen in Article 72 paragraph 10; article 84 paragraph 3; article 98 paragraph 5; article 102 paragraph 3; article 110 paragraph 5; article 111 paragraph 2; article 113 paragraph 6; article 120 paragraph 5; article 122 paragraph 1; article 124 paragraph 2; article 125 paragraph 5; article 126 paragraph 4; article 127 paragraph 4; article 133 paragraph 4; article 137 paragraph 4 and 137 paragraph 5.

2. The respective ministers, within 6 months from the entry into force of this Code shall be responsible for issuing new sub-legal acts according to the provisions of this Code that will make possible the fulfilment of obligations foreseen in Article 58, paragraph 4; article 66 paragraph 2, article 67 paragraph 2 and article 117 paragraph 7.

Article 142

Repeals

1. All other provisions of the legal and sub-legal acts which in conflict with the provisions of this Code shall be repealed upon entry into force of this Code.

2. The sub-legal acts related to the criminal justice for children area shall apply to the extent they do not contradict the principles and provisions of this Code until the issuance of the new sub-legal acts implementing this law.

Article 143

Entry into force

This Code enters into force on 1 January 2018.

SPEAKER

ILIR META

Adopted on 30.3.2017

